

ВИХОВАТЕЛЮ

ДНЗ

Дошкільний
навчальний заклад

УСІ РОЗРОБКИ ІГОР ТА ВПРАВ ДО БАЗОВОЇ ПРОГРАМИ «Я У СВІТІ»

Книга скачана с сайта <http://e-kniga.in.ua>

Издательская группа «Основа» —
«Электронные книги»

Харків
Видавнича група «Основа»
2010

УДК 373.2
ББК 74.102
У74

Серія «ДНЗ. Вихователю»

Усі розробки ігор та вправ. До Базової програми «Я у Світі». Упоряд. Гладченко О. М., Дикань Н. І. — Х.: Вид. група «Основа», 2010. — 319 [1] с.— (Серія «ДНЗ. Вихователю»)

ISBN 978-617-00-0406-2.

У посібнику наведений методичний матеріал, що складено відповідно до вимог оновленого змісту сучасної дошкільної освіти, відображених у Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Педагогам пропонуються дидактичні ігри та вправи, а також рухливі ігри, що реалізують завдання, сутність та специфіку основних змістовних ліній розвитку дошкільника: фізичної, соціально-моральної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, художньо-естетичної, креативної.

УДК 373.2
ББК 74.102

Навчальне видання

Серія «ДНЗ. Вихователю»

Усі розробки ігор та вправ. До Базової програми «Я у Світі»

Упорядники:

**ГЛАДЧЕНКО Олена Миколаївна,
ДИКАНЬ Наталія Іванівна**

Головний редактор *Н. Ф. Юрченко*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*
Коректор *О. М. Журенко*
Верстка *Ю. О. Неджеря*

Підп. до друку 26.11.2009. Формат 60×90/16.
Папір газет. Гарнітура шкільна. Друк офсет.
Ум. друк. арк. 20,00. Зам. № 10-01/14-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66. Тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

© Гладченко О. М., Дикань Н. І., упорядкування, 2009

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2010

ISBN 978-617-00-0406-2

ЗМІСТ

Передмова	4
Ранній вік	6
Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» . .	6
І молодша група	9
Молодший вік (молодша група)	47
Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» . .	47
Молодша група	50
Молодший вік (середня група)	92
Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» . .	92
Середня група	94
Старший вік	121
Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» . .	121
Старша група	124
Ігри на розвиток емоційно-вольової сфери	167
Ігри та вправи на розвиток навичок спілкування, групової взаємодії	174
Оздоровчі ігри	189
Вправи для розвитку дихання.	189
Комплекси гімнастики до та після сну.	191
Самомасаж	197
Вправи на позбавлення напруження та розслаблення	201
Комплекси психогімнастик	212
Пальчикова гімнастика	218
Комплекси фізкультхвилинок	232
Рухливі ігри	246
Молодша група	246
Середня група	270
Старша група	294
Література	320

ПЕРЕДМОВА

Перебудова системи освіти у зв'язку з переходом на нові зміст, структуру й терміни навчання вимагає змін в організації та змісті педагогічного процесу.

Планування навчально-виховної роботи з дітьми повинно будуватись відповідно до концептуальних засад Програми «Я у Світі» з орієнтацією на особистісний підхід, індивідуалізацію освіти та відповідати низці сучасних вимог:

- орієнтуватися на пріоритетні потреби сьогодення у забезпеченні належної якості розвитку, вихованості й навченості дитини дошкільного віку;
- забезпечувати право дитини на реалізацію свого природного потенціалу, її основних життєвих тенденцій до самореалізації, саморозвитку й самозбереження;
- забезпечувати право педагога на свободу вибору під час визначення форми планів, напряму та змісту власної педагогічної діяльності;
- спиратися на досягнення психологічної, педагогічної та інших наук, передового педагогічного досвіду;
- органічно поєднувати формування базису особистісної культури дошкільника з національною культурою українського народу, культурними надбаннями попередніх поколінь і світової культури;
- здійснюватись на засадах доцільності, помірності, відповідності до обраної стратегії та державної програми;
- урахувати міжпредметні, інтегровані зв'язки, досягаючи взаємопроникнення й логічного підпорядкування всіх складових плану під час вибору тематики різних форм роботи з дітьми, визначення ускладнень змісту й методики їх проведення.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» орієнтує вихователя на пошуки різноманітних форм і методів роботи з дітьми, а також урахування потреб кожної дитини. Чітке планування забезпечить систематичну, ефективну роботу для

реалізації завдань становлення дитячої особистості, урахуваючи індивідуальний потенціал кожного малюка.

Кожному педагогічному працівникові сучасного дошкільного навчального закладу з урахуванням можливості вільно визначати форму складання перспективного та календарного планів, необхідно зважати на основні принципи планування: принцип послідовності та перспективності, наступності та систематичності, доступності.

Для полегшення складання плану освітньої роботи з дітьми в посібнику дібрано дидактичні ігри, вправи за сферами життєдіяльності «Я Сам», «Люди», «Природа», «Культура».

Плануючи рухливі ігри, вихователь може використати в роботі орієнтовні циклограми, що допоможуть гнучко підходити до реальних потреб дітей під час режимних процесів.

РАННІЙ ВІК

Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Я Сам»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Що у мене є» «Назви дитину, яка поруч» «Хто ти?» «Назви своє ім'я» «Привітаймося, друзі!» «Давайте познайомимося!» «Кого не стало?» «Хто я?» «Навчимо ляльку Катрусю знайомитися з дітьми і дорослими» «Знайди в групі» «Запросимо в гості ляльку Оленку» «Будьмо знайомі!» «Я — хлопчик, я — дівчинка» «Хто у дзеркалі?» «Хто це?» «Ладусі» «Кожній речі — своє місце» «Своє — чуже» «Одягнемо ляльку на прогулянку» «Який я?» «Мій одяг» «Добре — погано» «Відгадай і назви» «Оціни вчинок» «Що я вмю робити» «Погодуємо ляльку обідом» «Покажи ляльці, що ти вмєш робити самостійно» «Навчимо ляльку чепуритись» «Розбери, де чїї речі» «Навчимо ляльку мити руки та умиватись» «Валеологічний будиночок» «Що вмють мої ручки та ніжки»

Змістовна спрямованість	Назва гри
	<p>«Що для чого» «Що в торбинці» «Що корисно для здоров'я» «Назви іграшку» «Що зайве?» «Навчимо ляльку збирати іграшки на місця» «Навчимо ляльку ділитися іграшками» «Упізнай іграшку за описом» «Подаруємо ляльці нову іграшку»</p>
Сфера «Люди»	<p><i>Дидактичні ігри:</i> «Назви маму, назви тата» «Давайте познайомимось!» «Лялька Оксанка розповість про свою сім'ю» «Скажи пестливо» «Розкажемо ляльці Оленці про свою групу» «Ми прийшли в садочок» «Лялька захворіла» «Напечемо калачі» «Знайди іграшку» «Облаштуємо ляльці кімнату» «Перу сукню» «Маленькі помічники» «Хто що робить» «Я назву, а ти покажи» «Складемо букет для мами» «Допоможи дідусеві зашнурувати черевики» «Привітайся з мотрійкою» «Привітання — прощання» «Як ми вміємо вітатися» «Лялька накриває на стіл» «Лялька прибирає» «Що зайве?» «Кому що потрібно для роботи?» «Куди їдуть машини?» «Маленькі шофери» «Такі різні будинки» «Де транспорт, а де — ні» «Робота водія» «Свої — чужі» «Увічливі діти» «Навчимо ляльку, як слід поводитись із незнайомими людьми»</p>

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Природа»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <p>«Посади квіти на клумбу»</p> <p>«Назви, що це»</p> <p>«Принеси, що я назву»</p> <p>«Де сховалось Сонечко»</p> <p>«Хто як кричить»</p> <p>«Назви та розкажи»</p> <p>«На що Сонечко схоже»</p> <p>«Де живуть вітаміни?»</p> <p>«Знайди листочок, як у мене»</p> <p>«Чарівний мішечок»</p> <p>«Чого не стало»</p> <p>«Відгадай на смак»</p> <p>«Упізнай на смак»</p> <p>«Допоможемо зайчикові зібрати врожай»</p> <p>«Назви колір»</p> <p>«Ознайомимо ляльку з "куточком природи"»</p> <p>«Назви рослини»</p> <p>«Якої рослини не стало?»</p> <p>«Навчимо ляльку піклуватися про рослини»</p> <p>«Відгадай, скільки»</p> <p>«Одягнемо ляльку на прогулянку»</p> <p>«Де сховалася сніжинка»</p> <p>«Упізнай за голосом»</p> <p>«Хто що їсть»</p> <p>«Знайди малят»</p> <p>«Хто покликав»</p> <p>«Назви рослину, яку знаєш»</p> <p>«Назви тваринку»</p> <p>«Добре — погано»</p> <p>«Розкажи, що ти бачиш»</p> <p>«Одягнемо ляльку на прогулянку»</p> <p>«Узимку та навесні»</p> <p>«Парні картинки»</p> <p>«Навчимо ляльку вмиватися»</p> <p>«Кому потрібен дощик? Кому потрібна вода?»</p> <p>«Зваримо борщик»</p> <p>«Добре — погано»</p> <p>«Так чи ні»</p>

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Культура»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <p>«Привітайся, друже!»</p> <p>«Чарівний мішечок»</p> <p>«Кого не стало»</p> <p>«Як ми вміємо вітатись»</p> <p>«Будьмо знайомі!»</p> <p>«Запросимо в гості ляльку Оленку»</p> <p>«Предметні картинки»</p> <p>«Упізнай казку»</p> <p>«Хто мешкає в рукавичці?»</p> <p>«Назви героя»</p> <p>«Що не так»</p> <p>«Казка загубилась»</p> <p>«Лялька Оленка в дитячому садку»</p> <p>«Що для чого потрібно»</p> <p>«Самостійна лялька Катруся»</p> <p>«Одягнемо ляльку на прогулянку»</p> <p>«Навчимо ляльку Катрусю роздягатись після прогулянки»</p> <p>«Навчимо ляльку Катрусю вмиватись»</p> <p>«Магазин іграшок»</p> <p>«Що в мішечку»</p> <p>«Упізнай іграшку за описом»</p> <p>«Укладемо ляльку спати»</p> <p>«Яку казочку ти впізнав?»</p> <p>«Чия пісенька?»</p> <p>«Відгадай настрій»</p> <p>«Назви ласкаво дитину, яка поруч»</p> <p>«Один, два, три — посміхнись!»</p> <p>«Назви: кого впізнав!»</p> <p>«Навчимо ляльку посміхатись»</p>

I молодша група

Сфера «Я САМ»

ЩО У МЕНЕ Є

Мета: учити дітей називати частини тіла; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: іграшка-метелик.

ХІД ГРИ

I варіант

Вихователь пропонує дітям назвати частини свого тіла, якщо дитині важко це зробити, то вихователь вказує на певні частини її тіла і запитує: «Що це у тебе?»

II варіант

Вихователь підносить метелика до якоїсь частини тіла дитини і запитує: «Куди сів метелик?»

НАЗВИ ДИТИНУ, ЯКА ПОРУЧ

Мета: учити дітей називати дітей групи на ім'я; розвивати пам'ять, мовлення.

Матеріал: м'ячик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати дитину, яка сидить поруч із кожним із них, передати їй м'ячик та посміхнутися.

ХТО ТИ?

Мета: учити дітей називати свою стать; розвивати мовлення, пам'ять, увагу; закріплювати вміння називати своє ім'я та ім'я дітей групи.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь по черзі ставить запитання кожній дитині: «Хто ти?», а дитина вчиться відповідати: «Я — дівчинка», «Я — хлопчик».

Вихователь дає ляльку по черзі кожній дитині і запитує: «До кого прийшла лялька?»

Діти відповідають: «До хлопчика Сашка!» або: «До дівчинки Оленки!»

КОГО НЕ СТАЛО?

Мета: учити дітей помічати, хто з дітей групи відсутній і називати цю дитину на ім'я; розвивати зорову пам'ять, уважність; виховувати дисциплінованість.

Матеріал: ширма.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям заплющити очі, а сам тихенько виводить одну дитину і ховає її за ширмою. Діти розплющують очі та називають ім'я того, кого заховали.

«Заховалась дівчинка Рита. Виходь, Рито, до нас!» — кличуть діти та плескають у долоні.

НАЗВИ СВОЄ ІМ'Я

Мета: учити дітей чітко називати своє ім'я, відповідаючи на запитання: «Як тебе звуть?»; розвивати уважність, мовлення.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує всім дітям по черзі назвати своє ім'я ляльці. До дитини, яка правильно себе назвала, «підходить» лялька та «обіймає» її.

ПРИВІТАЙМОСЯ, ДРУЗІ!

Мета: учити дітей уранці вітатися з вихователем, помічником вихователя, дітьми, дорослими людьми; учити кивати головою на знак привітання; розвивати зв'язне мовлення; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: ляльки в різному вбранні.

ХІД ГРИ

Діти сідають на стільчики, вихователь виставляє будинок, у якому мешкають подружки ляльки. Він пропонує дітям вирушити на машині в гості до ляльок. Діти тупочуть ніжками, тримаються за уявне кермо, промовляючи: «Бі-бі-бі!»

Вихователь першим вітається з лялькою за ручку, киває їй головою: «Добрий день, лялько Оленко! Наступний Іванко приїхав. Іди, Іванко, привітайся із лялькою Оленкою!»

Усі діти вітаються, катають ляльок на своїх машинах та прощаються.

ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ!

Мета: учити дітей знайомитися з дітьми та дорослими; уживати у своєму мовленні речення; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує всім дітям познайомитися з лялькою. Він знайомиться першим: «Як тебе звуть? Мене — Олена Миколаївна. Дуже приємно!»

Діти по черзі підходять до ляльки і знайомляться. Згодом вони можуть гратися — знайомитись одне з одним або з іншою іграшкою.

ХТО Я?

Мета: учити дітей називати вихователя, помічника вихователя на ім'я та по батькові; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: ведмедик, кошик із грибами.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає про те, що в гості завітав ведмедик Мишко. Він приніс подарунки, але пригостить того, хто розповість про себе. Тому, хто називає своє ім'я, ведмедик дає грибочок.

Далі ведмедик пропонує дати гриби своїм вихователеві та помічникові вихователя, називаючи їх на ім'я та по батькові.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ КАТРУСЮ ЗНАЙОМИТИСЯ З ДІТЬМИ І ДОРОСЛИМИ

Мета: продовжувати вчити дітей знайомитися не тільки з дітьми, але і з дорослими; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Катрусю знайомитись із дітьми і дорослими. Спочатку діти в парах показують ляльці, як знайомляться вони, потім підходять і знайомляться з вихователем, помічником вихователя або іншим дорослим.

ЗНАЙДИ В ГРУПІ

Мета: учити дітей орієнтуватися у групі, знаходити названі предмети, виконувати завдання та прохання вихователя; розвивати уважність, дисциплінованість.

Матеріал: іграшкова мишка.

ХІД ГРИ

I варіант

Вихователь пропонує дітям знайти в групі іграшкові ліжко, стіл, стільчик, шафу тощо.

Діти знаходять названі предмети та називають їх. Вихователь запитує: «Для чого потрібен стіл, для чого — ліжко?»

II варіант

Вихователь пропонує заплющити очі та ховає іграшкову мишку серед іграшкових меблів, запитуючи: «Де сховалась мишка?» (Мишка у шафі, мишка у ліжку, мишка на столі.)

ЗАПРОСИМО В ГОСТІ ЛЯЛЬКУ ОЛЕНКУ

Мета: учити дітей запрошувати в гості ляльку, дітей та дорослих; учити вживати у своєму мовленні ввічливі слова; розвивати зв'язне мовлення; учити вести невеликі діалоги.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «запросити» ляльку в гості. Спочатку він дає зразок запрошення, потім діти запрошують самі.

Діти водять ляльку групою, розповідаючи, що у них є.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ!

Мета: закріплювати вміння дітей знайомитися; розвивати мовлення; виховувати самостійність.

Матеріал: іграшки.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі знаходяться іграшки. Вихователь пропонує дітям по черзі підійти і «познайомитися» з іграшкою, яка їм сподобалася.

Я — ХЛОПЧИК, Я — ДІВЧИНКА

Мета: продовжувати вчити називати свою стать та стать інших дітей; розвивати мовлення, спостережливість; виховувати доброзичливість.

Матеріал: сюжетні картинки, на яких намальовані хлопчик, дівчинка, лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати ляльці свою стать. Діти промовляють: «Я — хлопчик, я — дівчинка». Потім лялька «демонструє» дітям картинки, а діти називають, хто намальований на картинках, — хлопчик або дівчинка.

ХТО У ДЗЕРКАЛІ?

Мета: учити дітей упізнавати себе в дзеркалі, називати частини свого обличчя (очі, ніс, рот, вуха, брови, чоло, щічки); розвивати спостережливість.

Матеріал: дзеркальце для кожної дитини; чарівний кубик (на кожній стороні — силует якоїсь тварини, хмаринки, квітки, сонечка, а в середині силуету — дзеркальце).

ХІД ГРИ

I варіант

Вихователь роздає дітям дзеркальця, пропонує подивитись у них і по черзі відповісти: кого вони там бачать. Згодом розповісти про частини свого обличчя.

За необхідністю вихователь допомагає дітям і запитує: «Що це в тебе?»

II варіант

Дитина тримає в руках «чарівний кубик», потім дивиться на силует у дзеркальці та промовляє: «Я — сонечко, я — ведмедик» тощо.

ХТО ЦЕ?

Мета: закріплювати вміння дітей називати дітей групи на ім'я; називати їх стать; розвивати мовлення, уважність; виховувати доброзичливість.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

До дітей «прийшла» нова лялька. Вона по черзі «запитує» і «вказує» на дітей: «Хто це?» Діти називають ім'я та стать дитини, на яку «вказала» лялька: «Це — дівчинка Оленка. Це — хлопчик Максимко».

ЛАДУСИ

Мета: закріплювати вміння дітей називати дітей групи на ім'я; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати доброзичливість.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям пограти в «Ладусі». Діти розповідають потішку «Ладусі», удають, що печуть оладки. Наприкінці потішки малята пригощають одне одного оладками, називаючи дітей на ім'я: «Це тобі, Ганнусю, ладусі!»

КОЖНІЙ РЕЧІ — СВОЄ МІСЦЕ

Мета: учити дітей ставити своє взуття на полицку, охайно складати та вішати свої речі в шафу; розвивати пам'ять; виховувати охайність.

Матеріал: лялька, ляльковий одяг та взуття, шафа і полицка.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що лялька Оленка «повернулася» з прогулянки і не знає, куди складати свої речі. Діти розповідають і показують, де ставиться взуття, де вішається одяг.

СВОЄ — ЧУЖЕ

Мета: учити дітей орієнтуватися в поняттях «своє», «чуже»; робити перші узагальнення; розвивати уважність; виховувати слухняність.

Матеріал: скринька з речами кожної дитини та зайвими речами.

ХІД ГРИ

Вихователь дістає зі скрині по одній дитячій речі та просить назвати: чия вона. Дитина — власник речі — відповідає: «Моя» або: «Це моя лялька». Якщо річ нічия, діти говорять: «Чужа».

Вихователь. Чия це лялька?

Діти. Це Оленчина лялька.

ОДЯГНЕМО ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: продовжувати вчити дітей запам'ятовувати послідовність одягання; уточнювати уявлення дітей про одяг, його призначення; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати бережне ставлення до особистих речей.

Матеріал: лялька, ляльковий одяг.

ХІД ГРИ

Лялька Оленка «збирається одягатися» на прогулянку, але не знає, з чого почати. Діти з допомогою вихователя називають одяг, його призначення та послідовність одягання.

ЯКИЙ Я?

Мета: учити дітей упізнавати себе на фотографії, називати частини свого тіла (голова, шия, руки, ноги, живіт, обличчя); розвивати спостережливість, уважність, мовлення; виховувати свідому слухняність.

Матеріал: фотографії дітей.

ХІД ГРИ

У групі розташовується міні-виставка з фотографіями дітей. Діти їх розглядають, упізнають себе, показують: де вони. Дивлячись на своє фото, кожна дитина розповідає, що у неї є: голова, шия, руки тощо.

Якщо хтось із дітей не називає частину тіла, то вихователь вказує на неї, запитуючи: «Що це?»

МІЙ ОДЯГ

Мета: учити дітей називати свої улюблені речі: одяг, взуття; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати смак.

Матеріал: скриня, речі (одяг, взуття).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі дістати зі скрині якусь річ та розповісти для чого вона потрібна. (*Наприклад: це шапка. Її надягають на голівку, щоб вона не замерзла. Це туфлі. Їх узують для того, щоб бігати по доріжці.*)

ДОБРЕ — ПОГАНО

Мета: вправляти в умінні вислуховувати іншу людину, дотримуватись елементарних правил поведінки, орієнтуватися в поняттях «добре», «погано»; розвивати мислення, мовленнєву активність; виховувати охайність.

Матеріал: Буратіно.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям послухати, що розповість Буратіно, а вони повинні визначити: це добре чи погано.

Буратіно. Після прогулянки всі речі залишити на лавці розкиданими — це добре чи погано?

ВІДГАДАЙ І НАЗВИ

Мета: формувати в дітей уявлення про те, як важливо зростати здоровим, що про власне здоров'я необхідно постійно піклуватися; розвивати вміння уважно слухати вихователя.

Матеріал: носова хустка, рушничок, гребінець, дзеркало, мило, «чарівна торбинка».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відгадати і назвати, що він описує. Наприклад: «Воно запашне, добре милиться, від нього ручки стають чистими, але якщо потрапить в очі, то щипається. Що це?»

Якщо діти відгадали, то вихователь показує мило, дістає його з «чарівної торбинки». Гра продовжується з іншими речами.

ОЦІНИ ВЧИНОК

Мета: продовжувати вчити дітей орієнтуватися в поняттях «добре», «погано»; розвивати уважність, логічне мислення; виховувати бажання дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: сюжетні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути сюжетні картинки, розповісти, що вони бачать, оцінити їх. Наприклад: «Хлопчик робить зарядку — це добре. Дівчинка сіла за стіл із брудними руками — це погано» тощо.

ПОГОДУЄМО ЛЯЛЬКУ ОБІДОМ

Мета: учити дітей розуміти назви посуду (чашка, тарілка, ложка), деякі дії (посади, погодууй, дай попити); учити дітей сервірувати стіл до обіду; виховувати бережне ставлення до посуду, культурно-гігієнічні навички.

Матеріал: посуд: чашка, ложка, тарілка, лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям погодувати ляльку, але спочатку необхідно накрити стіл. Діти називають посуд, ставлять його на стіл, вихователь допомагає їм це робити. Діти садять ляльку на стільчик, виконують дії (погодувати, дати попити тощо).

Обов'язково називають посуд: «Це — тарілка, це — чашка, це — ложка» тощо.

ЩО Я ВМІЮ РОБИТИ

Мета: учити дітей культурно-гігієнічних навичок; виховувати бажання дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям показати ляльці Катрусі, як вони вміють мити руки, обличчя, як уміють користуватися носовою хусткою, сидіти за столом.

ПОКАЖИ ЛЯЛЬЦІ, ЩО ТИ ВМІЄШ РОБИТИ САМОСТІЙНО

Мета: закріплювати вміння дітей самостійно сідати за стіл, вносити стільчик на килимок, мити руки, ходити до туалету, розвивати охайність, активність.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям показати ляльці, які вони дорослі та самостійні. Діти самостійно виконують дії, які їм пропонує вихователь: сідають за стіл, виносять стільчики на килимок, збирають іграшки, миють руки.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ЧЕПУРИТИСЬ

Мета: продовжувати вчити дітей користуватися дзеркалом, гребінцем, рушником; розвивати активність; виховувати охайність.

Матеріал: лялька, гребінець, рушничок, дзеркальце.

ХІД ГРИ

Лялька Катруся «приносить» дітям гребінець, рушничок, дзеркальце, але «не знає», як користуватися цими предметами. Діти називають предмети, їх призначення і вчать ляльку чепуритись. Кожну дію вони обіграють.

РОЗБЕРИ, ДЕ ЧИЇ РЕЧІ

Мета: продовжувати вчити дітей стежити за своїми речами, упізнавати їх; розвивати уважність; виховувати охайність.

Матеріал: лялька, лялькові речі, речі дітей, скриня.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі дістати речі та назвати їх, сказати, чиї вони, а також де їх слід покласти. Наприклад: «Це —

Михайликова носова хустинка, її слід покласти йому у кишеню; а це моя сукня, я її повішу в шафу».

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ МИТИ РУКИ ТА УМИВАТИСЬ

Мета: продовжувати вчити дітей самостійно та правильно мити руки, умиватись; розвивати культурно-гігієнічні навички дітей; виховувати бажання утримувати своє тіло в чистоті.

Матеріал: лялька, ванночка, вода, мило, рушник.

ХІД ГРИ

До дітей «приходить» лялька Катруся, вона «гралась у піску і забруднилась». Необхідно навчити її вмиватись та мити руки. Діти називають, що для цього потрібно робити, учать, як правильно мити руки, умиватись.

Діти називають дії, показують їх жестами, а вихователь умиває ляльку і миє їй руки.

ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ БУДИНОЧОК

Мета: закріплювати знання дітей про засоби гігієни та їх призначення; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати охайність.

Матеріал: будиночок, у якому містяться мило, рушник, зубна щітка, зубна паста, носова хустка, гребінець, дзеркальце.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь пропонує дітям розглянути валеологічний будинок. Дістає з нього речі, діти називають їх та їхнє призначення.

Варіант II

Вихователь загадує загадки. Якщо діти відгадують загадку, то він дістає названий предмет.

- Гладеньке, запашне
Миє тебе. (*Мило*)
- Хто чисто вмивається,
Той мною витирається. (*Рушничок*)
- От вам всім порада:
Чистить зуби треба всім —
І дорослим, і малим. (*Зубна щітка*)
- Зуби є, а рота немає. (*Гребінець*)

ЩО ВМІЮТЬ МОЇ РУЧКИ ТА НІЖКИ

Мета: закріплювати знання дітей про призначення ніг; розвивати мислення, пам'ять.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати основні частини свого тіла, сказати і показати, що вміють ручки, ніжки. Якщо дітям важко, то вихователь говорить, а діти виконують. Наприклад: «Наші ніжки можуть ходити, бігати, стрибати».

ЩО ДЛЯ ЧОГО

Мета: продовжувати вчити дітей називати частини свого тіла, знати їх призначення; розвивати мовлення, увагу; виховувати самостійність.

Матеріал: гномик.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що до них у гості завітав гномик і хоче погратися з дітьми. Гномик називає частини тіла, а діти їх показують у себе і розповідають про їх призначення. Наприклад: «Очі потрібні для того, щоб бачити; ручки — для того, щоб тримати ложку, малювати».

ЩО В ТОРБИНЦІ

Мета: закріплювати знання дітей про засоби гігієни та їх призначення; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати охайність.

Матеріал: торбинка з милом, рушником, зубною щіткою, зубною пастою, носовою хусткою, гребінцем, дзеркальцем.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути, що знаходиться в торбинці. Дістає з неї речі, а діти називають їх та розповідають про їхнє призначення.

ЩО КОРИСНО ДЛЯ ЗДОРОВ'Я

Мета: учити дітей дбайливо ставитися до свого здоров'я та здоров'я інших; розвивати самостійність; виховувати культуру поведінки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям прослухати ситуації, а вони повинні відповісти: корисно це для здоров'я чи ні.

Вихователь. Робити ранкову зарядку. (*Корисно*) Умиватися. (*Корисно*) Сідати за стіл із брудними руками. (*Не корисно*) Смокта-ти пальці. (*Не корисно*)

НАЗВИ ІГРАШКУ

Мета: учити дітей називати іграшку; розвивати мовлення, увагу; виховувати дбайливе ставлення до іграшок.

Матеріал: іграшки, мішечок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям дістати з мішечка одну іграшку, назвати її та розповісти, як нею можна гратися. (*Наприклад: «Це лялька. Її можна заколисувати». Або: «Це кубики. З них можна побудувати будинки» тощо*).

ЩО ЗАЙВЕ?

Мета: учити дітей знаходити серед іграшок зайвий предмет; розвивати мислення, уважність; виховувати самостійність.

Матеріал: іграшки, палиця, камінь, ніж, коробка, кошик для іграшок.

ХІД ГРИ

На столі перед дітьми лежать іграшки. Вихователь пропонує назвати зайві предмети та пояснити, чому. Потім необхідно скласти іграшки у кошик, а речі, якими не можна гратися, — в коробку.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ЗБИРАТИ ІГРАШКИ НА МІСЦЯ

Мета: продовжувати вчити дітей прибирати іграшки на місце, підтримувати в групі чистоту, естетичний вигляд; виховувати самостійність.

Матеріал: лялька; іграшки, розкидані на килимку.

ХІД ГРИ

Вихователь звертає увагу дітей на те, що лялька Катруся «гратися, а іграшки на місце не збрала, залишила безлад на килимку». Вихователь пропонує навчити ляльку збирати іграшки. Діти збирають і розповідають ляльці, де повинен стояти конструктор, а де — іграшки тощо.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ДІЛИТИСЯ ІГРАШКАМИ

Мета: формувати поняття про елементарні правила, що регулюють взаємини між дітьми, людьми; виховувати чуйність, бажання ділитися іграшками.

Матеріал: лялька з м'ячем.

ХІД ГРИ

Лялька «принесла м'ячик і нікому не дає». Вихователь пропонує дітям навчити її ділитись іграшками. Діти беруть іграшки і діляться одне з одним. Наприклад: «Тетяно, візьми, будь ласка, мого зайчика, пограйся!» Дівчинка відповідає: «Дякую, я пограюсь і віддам!»

УПІЗНАЙ ІГРАШКУ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити дітей уважно слухати розповіді вихователя, знаходити іграшку за описом; розвивати уважність; виховувати дисциплінованість.

Матеріал: іграшки.

ХІД ГРИ

На столі перед дітьми лежать різноманітні іграшки. Вихователь описує іграшку, діти називають її та знаходять серед решти іграшок.

Вихователь. Він круглий, гарний, різнокольоровий, уміє кочитися, стрибати, його можна кидати тощо.

Діти називають, що це м'яч, і знаходять його на столі.

ПОДАРУЄМО ЛЯЛЬЦІ НОВУ ІГРАШКУ

Мета: учити дітей фантазувати; розвивати мовлення, мислення; виховувати доброзичливість.

Матеріал: іграшки, лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь. У ляльки Катрусі сьогодні день народження.

Вихователь пропонує дітям подарувати їй нову іграшку. Діти по черзі називають іграшки, які вони подарували б ляльці. Наприклад: «Я подарую машинку, ведмедика тощо». Якщо дитині складно назвати іграшку, то можна для підказки поставити іграшки.

Сфера «ЛЮДИ»

НАЗВИ МАМУ, НАЗВИ ТАТА

Мета: учити дітей називати членів своєї сім'ї на ім'я; розвивати мовлення, увагу, пам'ять.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям познайомити ляльку Катрусю з членами своєї сім'ї. Діти по черзі розповідають ляльці, як звать маму, тата.

ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ!

Мета: учити дітей знайомитися з дітьми та дорослими, уживати у своєму мовленні речення; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує всім дітям познайомитися з лялькою. Він знайомиться перший: «Як тебе звать? Мене — Олена Миколаївна. Дуже приємно!»

Діти по черзі підходять до ляльки і знайомляться. Далі діти можуть грати — знайомитись одне з одним або з іншою іграшкою.

ЛЯЛЬКА ОКСАНКА РОЗПОВІСТЬ ПРО СВОЮ СІМ'Ю

Мета: формувати уявлення дітей про сім'ю, що складається з дітей та інших членів (мами, тата, бабусі, дідуся, брата, сестри); розвивати мовлення, пам'ять; виховувати любов до своєї сім'ї.

Матеріал: лялька, картинки.

ХІД ГРИ

Лялька Оксанка «розповідає» дітям про свою сім'ю, а вихователь у цей час виставляє картинки на мольберт. Наприклад: «У мене є мама Наталія, тато Ігор, брат Стасик. Ще у мене є бабуся Марія та дідусь Степан. З ким живете ви?» Кожна дитина розповідає про свою сім'ю.

СКАЖИ ПЕСТЛИВО

Мета: учити дітей називати пестливо, ласкаво членів своєї родини; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати любов до своїх рідних.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям пестливо назвати своїх рідних. Наприклад: *мама — матуся, тато — татусь, баба — бабуся, дід — дідусь* тощо. Вихователь кидає м'яч дитині та говорить слово, а дитина відповідає ласкаво і повертає м'яч вихователю.

РОЗКАЖЕМО ЛЯЛЬЦІ ОЛЕНЦІ ПРО СВОЮ ГРУПУ

Мета: учити дітей орієнтуватися у приміщенні групи; розвивати зв'язне мовлення, активність, пам'ять; виховувати любов до своєї групи.

Матеріал: нова лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє, що до дітей у групу прийшла нова лялька Оленка. Пропонує дітям ознайомити ляльку з приміщенням групи. Діти водять ляльку приміщенням, називаючи кімнати (роздягальня, групова, спальня, умивальня). Якщо дітям важко, то вихователь називає кімнати, а діти повторюють та розповідають, що є в кожній із них.

МИ ПРИЙШЛИ В САДОЧОК

Мета: давати уявлення про інших людей, які працюють у дитячому садочку; продовжувати вчити вітатися, прощатися з дорослими.

Матеріал: сюжетні картинки (помічник вихователя, кухар, медсестра).

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що в дитячому садочку працюють інші дорослі, які також піклуються про дітей. Вихователь виставляє картинки із зображенням кухаря, який готує їжу для дітей; із зображенням помічника вихователя, який розставляє посуд на столи тощо.

Діти називають, кого вони бачать на картинках. Вихователь пропонує дітям розповісти, що вони кажуть дорослим, коли приходять у дитячий садочок.

ЛЯЛЬКА ЗАХВОРИЛА

Мета: давати уявлення про працю медсестри в дитячому садку; розвивати пам'ять, мовлення, уважність; виховувати повагу до праці дорослих.

Матеріал: лялька; предмети, що потрібні для праці медсестри.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що лялька Катруся захворіла. Згодом пропонує їм запитати, що в неї болить. Діти розглядають предмети, що потрібні для роботи медсестри, називають їх та розповідають про призначення. Вони телефоном викликають лікаря та виконують усі його призначення: напувають ляльку чаєм із малини, ставлять гірчичники, парять «ніжки» тощо.

Роль лікаря виконує вихователь.

НАПЕЧЕМО КАЛАЧІ

Мета: формувати уявлення дітей про працю кухаря; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати повагу до працівників кухні.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям стати маленькими кухарями. Діти імітують потішку «Я печу, печу, печу...» Потім розповідають, кому із дорослих вони віддадуть свої калачі: помічникові вихователя, вихователеві, медсестрі, кухареві.

ЗНАЙДИ ІГРАШКУ

Мета: продовжувати вчити дітей орієнтуватися в групі, виконувати прохання вихователя; розвивати уважність, мовлення; виховувати дбайливе ставлення до іграшок.

Матеріал: іграшки.

ХІД ГРИ

Вихователь просить дітей знайти у групі та принести певну іграшку. Діти приносять, називають її та розповідають про те, де

вона знаходилась. (*Це ведмедик — він сидів на ліжку; це машина — вона стояла у шафі.*)

ОБЛАШТУЄМО ЛЯЛЬЦІ КІМНАТУ

Мета: учити дітей називати назву іграшкової меблі; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: іграшкові меблі, лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обладнати кімнату для ляльки. Він пропонує назвати меблі, їх призначення, де їх поставити. Якщо дітям важко, то вихователь називає меблі, а діти повторюють за ним.

ПЕРУ СУКНЮ

Мета: формувати уявлення дітей про працю пралі у дитячому садку; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати повагу до праці дорослих.

Матеріал: лялька, лялькова сукня, ванна, вода, мило.

ХІД ГРИ

Вихователь. Лялька Катруся забруднила сукню, а прати вона ще не вміє.

Вихователь пропонує дітям стати маленькими пралями. Пропонує назвати, що потрібно для того, щоб попрати сукню та як саме діти це робитимуть.

МАЛЕНЬКІ ПОМІЧНИКИ

Мета: учити дітей розуміти, що в дитячому садку всі про них піклуються; учити дітей піклуватися про інших; закріплювати знання про працівників дитячого садка; розвивати пам'ять, мовлення, увагу; виховувати доброзичливість.

Матеріал: лялька, іграшки, сюжетні картинки з професіями працівників дитячого садка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розповісти, хто про них піклується в дитячому садку. Для підказки він виставляє картинки з професіями дорослих у дитячому садку. Потім вихователь пропонує дітям розповісти ляльці, як саме вони допомагають дорослим. Наприклад: розставляють посуд, збирають іграшки, витирають стіл тощо.

ХТО ЩО РОБИТЬ

Мета: учити розповідати про обов'язки членів сім'ї; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, мислення; виховувати любов до рідних.

Матеріал: мольберт; картинки за темами: «Мама миє посуд», «Тато ремонтує стільчик» тощо.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на мольберті — сюжетні картинки. Вихователь пропонує розповісти про те, хто зображений на картинках. Дітям слід розповісти, що робить удома тато, мама, дідусь, бабуся та ін.

Я НАЗВУ, А ТИ ПОКАЖИ

Мета: учити дітей упізнавати на фотографіях членів своєї родини; розвивати мовлення, увагу, зорову пам'ять; виховувати любов до родини.

Матеріал: фотографії.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути фотографії та назвати, кого вони впізнали на них. Потім він пропонує дітям знайти маму, тата та ін.

Діти знаходять і показують їх на фотографіях.

СКЛАДЕМО БУКЕТ ДЛЯ МАМИ

Мета: учити дітей піклуватися про рідних, складати із квітів букети, називати основні кольори; розвивати пам'ять, мовлення, дрібні м'язи рук; виховувати любов до рідних.

Матеріал: різнокольорові паперові квіти для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям зробити мамам сюрприз. Для цього потрібно зібрати букет із квітів. На килимку лежать паперові квіти. Дитина бере одну квітку, називає її колір, потім — іншу і так само називає її колір тощо.

ДОПОМОЖИ ДІДУСЕВІ ЗАШНУРУВАТИ ЧЕРЕВИКИ

Мета: учити дітей піклуватися про рідних, допомагати їм; розвивати дрібні м'язи рук; виховувати старанність.

Матеріал: іграшковий дідусь, шнурівки для всіх дітей.

ХІД ГРИ

На столі стоїть іграшковий дідусь. Вихователь зауважує, що дідусь старенький, тому йому важко нахилитися і пропонує дітям зашнурувати черевика для дідуся. Діти вчаться шнурувати.

ПРИВІТАННЯ — ПРОЩАННЯ

Мета: учити дітей вітатися, прощатися, уживати у своєму мовленні ввічливі слова; учити розуміти, що вранці, приходячи до

дитячого садка, необхідно вітатися, а коли повертаєшся додому, то слід прощатися; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, увагу; виховувати чемність.

Матеріал: ведмедик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити невихованого ведмедика вітатися та прощатися. Вихователь пропонує дітям розповісти про те, коли вони вітаються, коли прощаються. Пропонує дітям привітатися з ведмедиком тощо.

ПРИВІТАЙСЯ З МОТРІЙКОЮ

Мета: закріплювати вміння дітей вітатися; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати посидючість.

Матеріал: мотрійка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям привітатися з мотрійкою хором, а потім — по черзі. Можна вітатися голосно або тихо.

ЩО ЗАЙВЕ?

Мета: закріплювати знання дітей про працю лікаря, медсестри; розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати повагу до праці дорослих.

Матеріал: лялька, вата, бинт, пігулки, краплі, шприц, книжка, кубики, машинка.

ХІД ГРИ

Лялька Катруся вирішила стати медичною сестрою у дитячому садку. Вихователь пропонує дітям назвати, чим лялька вирішила лікувати подружок. Діти називають ці речі. Якщо дітям важко визначитися, що зайве, вихователь допомагає їм.

ЯК МИ ВМІЄМО ВІТАТИСЯ

Мета: закріплювати вміння дітей вітатися одне з одним, із дорослими; розвивати мовлення, пам'ять, вихованість.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити зайчика вітатися. Діти по черзі підходять до зайчика та вітаються з ним.

ЛЯЛЬКА НАКРИВАЄ НА СТІЛ

Мета: продовжувати вчити дітей накривати на стіл; закріплювати вміння називати посуд; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати бажання допомагати помічникові вихователя.

Матеріал: посуд (чашка, ложка, тарілка); лялька.

ХІД ГРИ

Лялька Катруся «вирішила допомогти» помічникові вихователя накрити на стіл. Вихователь навмисно неправильно розставляє посуд. Вихователь пропонує дітям уважно подивитися, чи все правильно лялька «розставила» на столі. Діти виправляють помилки, називаючи посуд.

ЛЯЛЬКА ПРИБИРАЄ

Мета: закріплювати знання дітей про працю помічника вихователя; розвивати мовлення, пам'ять, старанність; виховувати повагу до праці дорослих.

Матеріал: лялька, ганчірка.

ХІД ГРИ

Лялька Катруся «вирішила допомогти» помічникові вихователя, але не знає, з чого почати. Вихователь пропонує дітям назвати, що робить помічник вихователя. Для підказки вихователь ставить відро, швабру, віник, ганчірку, посуд. Лялька Катруся «бере ганчірку та протирає пил». Діти допомагають їй витирати столи.

КОМУ ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ РОБОТИ?

Мета: продовжувати вчити дітей визначати, які речі потрібні помічникові вихователя, медсестрі, кухареві, пралі для роботи; формувати знання дітей про працівників дитячого садка; розвивати логічне мислення, пам'ять; виховувати бажання допомагати дорослим.

Матеріал: картинки на тему «Професії дорослих»; речі, що потрібні для роботи.

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє на мольберті картинки із зображеннями помічника вихователя, кухаря, пралі, медсестри. Діти називають ці професії. Вихователь показує предмети до запропонованих професій, а діти називають, кому вони потрібні. Наприклад: *вата* — медсестрі, *каструля* — кухареві тощо.

КУДИ ЇДУТЬ МАШИНИ?

Мета: поглиблювати знання про дії водія, його обов'язки (старанно доглядає за машиною, уміло нею керує, дотримується правил вуличного руху); учити коментувати дії вихователя; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, уважність.

Матеріал: машинка з іграшками.

ХІД ГРИ

Діти саджають іграшки в машинку, а вихователь возить машинку з іграшками групою і просить малят коментувати дії машинки.

Вихователь. Ось сіли наші іграшки-звірята у машинку, і вона що зробила? *(Поїхала)* А потім і на дорогу... *(виїхала)*. Машинка обережно... *(об'їхала)* автобус» тощо.

МАЛЕНЬКІ ШОФЕРИ

Мета: поглиблювати знання дітей про професію водія; розвивати творчість, мовлення; виховувати повагу до праці водія.

Матеріал: картинки із зображенням легкових та вантажних машин.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям стати «водіями» та обрати собі транспорт. Діти беруть картинки, дивляться на них і розповідають, кого чи що вони везуть і куди саме.

ТАКІ РІЗНІ БУДИНКИ

Мета: учити дітей розуміти, що будинки бувають різними; розвивати мовлення, увагу, мислення; виховувати любов до рідного міста.

Матеріал: картинки з будинками.

ХІД ГРИ

Вихователь викликає кількох малят і роздає їм картки із зображеннями будинків різного розміру. Пропонує дітям розглянути малюнки будинків і відповісти на питання:

- У кого маленькі будиночки?
- У кого великі будинки?
- У кого однакові будинки?
- У кого один будинок?
- У кого багато будинків?

ДЕ ТРАНСПОРТ, А ДЕ — НІ

Мета: учити дітей упізнавати і називати транспорт на ілюстраціях; розвивати увагу, зорову пам'ять, мовлення.

Матеріал: ілюстрації із зображенням транспорту та інших предметів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути ілюстрації із зображенням різних предметів, частина з яких стосується транспорту.

Діти за проханням вихователя визначають серед усіх зображених ті предмети, що стосуються транспорту.

РОБОТА ВОДІЯ

Мета: поглиблювати знання дітей про професію водія; розвивати творчість, мовлення; виховувати повагу до праці водія.

Матеріал: картинки із зображенням легкових та вантажних машин.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям стати «водіями» та обрати собі транспорт. Діти беруть картинки, дивляться на них і розповідають, кого чи що вони везуть і куди саме.

СВОЇ — ЧУЖІ

Мета: учити дітей спілкуватися з рідними, знайомитися з людьми; розвивати уважність, пам'ять, мислення; виховувати обережність.

ХІД ГРИ

Вихователь називає людей, а діти відповідають поняттями «свій», «чужий».

- Рідна матуся. (*Своя*)
- Незнайомий дід. (*Чужий*)
- Рідний братик. (*Свій*)
- Незнайома дівчинка. (*Чужа*) тощо

УВІЧЛИВІ ДІТИ

Мета: учити дітей уживати у своєму мовленні ввічливі слова; розвивати мовлення, пам'ять; виховувати ввічливість.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Оленку бути ввічливою. Вихователь просить дітей назвати ввічливі слова, які вони знають, та відповісти на запитання: «Що ви кажете під час зустрічі з дорослими?» «Що ви кажете, коли повертаєтеся з дитячого садка додому?» «Що ви кажете, коли вас пригощають цукеркою?» тощо

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ, ЯК СЛІД ПОВОДИТИСЬ ІЗ НЕЗНАЙОМИМИ ЛЮДЬМИ

Мета: продовжувати вчити дітей поводитися з незнайомими людьми; розвивати мислення, мовлення, пам'ять; виховувати обережність.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь. Лялька Оленка хотіла сісти в машину до незнайомих людей. Давайте навчимо ляльку, як поводитися з незнайомцями.

Вихователь просить малят відповісти на запитання:

- Можна розмовляти з незнайомими людьми? (*Ні*)
- Можна сідати в машину до незнайомих? (*Ні*)
- Можна брати у незнайомих цукерки чи іграшки? (*Ні*) тощо

Сфера «ПРИРОДА»

ПОСАДИ КВІТИ НА КЛУМБУ

Мета: учити називати рослини, що ростуть на клумбах; розвивати вміння називати основні кольори, дрібну моторику рук, зорову пам'ять; виховувати любов до всього прекрасного.

Матеріал: клумба (з картону); різнокольорові картонні квіти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «посадити квіти на клумбу» для того, щоб потім ними милуватися. Діти називають, якого кольору квітка у кожного з них. Уставляють квіти в розрізи на клумбі та милуються висадженими квітами.

НАЗВИ, ЩО ЦЕ

Мета: учити дітей розрізняти рослинний світ, називати квіти, дерева, траву; розвивати пам'ять, уважність, мовлення; виховувати бережливе ставлення до природи.

Матеріал: квіти у вазі, картонні дерева, паперова трава, іграшка бджілка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відгадати, де заховалася бджілка (підходить по черзі до дерева, трави, квітів, а діти називають, до чого він підійшов).

ПРИНЕСИ, ЩО Я НАЗВУ

Мета: продовжувати вчити дітей розрізняти дерева, квіти, траву; розвивати вміння виконувати прохання дорослого; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: квіти, дерева, трава.

ХІД ГРИ

У вихователя на столі розташовані картонні дерева, паперова трава, квіти у вазі. Вихователь просить дітей по черзі принести квітку, дерево, траву.

НАЗВИ ТА РОЗКАЖИ

Мета: продовжувати вчити дітей розрізняти і називати, де рослини, а де тварини; розвивати зорову пам'ять, уважність, мовлення.

Матеріал: рослини, квіти, дерева, трава та набір іграшок-тварин.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати і показати, де серед виставлених предметів рослини, а де — тварини. Рослини виставляють на один стіл, а тварин — на другий.

ДЕ СХОВАЛОСЬ СОНЕЧКО

Мета: дати знання дітям про сонечко, його властивості; учити називати, коли сонечко лягає спати, коли його хмарка затуляє; розвивати уважність, мовлення.

Матеріал: пейзаж; хмарка; картинки (сонечко з розплющеними та заплющеними очима).

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє пейзаж, а діти розповідають, що вони бачать. Потім вихователь пропонує дітям розповісти, де сховалось сонечко (за хмаркою, лягло спати) і маніпулює сонечком (ховає за хмарку, виставляє його внизу пейзажу із заплющеними очима тощо).

ХТО ЯК КРИЧИТЬ

Мета: продовжувати вчити дітей звуконаслідувати свійських тварин; розвивати уважність, пам'ять.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини»; скриня.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь виставляє на стіл тварин і пропонує дітям заспівати їх пісеньки хором, а потім по одному.

Варіант II

Дитина дістає зі скрині свійську тварину — іграшку так, щоб решта дітей не бачили її та звуконаслідує. Якщо діти відгадали, кого вона обрала, тоді вона виставляє іграшку на стіл.

НА ЩО СОНЕЧКО СХОЖЕ

Мета: учити дітей знаходити предмети, схожі на сонечко за кольором, формою; розвивати зорову пам'ять, уважність.

Матеріал: малюнок сонечка, предметні картинки.

ХІД ГРИ

На килимку розташовані предметні картинки. Вихователь пропонує дітям обрати картинку, що схожа на сонечко за кольором або формою, чи назвати, на який предмет схоже сонечко (на м'ячик — за формою, на апельсин — за формою і кольором тощо).

ДЕ ЖИВУТЬ ВІТАМІНИ?

Мета: учити дітей розуміти, що овочі та фрукти — корисні для здоров'я, адже там живуть вітаміни; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: овочі, фрукти, предметні картинки із зображенням солодоців, ведмедик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «полікувати» хворого ведмедика не пігулками, а вітамінами. Вихователь пропонує дітям витягти з мішечка предмети, а діти визначають, чи «живуть» там вітаміни. Ті предмети, де «живуть» вітаміни, вони дають ведмедикові, а ті, де немає вітамін, — кладуть у коробку.

ЗНАЙДИ ЛИСТОЧОК, ЯК У МЕНЕ

Мета: учити дітей знаходити однакові предмети; розвивати зорову пам'ять, уважність.

Матеріал: засушені листочки з дерев.

ХІД ГРИ

На килимку розкладено листя з дерев. Вихователь пропонує дітям знайти такий самий листочок, як у нього. Коли діти знайдуть листочок, вихователь називає його, а діти повторюють.

ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК

Мета: учити дітей називати овочі, фрукти; формувати поняття-узагальнення «овочі», «фрукти»; розвивати зорову пам'ять, мовлення, увагу.

Матеріал: мішечок, овочі, фрукти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі підходити, витягувати з мішечка предмет, назвати його та відповісти, до якої групи належить — овоч або фрукт.

ЧОГО НЕ СТАЛО

Мета: учити дітей називати овочі та фрукти; розвивати зорову пам'ять, увагу, мовлення.

Матеріал: овочі, фрукти.

ХІД ГРИ

На столі лежать овочі та фрукти. Вихователь пропонує дітям заплющити очі, у цей час ховає овоч чи фрукт, а діти повинні назвати, чого не стало.

ВІДГАДАЙ НА СМАК

Мета: учити дітей упізнавати на смак яблуко, грушу, виноград; розвивати увагу, пам'ять, а також смакові аналізатори.

Матеріал: на тарілочках цілі та розрізані на шматочки фрукти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дитині заплющити очі, дає їй скуштувати фрукт, назвати, що це, та знайти його на столі.

УПІЗНАЙ НА СМАК

Мета: учити дітей упізнавати на смак моркву, огірок, помідор; розвивати увагу, пам'ять, а також смакові аналізатори.

Матеріал: на тарілочках цілі та розрізані на шматочки овочі.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дитині заплющити очі, дає їй скуштувати овоч, назвати, що це, та знайти його на столі.

ДОПОМОЖЕМО ЗАЙЧИКОВІ ЗІБРАТИ ВРОЖАЙ

Мета: учити дітей первинних навичок класифікації овочів та фруктів; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: два кошики, фрукти, овочі, зайчик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «допомогти зайчикові зібрати врожай». Для цього потрібно зібрати овочі в один кошик, фрукти — в другий. Діти по черзі виходять, беруть предмет і кладуть у кошик, а вихователь перевіряє правильність виконання.

НАЗВИ КОЛІР

Мета: продовжувати вчити дітей називати овочі, фрукти, їх колір; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: овочі, фрукти, зайчик, кошик.

ХІД ГРИ

Зайчик приніс у кошику зібраний урожай. Вихователь пропонує дітям по черзі діставати з кошика овоч або фрукт, називати його та його колір.

ОЗНАЙОМИМО ЛЯЛЬКУ З «КУТОЧКОМ ПРИРОДИ»

Мета: учити дітей називати і знаходити в групі «куточок природи», називати, що в ньому росте, розвивати пам'ять, уважність, мовлення; прищеплювати бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: лялька, «куточок природи».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям ознайомити ляльку з «куточком природи». Діти підводять ляльку до куточка, розповідають, що в ньому росте, як доглядати за рослинами.

НАЗВИ РОСЛИНИ

Мета: учити дітей розрізняти кімнатні рослини, називати деякі з них; розвивати зорову пам'ять, мовлення; виховувати естетичні почуття.

Матеріал: рослини «куточка природи», метелик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати, на яку рослину сів метелик (фікус, лілія тощо).

ЯКОЇ РОСЛИНИ НЕ СТАЛО?

Мета: продовжувати вчити дітей розрізняти кімнатні рослини, називати деякі з них; розвивати зорову пам'ять, мовлення; виховувати любов до природи.

Матеріал: рослини «куточка природи».

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі стоять рослини із «куточка природи». Діти пригадують їх назви (фікус, амазонська лілія, бегонія). Вихователь пропонує дітям заплющити очі, ховає одну квітку. Діти розплющують очі, відгадують, якої рослини не стало.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ПІКЛУВАТИСЯ ПРО РОСЛИНИ

Мета: давати знання про те, що рослинам для росту потрібні вода і світло; учити дітей мити велике листя, обприскувати дрібне, поливати рослини; розвивати пам'ять, уважність, дрібну моторику рук; виховувати любов та бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: лялька, «куточок природи», лійка з водою, ганчірка, оприскувач.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Оленку піклуватися про рослини. Діти «підводять» ляльку до рослин, вихователь дає їм по черзі ганчірку, лійку, оприскувач, пропонує назвати ці предмети, розповісти для чого вони. Діти показують ляльці, як ними користуватися за допомогою вихователя.

УПІЗНАЙ ЗА ГОЛОСОМ

Мета: учити розпізнавати на слух голоси свійських птахів і тварин; розвивати фонематичний слух, мовлення; виховувати любов до тварин.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини і птахи»; будинок.

ХІД ГРИ

Перед дітьми стоїть будинок, вихователь повідомляє дітям, що в ньому мешкають свійські тварини і птахи, а хто саме — вони повинні впізнати. Вихователь звуконаслідує свійських тварин і птахів, а діти їх називають. Якщо діти дали правильну відповідь, то вихователь виставляє іграшку на стіл.

ВІДГАДАЙ, СКІЛЬКИ

Мета: учити розрізняти поняття «один — багато»; розвивати мислення, увагу.

Матеріал: лялька, іграшки, машинка, кубики тощо.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі лежать іграшки. Вихователь пропонує дітям назвати, чого скільки. Наприклад: *один ведмедик, багато сунічок; одна машинка, багато кубиків тощо.*

ОДЯГНЕМО ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: уточнювати уявлення дітей про одяг, його призначення; учити запам'ятовувати послідовність одягання; збагачувати словник назвами одягу.

Матеріал: лялька, зимовий одяг.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Оленку одягатися на прогулянку. Спочатку діти називають одяг, його призначення, потім за допомогою вихователя називають послідовність одягання.

ДЕ СХОВАЛАСЯ СНІЖИНКА

Мета: закріплювати вміння дітей орієнтуватись у просторі; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: сніжинка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати, де ховається сніжинка. Він ховає сніжинку в різноманітних місцях.

ЗНАЙДИ МАЛЯТ

Мета: уточнювати та розширити уявлення дітей про тварин та їхніх малят.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини та їх дитинчата»; будинок.

ХІД ГРИ

Перед дітьми стоїть будинок, вихователь повідомляє дітям, що в ньому мешкають свійські тварини та їх дитинчата. Діти по черзі дістають із будинку іграшкову тварину, називають її та відшуковують на сусідньому столі дитинчат цієї тварини.

ХТО ПОКЛИКАВ

Мета: вправляти у звуконаслідуванні голосів тварин; розвивати увагу, пам'ять; виховувати любов до тварин.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини і птахи».

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь дітям показує тварину, а діти її звуконаслідують.

Варіант II

Вихователь звуконаслідує якусь тварину або птаха, а діти повинні відгадати голос тварини та знайти відповідну іграшку.

ХТО ЩО ЇСТЬ

Мета: розширювати знання дітей про те, чим харчуються свійські тварини; розвивати мислення, мовлення, увагу; виховувати дбайливе ставлення до тварин.

Матеріал: предметні картинки з тваринами та картинки з їжею для них.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «погодувати» свійських тварин. Перед дітьми на наборному полотні — свійські тварини. Діти на килимку обирають картинки з їжею для тварин і виставляють поруч із твариною.

НАЗВИ РОСЛИНУ, ЯКУ ЗНАЄШ

Мета: продовжувати вчити дітей упізнавати і називати рослини «живого куточку природи»; розвивати зорову пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: «куточок природи», бджілка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати рослину, яку вони знають, потім назвати рослину, на яку сіла бджілка.

НАЗВИ ТВАРИНКУ

Мета: учити дітей називати тварин «живого куточка» (рибки, черепаха, папуга); розвивати зорову пам'ять, увагу, мовлення; виховувати бажання піклуватися про тварин.

Матеріал: тварини «живого куточка», лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям познайомити ляльку Оленку з тваринами «живого куточка». Лялька «підходить» до тварини, а діти називають тварин.

ДОБРЕ — ПОГАНО

Мета: учити дітей правил поведінки в природі; розвивати мислення, увагу; виховувати бережне ставлення до природи.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям запитання, а діти на них відповідають словами «добре — погано».

Вихователь. Ламати гілочки дерев. (*Погано*) Поливати рослини. (*Добре*) Зривати квіти. (*Погано*)

РОЗКАЖИ, ЩО ТИ БАЧИШ

Мета: учити дітей називати рослини та тварин «живого куточка»; розвивати мовлення, увагу; виховувати любов та бережне ставлення до всього живого.

Матеріал: «живий куточок» дитячого садка, лялька Розумничка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі розповісти ляльці Розумничці, що вони бачать у «живому куточку» дитячого садка, та як слід доглядати за рослинами і тваринами.

ОДЯГНЕМО ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: учити дітей добирати одяг відповідно до погоди; закріплювати слова — назви одягу; розвивати пам'ять, уважність; виховувати самостійність.

Матеріал: лялька, зимовий та весняний одяг для неї.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям одягти ляльку на прогулянку. Для цього потрібно обрати їй одяг. Діти обирають одяг, називають його, пояснюють: чому саме обрали цей одяг, називають послідовність одягання.

УЗИМКУ ТА НАВЕСНІ

Мета: учити дітей називати весняні та зимові явища; розвивати мовлення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картинки (сніг, дощ, яскраве сонечко, дерева без листя, зелені дерева).

ХІД ГРИ

Вихователь показує дітям картинки із природними явищами, а діти називають: коли це буває — взимку чи навесні.

ПАРНІ КАРТИНКИ

Мета: учити дітей добирати пару до предметів; розвивати зорову пам'ять, увагу; виховувати посидючість.

Матеріал: парні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям низку картинок, а вони повинні обрати однакові та назвати свій предмет (дерево, квітка, сонечко тощо).

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ВМИВАТИСЯ

Мета: продовжувати вчити дітей мити руки та обличчя, не розбризкуючи води; правильно користуватися милом, рушником; розуміти логічний зв'язок (купаєшся, умиваєшся — будеш чистим); ознайомлювати з властивостями води (мокра, холодна, тепла, чиста, брудна); виховувати самостійність, акуратність.

Матеріал: лялька, ванна, вода, мило, рушник.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку вмиватися. Діти називають, що для цього потрібно, розповідають правильність миття рук та обличчя. Після гри вихователі доцільно звернути увагу дітей на те, що вода стала брудною.

КОМУ ПОТРІБЕН ДОЩИК? КОМУ ПОТРІБНА ВОДА?

Мета: розширювати знання дітей про властивості води, про те, що вона потрібна людям, тваринам, рослинам, птахам; розвивати мислення, увагу, пам'ять.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути картинки. Діти визначають разом із вихователем: чи потрібен дощик цьому предметові. Наприклад: квіточці — потрібен, будинку — ні тощо.

ТАК ЧИ НІ

Мета: продовжувати вчити дітей відповідати на запитання; розвивати мовлення, мислення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь ставить дітям запитання, а діти відповідають: «Так» чи «Ні».

Вихователь. Коли йде дощик — це добре? (*Так*) Кидати у парку сміття добре? (*Ні*)

ЗВАРИМО БОРЩИК

Мета: учити дітей розуміти, що вода потрібна для приготування їжі; продовжувати вчити обирати овочі для приготування борщу; розвивати пам'ять, мовлення.

Матеріал: овочі, каструля, вода, кошик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям стати маленькими «кухарями» і «наварити борщу» для ляльок, визначити, що для цього потрібно. Діти обирають овочі за допомогою вихователя і складають їх у каструлю. Кожна дитина по черзі бере один овоч, якщо він потрібен для борщу, то кладе його в каструлю, якщо ні — в кошик.

ДОБРЕ — ПОГАНО

Мета: розвивати вміння дітей дотримуватись правил гігієни; розуміти поняття «добре — погано»; розвивати мислення, мовлення; виховувати охайність.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відповідати на запитання словами «добре — погано».

Вихователь. Мити руки. (*Добре*) Гуляти під дощем. (*Погано*) Поливати рослини. (*Добре*)

Сфера «КУЛЬТУРА»

ПРИВІТАЙСЯ, ДРУЖЕ!

Мета: учити дітей уранці вітатися з вихователем, помічником вихователя, дітьми, дорослими; розвивати зв'язне мовлення; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям усім по черзі привітатися за ручку з лялькою, з вихователем, помічником вихователя.

ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК

Мета: формувати вміння дітей розрізняти знайомі предмети за розміром, кольором, формою.

Матеріал: «чарівний мішечок», предмети.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі діставати предмети з мішечка, називати: якого вони кольору, якого розміру, якої форми. Наприклад: *м'яч — маленький, синій, круглий тощо.*

КОГО НЕ СТАЛО

Мета: учити дітей помічати: хто з дітей групи відсутній і називати цю дитину на ім'я; розвивати зорову пам'ять, уважність; виховувати дисциплінованість.

Матеріал: ширма.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям заплющити очі, тихенько виводить одну дитину і ховає її за ширмою. Діти розплющують очі та називають, кого заховали.

ЯК МИ ВМІЄМО ВІТАТИСЬ

Мета: продовжувати вчити дітей знайомитися не тільки з дітьми, але і з дорослими; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Катрусю знайомитися із дітьми і дорослими. Спочатку діти в парах показують ляльці, як вони знайомляться, потім підходять і знайомляться з вихователем, помічником вихователя або іншим дорослим.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ!

Мета: закріплювати вміння дітей знайомитися; розвивати мовлення; виховувати самостійність.

Матеріал: іграшки.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі розташовані іграшки. Вихователь пропонує дітям по черзі підійти та «познайомитися» з іграшкою, яка їм сподобалася.

ЗАПРОСИМО В ГОСТІ ЛЯЛЬКУ ОЛЕНКУ

Мета: учити дітей запрошувати в гості ляльку, дітей, дорослих; уживати у своєму мовленні ввічливі слова; уміти показувати свою групу, розповідати про неї; розвивати зв'язне мовлення; учити вести невеликі діалоги.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям запросити ляльку в гості. Спочатку вихователь пропонує зразок запрошення, потім діти запрошують її самі. Вони водять ляльку групою, розповідаючи, що у них є.

ПРЕДМЕТНІ КАРТИНКИ

Мета: учити дітей добирати картинки до казок; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: предметні картинки, ілюстрації з казками.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям ілюстрації з казками, діти знаходять до кожної казки відповідні предметні картинки.

УПІЗНАЙ КАЗКУ

Мета: учити дітей за уривками називати казку; розвивати пам'ять, мовлення, увагу; виховувати любов до казок.

Матеріал: «чарівний мішечок», предмети.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає дітям уривки з казок, а діти відгадують: до яких вони казок. Якщо відповідь правильна, то вихователь виставляє ілюстрацію до казки.

ХТО МЕШКАЄ В РУКАВИЧЦІ?

Мета: продовжувати вчити дітей називати героїв казки «Рукавичка»; розвивати пам'ять, увагу; виховувати любов до казок.

Матеріал: рукавичка, казкові герої до казки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати героїв казки «Рукавичка». Діти називають, а вихователь виставляє іграшки до неї. Після завершення гри вихователь показує дітям казку «Рукавичка» (за допомогою настільного театру), а діти допомагають розповідати казку.

НАЗВИ ГЕРОЯ

Мета: учити дітей називати казкових героїв за уривками з казок; розвивати пам'ять, мовлення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь загадує дітям загадки про казкових героїв, а діти їх відгадують.

Вихователь. Вона знесла яєчко не просте, а золоте. (*Курочка Ряба*) Він утік від баби та від діда. (*Колобок*)

ЩО НЕ ТАК

Мета: учити дітей помічати помилки у розповіді дорослого про казки; розвивати уважність; виховувати любов до казок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти помилку в його розповіді.

Вихователь. Знесла Курочка Ряба курчатко. (*Яєчко*) Посадив дід бурячок. (*Ріпку*)

КАЗКА ЗАГУБИЛАСЬ

Мета: продовжувати вчити дітей називати казки за картинками; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти «загублені казки». Він роздає картки дітям, а вони серед них знаходять картинку із зображенням казки і називають, до якої казки картинка.

ЛЯЛЬКА ОЛЕНКА В ДИТЯЧОМУ САДКУ

Мета: учити дітей дбайливо користуватися іграшками та книгами; спонукати їх класти іграшки на місце після гри; розвивати мовлення; виховувати культуру поведінки.

Матеріал: лялька, іграшки, книги.

ХІД ГРИ

У дитячий садок «прийшла» нова лялька. Вихователь пропонує дітям навчити її, як необхідно гратись, як користуватись іграшками, книгами. Для того щоб розвивати мовлення пасивних дітей, вихователь ставить їм запитання.

Вихователь. Даринко, як необхідно розглядати у книжечці картинки?

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО

Мета: викликати у дітей почуття задоволення від чистоти та охайності свого зовнішнього вигляду, бажання утримувати його в такому стані; розвивати мовлення, увагу, пам'ять

Матеріал: іграшки, машинка, клубочок, шишка, одяг, дзеркальце, гребінець, мило, рушник, носова хустка, паперова серветка.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі розташовані предмети. Вихователь пропонує обрати тільки ті предмети, що потрібні для підтримання чистоти зовнішнього вигляду. Діти по черзі підходять по столу, обирають один предмет, називають його та розповідають, для чого він потрібен.

САМОСТІЙНА ЛЯЛЬКА КАТРУСЯ

Мета: продовжувати вчити дітей самостійно одягатися, роздягатися, стежити за собою, мити руки, дотримуватись чистоти; розвивати мовлення, увагу; виховувати самостійність.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям коментувати дії ляльки: «одягається», «роздягається», «умивається», «миє руки», «збирає іграшки». Потім діти розповідають ляльці про те, що вони вміють робити самостійно.

ОДЯГНЕМО ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: уточнювати уявлення дітей про одяг, його призначення; учити запам'ятовувати послідовність одягання; збагачувати словник назвами одягу.

Матеріал: лялька, зимовий одяг.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям навчити ляльку Оленку одягатися на прогулянку (спочатку діти називають одяг, його призначення, потім називають послідовність одягання за допомогою вихователя).

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ КАТРУСЮ РОЗДЯГАТИСЬ ПІСЛЯ ПРОГУЛЯНКИ

Мета: учити дітей складати своє взуття на полицку, охайно складати та вішати свої речі в шафу; розвивати пам'ять; виховувати охайність.

Матеріал: лялька, ляльковий одяг та взуття.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що лялька Оленка «повернулася з прогулянки і не знає, куди складати свої речі». Діти розповідають і показують: де ставиться взуття, де вішається одяг.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ КАТРУСЮ ВМИВАТИСЯ

Мета: продовжувати вчити дітей самостійно та правильно мити руки, умиватись; розвивати культурно-гігієнічні навички дітей; виховувати бажання утримувати своє тіло в чистоті.

Матеріал: лялька, ванночка, вода, мило, рушник.

ХІД ГРИ

До дітей «приходить» лялька Катруся. Вона «гралась у піску і забруднилась». Необхідно навчити її вмиватись та мити руки. Діти називають, що для цього потрібно, учать як правильно мити руки, умиватись. Діти називають дії, показують їх жестами, а вихователь умиває ляльку і миє їй руки.

МАГАЗИН ІГРАШОК

Мета: учити дітей використовувати у своєму мовленні ввічливі слова; називати іграшки, якими вони граються; розвивати пам'ять, мовлення, уяву; виховувати бережне ставлення до іграшок.

Матеріал: різноманітні іграшки.

ХІД ГРИ

Вихователь запрошує дітей до «магазину іграшок». На столі розставлені іграшки. Діти по черзі приходять до «магазину»,

вітаються, називають іграшку, яку бажають придбати, дякують вихователеві-«продавцю».

ЩО В МІШЕЧКУ

Мета: продовжувати вчити дітей називати іграшки; розвивати мовлення, увагу, пам'ять; виховувати бережне ставлення до іграшок.

Матеріал: мішечок, іграшки.

ХІД ГРИ

Діти по черзі підходять до вихователя, дістають іграшку з мішечка та називають її.

ВІДГАДАЙ НАСТРІЙ

Мета: учити дітей розпізнавати настрій людей, розуміти, що гарний настрій корисний для здоров'я; розвивати творчу уяву, мовлення; виховувати дружелюбність.

Матеріал: картинки з обличчями дітей із різним настроєм (дитина сміється, плаче, сердиться, спокійна).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати настрій дітей на картинках. Якщо діти в чомусь відчувають труднощі, то вихователь їм допомагає. Вихователь пропонує дітям за допомогою міміки та жестів відтворити настрій; розповісти, чому дівчинка може плакати, чому — сміятися.

УПІЗНАЙ ІГРАШКУ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити дітей упізнавати іграшки за описом; розвивати пам'ять, мислення, увагу.

Матеріал: іграшки.

ХІД ГРИ

На столі перед дітьми стоять іграшки. Вихователь описує іграшку, а діти називають її та знаходять на столі.

УКЛАДЕМО ЛЯЛЬКУ СПАТИ

Мета: учити дітей укладати іграшку спати; запам'ятовувати назву постільної білизни; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: лялька, іграшкове ліжко з постільною білизною.

ХІД ГРИ

Лялька «захотіла спати». Вихователь пропонує дітям укласти її спати. Діти називають: на чому спатиме лялька. Вихователь укладає ляльку, називає свої дії, постільну білизну, а діти повторюють назву білизни.

ЯКУ КАЗОЧКУ ТИ ВПІЗНАВ?

Мета: продовжувати вчити дітей називати казки; розвивати зорову пам'ять, мовлення.

Матеріал: казкові герої до казок: «Курочка Ряба», «Колобок», «Ріпка», «Рукавичка».

ХІД ГРИ

Діти заходять до «кімнати казок». Перед ними на полицях розташовані герої казок. Діти називають ті казки, які вони впізнали. Наприкінці гри вихователь за бажанням дітей показує казочку (за допомогою настільного театру).

ЧИЯ ПІСЕНЬКА?

Мета: розширювати знання дітей про казки; учить впізнавати казки за уривками; розвивати мовлення, пам'ять.

Матеріал: ілюстрації до казок, іграшки казкових героїв.

ХІД ГРИ

Вихователь співає пісеньку з якоїсь відомої казки, а діти повинні сказати: хто співає цю пісеньку і з якої казки. Якщо відгадано правильно, то вихователь дістає зі скрині казкового героя.

НАЗВИ ЛАСКАВО ДИТИНУ, ЯКА ПОРУЧ

Мета: учить дітей називати дітей групи на ім'я; розвивати пам'ять, мовлення.

Матеріал: квіточка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати дитину, яка сидить поруч із нею, та подарувати їй квіточку.

ОДИН, ДВА, ТРИ — ПОСМІХНИСЬ!

Мета: учить дітей розуміти, що гарний настрій корисний для здоров'я дітей; учить правил поведінки з дорослими та дітьми; розвивати мовлення, мислення; виховувати дружні стосунки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям показати свій настрій за допомогою міміки та жестів. Пропонує показати: як діти плачуть, сердяться, сміються. Вихователь пропонує дітям узятися за руки, водити хоровод, а на рахунок «Один, два, три — посміхнись!» — посміхнутися.

НАЗВИ: КОГО ВПІЗНАВ!

Мета: учити дітей упізнавати на фотографіях себе, батьків, дітей групи; розвивати зорову пам'ять, увагу, мовлення; виховувати дружні взаємини між дітьми групи.

Матеріал: фотографії дітей.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути на стенді фотографії, назвати, кого впізнали, який настрій у дітей на фотографіях.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ПОСМІХАТИСЬ

Мета: учити дітей контролювати свій настрій, частіше посміхатись; розвивати мовлення, увагу; виховувати дружелюбність.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Лялька «плаче», вихователь пропонує дітям «навчити її посміхатись». Спочатку «пожаліти, запросити» в гру-хоровод. Діти водять хоровод, плескають у долоні, танцюють, посміхаються. Лялька також «посміхається».

МОЛОДШИЙ ВІК (молодша група)

Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Я Сам»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Хто покликав?» «Я — здоровий» «Хто у світі найголовніший?» «Назви ласкаво дитину, яка поруч» «Кого не стало?» «Хто де знаходиться?» «Я опишу, а ти — відгадай» «Розкажи про себе» «Інтерв'ю» «Виставка іграшок» «Навчимо ляльку правильно мити руки» «Запросимо ведмедика в гості» «Принеси стільки ж» «Оленка захворіла» «Укладемо ляльку спати» «Кому що потрібно?» «Навчимо ляльку накривати стіл» «Що я бачу» «Що змінилось?» «Що погано, а що добре» «Упізнай за звуком» «Так чи ні» «Оціни вчинок» «Обери свій настрій» «Допоможемо ляльці знайти друзів» «Розсміши товариша» «Назви: у кого який настрій» «Живе — неживе» «Що для чого потрібне» «Валеологічний будиночок» «Що зайве» «Маленькі пожежники» «Світлофор Моргайчик»

Змістовна спрямованість	Назва гри
<i>Сфера «Люди»</i>	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Давайте познайомимося!» «Хто найголовніший?» «Оленка захворіла» «Оціни вчинок» «Назви членів своєї сім'ї» «Назви своє ім'я» «Так чи ні» «Хто де живе» «Маленькі помічники» «Скажи пестливо» «Ланцюжок компліментів» «Увічливі слова» «Клубочок чарівних слів» «Допоможи зайчикові» «Квітка доброти» «Чемні діти» «Я — хлопчик, я — дівчинка» «Я опишу, а ти відгадай!» «Чому у мене такий одяг» «Я радий, що я — хлопчик; я щаслива, що я — дівчинка» «Ми схожі — ми різні» «Я вмю поступитись» «Відгадай професію за описом» «Усі професії потрібні» «Кому що потрібно для роботи» «Привітання — прощання» «У гості завітала лялька Оксанка» «Назви квіточку віночка» «Яка квітка зайва» «Що зайве» «Хто ким працює»
<i>Сфера «Природа»</i>	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Відгадай на смак» «Зваримо смачний борщ» «Що де росте» «Де живуть вітаміни» «Упізнай за описом» «Упізнай тваринку за описом» «Хто що їсть» «Хто як кричить» «Тварини та їх малята»

Змістовна спрямованість	Назва гри
	<p>«Хто де стоїть» «Дикі та свійські тварини» «Хто прийшов» «Хто де живе» «Скажи: яка?» «Визволи пташку з клітки» «Назви пташку» «Знайди в букеті такий листочок, який я покажу» «Відгадай: що в руці» «Знайди листочок, який я назву» «Дерева та їх плоди» «З якого дерева листочок або плід» «Якої квітки не стало» «Доглянемо квіти» «Який настрій у рослин» «Магазин квітів» «Хто в лісі живе» «Підбіжи до дерева, яке я назву» «Знайди квітку» «Чарівний мішечок» «Упізнай тварин» «Овочі, фрукти» «Назви дерево» «Що нам осінь принесла» «Зимові розваги» «Весна яка?» «Пори року» «Коли це буває» «Я опишу, а ти — відгадай» «Що схоже на сонечко?» «Кому сонечко потрібне» «День — ніч» «Хто зайвий» «Перелітні та зимуючі птахи» «Хто як кричить» «Хто зайвий» «Якої пташки не стало» «Назви пташку» «Що змінилося?» «З якого дерева листочок» «Упізнай за описом» «Живе — неживе»</p>

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Культура»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <p>«Хто в будиночку мешкає» «Магазин одягу» «Навчимо ляльку накривати стіл» «Чарівний мішечок» «Збери картинку» «Що зайве» «Виправ помилку» «Салат із казок» «Оціни вчинок казкового героя» «Магазин іграшок» «Обладнаємо ляльці кімнату» «Побудуємо ляльці будинок» «Склади мотрійку» «Визнач настрої іграшки» «Хто в будиночку мешкає» «Назви одяг» «Горщику, горщику, зварю в тобі борщику!» «Одягни ляльку на прогулянку» «Що ми одягаємо, що взуваємо» «Кожній речі — своє місце» «Добери пару» «Опиши предмет» «Назви одним словом»</p>

Молодша група

Сфера «Я САМ»

ХТО ПОКЛИКАВ?

Мета: учити дітей упізнавати та називати дітей групи на ім'я, а також розрізняти, хто покликав (дитина, дорослий або лялька); розвивати фонематичний слух, уважність.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

Одній дитині вихователь пропонує заплющити очі або повернутися спиною до всіх. Вихователь, помічник вихователя або дитина групи кличуть дитину на ім'я. Дитина повинна відгадати, хто її покликав. Для того щоб дитину «покликала» лялька, необхідно вихователю або помічнику вихователя змінити свій голос, наслідуючи ляльку.

Грають усі діти по черзі.

Я — ЗДОРОВИЙ

Мета: учити дітей визначати стан свого здоров'я, називати свій настрій; розвивати уважність, зв'язне мовлення.

Матеріал: ілюстрації, на яких діти зображені з різним станом здоров'я та настрою.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати свій стан здоров'я. Наприклад: «Я здоровий, тому у мене гарний (веселий, хороший) настрій, у мене нічого не болить, мені хочеться гратися (співати, танцювати) з дітьми». Або: «Я не здоровий, адже у мене болить..., мені хочеться плакати (спати, лежати), у мене сумний, невеселий настрій».

Варіант II

Вихователь пропонує дітям ілюстрації із зображенням дітей, які здорові або хворі. Дитина, яку викликає вихователь, повинна назвати: який стан здоров'я у дитини на ілюстрації та пояснити: чому вона так вирішила. Діти групи знаками повинні показати, згодні вони чи ні.

Знаки (пальці правої руки стиснуті в кулак, а великий палець вгору — «згодні»).

ХТО У СВІТІ НАЙГОЛОВНІШИЙ?

Мета: учити дітей називати членів своєї сім'ї, хто що робить; виховувати любов та повагу до своєї сім'ї.

Матеріал: «Родинне дерево»; ілюстрації із зображенням того, що роблять мама, тато, бабуся, дідусь, дитина.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати членів своєї родини і назвати: хто чим займається, хто що робить у сім'ї. Якщо дитині важко відповісти: хто що робить у сім'ї, то їй у пригоді стануть ілюстрації. Діти називають: хто найголовніший у сім'ї та чому. Наприкінці гри вихователі необхідно наголосити на тому, що головні у світі всі — і діти, і дорослі.

НАЗВИ ЛАСКАВО ДИТИНУ, ЯКА ПОРУЧ

Мета: учити дітей ласкаво звертатись до однолітків; виховувати дружелюбність.

Матеріал: м'яка подушечка або м'яч.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло і передають одне одному подушку у вигляді сердечка, при цьому називають ласкаво ту дитину, якій передають подушку (*Наталка, Наталочка, Оксаночка, Микитка, Миколка тощо*).

КОГО НЕ СТАЛО?

Мета: розвивати зорову пам'ять дітей, уміння називати дітей групи на ім'я.

Матеріал: стільчик, ширма.

ХІД ГРИ

Діти сідають на стільці, заплющують очі. Вихователь тихенько виводить одну дитину і садовить на стільчик за ширмою. Діти розплющують очі та відгадують, хто відсутній.

Якщо ширми немає, то можна накрити дитину накидкою або закрити ковдрою.

ХТО ДЕ ЗНАХОДИТЬСЯ?

Мета: учити дітей орієнтуватися у просторі; розвивати уважність.

Матеріал: іграшковий будиночок, іграшки.

ХІД ГРИ

Варіант I

На столі стоять будинок та іграшки. Вихователь пропонує дітям назвати, де стоїть зайчик, білочка, лисичка, хто сидить на даху, де сховався ведмедик.

Варіант II

Вихователь пропонує дітям поставити зайчика перед будинком, ведмедика — за будинком, лисичку — ліворуч від будинку та ін., а діти за допомогою знаків показують: згодні вони чи ні.

Я ОПИШУ, А ТИ — ВІДГАДАЙ

Мета: продовжувати вчити дітей уважно слухати опис дитини вихователем і відгадувати, кого описав вихователь.

ХІД ГРИ

Діти сидять на стільчиках, килимку або на подушках. Вихователь описує дитину, а діти відгадують, хто це.

Вихователь. Це дівчинка, у неї заплетені гарні коси, вона одягнута в охайну рожеву сукню. Ця дівчинка добра, ласкава, слухняна, не ображає дітей тощо.

РОЗКАЖИ ПРО СЕБЕ

Мета: учити дітей описувати себе; розвивати зв'язне мовлення, увагу, посидючість.

Матеріал: дзеркальце для кожної дитини, Капітошка.

ХІД ГРИ

Дитині, до якої підходить Капітошка, вихователь пропонує поглянути на себе у дзеркальце та описати себе. Наприклад: «Мене звуть Даринка. Я дівчинка, у мене світле волосся, блакитні очі, кирпатий носик, маленькі губи, волосся заплетене у коси».

ІНТЕРВ'Ю

Мета: учити дітей повним реченням відповідати на запитання вихователя; розвивати увагу, зв'язне мовлення.

Матеріал: іграшковий мікрофон.

ХІД ГРИ

Вихователь пояснює, що він журналіст, хоче написати про дітей у газету. Вихователь пропонує взяти у дітей інтерв'ю. Він ставить запитання, а діти відповідатимуть.

Вихователь. Як тебе звати? Ти дівчинка чи хлопчик? Як називається твоя група? Яка твоя улюблена іграшка?

ВИСТАВКА ІГРАШОК

Мета: учити дітей називати іграшки та описувати, як ними можна гратися; виховувати бережне ставлення до іграшок.

Матеріал: іграшки, розставлені на столі.

ХІД ГРИ

Діти запрошуються на виставку іграшок. Вони по черзі беруть іграшку, називають її та розповідають, як нею можна гратися. Наприклад: «Це машинка, її можна катати, ставити в гараж, возити на мотузці». Або: «Це олівець, ним можна малювати». Якщо дитина правильно розповіла про іграшку, то їй дають змогу нею погратися.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ ПРАВИЛЬНО МИТИ РУКИ

Мета: закріплювати дії, що пов'язані з миттям рук; учити запам'ятовувати їх послідовність; роз'яснювати значення дій умивання, витирання; виховувати бажання утримувати руки в чистоті.

Матеріал: лялька, миска, чашка з водою, рушник, мило.

ХІД ГРИ

Вихователь (показуючи ляльку). Лялька Оленка гралася з піском і забруднила руки. Чи можна залишатися з такими руками?

Чому ні? Що потрібно робити? Давайте навчимо Оленку мити руки. Що нам необхідно для миття рук? *(Діти називають, а вихователь виставляє на стіл названі речі.)*

Вихователь. У ляльки довгі рукава на сукні? Що потрібно зробити? Навіщо закрочувати рукава? Чому у ляльки не милиться мило? Що необхідно зробити спочатку? Як правильно намити руки? *(Діти рухами показують.)*

Руки ляльки вимиті, чистенькі, що тепер слід зробити? Чим витирають руки? Діти, лялька Оленка дякує вам за те, що ви навчили її мити руки!

ЗАПРОСИМО ВЕДМЕДИКА В ГОСТІ

Мета: закріплювати отримані знання дітей про назви посуду, його призначення; закріплювати вміння правильно сервірувати стіл.

Матеріал: стіл, паперова серветка, блюдце, чашка, чайна ложка, чайничок.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє, що лялька Наталочка запросила ведмедика у гості, а чим його частувати — не знає.

Вихователь. Чим би ви пригостили ведмедика? Чай із медом — це дуже корисно, але Наталочка не вміє сервірувати стіл. Давайте її навчимо. Для цього ми візьмемо *(вихователь бере по черзі посуд, показує, а діти називають, що це і для чого потрібно)*. Лялька Наталка хоче спробувати накрити на стіл *(вихователь на-вмисно неправильно ставить посуд: на чашку — блюдце, ложечку — у чайник, серветку — на стільчик, а діти виправляють помилки і правильно сервірують стіл)*. Лялька Наталка дякує дітям за те, що навчили її сервірувати стіл.

ПРИНЕСИ СТІЛЬКИ Ж

Мета: закріплювати з дітьми цифри від 1 до 5-ти; розвивати вміння правильно рахувати і приносити стільки іграшок, яку цифру вони бачать.

Матеріал: іграшки; цифри від 1 до 5-ти.

ХІД ГРИ

Вихователь. Ведмедик ходив до Лісової школи і багато чого навчився. У нього є цифри. Це цифра... Ой, лишенько! Ведмедик забув, яка це цифра! *(Діти називають.)* Сашко, принеси будь ласка, для ведмедика стільки ж іграшок! *(Діти рахують принесені іграшки і знаками показують: згодні вони чи ні з виконанням дитиною завдання.)*

ОЛЕНКА ЗАХВОРИЛА

Мета: удосконалювати знання дітей про працю лікаря; виховувати чуйність, бажання допомагати хворому.

Матеріал: лялька, ліжка, телефон, лялька-лікар.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям прислухатись — хтось плаче.

Вихователь. Можливо, хтось із вас? Це лялька Настуся плаче. Як ви гадаєте, чому?» (*Вихователь торкається рукою чола ляльки.*) Настуся гаряча, вона захворіла. Що потрібно робити? Так, віднести нашу ляльку у ліжечко. Як допомогти ляльці? Кого необхідно викликати? (*Вихователь викликає по іграшковому телефону лікаря.*)

«З'являється» лялька-лікар, яка «слухає хвору ляльку», «дивиться горло», «виписує постільний режим та лікувальний чай».

Вихователь. Діти, який настрій у ляльки? Який настрій буде у неї, коли вона видужає? (*Діти мімікою показують настрої.*)

УКЛАДЕМО ЛЯЛЬКУ СПАТИ

Мета: закріплювати знання дітей про постільну білизну, її призначення; виховувати бажання співати колискові.

Матеріал: лялька, ліжка, матрац, простирadlo, ковдра, подушка; художнє слово (колискова).

ХІД ГРИ

Лялька «плаче», адже вона «хоче спати».

Вихователь. Де ми її вкладемо спати? Так, у спальній кімнаті на ліжку. Діти, котик-воркотик грався, бешкетував і все з ліжка порозкидав. Покладемо ляльку на пусте ліжка? Що потрібно постелити спочатку? (*Матрац*) Що постелемо на матрац? (*Простирadlo*) Що покладемо на простирadlo? (*Подушку*) А чим ми вкриємо ляльку? (*Ковдрою*) Для того щоб лялька швидше заснула, давайте заспіваємо колискову.

Ой, ходила Журавочка
Та й по комишу.
А я свою дитинопку
Та й заколишу.
А-а-а-а!

КОМУ ЩО ПОТРІБНО?

Мета: удосконалювати знання дітей про працю працівників дитячого садочка (вихователя, помічника вихователя, медсестри, кухаря); виховувати повагу до їх праці.

Матеріал: віник, совок, ганчірка, швабра; вата, бинт, шприц, пігулки; каструля, сковорода, черпак; зошит, ручка.

ХІД ГРИ

Дітям пропонується розглянути предмети на столі та на підлозі. Вихователь пропонує їм підійти і взяти один предмет, назвати його і визначити, кому він потрібен.

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ НАКРИВАТИ СТІЛ

Мета: навчати дітей форм мовленнєвого етикету (прохання, подяка, вітання); виховувати ввічливість.

Матеріал: торбинка з посудом.

ХІД ГРИ

До групи «заходить засмучена лялька Оленка».

Вихователь. Що лялька Оленка забула зробити? (*Привітається*)

Чуєш, Оленко, якщо людина вихована, то вона завжди говорить добрі слова. Але в Оленки сьогодні все не так. Ось послухайте!

Все не так сьогодні, все навкруг не так:

Чомусь цукерка не солодка,

Проміння сонечка холодне.

У чому ж річ? Скажу вам прямо...

Образилась на мене мама.

Піду пробачення попрошу,

Хай знову стане все хорошим.

Вихователь. Діти, яким необхідно бути для того, щоб не ображати маму? (*Вихованим, увічливим, чепурним*) Давайте допоможемо ляльці помиритися з мамою. Ось у нас є «чарівна торбинка», вона розкривається лише тоді, коли ви промовите ввічливе слово. Послухайте, як я говоритиму: «Доброго дня, торбинко! (*Вихователь дістає з торбинки іграшковий посуд. Це спонукає дітей до самостійного вживання слів: «добрий день», «будь ласка», «вибачте», «дякую».*)

Діти пригадують і називають слова, а «торбинка дарує їм посуд». Діти допомагають ляльці накрити стіл для мами.

Вихователь. Діти, як ви вважаєте, чи пробачить мама Оленку? Ми їй подаруємо торбинку з ввічливими словами.

ЩО Я БАЧУ

Мета: підводити дітей до розуміння, що ми бачимо на власні очі; виховувати бережливе ставлення до очей; учити дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: дзеркальце для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям подивитись у дзеркальце.

Вихователь. Кого ви там бачите? Чим ви бачите? Розкажіть про свої очі.

Вихователь пропонує дітям подивитись на шафу з іграшками і розповісти, що вони бачать.

Що ви бачите перед собою? Ліворуч? Праворуч? Як берегти очі від нещасного випадку?

ЩО ЗМІНИЛОСЬ?

Мета: розвивати у дітей зорову пам'ять, уважність; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: іграшки на столі.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уважно розглянути предмети на столі, а потім заплющити очі. У цей час вихователь змінює місцями іграшки, якусь іграшку ховає або додає, а діти повинні відгадати, що змінилось.

ЩО ПОГАНО, А ЩО ДОБРЕ

Мета: розвивати вміння дітей визначати: що погано, а що добре для здоров'я; виховувати бажання берегти своє здоров'я.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям послухати деякі ситуації із життя, а діти повинні визначити: це добре чи погано для здоров'я дітей. Наприклад: щоранку необхідно чистити зуби; гратись на прогулянці палками, камінням, склом; не варто дотримуватись правил гігієни; уранці робити зарядку; не мити вухка тощо.

УПІЗНАЙ ЗА ЗВУКОМ

Мета: розвивати фонематичний слух у дітей, підводити до розуміння, що всі звуки, голоси, шуми діти чують вухками; виховувати бажання берегти вуха, дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: вода та 2 чашки, папір, 2 ложки, 2 чашки із зерном, барабан.

ХІД ГРИ

Вихователь. Діти, Чарівник приготував для вас сюрприз, але його необхідно почути.

Діти заплющують очі, а вихователь за ширмою переливає воду із чашки в чашку, шелестить папером, б'є ложкою по ложці, б'є в барабан, а діти повинні назвати: що це за звуки. Діти також визначають: чим вони чують ці звуки.

ТАК ЧИ НІ

Мета: формувати у дітей бажання берегти здоров'я та здоров'я інших дітей; учити розуміти: що можна робити, а що — ні.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує пограти в гру.

Вихователь. Я називатиму ситуації, а ви, якщо так можна робити, то плескаєте в долоні, якщо не можна, то тупочете ногами. Наприклад: потрібно у вушка засувати сірники, палички, гудзики; необхідно рівно сидіти за столом; під час їжі не слід розмовляти; не умиватись щоранку; не можна брати гострих предметів до рук; не можна стрибати з високих гірок; потрібно мити руки після повернення з прогулянки тощо.

ОЦІНИ ВЧИНОК

Мета: за допомогою сюжетних картинок розвивати уявлення дітей про добрі та погані вчинки; характеризувати та оцінювати вчинки; виховувати чуйність, доброзичливість.

Матеріал: сюжетні картинки.

ХІД ГРИ

Діти працюють у парах. Кожній парі вихователь пропонує сюжетну картинку. Діти повинні розглянути картинку, описати те, що бачать, та оцінити вчинок. Наприклад: двоє дітей розповідають по черзі: «Хлопчик забрав у дівчинки м'яч, дівчинка плаче. Хлопчик учинив погано, так робити не можна».

ОБЕРИ СВІЙ НАСТРІЙ

Мета: учити дітей визначати свій настрій за допомогою «Квітки настрою»; виховувати бажання завжди мати гарний настрій.

Матеріал: «Квітка настрою».

ХІД ГРИ

Вихователь. Пропоную вам показати свій настрій, а допоможе вам у цьому «Квітка настрою». У квітки різнокольорові пелюстки, тому кожна дитина нехай по черзі обирає собі одну пелюстку.

Хто обрав червону пелюстку — у того щасливий настрій, жовту — радісний настрій, оранжеву — ви чимось здивовані, синю — ви на щось образились тощо.

ДОПОМОЖЕМО ЛЯЛЬЦІ ЗНАЙТИ ДРУЗІВ

Мета: закріплювати вміння дітей знайомитись, пропонувати дружбу; підводити дітей до розуміння, що мати друзів — це дуже

добре, що з друзями гратися весело і завжди поліпшується настрій; виховувати дружелюбність.

Матеріал: іграшки (лялька, зайчик, ведмедик, білочка).

ХІД ГРИ

До дітей «завітала» лялька Оленка. Вона «дуже засмучена, адже у неї немає друзів». Вона «просить дітей допомогти їй знайти друзів». Для того щоб дружити, спочатку необхідно познайомитись. Кожна дитина підходить до ляльки і знайомиться: «Мене звать Богдан, а тебе? Дуже приємно. Давай дружити?»

Діти також пропонують ляльці дружити з іграшками (зайчиком, ведмедиком, білочкою тощо).

РОЗСМІШИ ТОВАРИША

Мета: учити дітей поліпшувати кепський настрій товариша за допомогою ігор, смішних жестів, міміки; виховувати дружелюбність і бажання дружити з усіма.

Матеріал: сумна лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь. Лялька Наталка плаче, в неї сумний настрій. Як її розвеселити? *(Діти пропонують різні ігри та іграшки.)*

Вихователь пропонує дітям розсмішити ляльку за допомогою смішних жестів, міміки.

НАЗВИ: У КОГО ЯКИЙ НАСТРІЙ

Мета: удосконалювати вміння дітей визначати настрій за допомогою різних картинок з обличчям дітей; розвивати пам'ять, уважність.

Матеріал: картинки з обличчями дітей різного настрою.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обрати картинку і назвати настрій намальованої дитини і розповісти, чому саме так вирішили.

Вихователь. У дівчинки веселий настрій, адже вона посміхається; хлопчик злий, невеселий, тому що в нього злі очі, брови.

Діти знаками показують: згодні вони з цим визначенням чи ні.

ЖИВЕ — НЕЖИВЕ

Мета: учити дітей розпізнавати, які предмети належать до живої природи, а які — до неживої; розвивати пам'ять, уважність, логічне мислення.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь показує предметні картинки, а діти називають, що на них зображено. Якщо цей предмет належить до живої природи, то діти стоять на місці, якщо до неживої природи — присідають. Діти можуть витягати зі скрині предметні картинки по черзі.

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНЕ

Мета: закріплювати знання дітей про предмети гігієни та їх призначення; виховувати бажання дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: торбинка з милом, рушником, зубною пастою, зубною щіткою, дзеркальцем, гребінцем, носовою хусткою, мочалкою.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє, що дорогою до дитячого садка знайшла торбинку.

Вихователь. Вам цікаво, що в ній? Мені також. *(Пропонує дітям по черзі витягнути з торбинки предмети, назвати їх та їхнє призначення.)*

Це зубна щітка. Вона потрібна для того, щоб чистити зуби.

ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ БУДИНОЧОК

Мета: закріплювати знання дітей про предмети гігієни та їхнє призначення; виховувати бажання дотримуватись правил гігієни.

Матеріал: будиночок, у якому міститься мило, рушник, зубна паста, зубна щітка, дзеркальце, гребінець, носова хустка, мочалка.

ХІД ГРИ

Діти подорожують до Валеологічної країни, зупиняються перед будинком.

Вихователь. Хто мешкає в будиночку? Для того що дізнатися, хто там мешкає, необхідно постукати і запитати: «Хто в будиночку мешкає?»

Діти по черзі питають, а вихователь дістає предмети з будиночка. Діти повинні назвати їх та їхнє призначення.

ЩО ЗАЙВЕ (розмір предметів)

Мета: учити дітей визначати зайвий предмет за розміром; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: предмети різного розміру (великі круги, квадрати, маленький трикутник); маленькі метелики, квіточки та велика ялинка.

ХІД ГРИ

Вихователь. Ведмедик Мишко засмучений, адже він ніяк не може визначити зайвий предмет. Давайте йому допоможемо!

Діти на наборному полотні розглядають предмети і визначають, що зайве і чому.

МАЛЕНЬКІ ПОЖЕЖНИКИ

Мета: закріплювати знання дітей про працю пожежників; виховувати бажання дотримуватись правил безпеки.

Матеріал: 2 машинки на довгих мотузках, на кінці яких прив'язана палиця.

ХІД ГРИ

Вихователь. Троє поросят залишилися вдома самі, гралися сірниками і вчинили пожежу. Як їм допомогти? (*Викликати пожежну охорону.*) Що роблять пожежники? Чим швидше приїде пожежна машина, тим швидше пожежники погасять вогонь. І ми з вами будемо маленькими пожежниками. Ось ваші пожежні машини. Хто швидше приїде, той першим погасить вогонь.

До машин викликаються по 2 дитини. Їм необхідно швидко намотати мотузку на палицю — хто швидше намотає, той виграє. Діти удають, що викликають пожежників по телефону, а за командою «1, 2, 3 — почали!» — гравці починають грати.

СВІТЛОФОР МОРГАЙЧИК

Мета: закріплювати з дітьми сигнали світлофора та їх значення; розвивати уважність; уміння швидко реагувати на сигнали світлофора.

Матеріал: світлофор, кермо для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь. До нас завітав наш друг світлофор Моргайчик. Нагадайте: які сигнали він має? Що означають його кольори? Світлофор бажає пограти з вами. Ви будете маленькими шоферами, у кожного з вас — кермо. На червоний колір світлофора ви зупиняєтесь, на жовтий — готуєтесь до їзди, на зелений — можете їхати. Хто порушить правила, той потрапляє в аварію і залишає гру.

Сфера «ЛЮДИ»

«ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ!»

Мета: закріплювати вміння дітей знайомитись, називати своє ім'я, уживати у своєму мовленні ввічливі слова.

Матеріал: лялька.

ХІД ГРИ

До дітей «завітала» нова лялька. Вона бажає познайомитися.

Вихователь. Давай познайомимось, мене звать Олена Миколаївна, а тебе? Дуже приємно!

Діти по черзі підходять до ляльки і знайомляться. Хто познайомився з лялькою, той може знайомитися з дітьми групи.

ХТО НАЙГОЛОВНІШИЙ?

Мета: учити дітей називати членів своєї сім'ї; підводити до розуміння, що в світі головні — і діти, і дорослі; виховувати любов та повагу до своєї сім'ї.

Матеріал: «Родинне дерево»; ілюстрації із зображенням того, що робить мама, тато, бабуся, дідусь, дитина.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі назвати членів своєї родини і назвати: хто чим займається, хто що робить у сім'ї. Якщо дитині важко назвати, хто що робить в сім'ї, то їй у цьому допоможуть ілюстрації. Діти називають, хто найголовніший у сім'ї та чому вони так уважають. Наприкінці гри слід визначити, що головні у світі всі — і діти, і дорослі.

ОЛЕНКА ЗАХВОРІЛА

Мета: удосконалювати знання дітей про працю лікаря; виховувати чуйність, бажання допомагати хворому.

Матеріал: лялька, ліжко, телефон, лялька-лікар.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям прислухатись, адже хтось плаче.

Вихователь. Можливо, хтось із вас? Ні, це лялька Настуся плаче. Як ви гадаєте чому? (*Вихователь торкається рукою чола ляльки.*) Настуся захворіла. Що потрібно робити? Так, віднести нашу ляльку у ліжечко. Як допомогти ляльці? Кого необхідно викликати? (*Вихователь викликає по іграшковому телефону лікаря.*)

«З'являється лялька-лікар», яка «слухає хвору ляльку», «дивиться горло», «призначає постільний режим та лікувальний чай».

Вихователь. Діти, який настрій у ляльки? Який настрій буде, коли вона видужає? (*Діти мімікою показують настрої.*)

ОЦІНИ ВЧИНОК

Мета: за допомогою сюжетних картинок розвивати уявлення дітей про добрі та погані вчинки; характеризувати та оцінювати вчинки; виховувати чуйність, доброзичливість.

Матеріал: сюжетні картинки.

ХІД ГРИ

Діти працюють у парах. Кожній парі вихователь пропонує сюжетну картинку. Діти повинні роздивитися картинку, описати, що

бачать і оцінити вчинок. Наприклад: двоє дітей розповідають по черзі: «Хлопчик забрав у дівчинки м'яч, дівчинка плаче. Хлопчик учинив погано, так робити неможна».

НАЗВИ ЧЛЕНІВ СВОЄЇ СІМ'Ї

Мета: закріплювати вміння дітей чітко називати членів своєї сім'ї; розвивати пам'ять, зв'язне мовлення; виховувати любов до своєї родини.

ХІД ГРИ

Діти стоять у колі та по черзі називають членів своєї сім'ї.

Наприклад: «Я живу з мамою Наталкою, татом Сашком, братиком Владиком. У мене є бабуся Ліда, бабуся Віра, дідусь Гриша і дідусь Павло».

НАЗВИ СВОЄ ІМ'Я

Мета: закріплювати вміння дітей чітко називати своє ім'я.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Діти стоять у колі, передають одне одному м'яч і називають своє ім'я.

ТАК ЧИ НІ

Мета: формувати у дітей бажання берегти здоров'я та здоров'я інших дітей; учити розуміти: що можна робити, а що — ні.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує пограти в гру.

Вихователь. Я називатиму ситуації, а ви, якщо так можна робити, — плескаєте в долоні, якщо не можна — тупочете ногами. Наприклад: можна гратися сірниками; можна рівно сидіти за столом; під час їжі не слід розмовляти; не умиватись уранці; не можна брати до рук гострих предметів; не можна стрибати з високих гірок; необхідно мити руки після повернення з прогулянки тощо.

ХТО ДЕ ЖИВЕ

Мета: учити дітей називати свою домашню адресу; розвивати пам'ять, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь. Хлопчик Вітя самостійно пішов гуляти вулицями міста і заблукав. Що йому робити? Він не знає своєї домашньої адреси. А ви знаєте свою адресу?

Діти по черзі називають свою домашню адресу. Наприклад: «Я живу у місті Харкові на вулиці Плеханівській, у будинку № 20, квартири № 25».

Якщо дитині важко назвати свою адресу, то вихователь їй допомагає.

МАЛЕНЬКІ ПОМІЧНИКИ

Мета: підводити дітей до розуміння, що потрібно допомагати рідним людям і віддавати їм свою любов; учити дітей розповідати про свою допомогу в своїй родині; розвивати зв'язне мовлення, мислення.

Матеріал: скринька, ведмедик.

ХІД ГРИ

До дітей «завітав засмучений ведмедик». Він «посварився з мамою», тому що «не хотів прибирати на місце свої іграшки». А тепер не знає, як помиритися із мамою.

Вихователь. Діти, а ви ображаєтесь на рідних, коли вони вас сварять? Рідних потрібно любити і допомагати їм. Як ви допомагаєте вдома своїм рідним? У мене є бабусина скринька, усю свою допомогу ви складете в неї, а саму скриньку подаруємо ведмедикові для того, щоб він також учився допомагати своїй мамі та не забував про це.

Діти по черзі розповідають про те, як вони допомагають удома мамі, татові, братикові, сестричці, бабусі, дідусеві, а свої розповіді складають у скриню. Ведмедик «дякує» дітям за «чарівну скриньку» і повертається до лісу миритися з мамою та допомагати їй.

СКАЖИ ПЕСТЛИВО

Мета: учити дітей ласкаво, із любов'ю звертатися до своїх рідних; розвивати зв'язне мовлення, мислення; виховувати любов до своєї сім'ї.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь кидає м'яч дитині та пропонує назвати певне слово пестливо: наприклад, *мама* — *матуся*, *тато* — *татусь* тощо.

ЛАНЦЮЖОК КОМПЛІМЕНТІВ

Мета: учити дітей говорити одне одному компліменти; розвивати мовлення, мислення; виховувати дружелюбність.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло, беруться за руки. Спершу вихователь починає говорити до дитини, яку тримає за руку праворуч. Наприклад: «Тарасику, ти сьогодні такий увічливий!»

Далі дитина звертається до дитини, яку вона тримає за руку праворуч. Якщо дитині важко вимовити комплімент, то їй допомагають інші діти.

УВІЧЛИВІ СЛОВА

Мета: учити дітей уживати у своєму мовленні ввічливі слова; учити розуміти, що ввічливість — це гарна якість людини; розвивати мовлення дітей, пам'ять; виховувати чемність і ввічливість.

Матеріал: котик, торбинка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «скласти» в торбинку ввічливі слова і подарувати котикові цю торбинку. Діти по черзі говорять у торбинку ввічливі слова, наприклад: «будь ласка», «дякую», «вибачте» тощо.

КЛУБОЧОК ЧАРІВНИХ СЛІВ

Мета: продовжувати вчити дітей уживати у своєму мовленні «чарівні» слова; виховувати чемність, увічливість, доброзичливість.

Матеріал: клубочок із ниток.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям намотати на клубочок нитку із «чарівних» слів. Діти говорять по черзі «чарівні» слова і намотують на клубок нитку.

ДОПОМОЖИ ЗАЙЧИКОВІ

Мета: продовжувати вчити дітей уживати у своєму мовленні «чарівні» слова; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати доброзичливість.

Матеріал: іграшковий зайчик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям подарувати зайчикові «чарівні» слова. Діти по черзі підходять до зайчика і говорять йому «чарівні» слова. Наприклад: «дякую», «будь ласка», «добрий день» тощо.

КВІТКА ДОБРОТИ

Мета: продовжувати вчити дітей говорити компліменти, увічливі слова; розвивати мовлення дітей, пам'ять, фантазію; виховувати доброзичливість.

Матеріал: іграшкова Баба-Яга, ваза, квіти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям подарувати Бабі-Язі квітку, промовляючи добрі слова. Діти беруть по одній квітці, підходять до

Баби-Яги, дарують їй квітку і говорять компліменти або ввічливі слова, ставлять квітку в вазу. Наприклад: «Бабусю, стань, будь ласка, доброю!» або: «Бабусю, я тебе люблю!» тощо.

ЧЕМНІ ДІТИ

Мета: закріплювати із дітьми ввічливі слова; виховувати чуйність.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Малюки утворюють коло і передають одне одному м'яч, промовляючи слова:

Чемні діти, наче квіти, —
Всі їх люблять та голублять.

На закінчення слів той, у кого залишився м'яч, промовляє «чарівне» слово.

Я — ХЛОПЧИК, Я — ДІВЧИНКА

Мета: продовжувати вчити дітей розрізняти свою стать; розвивати мислення, увагу.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло і по черзі називають свою стать. Наприклад: «Я — хлопчик, тому що у мене коротке волосся, я ношу брюки, сорочку!» Або: «Я — дівчинка, тому що у мене є косички, я вдягнута в сукню!» тощо.

Я ОПИШУ, А ТИ ВІДГАДАЙ!

Мета: учити дітей за описом відгадувати стать дитини; розвивати уважність.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує відгадати: кого він описує — хлопчика або дівчинку. Наприклад: «Ця дитина одягнута у чудову рожеву сукню, на голові у неї зав'язані хвостики!» Або: «У цієї дитини коротке волосся, одягнута у шорти, футболку!» тощо.

ЧОМУ У МЕНЕ ТАКИЙ ОДЯГ

Мета: закріплювати вміння дітей визначати свою стать за одягом; розвивати мислення, мовлення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розповісти, чому у них такий одяг. Діти по черзі розповідають: «У мене штани і сорочка, тому що я — хлопчик!» Або: «У мене спідниця з прикрасами і гарна кофтинка, тому що я — дівчинка» тощо.

Я РАДИЙ, ЩО Я — ХЛОПЧИК; Я ЩАСЛИВА, ЩО Я — ДІВЧИНКА

Мета: учити дітей радіти своїй статі, поважати свою стать та стать інших дітей; розвивати зв'язне мовлення та мислення; виховувати дружелюбність.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям утворити коло, узятися за руки і по черзі розповісти: «Я радий, що я — хлопчик, тому що я майбутній захисник, сильний і сміливий!» Або: «Я щаслива, що я — дівчинка, тому, що я лагідна, ніжна, добра, майбутня матуся!»

Вихователь допомагає тим дітям, яким важко розповісти про себе.

МИ СХОЖІ — МИ РІЗНІ

Мета: учити дітей розуміти, що всі діти схожі й відрізняються одне від одного; розвивати логічне мислення, мовлення, увагу.

Матеріал: лялька-хлопчик, лялька-дівчинка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути ляльку-хлопчика і ляльку-дівчинку, визначити: чим вони схожі, а чим різняться. Аналогічно можна порівнювати дітей групи.

Я ВМІЮ ПОСТУПИТИСЬ

Мета: учити дітей поважати одне одного, поступатись, ділитись; виховувати дружелюбність.

Матеріал: іграшки, цукерка, яблучко, стільчик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розповісти: вміють вони поступитись або поділитись. Для підказки на столі лежать іграшки, цукерка, яблуко, а поруч зі столом стоїть стільчик. Діти розповідають: «Я вмію поступитись іграшкою; я умію ділитись цукеркою» тощо.

ВІДГАДАЙ ПРОФЕСІЮ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити дітей упізнавати професію за описом; удосконалювати знання про професії дорослих; розвивати кмітливість, увагу.

Матеріал: картинки із професіями дорослих, ляльки.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що ляльки Оленка, Настуся, Оксанка та Наталка мріють стати дорослими та отримати професію.

Вихователь. Ким саме вони мріють стати — відгадайте!

Вихователь описує професію дорослого, якщо діти відгадали, то виставляє картинку із цією професією.

УСІ ПРОФЕСІЇ ПОТРІБНІ

Мета: закріплювати знання дітей про професії дорослих; підводити до розуміння, що всі професії потрібні та важливі; розвивати пам'ять, увагу, мислення.

Матеріал: картинки із професіями дорослих.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує розглянути картинки із професіями дорослих, назвати професію та розповісти про її важливість, корисність. Наприкінці гри вихователь підбиває підсумок, що всі професії потрібні та важливі.

КОМУ ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ РОБОТИ

Мета: удосконалювати знання дітей про професії дорослих; знаходити предмети, що потрібні для певної професії; розвивати пам'ять, кмітливість, мислення.

Матеріал: великі картинки із професіями дорослих (лікар, кухар, водій, дворник); маленькі картки з предметами, що потрібні для цих професій.

ХІД ГРИ

На стільчиках стоять великі картинки із професіями дорослих, а на килимку розкидані картки із предметами, що потрібні для цих професій. Дітям пропонується взяти одну картку на підлозі та підійти до картинки з тією професією, для якої потрібна ця річ.

Діти пояснюють, чому саме підійшли до тієї або іншої картинки з професією.

ПРИВІТАННЯ — ПРОЩАННЯ

Мета: закріплювати знання дітей про те, коли люди вітаються, прощаються; розвивати пам'ять, уважність.

Матеріал: іграшкові ведмедик та зайчик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «навчити» лісових звірят вітатися та прощатися, а також пояснити їм, коли саме прощаються, а коли — вітаються. Наприклад: коли людина приходить у гості, то вона каже: «Добрий день!» тощо. Якщо діти затрудняються назвати, коли необхідно вітатися, прощатися, то вихователь пропонує розглянути ситуації.

У ГОСТІ ЗАВІТАЛА ЛЯЛЬКА ОКСАНКА

Мета: учити дітей називати український національний одяг; розвивати вміння дітей зустрічати гостей; виховувати гостинність.

Матеріал: лялька в українському національному одязі.

ХІД ГРИ

До дітей «заходить» лялька, вітається.

Я маленька українка,
В мене коси по коліна,
І спідничка-фалдаванка,
І сорочка-вишиванка.

Вихователь пропонує дітям розглянути ляльковий одяг. Діти закріплюють назви елементів костюма.

НАЗВИ КВІТОЧКУ ВІНОЧКА

Мета: учити дітей упізнавати і називати квіти українського віночка (барвінок, ромашка, незабудка, чорнобривець); розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: український віночок, квіти до віночка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути український віночок та назвати квіти, які вони пам'ятають. Для закріплення назв квітів вихователь показує квітку, а діти її називають. Вихователь може сам назвати квітку, але неправильно, діти повинні його виправити.

ЯКА КВІТКА ЗАЙВА

Мета: продовжувати вчити дітей називати квіти віночка, знаходити квітку, що не влітається в український віночок.

Матеріал: квіти (барвінок, ромашка, незабудка, чорнобривець, айстра).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати квіти віночка. Потім пропонує розглянути квіти, що виставлені на фланелеграфі, та знайти квітку, що не влітається у віночок.

ХТО КИМ ПРАЦЮЄ

Мета: розвивати вміння дітей називати професії дорослих за предметами, що потрібні для професії; розвивати пам'ять, логічне мислення; виховувати повагу до праці дорослих.

Матеріал: предметні картинки із зображенням речей, що потрібні лікареві, кухареві, двірникові, шоферові.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям картки, на яких зображені речі, а діти їх розглядають і по черзі розповідають: людям якої професії вони потрібні, пояснюючи, чому.

Якщо хтось із дітей вагається, не може визначити професію, то решта дітей допомагають.

ЩО ЗАЙВЕ (за кольором)

Мета: учити дітей визначати зайвий предмет за кольором; розвивати зорову пам'ять, мислення.

Матеріал: червоні трикутники та квадрати різного розміру; сині круги різного розміру.

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє геометричні фігури на набірне полотно, а діти їх називають. Потім вихователь пропонує дітям назвати зайвий предмет і пояснити, чому він зайвий.

Сфера «ПРИРОДА»

ВІДГАДАЙ НА СМАК

Мета: учити дітей розрізняти за смаком яблуко, грушу, сливи, виноград, моркву, капусту, помідор, огірок; визначити — овоч це або фрукт; розвивати мовлення; виховувати увагу.

Матеріал: на тарілочці лежать розрізані на шматочки та накриті серветкою овочі та фрукти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям заплющити очі та скуштувати овоч або фрукт. Дитина куштує, відгадує, що це, а потім називає: це овоч або фрукт.

ЗВАРИМО СМАЧНИЙ БОРЩ

Мета: учити дітей називати український посуд (горщик, миска, ложка, глечик); учити обирати потрібні овочі для борщу; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: посуд (горщик, ложка, миска, глечик); муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «зварити» українську страву — борщ. Діти називають посуд, у якому вони «варитимуть» борщ, та обирають його серед поставленого перед ними. Викликані діти обирають серед покладених перед ними овочів та фруктів потрібні овочі для борщу і складають їх у горщик.

Діти по черзі обирають овочі, а решта дітей знаками показують: так чи ні.

ЩО ДЕ РОСТЕ

Мета: розширювати й уточнювати уявлення дітей про овочі та фрукти (де вони ростуть); розвивати пам'ять, мовлення, уважність.

Матеріал: вирізані овочі та фрукти, макет дерева, макет городу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі підійти до столу і взяти один овоч або фрукт, назвати його, визначити, де він росте та відповідно покласти на макет городу або повісити на макет дерева. Наприклад: дитина бере яблуко і розповідає: «Це яблуко, воно росте в саду на дереві», потім підходить до макета дерева і вішає вирізаний фрукт на нього.

ДЕ ЖИВУТЬ ВІТАМІНИ

Мета: учити дітей відбирати тільки ті картинки, на яких намальована корисна для здоров'я їжа; розвивати уважність, пам'ять, мислення.

Матеріал: іграшковий ведмедик; предметні картинки із зображенням овочів, фруктів, цитрусових, морозива, цукерок, печива, торта тощо.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «полікувати» ведмедика Мишка не пігулками, а вітамінами. Для цього потрібно обрати тільки ті картинки з зображенням продуктів, у яких «живуть» вітаміни. Діти по черзі або підгрупами підходять та вибирають картинки, називають предмет, а решта дітей знаками показують: чи згодні вони з тим, що там «живуть» вітаміни чи ні. Якщо завдання виконано правильно, то дитина кладе картинку біля ведмедика.

УПІЗНАЙ ЗА ОПИСОМ

Мета: удосконалювати знання дитини про овочі та фрукти; учити знаходити предмет за описом; розвивати уважність, дисциплінованість.

Матеріал: муляжі овочів, фруктів та цитрусів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти той предмет, який він опише.

Вихователь. Кругле, жовте, з червоним бочком, буває кисло-солодким, росте на дереві, корисне.

Дитина виходить, обирає серед муляжів яблуко, показує його дітям, а діти знаками відповідають: згодні вони чи ні.

УПІЗНАЙ ТВАРИНКУ ЗА ОПИСОМ

Мета: удосконалювати знання дітей про свійських тварин; учти знаходити картинки за описом; розвивати уважність, пам'ять, мислення.

Матеріал: предметні картинки зі свійськими тваринами.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти ту тварину, яку він опише.

Вихователь. Ця тварина має голову, вухка, гострі зуби, туглуб, ноги, хвіст. Вона охороняє будинок, любить гризти кістки.

Дитина виходить і знаходить картинку з собакою, показує її дітям, а діти знаками відповідають: згодні вони чи ні.

ХТО ЩО ЇСТЬ

Мета: закріплювати знання дітей про свійських тварин (що вони їдять); розвивати мислення, увагу, пам'ять; виховувати бажання піклуватися про свійських тварин.

Матеріал: предметні картинки із зображенням свійських тварин та їжі для них, фланелеграф.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «погодувати» тварин на подвір'ї бабусі Одарки. Вихователь викликає дітей парами. Одна дитина називає тварину і виставляє її на фланелеграф, а друга — шукає для неї їжу, ставить картину поруч із твариною.

ХТО ЯК КРИЧИТЬ

Мета: розвивати вміння дітей звуконаслідувати голоси тварин; закріплювати знання про свійського птаха півня; виховувати бажання піклуватися про тварин.

Матеріал: набір іграшок «Свійські тварини».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє іграшки на стіл, запитує: хто це, де живе, як кричить.

ТВАРИНИ ТА ЇХ МАЛЯТА

Мета: учти дітей знаходити малят свійських тварин та називати їх; розвивати пам'ять, мовлення, увагу.

Матеріал: серія картинок «Свійські тварини з малятами».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям допомогти свійським тваринками. Необхідно знайти малят, які загубилися. Діти працюють парами.

Одна дитина бере тварину, друга шукає. Діти повинні назвати тварину та її дитинча.

ХТО ДЕ СТОЇТЬ

Мета: учити дітей орієнтуватися у просторі; розуміти поняття «ліворуч», «праворуч», «біля», «перед», «за», «угорі»; розвивати мислення, пам'ять.

Матеріал: картинки з зображенням свійських тварин, будинок.

ХІД ГРИ

Вихователь показує картинки із зображенням тварин та їх дитинчат і пропонує дітям назвати їх (собака і цуценя, кішка і кошеня, корова і теля тощо). Картинки виставляються на підставку, в тому самому порядку, у якому показуються. Після цього, показуючи, наприклад, на кішку, вихователь запитує: «Хто стоїть поряд із нею?» Діти відповідають.

Гра триває, поки діти не назвуть усіх тварин та їх дитинчат.

ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ

Мета: учити дітей називати диких та свійських тварин; класифікувати їх, розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: набори іграшок: «Свійські тварини», «Дикі тварини»; ялинки; бабуся; будинок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям узяти іграшку, назвати її та «оселити» її там, де вона живе. Якщо це дика тварина, то дитина ставить іграшку біля ялинок, а якщо свійська — біля будинку бабусі.

ХТО ПРИЙШОВ

Мета: учити дітей правильно називати тварин та їхніх дитинчат; упізнавати тварин за голосом та відтворювати їхні звуки; виховувати бережливе ставлення до них.

Матеріал: мотузок і дзвоник.

ХІД ГРИ

Діти сидять на стільчиках. На деякій відстані від них протягнуто мотузок, до якого підвішений дзвоник на висоті зросту дітей. Вихователь підкликає до себе двох-трьох дітей і домовляється: хто з них ким буде.

До мотузка підбігає перша дитина, підстрибує і трічі дзвонить.

Д і т и. Хто прийшов?

Д и т и н а. Гав-гав-гав!

Діти відгадують, що прийшов собака. Дитина, яка зображує собаку, сідає на місце. До дзвінка підбігає інша дитина — гра продовжується.

ХТО ДЕ ЖИВЕ

Мета: учити дітей називати диких та свійських тварин; класифікувати їх, розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: набори іграшок: «Свійські тварини», «Дикі тварини»; ялинки; бабуся; будинок.

ХІД ГРИ

Діти сидять на стільчиках групами по 4–5 осіб. Кожна група зображує певних тварин чи птахів. Вихователь домовляється з кожною групою дітей, голоси якої тварини чи птаха вони наслідуватимуть. Потім обходить «будиночок», стукає і запитує: «Хто в цій хатинці мешкає?» Діти відповідають: «Ко-ко-ко!» Вихователь відгадує: «Тут мешкають кури». Стукає в інший будиночок і знову запитує.

Гра проводиться кілька разів, потім вона ускладнюється тим, що відгадує не вихователь, а самі діти.

СКАЖИ: ЯКА?

Мета: учити дітей добирати прикметники до іменників; розвивати мислення, мовлення, увагу.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч.

Вихователь. Осінь яка? Сонечко яке? Трава яка?

Дитина ловить м'яч, добирає прикметник, потім кидає м'яч назад вихователю.

ВИЗВОЛИ ПТАШКУ З КЛІТКИ

Мета: учити дітей упізнавати і називати птахів; розвивати зорову пам'ять, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: намальована клітка; картинки птахів (горобець, голуб, ворона, ластівка, шпак, синиця).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «визволити птахів із клітки». Для цього необхідно знайти пташку і правильно її назвати. Дитина називає пташку. Якщо дитина неправильно назвала пташку, то пташка «залишається в клітці».

ЗНАЙДИ В БУКЕТІ ТАКИЙ ЛИСТОЧОК, ЯКИЙ Я ПОКАЖУ

Мета: розрізняти та називати листя зі знайомих дерев; пригадувати назви дерев; розвивати мовлення дітей; виховувати в них увагу та естетичні почуття.

Матеріал: у кожної дитини однакові букети з 3–4 листочків (клена, дуба, ясена, берези); один букет у вихователя.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям букети, а один залишає собі. Потім показує якийсь листочок, наприклад кленовий і говорить: «Раз, два, три — такий самий листочок покажи!» Діти піднімають руки і показують кленові листочки.

Гру повторюють кілька разів, використовуючи всі листочки букету.

ВІДГАДАЙ: ЩО В РУЦІ

Мета: учить дітей розрізняти та називати овочі, фрукти за кольором, формою; виховувати інтерес до природи.

Матеріал: овочі та фрукти.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло, закладаючи руки за спину. Вихователь кладе в їхні руки овочі та фрукти, потім показує щось з овочів або фруктів, а діти повинні визначити на дотик, який овоч або фрукт лежить у руці.

Ті, хто мають такий самий предмет, підбігають до вихователя.

ЗНАЙДИ ЛИСТОЧОК, ЯКИЙ Я НАЗВУ

Мета: учить дітей знаходити з дерева листочок; розвивати пам'ять, увагу; виховувати любов до природи.

Матеріал: листки з клена, каштана, тополі, липи, горобини.

ХІД ГРИ

На килимку розкладені засушені листочки з дерев. Вихователь називає листочок із дерева, а дитина повинна його знайти. Решта дітей знаками показують: згодні вони чи ні.

ДЕРЕВА ТА ЇХ ПЛОДИ

Мета: учить дітей добирати плоди до дерев; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: ілюстрації дерев (ялинка, горобина, каштан, липа, клен); картинки (шишка, горобина, каштан, липове насіння, кленова крилатка).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує назвати виставлені дерева, а потім знайти їх плоди.

НАЗВИ ПТАШКУ (словесна гра)

Мета: учити дітей упізнавати і називати птахів; розвивати зорову пам'ять, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: картинки птахів (горобець, голуб, ворона, ластівка, шпак, синиця).

ХІД ГРИ

Перед дітьми виставлені пташки, а вихователь пропонує їм назвати їх. Дитина називає пташку, показує її, решта дітей знаками показують: згодні вони чи ні.

З ЯКОГО ДЕРЕВА ЛИСТОЧОК АБО ПЛІД

Мета: учити дітей добирати листочки та плоди до дерев; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: ілюстрації дерев та листочків (ялинка, горобина, каштан, липа, клен); картинки (шишка, горобина, каштан, липове насіння, кленова крилатка).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує назвати виставлені дерева, а потім знайти їх плоди та листочки.

ЯКОЇ КВІТКИ НЕ СТАЛО

Мета: учити дітей називати квіти «куточка природи» (традесканція, фіалка, амазонська лілія, бегонія); розвивати зорову пам'ять; виховувати бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: квіти «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє на стіл рослини з «куточка природи», діти називають їх. Вихователь пропонує дітям заплющити очі та ховає одну рослину.

Діти розплющують очі, вони повинні відгадати: якої квітки не стало, назвати її.

ДОГЛЯНЕМО КВІТИ

Мета: закріплювати вміння дітей доглядати рослини «куточка природи»; обирати потрібні речі для догляду; розвивати пам'ять, уважність; виховувати бажання піклуватися про рослини.

Матеріал: лійка; ганчірка; палиця для рихлення; пульверизатор та непотрібні для догляду речі (іграшка, камінь, книга тощо).

ХІД ГРИ

На столі лежать речі, вихователь пропонує дітям обрати тільки ті речі, що потрібні для догляду рослин. Діти обирають речі та називають, що ними роблять.

ЯКИЙ НАСТРІЙ У РОСЛИН

Мета: продовжувати вчити дітей доглядати рослини «куточка природи»; розвивати фантазію, мислення; виховувати любов до природи.

Матеріал: квіти «куточка природи», квіти з жовтим листям та квіти з прив'язаним листям.

ХІД ГРИ

На столі виставлені різні рослини «куточка природи». Діти визначають, у якої квітки який настрій, і пояснюють свою думку.

МАГАЗИН КВІТІВ

Мета: закріплювати назви та зовнішні ознаки квітів, що ростуть у «куточку природи»; учити описувати рослини двома-трьома реченнями; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять.

Матеріал: рослини «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь-«продавець» пропонує дітям «купити» квіти, але «купити» рослини можна лише тоді, як буде названа та описана квітка. Наприклад: «Це фіалка, у неї кругле, невелике, пухнасте листячко. Її квіти маленькі, гарні, ніжні, фіолетового кольору».

ХТО В ЛІСІ ЖИВЕ

Мета: закріплювати знання дітей про диких тварин; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати любов до тварин.

Матеріал: набори іграшок: «Дикі тварини» та «Свійські тварини».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обрати серед іграшкових тварин тільки ті, які живуть у лісі.

ПІДБІЖИ ДО ДЕРЕВА, ЯКЕ Я НАЗВУ

Мета: закріплювати вміння дітей називати і знаходити дерева на майданчику; розвивати зорову пам'ять, уважність; виховувати любов до природи.

Матеріал: дерева майданчика.

ХІД ГРИ

Вихователь починає розповідати про дерево. Спочатку він зазначає: який стовбур у дерева, як розташовані гілочки, яке за кольором та формою листя. Опис наводиться в уповільненому темпі для того, щоб діти змогли розглянути всі дерева. Завершивши описувати, вихователь запитує дітей: «Про яку рослину я вам розповідала?»

Діти повинні назвати дерево та підбігти до нього.

ЗНАЙДИ КВІТКУ

Мета: закріплювати вміння дітей знаходити та називати квіти «куточка природи».

Матеріал: квіти «куточка природи».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям знайти квітку, яку він називає. Діти знаходять її, повторюють її назву.

ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК

Мета: закріплювати вміння дітей називати овочі та їх колір; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: «чарівний мішечок», овочі.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі витягти з «чарівного мішечка» овоч, назвати його та його колір. Вихователь може запропонувати, не дивлячись у мішечок, знайти те, що він скаже. По черзі грають усі діти.

УПІЗНАЙ ТВАРИН (словесна гра)

Мета: закріплювати вміння дітей упізнавати свійських тварин за їх звуконаслідуванням; розвивати фонематичний слух, увагу.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь звуконаслідує тварин, а діти їх відгадують.

Варіант II

Вихователь викликає до себе дитину, на вухко називає їй тварину. Дитина звуконаслідує названу тварину, а діти відгадують.

ОВОЧІ, ФРУКТИ

Мета: закріплювати вміння дітей знаходити названі овочі або фрукти; розвивати увагу, пам'ять.

Матеріал: муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

На столі перед дітьми на тарілочках лежать овочі та фрукти, вихователь по черзі викликає дітей і просить знайти той чи інший овоч або фрукт. Дитина знаходить його.

Діти знаками показують: згодні вони з вибором чи ні.

НАЗВИ ДЕРЕВО

Мета: учити дітей упізнавати і називати дерева майданчика; розвивати зорову пам'ять; виховувати любов до природи.

Матеріал: дерева майданчика.

ХІД ГРИ

Вихователь підводить дітей до дерев майданчика і просить нагадати назву цього дерева.

Вихователь. Хто швидше знайде березу? Один, два, три — до берези біжи! Діти повинні знайти дерево та підбігти до певної берези.

Гра триває, поки діти не стомляться.

ЩО НАМ ОСІНЬ ПРИНЕСЛА (словесна гра)

Мета: закріплювати з дітьми ознаки осені та її дари; розвивати пам'ять, мислення, мовлення.

Матеріал: різнокольорові листочки, овочі, фрукти, картина «Осінь».

ХІД ГРИ

Вихователь виставляє перед дітьми картину «Осінь», просить назвати пору року, пригадати: які дари принесла осінь людям. Для підказки на столі розкладені овочі, фрукти, різнокольорові листочки.

ЗИМОВІ РОЗВАГИ

Мета: закріплювати знання дітей про зимові розваги; розвивати мовлення, увагу; виховувати любов до різних пір року.

Матеріал: сюжетні картинки на тему «Зимові розваги».

ХІД ГРИ

Діти розглядають сюжетні картинки і розповідають: у які ігри діти люблять гратися взимку.

ВЕСНА ЯКА? (словесна гра)

Мета: закріплювати з дітьми ознаки весни; учити добирати прикметники до іменників; розвивати мовлення, пам'ять, мислення.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч.

Вихователь. Весна яка? Навесні трава яка? Навесні сонечко яке?

Дитина відповідає на запитання і кидає м'яч вихователеві.

ПОРИ РОКУ

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками, знаходити відповідні картинки; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: великі картини з порами року та маленькі картки з порами року для всіх дітей.

ХІД ГРИ

На стільцях перед дітьми стоять картини з порами року. На килимку лежать картки. Вихователь пропонує кожній дитині взяти одну картку і підійти до картини з відповідною порою року. Далі необхідно назвати свою пору року, пояснити, чому саме дитина підійшла до тієї чи іншої картини.

КОЛИ ЦЕ БУВАЄ (словесна гра)

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками; розвивати мислення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картинки з порами року, загадки про пори року.

ХІД ГРИ

Вихователь загадує дітям загадки про пори року, діти їх відгадують, знаходять відповідні пори року на картинках і виставляють їх на мольберт.

- Сніг на полях,
Лід на річках
Хуга гуляє,
Коли це буває? (*Узимку*)
- Зійшли сніги, шумить вода,
Земля вже квіти викида.
Бує травка молода,
Все мертве оживає,
Коли це буває? (*Навесні*)
- Сонце пече, липа цвіте,
Вишня поспіває,
Коли це буває? (*Улітку*)
- Голі поля, мокне земля,
Дощ поливає, коли це буває? (*Восени*)

Я ОПИШУ, А ТИ — ВІДГАДАЙ

Мета: учити дітей називати пори року за їх ознаками; розвивати мислення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картинки з порами року.

ХІД ГРИ

Вихователь описує пору року, а діти її відгадують.

Вихователь. У цю пору року діти любляють кататися на санчатах, ліпити сніговика.

Діти відповідають або піднімають картку із зображенням зими.

ЩО СХОЖЕ НА СОНЕЧКО?

Мета: закріплювати знання дітей про сонце, його форму, колір; розвивати зорову пам'ять, логічне мислення.

Матеріал: сонечко, предметні картинки.

ХІД ГРИ

На килимку лежать предметні картинки. Вихователь пропонує дітям узяти тільки таку картинку, яка схожа на сонце (наприклад: яблуко, м'яч, вишня, апельсин).

Діти по черзі показують свої картки і пояснюють: чому вони взяли саме цю картку. (Наприклад: «У мене м'яч, тому що він круглий як сонечко».)

КОМУ СОНЕЧКО ПОТРІБНЕ

Мета: закріплювати знання дітей про властивості сонця (кому воно потрібне); розвивати пам'ять, мислення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь називає дітям предмети. Якщо цьому предмету сонечко потрібне, то діти піднімають руки, нібито «промінчики сонця». Якщо не потрібне — присідають.

ДЕНЬ — НІЧ

Мета: закріплювати знання дітей про частини доби, дії людей уночі, удень; розвивати уважність.

ХІД ГРИ

Вихователь називає дії людей удень або вночі. Діти, якщо це «день», стрибають, кружляють, танцюють, ходять, а якщо «ніч» — присідають, заплющують очі, кладуть ручки під щічку.

ХТО ЗАЙВИЙ

Мета: учити дітей обирати із ряду тварин зайву, пояснювати, чому вона зайва; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: картинки з дикими тваринами і однією свійською твариною, пташка, квітка, комашка, набірне полотно.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути на набірному полотні картинки, знайти зайву із ряду диких тварин і пояснити, чому той або інший предмет зайвий. Наприклад: «Зайва кішка, тому що вона — свійська тварина».

ПЕРЕЛІТНІ ТА ЗИМУЮЧІ ПТАХИ

Мета: учити дітей упізнавати і називати зимуючих та перелітних птахів; класифікувати їх; розвивати зорову пам'ять, увагу, мислення.

Матеріал: картинки з перелітними та зимуючими птахами, набірне полотно.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на килимку розкладені картки з птахами. Вихователь пропонує дітям по черзі взяти одну картку, назвати пташку. Якщо пташка перелітна, то поставити її вгорі на набірному полотні, якщо зимуюча — внизу.

ХТО ЯК КРИЧИТЬ

Мета: закріплювати вміння дітей звуконаслідувати птахів; розвивати уважність; виховувати любов до природи.

Матеріал: картинки із зображенням ворони, синиці, горобця, дятла, сови.

ХІД ГРИ

Вихователь показує дітям по черзі картки із птахами, діти їх звуконаслідують, а потім називають.

ЯКОЇ ПТАШКИ НЕ СТАЛО

Мета: продовжувати вчити дітей упізнати і називати птахів; розвивати зорову пам'ять, уважність; виховувати старанність.

Матеріал: картки із зображенням птахів, набірне полотно.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям поглянути на набірне полотно, назвати всіх пташок, заплющити очі. Він ховає одну пташку, а діти повинні відгадати: кого сховав вихователь.

НАЗВИ ПТАШКУ (словесна гра)

Мета: продовжувати вчити дітей упізнавати і називати перелітних птахів; розвивати пам'ять, увагу; виховувати любов до птахів.

Матеріал: картки із зображенням пташок (ластівка, шпак, журавель).

ХІД ГРИ

Перед дітьми на набірному полотні — птахи. Вихователь пропонує дітям назвати птахів. Хто правильно називає пташку, той отримує фішку.

ХТО ЗАЙВИЙ

Мета: учити дітей знаходити зайвий предмет серед птахів, пояснювати: чому він зайвий: розвивати логічне мислення, пам'ять, уважність; виховувати дисциплінованість.

Матеріал: набірне полотно, птахи, метелик, квітка, тварина, дерево.

ХІД ГРИ

Дітям пропонується знайти зайвий предмет серед птахів на набірному полотні і пояснити: чому цей предмет зайвий. Наприклад: «Зайвий метелик, тому що він — комашка».

ЩО ЗМІНИЛОСЯ?

Мета: учити дітей помічати в пейзажах зміни; розвивати зорову пам'ять, увагу; виховувати посидючість.

Матеріал: весняний пейзаж, пташка, сонечко, квітка, тварина.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути весняний пейзаж. Потім діти заплющують очі, вихователь у цей час щось змінює щось у весняному пейзажі (додає пташку, прибирає сонечко, додає квітку тощо).

Діти розплющують очі та називають, що змінилося.

З ЯКОГО ДЕРЕВА ЛИСТОЧОК

Мета: учити дітей упізнавати і називати листя з дерев; розвивати зорову пам'ять, увагу.

Матеріал: засушені листочки з дерев майданчика, дзвіночок.

ХІД ГРИ

На килимку по колу розкладені листочки з дерев. Діти бігають навколо листя, поки дзвенить дзвоник. Щойно дзвоник замовкає — діти зупиняються і по черзі називають, з якого дерева листочок, біля якого вони зупинилися.

УПІЗНАЙ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити дітей упізнавати дерева та кущі за описом; розвивати уважність, пам'ять.

ХІД ГРИ

Вихователь описує дерева, кущі, а діти повинні відгадати дерево або кущ. Наприклад: високе, струнке; усі його гілочки спрямовані за стовбуром угору; улітку з нього летить пух тощо.

ЖИВЕ — НЕЖИВЕ

Мета: учити дітей розпізнавати, які предмети належать до живої природи, а які — до неживої; розвивати пам'ять, уважність, логічне мислення.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь показує предметні картинки, діти називають, що на них зображено. Якщо цей предмет належить до живої природи, то діти стоять на місці, якщо до неживої природи — присідають.

Сфера «КУЛЬТУРА»

ХТО В БУДИНОЧКУ МЕШКАЄ

Мета: учити дітей називати казкових героїв за їх пісеньками та називати казки; розвивати пам'ять, увагу.

Матеріал: будиночок, Колобок, Курочка Ряба, Котик, Півник, Ріпка.

ХІД ГРИ

Діти в «кімнаті казок» знаходять будиночок, по черзі підходять до нього і питають: «Хто, хто в будиночку мешкає?»

Вихователь співає пісеньку з казки або розповідає уривок, а діти відгадують: хто це і з якої він казки.

МАГАЗИН ОДЯГУ

Мета: продовжувати вчити дітей називати одяг, класифікувати одяг та взуття; розвивати зорову пам'ять, мовлення, увагу.

Матеріал: іграшковий одяг та взуття.

ХІД ГРИ

Вихователь-«продавець» запрошує дітей до магазину одягу. Пропонує їм придбати одяг або взуття. Для цього необхідно назвати одяг, описати його двома або трьома реченнями. Наприклад: «Продайте мені, будь ласка, жовту сукню з горошком. Це одяг».

НАВЧИМО ЛЯЛЬКУ НАКРИВАТИ СТІЛ

Мета: навчати дітей форм мовленнєвого етикету (прохання, подяка, вітання); виховувати ввічливість.

Матеріал: торбинка з посудом.

ХІД ГРИ

До групи «заходить засмучена лялька Оленка».

Вихователь. Що лялька Оленка забула зробити? (*Привітається*)

Чуєш, Оленко, якщо людина вихована, то вона завжди говорить добрі слова. Але в Оленки сьогодні все не так. Ось послухайте!

Все не так сьогодні, все навкруг не так:
Чомусь цукерка не солодка,
Проміння сонечка холодне.
У чому ж річ? Скажу вам прямо...
Образилась на мене мама.
Піду пробачення попрошу,
Хай знову стане все хорошим.

Діти, яким потрібно бути для того, щоб не ображати маму? (*Вихованим, увічливим, чепурним*) Давайте допоможемо ляльці помиритися з мамою. У нас є «чарівна торбинка», вона розкривається лише тоді, коли ви промовите ввічливі слова. Послухайте, як я говоритиму: «Доброго дня, торбинко! (*Вихователь дістає іграшковий посуд. Це спонукає дітей до самостійного вживання слів: «добрий день», «будь ласка», «вибачте», «дякую».*)

Діти пригадують і називають слова, а «торбинка дарує» їм посуд. Діти допомагають ляльці накрити стіл для мами.

Вихователь. Діти, як ви вважаєте, чи пробачить мама Оленку? Давайте подаруємо їй торбинку з увічливими словами.

ЗБЕРИ КАРТИНКУ

Мета: учити дітей збирати розрізні картинки з 4-х частин в одну цілу, працювати парами; розвивати зорову пам'ять, увагу; закріплювати назви казок.

Матеріал: розрізні картинки до казок.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у пари, кожній парі роздає розрізні картинки. Діти в парах збирають картинки. Хто зібрав — піднімає руку, показує картинку і називає, до якої вона казки.

ЩО ЗАЙВЕ (розмір предметів)

Мета: учити дітей визначати зайвий предмет за розміром; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: предмети різного розміру (великі круги, квадрати та маленький трикутник); маленькі метелики, квіточки та велика ялинка.

ХІД ГРИ

Вихователь. Ведмедик Мишко засмучений, тому він ніяк не може визначити зайвий предмет. Давайте йому допоможемо!

Діти на наборному полотні розглядають предмети і визначають, що зайве і чому, порівнюючи за розміром.

ЧАРІВНИЙ МІШЕЧОК

Мета: продовжувати вчити дітей називати одяг, класифікувати одяг та взуття; розвивати зорову пам'ять, мовлення, увагу.

Матеріал: іграшковий одяг та взуття, мішечок, шафа, полицка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі витягти предмет із мішечка. Діти витягують, називають, що це, до чого воно належить (до одягу або взуття). Одяг складають до шафи, взуття — на полицку.

ВИПРАВ ПОМИЛКУ

Мета: учити дітей помічати помилки у розповіді вихователя до казок; розвивати уважність, пам'ять.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям послухати уривки до казок, але слухати необхідно уважно. Якщо діти помітять помилку, то її слід виправити.

Вихователь. Жили-були собі дід та баба, була у них Курочка Ряба. Знесла Курочка яєчко та не просте, а золоте. Дід бив-бив і розбив тощо.

САЛАТ ІЗ КАЗОК

Мета: учити дітей групувати іграшки відповідно до казок; розвивати вміння називати казки, уважність, пам'ять.

Матеріал: мішок; іграшки до казок: «Курочка Ряба», «Колобок», «Ріпка», «Колосок».

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що Злий Чаклун заховав у мішок усі казки, і вони тепер переплутались. Їх необхідно розплутати. Вихователь висипає з мішка іграшки, а діти беруть по одній іграшці та групують їх за казками. У кого з дітей не виходить, вихователь підказує, допомагає. Коли «казки опиняться на своїх місцях», діти називають їх.

ОЦІНИ ВЧИНОК КАЗКОВОГО ГЕРОЯ

Мета: продовжувати вчити дітей характеризувати казкових героїв та оцінювати їх вчинки; розвивати логічне мислення, пам'ять.

Матеріал: ілюстрації казкових героїв (Колобок, Курочка Ряба, Півник, двоє Мишенят).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути ілюстрації, назвати героїв казок, назвати казку, розповісти, які ці герої та як діти ставляться до їх вчинків.

МАГАЗИН ІГРАШОК

Мета: розвивати вміння дітей «купувати» іграшки в магазині за ввічливі слова, описувати іграшку одним-двома реченнями; розвивати зв'язне мовлення, мислення.

Матеріал: на столах красиво розставлені різноманітні іграшки (іграшок повинно бути більше ніж дітей).

ХІД ГРИ

Вихователь запрошує дітей до магазину іграшок. Діти пригадують як необхідно поводитися в магазині. Вихователь-«продавець» попереджає дітей про те, що іграшку можна «купити» за ввічливі слова, описавши її одним-двома реченнями. Наприклад: «Добрий день! Продайте мені, будь ласка, різнокольоровий м'яч. Дякую!»

Діти по черзі «купають» іграшки.

ОБЛАДНАЄМО ЛЯЛЬЦІ КІМНАТУ

Мета: закріплювати знання дітей про меблі (стіл, стільці, шафа, ліжка, диван, крісло); учити правильно називати предмети, користуватись словом-узагальненням «меблі»; виховувати організованість, дисциплінованість, уміння орієнтуватися в просторі.

Матеріал: нова лялька, іграшкові меблі.

ХІД ГРИ

На столі виставлені меблі, на стільці сидить лялька. Вихователь повідомляє про те, що їй необхідно облаштувати кімнату. Діти розповідають, що для цього потрібно. Діти називають різні речі, показують і пояснюють: для чого вони, як ними користуватися, де можна їх поставити.

ПОБУДУЄМО ЛЯЛЬЦІ БУДИНОК

Мета: ознайомлювати дітей із будовою будинку; називати його частини (стіни, двері, підлога, поріг, стеля, сходинок); розвивати вміння будувати будинки із конструктора, уміння працювати в парах.

Матеріал: лялька, конструктор, картина або макет іграшкового будинку.

ХІД ГРИ

Вихователь вивіщує картину або виставляє макет будинку. Діти розглядають його, називають, що у нього є: двері, стеля, підлога, стіни, дах, сходинок. Вихователь пропонує дітям об'єднатися у пари і збудувати будинок для ляльки.

СКЛАДИ МОТРІЙКУ

Мета: закріплювати вміння дітей складати мотрійку, уміння працювати в парах; виховувати дружні стосунки в парах.

Матеріал: мотрійки для кожної пари.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у пари і пропонує скласти мотрійку.

ВИЗНАЧ НАСТРІЙ ІГРАШКИ (словесна гра)

Мета: закріплювати вміння дітей визначати настрій; розвивати фантазію, логічне мислення.

Матеріал: картинки із зображенням ляльки у різному настрої, набірне полотно.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає дітям, що іграшки та ляльки також мають настрій. Виставляє на набірне полотно картинки із зображенням ляльки у різному настрої. Діти розповідають: який настрій у ляльки і фантазують: чому вона сміється, плаче, чим здивована, на кого або на що розгнівалася.

ОДЯГНИ ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: закріплювати знання дітей про назви одягу; продовжувати вчити дітей послідовно одягатись; виховувати самостійність, уважність, бережне ставлення до одягу.

Матеріал: лялька; ляльковий одяг, відповідний до пори року.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям допомогти ляльці одягнутись на прогулянку. Спочатку діти називають одяг, потім називають послідовність одягання й одягають ляльку.

ХТО В БУДИНОЧКУ МЕШКАЄ (словесна гра)

Мета: закріплювати знання дітей про життя свійських тварин; учити розуміти, яку користь вони приносять; розвивати пам'ять, фонематичний слух; виховувати бажання піклуватися про тварин.

Матеріал: будинок, собака, кішка, корова, коза, півник, курка.

ХІД ГРИ

Вихователь запрошує дітей на подвір'я баби Одарки і пропонує дітям дізнатися: хто мешкає в будиночку. Діти по черзі підходять до будинку і запитують: «Хто в будиночку мешкає?»

Якщо дитина відгадала тварину, то вихователь співає пісеньку тварини, виставляє іграшку. Дитина повинна розповісти про те, яка користь від тварини. Якщо дитині важко розповісти, то їй допомагають інші діти.

НАЗВИ ОДЯГ (словесна гра)

Мета: продовжувати вчити дітей називати український національний одяг (сорочка-вишиванка, спідниця, фартух, чоботи, вінок); розвивати пам'ять, мовлення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати одяг ляльки Оксанки. Одна дитина називає, а решта знаками показують: згодні вони чи ні.

ГОРЩИКУ, ГОРЩИКУ, ЗВАРЮ В ТОБІ БОРЩИКУ!

Мета: учити дітей називати український посуд (горщик, миска, ложка, глечик); учити дітей обирати потрібні овочі для борщу; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: посуд (горщик, ложка, миска, глечик); муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «зварити» українську страву — борщ. Діти називають посуд, у якому вони «варитимуть» борщ, та обирають його серед поставленого перед ними посуду. Викликані діти обирають серед покладених перед ними овочів та фруктів потрібні овочі для борщу і складають їх у горщик.

Діти по черзі обирають овочі, а решта дітей знаками показують: так чи ні.

ЩО МИ ОДЯГАЄМО, ЩО ВЗУВАЄМО

Мета: учити дітей вживати у своєму мовленні слова-узагальнення (одяг, взуття); класифікувати одяг та взуття; розвивати зорову пам'ять, уважність, логічне мислення.

Матеріал: предметні картинки із зображенням одягу та взуття.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям, що до «магазину привезли новий товар», але його не встигли розкласти на місця. Діти називають те, що бачать. Потім беруть по одній картинці й розкладають їх до

«одягу» або «взуття», при цьому пояснюють: «Це сукня, її ми одягаємо, отже, це — одяг. Це черевички, їх ми взуваємо, отже, це — взуття».

КОЖНІЙ РЕЧІ — СВОЄ МІСЦЕ

Мета: учити дітей складати свої речі в шафу на місце; розвивати пам'ять; виховувати охайність.

Матеріал: одяг: шапка, куртка, шарф, светр, брюки, чобітки.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає про те, що хлопчик Василько дуже поспішав, повернувся з прогулянки для того, щоб погратися, тому свої речі в шафі поскидав до купи.

Діти дістають одяг із шафи, називають його, розповідають: де його місце в шафі, складають на місце.

ДОБЕРИ ПАРУ

Мета: учити дітей добирати пару до одягу, взуття; розвивати зорову пам'ять, мислення; виховувати естетичність.

Матеріал: предметні картинки (по одному черевичку, чобітку, сандалику, капцю), полосата шапка та шарф, синя куртка та штани, спортивні куртка та штани.

ХІД ГРИ

На підлозі розкладені предметні картинки. Вихователь пропонує дітям узяти по одній картинці та знайти пару до одягу або взуття. Ті діти, які знайшли пару, беруться за руки та піднімають їх дороти, називаючи одяг або взуття.

ОПИШИ ПРЕДМЕТ

Мета: учити дітей описувати меблі двома-трьома реченнями; розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, увагу.

Матеріал: іграшкові меблі.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «стати письменниками». Необхідно написати статтю в газету про меблі. Наприклад: «Це стільчик. Він жовтого кольору, зроблений із дерева, на ньому можна сидіти».

Діти по черзі описують меблі.

НАЗВИ ОДНИМ СЛОВОМ

Мета: учити дітей класифікувати предмети, називати їх одним словом; учити вживати у своєму мовленні слова-узагальнення

(посуд, меблі, взуття, одяг); розвивати пам'ять, мислення, уважність.

Матеріал: іграшковий посуд, меблі, взуття, одяг, іграшки.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь. Лялька Оксанка переїхала в новий будинок. Необхідно їй допомогти розібрати речі.

Діти класифікують предмети (посуд, меблі, одяг, взуття, іграшки), називають їх. Потім називають їх словом-узагальненням.

Варіант II

Вихователь називає декілька предметів, а діти повинні їх назвати одним словом.

МОЛОДШИЙ ВІК (середня група)

Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»

Змістовна спрямованість	Назва гри
<i>Сфера «Я Сам»</i>	<i>Дидактичні ігри:</i> «Що для чого потрібно» «Склади людину з геометричних фігур» «Мій день» «Олімпіада» «Що ти бачиш із заплющеними очима?» «Що звучить?» «Дзвоники дзвенять» «Що для чого потрібно?» «Одягни та взуй ляльку» «Що Барвінок візьме для купання?» «Голова» «Що для чого потрібно» «У кухонній шафі» «Минуле — сучасне» «У гостях» «Що ми знаємо про одяг» «Який одяг» «Добери взуття для Марійки» «Мої речі»
<i>Сфера «Люди»</i>	<i>Дидактичні ігри:</i> «Де я живу» «Що з чого зроблено?» «Одягни ляльку» «Ми — помічники» «Скажи: чия це річ» «Разом із мамою на кухні» «Назви інакше» «Добери колір до слова» «Добре — погано» «Добрий — злий» «Хто де живе?»

Змістова спрямованість	Назва гри
	«Квітка моїх прав» «Професії» «Кому що потрібно для роботи» «Відгадай на смак» «Відгадай: хто я» «Чим багата хата» «Колись і зараз» «Продавці — покупці» «Я буду вдячний» «Скажи лагідно» «Перетворення слів» «Які квіти у віночок?» «Знайди рушничок» «Чарівна скринька» «Хто де живе»
Сфера «Природа»	<i>Дидактичні ігри:</i> «Життя рослин» «Лісові слова» «Професія лісник» «Упізнай, назви і розкажи» «Що спочатку, що потім» «У саду і на городі» «Верхівки та корінці» «Збери сім'ю» «Дикі тварини» «Хто де живе» «Зоологічне лото» «Лісові тварини» «Кому потрібне сонце?» «Коли це буває?» «Сніговий ланцюжок» «Зима добре — зима погано» «На пташиному дворі» «Відгадай за описом» «Відлітає, не відлітає» «Про кого йдеться» «Відгадай» «Ланцюжок» «З якого дерева листочок» «Перелітні, зимуючі» «Що у квітнику, що на городі» «Кому потрібне сонце?»

Змістова спрямованість	Назва гри
Сфера «Культура»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <p>«Хто де живе»</p> <p>«Меблі купували, в хаті розставляли»</p> <p>«Капризуля»</p> <p>«Моя оселя»</p> <p>«Кожній речі — своє місце»</p> <p>«Уміє сказати — уміє змовчати»</p> <p>«Дві ляльки»</p> <p>«Шкідливі поради»</p> <p>«Щирі побажання друзям»</p> <p>«Отруйні гриби та рослини»</p> <p>«Я в біду не потраплю»</p> <p>«Обери транспорт»</p> <p>«Хто чим керує»</p> <p>«На воді, в повітрі, на землі»</p> <p>«Що не так у казці»</p> <p>«Я веселий чарівник, перетворююватись звик»</p> <p>«Хто зайвий»</p>

Середня група

Сфера «Я САМ»

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО

Мета: закріплювати назви органів людського тіла та їх призначення (ноги, руки, голова, вуха, ніс, рот, очі); виховувати бажання доглядати за органами свого тіла.

Матеріал: валеологічний кубик, на кожній стороні якого зображена частина тіла.

ХІД ГРИ

Діти по черзі кидають валеологічний кубик, розповідають про ту частину тіла, що зображена на верхній грані кубика.

СКЛАДИ ЛЮДИНУ З ГЕОМЕТРИЧНИХ ФІГУР

Мета: закріплювати назви частин тіла людини, місце їх розташування; розвивати вміння добирати такі геометричні фігури, що необхідні для викладання на папері певних частин тіла.

Матеріал: набори геометричних фігур для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що вони на прогулянці зустріли якусь людину, цю людину слід викласти на папері за

допомогою геометричних фігур. Після того, як фігуру людини викладено, діти повинні відгадати, кого вони зобразили (хлопчика, дівчинку, чоловіка, жінку).

МІЙ ДЕНЬ

Мета: учити дітей із власного досвіду складати розповіді про оздоровлення свого організму та режим дня; виховувати бажання дотримуватись режиму дня для того, щоб бути здоровим.

Матеріал: картинки із серії «Режим дня».

ХІД ГРИ

Вихователь розкладає на килимку картинки із серії «Режим дня», а діти повинні пригадати свій режим дня з самого ранку і послідовно на мольберті розташувати картинки.

ОЛІМПІАДА

Мета: розширювати знання про різні види спорту та знаряддя; виховувати бажання займатися спортом, бути міцним та здоровим.

Матеріал: картинки із зображенням спортсменів та предметні картинки або іграшки (знаряддя для спортсменів).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує вирушити на стадіон, де тренуються різні спортсмени. Діти обирають предметну картинку та складають речення.

- Це футбольний м'яч. Він потрібен футболістові.
- Це шайба. Вона потрібна хокеїстові.
- Це гиря. Вона потрібна важкоатлетові.

ЩО ТИ БАЧИШ ІЗ ЗАПЛЮЩЕНИМИ ОЧИМА?

Мета: закріплювати знання про значення органів зору в житті кожної дитини; виховувати бережливе ставлення до очей, бажання доглядати за ними.

Матеріал: аркуші паперу; олівці для кожної дитини; предметні картинки (посуд, овочі, фрукти, меблі, квіти, тварини).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям класифікувати різні групи предметів (серед запропонованих картинок — окремо посуд, овочі тощо). Далі пропонує виконати те саме із заплющеними очима. Чому це не вдалось?

Вихователь. Діти, на одному аркуші слід намалювати квітку з розплющеними очима, а на другому — із заплющеними очима. Де вийшло краще і чому?

ЩО ЗВУЧИТЬ?

Мета: розвивати слух, уміння розрізняти різні звуки (музичні інструменти, шелест паперу, води та ін.); виховувати бажання дотримуватися за органом слуху, розуміти його значення в житті людини.

Матеріал: ширма, музичні інструменти, вода, папір, іграшки та ін.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що Пізнайко приготував сюрприз, але покаже його тільки тоді, коли діти здогадаються, що саме приніс Пізнайко. *(Діти відгадують).*

Якщо не виходить дізнатись, то вихователь підказує (грає за ширмою на музичних інструментах, переливає воду, шелестить папером тощо).

ДЗВОНИКИ ДЗВЕНЯТЬ

Мета: учити розпізнавати звучання високих та низьких нот; розвивати слух.

Матеріал: піаніно, металофон.

ХІД ГРИ

За бажанням обирається дитина, яка грає на дзвониках (високий регістр — грає маленький дзвоник, середній — дзвоник середнього розміру, низький регістр — великий дзвоник). Решті дітей роздаються картки із зображенням трьох дзвоників різного розміру.

(Музичний супровід на вибір музичного керівника.)

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО?

Мета: закріплювати назви речей особистої гігієни та правила користування ними; виховувати бажання стежити за своїм здоров'ям та утримувати в чистоті речі особистої гігієни.

Матеріал: іграшки та предмети особистої гігієни, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі розташовані предмети особистої гігієни та іграшки. Діти повинні відібрати в червону скриню предмети, що потрібні для збереження здоров'я, та розповісти про їх призначення. У синю скриню — скласти іграшки.

ОДЯГНИ ТА ВЗУЙ ЛЯЛЬКУ

Мета: закріплювати назви одягу та взуття; учити послідовно одягатися та роздягатися; виховувати охайність, старанність,

бережливе ставлення до своїх особистих речей та речей друзів, уміння за ними доглядати.

Матеріал: 2 ляльки, 2 комплекти одягу та взуття для ляльок, предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям об'єднатися у дві групи і допомогти своїй ляльці одягнутися на прогулянку. Перемагає та команда, яка послідовно та охайно одягне ляльку і впорається швидше. Одна дитина може одягнути тільки одну річ.

ЩО БАРВІНОК ВІЗЬМЕ ДЛЯ КУПАННЯ?

Мета: учити дітей доглядати за своїм тілом, своєчасно стежити за чистотою свого тіла; розвивати охайність, уважність.

Матеріал: кошик, тазок, мило, зубна паста, носовичок, гребінець, мочалка, шампунь, рушник, щіточка, зубна щітка, дзеркало, ножиці та ін.

ХІД ГРИ

Вихователь. Хлопчик Барвінок зібрався купатися. Йому запропоновано багато цікавих речей. Він запитує: чи всі ці речі необхідно брати для купання.

Вихователь пропонує дітям покласти в тазок ті речі, що необхідні для купання, а в кошик — ті, які йому не знадобляться. Дитина бере одну річ та розповідає про її застосування і кладе в обумовлене місце.

ГОЛОВА

Мета: закріплювати та уточнювати знання про голову, як частину тіла, про її значення у житті людини; поповнювати знання про те, що є на голові.

Матеріал: конверти з розрізними картинками із зображенням голів тварин, людей, птахів (на кожному дитині).

ХІД ГРИ

Діти повинні сказати, кому належить голова, що є на голові, та які функції вони виконують. Вихователеві необхідно також з'ясувати: чим відрізняється голова людини від голів тварин, птахів.

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО

Мета: закріплювати знання про посуд, назву предметів посуду та з якою метою використовується людиною; розвивати уважність, охайність; виховувати обережне ставлення до посуду, бажання утримувати його в чистоті.

Матеріал: предметні картинки або предмети іграшкового посуду, скриня.

ХІД ГРИ

Дітям пропонується по черзі дістати предмети посуду зі скрині, назвати його та пояснити, для чого він потрібен.

У КУХОННІЙ ШАФІ

Мета: формувати уявлення про столовий та чайний посуд, чому він так називається, яким є його призначення; розвивати уважність, зосередженість, зв'язне мовлення.

Матеріал: столовий та чайний посуд, 2 іграшкових столи, ведмедик, лялька.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям допомогти ведмедикові Мишкові та ляльці Оленці.

Вихователь. Ведмедик «зібрався готувати обід», а лялька «запросила подружок на чай». Але вони не знають, який їм посуд слід узяти в кухонній шафі.

Діти по черзі розставляють потрібний посуд, називають його та розповідають про його призначення.

МИНУЛЕ — СУЧАСНЕ

Мета: учити порівнювати та називати сучасний та народний посуд, помічати в ньому спільне та різне; розвивати дбайливе ставлення до посуду; виховувати інтерес до традицій минулого нашого народу.

Матеріал: сучасний та народний посуд, 2 іграшкових столи, скриня.

ХІД ГРИ

Вихователь. Приїхала бабуся Одарка, а в її сундуку переплутались усі види посуду — і сучасні, і ті, якими користувалися в минулому.

Діти повинні розподілити посуд на дві групи, називаючи його та розповідаючи про його призначення (сучасний необхідно поставити на один стіл, а той, яким користувалися в минулому, — на другий стіл).

У ГОСТЯХ

Мета: розвивати навички культурної поведінки за столом; учти користуватися столовими приборами; активізувати словниковий запас словами ввічливості; спонукати до вживання особових займенників.

Матеріал: столові прибори, чайні сервізи, цукерки, торт.

ХІД ГРИ

Гра проводиться у підгрупах. Одна дитина — «господар», решта — «запрошені».

«Господар» накриває на стіл для прийому гостей. Далі розігрується ситуація, коли «запрошені» приходять у гості.

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО ОДЯГ

Мета: закріплювати знання назв одягу; учити правильно описувати одяг; розвивати мислення, зв'язне мовлення.

Матеріал: предметні картинки, ігровий куточок «Магазин».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує «завітати до магазину», щоб придбати новий одяг. Роль «продавця» спочатку виконує вихователь, а потім діти. Для того щоб придбати потрібний одяг, покупцеві слід назвати його та описати його (якого він кольору, для чого потрібен, у яку пору одягають тощо).

ЯКИЙ ОДЯГ

Мета: закріплювати знання про назви одягу; учити класифікувати його відповідно до призначення (домашній, святковий, спортивний, повсякденний); розвивати мислення, кмітливість; виховувати дбайливе ставлення до одягу різного призначення.

Матеріал: предметні картинки (одяг) або лялькове вбрання різного призначення; ляльки у вбранні різного призначення.

ХІД ГРИ

Вихователь повідомляє дітям про те, що в «магазин одягу» надійшло дуже багато різного товару», тому «директор магазину просить про допомогу». Для того щоб «покупцям» було зручніше обирати для себе одяг, його слід розподілити відповідно до призначення.

Діти по черзі беруть предметну картинку, називають одяг, що зображений на ній, пояснюють його призначення і розташовують біля відповідної ляльки.

ДОБЕРИ ВЗУТТЯ ДЛЯ МАРІЙКИ

Мета: закріплювати назви взуття, знання про те, що воно існує для різних сезонів, буває чоловічим та жіночим; розвивати уважність; виховувати дбайливе ставлення до взуття.

Матеріал: предметні картинки із зображенням взуття, лялька Марійка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти ляльці Марійці «зібратись» до дитячого садка. Про одяг вона вже все знає, а про взуття — ще ні. На полицях (мольберті) знаходиться взуття для всієї родини. Про це взуття слід розповісти Марійці (чоловіче чи жіноче взуття, для кого воно призначено, у яку пору носять). Те, що призначено для Марійки, потрібно покласти перед лялькою, а решту взуття — скласти в коробку.

МОЇ РЕЧІ

Мета: учити складати описові розповіді про свої речі (одяг, взуття), вживаючи речення з однорідними членами; розвивати зв'язне мовлення, мислення, уяву, творчість; виховувати бережливе ставлення до речей.

ХІД ГРИ

Варіант I

Діти по черзі описують свої речі.

Варіант II

Одна дитина виходить та описує одяг чи взуття, що одягнуте на комусь із дітей групи. Решта дітей повинні відгадати, про яку річ йдеться та кому вона належить.

Сфера «ЛЮДИ»

ДЕ Я ЖИВУ

Мета: уточнювати і закріплювати уявлення дітей про місто, у якому вони живуть; закріплювати назви квітів українського вінка та домашню адресу; розвивати увагу, пам'ять; виховувати любов до рідного міста.

Матеріал: квіти українського вінка.

ХІД ГРИ

Грають 5–6 дітей. Вихователь пропонує дітям назвати свою країну та місто, у якому вони живуть. Дитина бере одну квітку, прикладає її до вінка, пригадує назву та називає свою домашню адресу.

ЩО З ЧОГО ЗРОБЛЕНО?

Мета: формувати у дітей уявлення про народну іграшку; розвивати знання про те, що народна іграшка може бути виготовлена з глини, ганчірки, дерева, природного матеріалу, паперу; виховувати інтерес до минулого свого народу.

Матеріал: «чарівна торбинка», народні іграшки з різних матеріалів.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло, вихователь пропонує дістати з «чарівної торбинки» народну іграшку. Дитина повинна розповісти, що це за іграшка та з якого матеріалу зроблена. Після завершення гри вихователь дає можливість пограти з іграшками.

ОДЯГНИ ЛЯЛЬКУ

Мета: закріплювати назви частин українського національного одягу для дівчинки та хлопчика; розвивати уважність, зосередженість; виховувати повагу та інтерес до національних традицій.

Матеріал: дві ляльки (хлопчик, дівчинка); український одяг; сучасний одяг.

ХІД ГРИ

Вихователь. Іванко та Оксанка збираються на гостини до дідуся та бабусі до українського села святкувати Великдень.

Вихователь пропонує допомогти лялькам одягнутись в українське вбрання.

Варіант I

Діти по черзі беруть частину одягу, називають її та одягають ляльку.

Варіант II

Вихователь об'єднує дітей у дві команди. Дівчатка одягають Оксанку, хлопчики — Іванка. Перемагає та команда, яка швидко, безпомилково та охайно одягне ляльку.

МИ — ПОМІЧНИКИ

Мета: розвивати уміння складати речення за картиною, а також зв'язне мовлення; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: скринька; предметні картинки, на яких зображено дії дітей.

ХІД ГРИ

Діти по черзі витягають зі скрині картинку і складають речення. Наприклад: «Хлопчик допомагає мамі підмити підлогу». Або: «Дівчинка разом із бабусею миє посуд».

СКАЖИ: ЧИЯ ЦЕ РІЧ

Мета: вправляти дітей у називанні та вживанні в повсякденному житті прислівників, прикметників; розвивати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки (речі домашнього вжитку, одяг, посуд, інструменти тощо).

ХІД ГРИ

На килимку розкладаються предметні картинки зображенням донизу. Вихователь пропонує дітям по черзі підійти, узяти картинку і сказати, що на ній зображено та кому з родини може належати ця річ.

РАЗОМ ІЗ МАМОЮ НА КУХНІ

Мета: вправляти дітей у добиранні антонімів; закріплювати назви предметів вжитку, посуду, продуктів харчування; розвивати позитивні емоції.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що вони зараз знаходяться з мамою на кухні та збираються їй допомагати.

Вихователь. Мама розрізала кислий лимон, а я... (*Дитина повинна сказати навпаки: «А я — солодку грушу, або солодке яблуко...»*)

- Мама поставила чашку на високий стіл, а я — ...
- Мама насипала борщ у глибоку тарілку, а я — ...
- Мама налила гарячий чай, а я — ...
- Мама п'є холодне молоко, а я — ...

НАЗВИ ІНАКШЕ

Мета: вправляти у добиранні синонімів; розвивати мислення, уяву.

Матеріал: фанти.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що вони знаходяться з мамою на кухні або з татом на прогулянці у парку, чи з бабусею на подвір'ї...

Вихователь називає дію, а дитина повинна назвати її інакше. За кожну правильну дію вона отримує фант. Перемагає той, у кого вийдеться більше фантів.

ДОБЕРИ КОЛІР ДО СЛОВА

Мета: розвивати вміння розрізняти добрі, ніжні, лагідні, пестливі, сердиті, злі слова; вправляти в умінні позначати кожне сказане слово відповідним кольором; розвивати позитивні емоції, бажання спілкуватися тільки добрими словами.

Матеріал: лялька Розумничка, «чарівна скринька», набір кольорових олівців або кружечків для кожної дитини, аркуші паперу.

Словник: назви кольорів та відтінків.

ХІД ГРИ

До дітей заходить лялька Розумничка з чарівною скринькою, у якій знаходяться різні слова, які вона зібрала, спілкуючись із різними людьми — і добрими, і злими.

Розумничка називає слово, а діти повинні намалювати це слово (дібрати до нього колір: жовтий — добре, чорний — зле) та обґрунтувати свій вибір.

ДОБРЕ — ПОГАНО

Мета: вправляти в умінні розпізнавати добрі та погані вчинки, описувати та давати їм оцінку; розвивати дружні стосунки, бажання допомагати.

Матеріал: сюжетні картинки, на яких зображені вчинки дітей; червона і сіра скриньки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі взяти картинку, оцінити вчинок, зображений на малюнку, та описати його. Картинки із зображенням гарних вчинків діти складають у червону скриньку, а з поганими — в сіру.

ДОБРИЙ — ЗЛИЙ

Мета: розвивати уміння розрізняти у казкових сюжетах добрих та злих персонажів; учити обґрунтовувати свої відповіді; виховувати позитивні емоції, бажання творити добро.

Матеріал: іграшки або картинки із зображенням персонажів знайомих казок; предметні картинки (сонечко, хмаринка).

ХІД ГРИ

Чарівниця Казка запросила всіх казкових героїв на бал, але для того, щоб вони всі не посварилися, слід розподілити їх на добрих і злих. Діти по черзі обирають казкового героя, пригадують, з якої він казки, дають йому оцінку (добрий чи злий). Діти обґрунтовують свою відповідь, ставлять доброго героя на стіл до сонечка, злого — до хмаринки.

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

Мета: вправляти в умінні розрізняти та називати житло людей, знайомих диких та свійських тварин, птахів; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (по одній перед кожною дитиною); на набірному полотні розташовані картинки будинку, сараю, лісу, гнізда тощо.

ХІД ГРИ

Кожна дитина по черзі перевертає свою картку, називає: хто на ній зображений, де він живе і ставить його до відповідного малюнка на мольберті. Решта дітей за допомогою жестів показують: згодні вони з відповіддю чи ні.

КВІТКА МОЇХ ПРАВ

Мета: формувати знання про права дитини; учити її називати право; знайомити з його схематичним позначенням; розвивати мислення, уважність.

Матеріал: дві квітки, на пелюстках яких зображені схеми (права дитини); два набори різних сюжетних картинок.

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у дві команди, кожна з яких повинна дібрати до кожної схеми малюнок із зображенням права дитини. Перемагає та команда, яка першою безпомилково збере квітку.

ПРОФЕСІЇ

Мета: формувати знання про різні види професій; розвивати вміння описувати професію; виховувати інтерес до різних видів професій.

Матеріал: картинки із зображенням різних професій.

ХІД ГРИ

Діти по черзі дістають зі скрині картинку, називають професію, що на ній зображена, та описують її.

КОМУ ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ РОБОТИ

Мета: закріплювати назви професій та інструментів, якими користуються люди; розвивати уважність, кмітливість.

Матеріал: мольберт із картинками із зображенням людей різних професій; предмети, що необхідні для людей цих професій.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відібрати предмети, що потрібні для відповідної професії.

ВІДГАДАЙ НА СМАК

Мета: закріплювати вміння розпізнавати фрукти, овочі, продукти харчування, деякі страви за смаком; учити відповідати на запитання; виховувати уважність, зосередженість.

Матеріал: фрукти, овочі, страви на тарілочках, серветки, ложки.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що мама-«кухар» передала для дітей дуже відомі страви, овочі, фрукти. Діти із заплющеними очима куштують страву, називають її та розповідають про її смак.

ВІДГАДАЙ: ХТО Я

Мета: вправляти в умінні за допомогою пантоміми показувати якусь професію; розвивати уяву, фантазію, творчість.

Матеріал: клубочок, паперові призи.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі обрати якусь професію та показати її без слів. За допомогою клубочка обирається послідовність гравців. Виграє та отримує приз той, хто краще покаже професію.

ЧИМ БАГАТА ХАТА

Мета: закріплювати знання про інтер'єр української хати, назви предметів українського національного побуту; розвивати уважність; виховувати інтерес до національних традицій.

Матеріал: сундук, предмети українського національного побуту.

ХІД ГРИ

Діти по черзі витягають зі скрині один предмет національного побуту, пригадують його назву та розповідають: для чого він застосовується.

КОЛИСЬ І ЗАРАЗ

Мета: закріплювати знання про сучасні та народні іграшки; учти порівнювати їх та знаходити те, чим вони різняться; виховувати любов та бережливе ставлення до іграшок.

Матеріал: велика скриня із сучасними та народними іграшками.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі дістати зі скрині іграшку та розповісти: коли нею гралась — колись чи зараз. Сучасні іграшки кладуть на один стіл, народні — на другий. Після того, як усі іграшки дістали, їх порівнюють між собою.

ПРОДАВЦІ — ПОКУПЦІ

Мета: розвивати вміння за допомогою пантоміми показувати предмети домашнього вжитку та народні іграшки; розвивати фантазію, уяву; виховувати інтерес до минулого свого народу.

Матеріал: полиці з народними іграшками та предметами національного побуту.

ХІД ГРИ

Діти за допомогою вихователя обирають одного «продавця», решта дітей — «покупці». «Покупець» за допомогою пантоміми показує та описує річ або іграшку, яку хотів би «купити». «Продавець» дає «товар» тільки тоді, якщо зрозумів, що саме у нього просять. «Продавця» через деякий час змінюють.

Я БУДУ ВДЯЧНИЙ

Мета: вправляти у називанні лагідних слів, слів подяки для членів своєї родини; виховувати чуйність, любов до сім'ї та рідних людей.

Матеріал: квіти.

ХІД ГРИ

Вихователь пояснює, що діти завітали на «галявину вдячності». Пропонує дітям по черзі називати лагідні слова для членів сім'ї та брати одну квітку. Перемагає той, хто «зібрав більший букет». Слова не повинні повторюватися.

СКАЖИ ЛАГІДНО

Мета: вправляти у добиранні слів зі зменшено-пестливими суфіксами; розвивати мислення.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям слово або ім'я когось, а діти повинні назвати його пестливо, лагідно. Ведучим може бути дитина.

ЧАРІВНА СКРИНЬКА

Мета: закріплювати назви речей народного побуту; виховувати інтерес до предметів українського побуту.

Матеріал: скринька, речі народного побуту.

ХІД ГРИ

Дітям пропонується по черзі діставати зі скрині речі, називати їх та розповідати, як їх застосовували раніше.

ПЕРЕТВОРЕННЯ СЛІВ

Мета: розвивати уміння добирати слова-антоніми; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: кубики.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує побудувати з кубиків вежу, граючись зі словами. Вихователь говорить сполучення слів, а та дитина, яка правильно добере антонім, ставить кубик.

- Мама добра, а...
- Тато високий, а...
- Брат спритний, а...
- Дідусь старенький, а...
- Бабуся весела, а...
- Сестричка працююча, а...

ЯКІ КВІТИ У ВІНОЧОК?

Мета: закріплювати назви польових квітів, що влітають у вінок, називати їх значення; розвивати вміння складати квітку з пелюсток.

Матеріал: серединки та пелюстки квітів (ромашка, чорнобривець, мак, барвінок).

ХІД ГРИ

На килимку перед дітьми розкладені серединки квіток. Діти об'єднуються у чотири команди. Вихователь розсипає з кошика різнокольорові пелюстки і пропонує дітям кожної команди скласти свою квітку, назвати її та пригадати: яке вона має значення у вінку. Перемагає найспритніша команда.

ЗНАЙДИ РУШНИЧОК

Мета: закріплювати назви та зовнішній вигляд українських рушників («грайлик», «росяничка», «утирач», «сімейний»); учити за описом обирати рушник і називати його; виховувати інтерес до рушника, як до народного оберега.

Матеріал: 4 рушничка, іграшка-бджілка.

ХІД ГРИ

Діти за описом вихователя обирають відповідний рушник, дають йому назву, садять на нього бджілку. Ведучим може бути дитина.

ХТО ДЕ ЖИВЕ

Мета: формувати уявлення про те, що крім українського народу, існує ще багато народів; розвивати вміння називати одним словом людей різних народів; виховувати повагу до всіх людей світу.

Матеріал: глобус, карта світу, картинка людей у різних національних костюмах.

ХІД ГРИ

Вихователь розпочинає речення, а діти його завершують.

Вихователь. В Україні живуть... (українці).

- У Росії живуть...
- У Білорусі живуть...

- У Грузії живуть...
- У Японії живуть...
- У Китаї живуть...

Сфера «ПРИРОДА»

ЖИТТЯ РОСЛИН

Мета: закріплювати назви дерев, їх плодів та фази росту рослин; розвивати мовлення, дрібну моторику, мислення; виховувати інтерес до життя рослин.

Матеріал: предметні картинки із зображенням дерев, їх плодів у різні фази росту (насіння, пагонець, дерево з плодами); олівці; аркуші паперу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям дати відповідь на запитання: «Чи мають дерева життя? Яку користь приносять дерева?»

Діти розкладають предметні картинки по порядку за фазами росту дерева. Вихователь роздає дітям аркуші паперу та пропонує намалювати дерево з плодами.

ЛІСОВІ СЛОВА

Мета: вправляти в добиранні іменників до прикметників; виховувати любов до природи, лісу та його мешканців.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує здійснити подорож до лісу, озирнутися навколо та разом пограти.

- Маленький... (*гриб, куц*).
- Полохливий... (*зайчик*).
- Спритна... (*сорока*).
- Хитра... (*лисиця*) та ін.

ПРОФЕСІЯ ЛІСНИК

Мета: закріплювати знання про зовнішній вигляд рослин у різні пори року, їх складові частини; учити висловлювати свої знання за допомогою слів.

Матеріал: сюжетні картинки «Дерева в різні пори року»

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям стати «лісниками» та простежити за деревами в різні пори року. Діти по черзі виходять та «опиняються в різних порах року в лісі» та розповідають: які зміни і чому відбуваються.

УПІЗНАЙ, НАЗВИ І РОЗКАЖИ

Мета: закріплювати знання про знайомі квіти, кущі, дерева; учити ставитися з повагою до живої природи.

Матеріал: предметні картинки з різними деревами, квітами і кущами відповідно до кількості дітей.

ХІД ГРИ

Вихователь перемішує картинки, розкладає їх кожній дитині на край столу. Кожна дитина повинна впізнати рослину, назвати та розповісти про неї. Кому важко це зробити, тому діти допомагають.

ЩО СПОЧАТКУ, ЩО ПОТІМ

Мета: закріплювати знання про фази росту рослин; виховувати бажання спостерігати за рослинами.

Матеріал: 3–4 комплекти малюнків, де зображені фази росту дерева (бруньки, листочки, квіти, плоди, жовте листя, листопад)

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у 3–4 підгрупи, за сигналом повинні послідовно розкласти малюнки та обґрунтувати відповіді.

У САДУ І НА ГОРОДІ

Мета: систематизувати знання про овочі та фрукти (де вони ростуть, чим відрізняються); розвивати уважність, кмітливість; виховувати інтерес до гри, бажання більше знати.

Матеріал: муляжі овочів та фруктів, кошик, тарілка, «чарівний мішечок».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти Карлсону розібрати овочі та фрукти. Діти по черзі дістають предмет із мішечка, називають його, пояснюють: що це — овоч або фрукт та де він росте. Овочі складають на тарілку, фрукти — в кошик.

ВЕРХІВКИ ТА КОРИНЦІ

Мета: учити розрізняти овочі та їх листя; закріплювати знання про те, що в одних овочів їстівні корінці, в інших — верхівки; розвивати уважність.

Матеріал: морква, буряки, редька, помідори, картопля, огірки та листя названих овочів.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь роздає дітям листя овочів, а у мішечку лежать овочі без листя.

Вихователь. Корінець, корінець, де твій вершок?

Діти, у кого є листя відповідного овоча, піднімають його вгору. Ті, хто правильно виконав завдання, отримують овочі.

Верхівко, верхівко, де твій корінець?

Гра триває.

Варіант II

Вихователь об'єднує дітей у 2 групи. Першій групі пропонує бадилля, вершки, а другій — овочі. Діти повинні знайти свою пару.

Вихователь. Один, два, три — свою пару знайди!

ЗБЕРИ СІМ'Ю

Мета: поповнювати словник назвами тварин, їх дитинчат; закріплювати назви тварин жіночого роду; розвивати мовлення, увагу; виховувати повагу до тварин та їх дитинчат.

Матеріал: предметні картинки тварин та дитинчат.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти дитинчатам відшукати своїх батьків (окремо розкладені картинки із зображенням дитинчат, а окремо — тварин). Дитина, яка правильно називає тварину та її дитинча, виставляє їх разом на набірне полотно.

ДИКІ ТВАРИНИ

Мета: закріплювати знання про диких та свійських тварин (де живуть, чим харчуються); розвивати інтерес до тварин, бажання більше про них знати.

Матеріал: іграшки або предметні картинки диких та свійських тварин, ялинка, будинок.

ХІД ГРИ

Необхідно з'ясувати, чим різняться між собою дикі та свійські тварини. Вихователь пропонує дітям біля ялинки розташувати диких тварин, а біля будиночка — свійських (діти по черзі виконують завдання, можна підгрупами).

ХТО ДЕ ЖИВЕ

Мета: закріплювати знання про те, де живуть та чим харчуються тварини; розвивати пам'ять, зосередженість.

Матеріал: картинки із зображенням тварин та жител для тварин.

ХІД ГРИ

Першій підгрупі дітей вихователь роздає картинки із зображенням тварин, а другій — із зображенням житла. Діти, у яких малянки із зображенням жител, — розходяться груповою кімнатою.

За сигналом діти, які мають зображення тварин, ідуть кімнатою, відшуковуючи своє «житло». Знайшовши, вони стають поруч і поєднують картинки.

ЗООЛОГІЧНЕ ЛОТО

Мета: закріплювати знання про диких та свійських тварин; розвивати вміння доводити гру до кінця.

Матеріал: набір картинок із зображеннями тварин, що розподілені навпіл.

ХІД ГРИ

Перша дитина виставляє на стіл картинку та розповідає про тварину: як називається, чим харчується, де живе. Друга дитина підставляє картинку, де з однієї сторони зображена така сама тварина, а поруч — інша, про іншу вона розповідає сама.

ЛІСОВІ ТВАРИНИ

Мета: закріплювати знання про тварин, які мешкають у лісі; розвивати вміння добирати прикметники та дієслова до назв тварин.

Матеріал: дикі тварини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі перевертати на набірному полотні картинки диких тварин та відповідати на запитання:

- Лисиця (*яка?*)
- Ведмідь (*який?*)
- Зайчик (*що зробив?*)
- Їжак (*що робить?*) та ін.

КОМУ ПОТРІБНЕ СОНЦЕ?

Мета: підвести до розуміння того, що всьому живому на землі необхідне сонце; закріплювати знання про вплив сонця на людину, тварину, рослини; виховувати естетичні почуття.

Матеріал: предметні картинки із зображенням предметів живої та неживої природи, сонечко, місяць.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям скласти до сонечка всі предметні картинки, на яких зображені ті об'єкти, кому потрібне сонечко, а до місяця — кому не потрібне сонце.

КОЛИ ЦЕ БУВАЄ?

Мета: закріплювати часи доби, уміння орієнтуватися в часі; розвивати логічне мислення, уважність.

Матеріал: картинки «Часи доби» (один комплект на двох дітей); по одній фішці на кожну дитину.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розкласти на столі по порядку часи доби (чия пара впорається швидше), а потім запитують: «Коли... діти лягають спати? роблять ранкову гімнастику? ясно світить сонце? мама повертається з роботи?» Діти на відповідну картинку викладають свою фішку.

СНІГОВИЙ ЛАНЦЮЖОК

Мета: вправляти в добиранні однокореневих слів; розвивати мислення, уважність, зосередженість.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дібрати до заданого слова схожі слова.

- *Сніг* — сніжний, засніжений, сніжинка, сніговик...
- *Лід* — льодовий, льодочок...
- *Мороз* — морозяний, морозець... та ін.

ЗИМА ДОБРЕ — ЗИМА ПОГАНО

Мета: формувати уявлення про зиму, як пору року, знаходити добрі та погані її сторони; розвивати мислення; виховувати повагу та гарне ставлення до зими.

Матеріал: лялька Зима, синій та червоний мішечки, маленькі сніжинки.

ХІД ГРИ

Діти повинні назвати все, що є взимку, за кожну позитивну відповідь поклавши сніжинку в синій мішечок, а за негативну — в червоний. Потім порахувати: у якому мішечку сніжинок більше.

НА ПТАШИНОМУ ДВОРІ

Мета: розширювати знання про свійських птахів; розвивати вміння знаходити спільне та відмінне між ними; виховувати інтерес до свійських птахів.

Матеріал: предметні картинки із зображенням свійських тварин та птахів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує «завітати на пташиний двір» і перевірити: чи ніхто не заблукав? Діти залишають на «повір'ї» свійських птахів, а тварин переставляють на інший стіл. Після того, як відберуть

усіх тварин, необхідно порівняти свійських птахів і сказати: що в них спільного та відмінного.

ВІДГАДАЙ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити складати описові розповіді за картиною; закріплювати знання про диких птахів; розвивати зв'язне мовлення, кмітливність.

Матеріал: предметні картинки «Дикі птахи».

ХІД ГРИ

За допомогою лічилки вихователь серед дітей обирає ведучого, який сідає спиною до дітей, вихователь надягає йому шапочку пташки таким чином, щоб він не бачив того, що діється за спиною. Діти описують пташку, не називаючи її. Після того, як дитина відгадала, ведучий змінюється.

ВІДЛІТАЄ, НЕ ВІДЛІТАЄ

Мета: закріплювати знання про зимуючих та перелітних пташок (де живуть, чим харчуються); виховувати бажання допомагати зимуючим птахам пережити зиму.

Матеріал: предметні картинки зимуючих та перелітних пташок, дерева (засніжене та зелене).

ХІД ГРИ

Діти по черзі беруть пташку з набірного полотна, називають її та розповідають: відлітає вона в теплі краї чи ні. Ту, яка відлітає, вони кріплять на зелене дерево, яка залишається зимувати, — на засніжене.

ПРО КОГО ЙДЕТЬСЯ

Мета: закріплювати назви дитинчат свійських тварин; учити додавати закінчення до слів — назв дитинчат; виховувати позитивне ставлення до свійських тварин.

Матеріал: предметні картинки, Вітер-пустунець.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти Вітру покликати дитинчат свійських тварин.

- Теля... (*телятко*).
- Порося... (*поросятко*).
- Лоша... (*лошатко*) та ін.

Дитина, яка правильно додала закінчення, знаходить відповідну картинку і виставляє її на мольберт.

ВІДГАДАЙ

Мета: учити звуконаслідувати звуки свійських тварин та пташок; розвивати слуховий апарат, уважність.

Матеріал: іграшки або предметні картинки свійських пташок та тварин.

ХІД ГРИ

Вихователь називає тварину, а діти звуконаслідують її та пояснюють: це тварина чи птах, або навпаки (вихователь звуконаслідує, а діти відшукують картинку із зображенням того, хто видає такі звуки). Тварин ставлять на один стіл, а пташок — на інший.

ЛАНЦЮЖОК

Мета: вправляти в умінні встановлювати зв'язок між свійським і дикими тваринами та птахами, а також навколишнім середовищем; розвивати логічне мислення, уяву.

Матеріал: предметні картинки на бейджиках.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям пройти кімнатою, поглянути на кожен малюнок та знайти те, з чим пов'язаний малюнок, який тримає у руках кожна дитина.

- Зерно — курка — яйце.
- Сіно — корова — молоко.
- Собака — будка та ін.

З ЯКОГО ДЕРЕВА ЛИСТОЧОК

Мета: закріплювати назви дерев, що ростуть на майданчику, знання про колір, форму, розмір листочка з цього дерева; розвивати уважність.

Матеріал: листочки різних дерев.

ХІД ГРИ

Варіант I

Діти по черзі дістають один листочок із кошика і називають: «Це листочок із клена — кленовий, із берези — березовий тощо».

Варіант II

Вихователь дітям за спиною до рук кладе листочок, за сигналом вони розглядають його і біжать до того дерева, з якого листочок. Коли вихователь підходить, то вони називають дерево та листочок із нього.

ПЕРЕЛІТНІ, ЗИМУЮЧІ

Мета: закріплювати знання про зимуючих та перелітних птахів (де живуть, чим харчуються); виховувати бажання допомагати зимуючим птахам пережити зиму.

Матеріал: предметні картинки зимуючих та перелітних птахів, засніжене та зелене дерева.

ХІД ГРИ

Діти по черзі беруть пташку з набірною полотна, називають її та розповідають: відлітає вона в теплі краї чи ні. Ту, яка відлітає, вони кріплять на зелене дерево, яка залишається зимувати, — на засніжене.

ЩО У КВІТНИКУ, ЩО НА ГОРОДІ

Мета: закріплювати знання про рослини квітника та огорода (чим вони відрізняються, для чого люди їх вирощують); розвивати естетичний смак, інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки овочів та квітів квітника, ваза, кошик.

ХІД ГРИ

Діти дістають із «чарівного мішечка» картинки та називають, що дістали. Картинки з зображенням овочів складають до кошика, з квітами — до вази.

КОМУ ПОТРІБНЕ СОНЦЕ? (словесна гра)

Мета: вправляти в уміння складати речення за сюжетними картинками без структурних обмежень; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до сонечка.

Матеріал: сюжетні малюнки, фішки.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на мольберті розкладені сюжетні малюнки, діти складають речення, за які отримують фішки. Перемагає той, у кого виявиться більше фішок.

Сфера «КУЛЬТУРА»

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

Мета: вправляти в умінні розрізняти та називати житло людей, знайомих диких та свійських тварин, птахів; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (по одній перед кожною дитиною); на набірному полотні — картини будинку, сараю, лісу, гнізда тощо.

ХІД ГРИ

Кожна дитина по черзі перевертає свою картинку, називає: хто на ній зображений, де він живе і ставить картинку до відповідного малюнка на мольберті. Решта дітей за допомогою жестів показують, чи згодні вони з відповіддю.

МЕБЛІ КУПУВАЛИ, В ХАТІ РОЗСТАВЛЯЛИ

Мета: закріплювати назви меблів, їх зовнішній вигляд; розвивати вміння орієнтуватись у просторі; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: іграшкові меблі або предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти лялькам «купити та розставити в будинку меблі». Дитина повинна назвати та описати зовнішній вигляд, призначення меблів і пояснити, де в кімнаті їх необхідно поставити.

КАПРИЗУЛЯ

Мета: вправляти у вживанні іменників у родовому відмінку; розвивати уважність, зосередженість.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що до дитячого садка завітала дівчинка Капризуля і почала вередувати. *(Хочу цукерку! Дайте ляльку! Почитайте книжку!)*

Діти продовжують говорити речення.

КОЖНІЙ РЕЧІ — СВОЄ МІСЦЕ

Мета: вправляти в узгодженні іменників із прикметниками у роді, числі та відмінку.

Матеріал: скриня; речі, необхідні для людини (одяг, посуд, іграшки, книги та ін.)

ХІД ГРИ

Дитина дістає зі скрині одну річ, називає що це, яке воно і пропонує їй місце в оселі. Наприклад: «Це цікава книжка, яку я поставлю в шафу на полицку».

МОЯ ОСЕЛЯ

Мета: вправляти в умінні класифікувати предмети (посуд, меблі, одяг, взуття, овочі, фрукти, страви); розвивати логічне мислення, зосередженість; виховувати бережливе ставлення до своєї оселі.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує уявити, що діти «отримали нову квартиру». Для того щоб «облаштувати оселю», вони «придбали багато речей». Тепер їх слід розібрати по місцях. Необхідно взяти одну картинку, назвати річ, зображену на ній, сказати: до якої групи належить, для чого вона потрібна і куди поставити. Наприклад:

«Ліжко — це меблі, які слід поставити в спальну кімнату, на ньому відпочивають тощо».

УМІЙ СКАЗАТИ — УМІЙ ЗМОВЧАТИ

Мета: учити дітей етикету спілкування, уміння цікаво розповідати про щось та вислуховувати свого співрозмовника, не перебиваючи; виховувати делікатність, тактовність.

ХІД ГРИ

Гра проводиться в парах. Вихователь пропонує дітям розповісти або поділитись чимось цікавим. Один розповідає, а другий слухає. Потім діти міняються місцями.

ДВІ ЛЯЛЬКИ

Мета: учити описувати та порівнювати зовнішній вигляд двох ляльок, тактовно звертати увагу на недоліки у зовнішньому вигляді; розвивати охайність; виховувати чемність.

Матеріал: дві ляльки (одна красива, охайна; друга не причесана, у брудній сукні).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям порівняти зовнішній вигляд та розповісти лялькам про недоліки, але таким чином, щоб не образити.

ШКІДЛИВІ ПОРАДИ

Мета: закріплювати правила поведінки в гостях, правила гостьового етикету; виховувати чемність, увічливість.

Матеріал: ляльки Оленка та Іванко.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує навчити ляльок, як слід поводитися в гостях. Діти складають корисні поради.

ЩИРІ ПОБАЖАННЯ ДРУЗЬЯМ

Мета: вправляти у вживання повних речень; розвивати доброзичливість; розширювати словниковий запас словами ввічливості.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло, говорячи:

Посміхнуся сонечку:
— Здрастуй, золоте!
Посміхнуся квіточці, —
Хай вона росте!
Посміхнуся дощику,
— Лийся мов з відра!

Посміхнуся друзям,
Бажаю їм добра!

Вихователь бере велику червону квітку, передає її дитині, яка стоїть поряд і висловлює побажання. (*Наприклад: «Оленко, я бажаю тобі, щоб ти була чемною, лагідною дівчинкою!»*) Далі дитина, яка отримала квітку, передає її іншій дитині зі словами побажання.

ОТРУЙНІ ГРИБИ ТА РОСЛИНИ

Мета: закріплювати назви та зовнішній вигляд їстівних та отруйних грибів; розвивати уважність; виховувати обачність та безпечно ставлення до свого здоров'я.

Матеріал: предметні картинки «Гриби»; два кошики.

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у дві команди. Перша збирає їстівні гриби, а друга — отруйні. Після гри кожен гриб перевіряється, чи не помилились команди.

Я В БІДУ НЕ ПОТРАПЛЮ

Мета: закріплювати знання про номери служб порятунку; учити користуватись телефоном, чітко та зрозуміло пояснювати причину виклику; закріплювати домашню адресу; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: телефон, картки з описом різних надзвичайних ситуацій.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі різні ситуації. Діти повинні з'ясувати: як би вони вчинили у цьому випадку, до кого звернулись по допомогу. По черзі вони телефонують у різні служби та чітко пояснюють мету виклику та свою домашню адресу.

ОБЕРИ ТРАНСПОРТ

Мета: закріплювати уявлення про види транспорту, його зовнішній вигляд, призначення та особливості пересування; розвивати кмітливість, спостережливість; виховувати повагу до працівників транспорту.

Матеріал: предметні картинки з серії «Транспорт».

ХІД ГРИ

Кожній дитині вихователь пропонує дітям обрати для подорожі один вид транспорту. Вихователь пропонує розповісти: чому саме цей вид транспорту був обраний, чим він кращий за інший.

ХТО ЧИМ КЕРУЄ

Мета: закріплювати знання про види транспорту та людей, які ним керують; розвивати уважність; виховувати повагу до людей різних професій.

Матеріал: предметні картинки «Транспорт».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям вирушити подорожувати та керувати кожен своїм видом транспорту. Дитина дістає одну картинку, називає: на чому подорожуватиме та хто цим транспортом керує. (*Наприклад: «Я подорожуватиму на кораблі по морю, ним керує капітан».*)

НА ВОДІ, В ПОВІТРІ, НА ЗЕМЛІ

Мета: закріплювати уявлення про різні види транспорту, їх призначення та особливості пересування; виховувати повагу до працівників транспорту.

Матеріал: м'яч.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь називає види транспорту, кидає дітям по черзі м'яч, кожна дитина повинна сказати: де використовується цей транспорт.

Варіант II

Вихователь називає вид транспорту, а діти виконують відповідні рухи.

- Наземний (сідають і тримаються за кермо);
- Водний («плавають» стоячи);
- Повітряний («літають», розвівши руки в сторони).

ЩО НЕ ТАК У КАЗЦІ

Мета: вправляти в умінні знаходити помилки в знайомих казках; розвивати уважність, зосередженість; виховувати любов до казки.

Матеріал: ширма, казкові герої.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що казки переплутались і просять допомогти їм розплутатись.

Вихователь. Посадив дід ріпку, виросла вона дуже велика. Не витягне він сам ріпку, покликав собачку Фімку... (*Спочатку бабу, потім онучку, а потім уже собачку*).

Підмітала Лисичка подвір'я і знайшла там колосок... (*Півник*)

«Ой Півнику, ой братику, несе мене Лиска за дрімучі ліси, за круті гори, врятуй мене!... (*Котику-братику*)

Щоразу на ширмі з'являються казкові герої та обіграють сюжет казки.

Я ВЕСЕЛИЙ ЧАРІВНИК, ПЕРЕТВОРЮВАТИСЬ ЗВИК (пантоміма)

Мета: закріплювати знання про казкових героїв із відомих казок, уміння імітувати їх за допомогою рухів, міміки; розвивати творчість, фантазію, уяву.

Матеріал: чарівний капелюшок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям приміряти «чарівний капелюшок», що допоможе перетворитися на казкового героя. (*Дитина одягає капелюшок, обертається навколо себе, знімає його і за допомогою пантоміми показує казкового героя.*) Діти відгадують.

ХТО ЗАЙВИЙ

Мета: закріплювати знання про героїв знайомих казок; учити знаходити зайвого в казці; розвивати логічне мислення.

Матеріал: набір іграшок «Казкові герої».

ХІД ГРИ

Одна дитина виставляє на стіл героїв улюбленої казки, серед них — одного зайвого героя, а решта дітей повинні впізнати казку та знайти зайвого.

СТАРШИЙ ВІК

Орієнтовне планування дидактичних ігор за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Я Сам»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Як тебе звати?» «Упізнай себе» «Добери риму» «Добери ім'я на заданий звук» «Придумай ім'я та по батькові тваринам» «Розкажи про хліб» «Від лану до столу» «Називаємо каші» «Не помились!» «Із чим? Із чого?» «Продуктовий магазин» «Хто що їсть» «Який одяг» «Із чого наші речі» «Добери слово» «Одяг який?» «Одягни ляльку на прогулянку» «Склади ланцюжок» «Що для чого» «Живе, неживе» «Упізнай на дотик» «Чим укрите тіло» «Склади людину з геометричних фігур» «Подорож Незнайка» «Добре — погано» «Що переплутав художник» «Небезпечні предмети» «Урятуй сам себе» «Як це сталося?» «Що відбувається, якщо..?» «Що корисне, а що — ні?» «Хто забруднює повітря?»

Змістовна спрямованість	Назва гри
	«Про яке стихійне лихо йдеться?» «Що роблять у будиночку?» «Що звучить?» «Живі звуки» «Упіймай слово»
Сфера «Люди»	<i>Дидактичні ігри:</i> «Хто де живе?» «Народознавче лото» «Одягти українку й українця» «Священні символи» «Яка Україна? Яке моє місто?» «Розсели людей по планеті» «Новосілля» «Звари борщ та компот» «Що означають кольори?» «Хто ми» «Напишемо листа дітям іншої країни» «Обереги» «Рослини-символи» «Знайди малюнок» «Мій день» «Що якому спортсменові потрібно для тренувань» «Моя доба» «Що для чого потрібно» «Корисна їжа» «Відгадай професію за дією» «Які предмети зробила людина» «Що предмет розповість про себе» «Що потрібно для роботи» «Як хліб до столу прийшов» «Хто я» «Справжня сім'я» «Що кому подарувати» «Зіпсований телефон» «Виклик служби порятунку» «Казковий етикет» «Запрошення у гості» «Як учинити» «Накриємо на стіл» «Що як називається» «Відгадай»

Змістовна спрямованість	Назва гри
<i>Сфера «Природа»</i>	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <p>«Що означають кольори на карті»</p> <p>«Знайди рослину за описом»</p> <p>«З якого дерева листочок»</p> <p>«Живе, неживе»</p> <p>«Рослини, тварини, птахи»</p> <p>«Знайди схоже та відмінне»</p> <p>«З якої гілки, дітки?»</p> <p>«Збери рослину»</p> <p>«Три картинки»</p> <p>«Опиши, а ми відгадаємо»</p> <p>«Склади пташку»</p> <p>«У саду, у лісі, на городі»</p> <p>«Їстівні — отруйні»</p> <p>«Який плід якому дереву належить»</p> <p>«Веселий діалог»</p> <p>«У різні пори року»</p> <p>«Грибна абетка»</p> <p>«Назвіть рослини»</p> <p>«Поверхи лісу»</p> <p>«Дарунки лісу»</p> <p>«Професія лісник»</p> <p>«Назви одним словом»</p> <p>«Харчові ланцюжки»</p> <p>«Дикі та свійські птахи»</p> <p>«Хто у кого»</p> <p>«Хто краще запам'ятав»</p> <p>«Зима яка?»</p> <p>«Зимуючі птахи»</p> <p>«Хто як зимує»</p> <p>«Де чії вуха»</p> <p>«Склади картину зими»</p> <p>«Кого чим пригощатимемо»</p> <p>«Вода в явищах природи»</p> <p>«Що де росте»</p> <p>«Пори року»</p> <p>«Четвертий зайвий»</p> <p>«Весняні квіти»</p> <p>«Поясни весняні приказки»</p> <p>«Сонячна система»</p> <p>«Виклади сузір'я»</p> <p>«День — ніч»</p> <p>«Природа навколо нас»</p> <p>«Ланцюжок»</p>

Змістовна спрямованість	Назва гри
Сфера «Культура»	<p><i>Дидактичні ігри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Хто я» «Збери родину» «Моє — спільне» «Знайди місце для іграшки» «Дні тижня — шикуйся!» «Стрічка щедрості» «Давайте познайомимося!» «Словесний портрет» «Назвемо всіх ласкаво» «Небезпечні предмети» «Що для чого» «Що потрібно пожежним для роботи?» «Азбука міста» «На чому їздять люди?» «Лікує зелений колір» «Вогонь добрий, вогонь злий» «Що потрібно взимку?» «Подарунки від Миколая» «Заверши казку по-доброму» «Де чий будинок» «Хто, як та із чого будує собі будинок?» «Які кімнати в будинку» «У магазині» «Знайди рослину за описом» «Назви рушничок» «Хлібне багатство» «Збери масляний тиждень» «Збери святковий кошик» «Лікарські рослини»

Старша група

Сфера «Я САМ»

ЯК ТЕБЕ ЗВАТИ?

Мета: вправляти у вмінні чітко та зрозуміло називати своє ім'я, прізвище та по батькові, стать та домашню адресу.

Матеріал: іграшка робот, стрічка.

ХІД ГРИ

Вихователь. З іншої планети на Землю завітав робот, який ніколи не бачив людей і вирішив із вами познайомитись. Його звати

робот Вертер, він із планети Юпітер. А як вас звати? Той, кому робот дає стрічку, повинен розповісти все про себе.

ДОБЕРИ РИМУ (словесна гра)

Мета: вправляти в римуванні слів, у тому числі імен; розвивати фантазію, уяву, творчість.

Матеріал: «чарівний горщик», різнокольорові фішки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує наповнити цей «горщик» не стравою, а словами-римами до поданих слів. Хто придумав риму — кидає до «горщика» кольорову фішку. Наприкінці гри діти перелічують, скільки в горщику «чарівних» фішок.

ДОБЕРИ ІМ'Я НА ЗАДАНИЙ ЗВУК

Мета: вправляти в називанні чоловічих та жіночих імен; учити відрізняти перший звук у слові-імені; розвивати мислення, кмітливість.

Матеріал: фанти.

ХІД ГРИ

Вихователь називає дітям по черзі різні звуки. Діти повинні на заданий звук називати ім'я, за правильну відповідь кожна дитина отримує фант. Імена не повторюються. Той, хто вигукує вже названі імена, повертає вже зароблений фант.

ПРИДУМАЙ ІМ'Я ТА ПО БАТЬКОВІ ТВАРИНАМ

Мета: розвивати фантазію, уяву під час добирання імені та по батькові тваринам із різних казок; закріплювати знайомі казки; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: казкові персонажі (іграшки або картинки).

ХІД ГРИ

Вихователь звертається до дітей від імені Пана Коцького з проханням придумати ім'я та по батькові для його друзів — казкових героїв.

РОЗКАЖИ ПРО ХЛІБ

Мета: учити добирати слова прикметники — ознаки хліба; закріплювати прислів'я про хліб; розвивати мислення; виховувати бережливе ставлення до хліба.

Матеріал: колоски, картинки із зображенням різних хлібобулочних виробів, Півник, Мишенята.

ХІД ГРИ

Вихователь. Півник звернувся до вас по допомогу. Він просить зібрати колоски з поля, але не просто так, а називаючи прислів'я про хліб. Той, хто правильно назве прислів'я про хліб, піднімає з килимка у вазу колосок. Мишенята про хліб нічого не знають. Доповніть!

- Хліб із жита... (*житний, чорний*).
- З пшениці... (*білий, пшеничний*).
- Давно спечений... (*черствий*).
- Щойно спечений... (*свіжий, м'який*).

УПІЗНАЙ СЕБЕ

Мета: вправляти у складанні розповідей про своїх однолітків; учти узгоджувати підмет із присудком у роді та числі; розвивати фантазію, уяву, зв'язне мовлення; виховувати повагу та шанобливе ставлення до своїх друзів.

Матеріал: «чарівне крісло» (стілчик).

ХІД ГРИ

Діти утворюють півколо. Вихователь пропонує їм розглянути одне одного. За допомогою лічилки обирають ведучого. Він сідає в «крісло» спиною до дітей та описує когось із присутніх. Той, хто відгадає першим, про кого йдеться, стає ведучим.

ВІД ЛАНУ ДО СТОЛУ

Мета: узагальнювати та систематизувати знання дітей про хліб, як головний продукт харчування, про хліборобську працю; розвивати пізнавальну активність; виховувати шанобливе ставлення до хліба, праці.

Матеріал: набір сюжетних картинок із зображенням етапів поступового приходу хліба до столу (оранка землі, засівання, збирання врожаю).

ХІД ГРИ

На столі перемішані картинки, вихователь пропонує розкласти їх по порядку і розповісти за кожною картинкою, як хліб із поля потрапляє до столу.

НАЗИВАЄМО КАШІ

Мета: закріплювати назви круп'яних виробів; учти утворювати прикметники, назви каш; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: лялька-кухар, склянки з крупами, горщик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти ляльці-кухареві, яка переплутала різні крупи, а їй необхідно приготувати на обід за бажанням дітей різні каші. Діти по черзі з'ясовують назву крупи у склянці, висипають у горщик та говорять: яка вийде каша з цієї крупи.

НЕ ПОМИЛИСЬ!

Мета: закріплювати відомості про назви молочних та м'ясних продуктів; розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, кмітливість.

Матеріал: два різнокольорових кошки, предметні картинки або муляжі м'ясних та молочних продуктів, лялька Розумничка.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям допомогти ляльці розподілити продукти: в один кошик для тата — м'ясні, а в другий для мами — молочні. Діти по черзі розбирають продукти і пояснюють свій вибір.

ІЗ ЧИМ? ІЗ ЧОГО?

Мета: вправляти в добиранні назв молочних продуктів у відповідному відмінку; розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення.

Матеріал: продукти харчування (картинки).

ХІД ГРИ

Вихователь. Кухар передала продукти харчування та просить відгадати: з чого зроблені та з чим подаються до столу.

- Каша (з молоком).
- Пиріжок (із сиром).
- Торт (із кремом).
- Булка (із борошна).

ПРОДУКТОВИЙ МАГАЗИН

Мета: вправляти у називанні відділів продуктового магазину: «М'ясний», «Молочний», «Хлібний» та ін.; учити ділити слова на склади.

Матеріал: кошик із предметними картинками «Продукти харчування», лялька Червона Шапочка, складова лінійка.

ХІД ГРИ

Вихователь. Червона Шапочка повернулась із магазину. Якого саме? (Продуктового) У які відділи вона зазирнула, ми зараз дізнаємось.

Пропоную вам по черзі виходити, брати одну картинку, називати продукт та у якому відділі він продається.

Діти за допомогою лінійки ділять на склади назву цього продукту.

ХТО ЩО ЇСТЬ

Мета: закріплювати знання про продукти харчування людини та тварини; розвивати логічне мислення, увагу; виховувати позитивне ставлення до корисної їжі.

Матеріал: картки з деякими тваринами та людиною, предметні картинки з різними продуктами харчування.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує пригостити всіх гостей (на мольберті розставлені картинки тварин та людини). Гостинці знаходяться у кошику. Діти по черзі дістають предметну картинку з продуктом харчування та розмірковують: хто це може їсти, а потім ставлять до картини на мольберті.

ЯКИЙ ОДЯГ

Мета: закріплювати знання про назви одягу; учити класифікувати його відповідно до призначення (домашній, святковий, спортивний, повсякденний); розвивати мислення, кмітливість; виховувати дбайливе ставлення до одягу різного призначення.

Матеріал: предметні картинки (одяг) або лялькове вбрання різного призначення; 4 картинки; лялька у вбранні різного призначення.

ХІД ГРИ

Вихователь. До магазину одягу надійшло дуже багато різного товару, нас із вами просять про допомогу. Для того щоб покупцям було зручніше обирати для себе одяг, його слід розподілити відповідно до призначення.

Діти по черзі беруть предметну картинку, називають одяг та пояснюють його призначення, ставлять картинку до відповідної ляльки.

ІЗ ЧОГО НАШІ РЕЧІ

Мета: закріплювати вміння утворювати відносні прикметники від іменників; розвивати знання про назви різних матеріалів та їх зовнішній вигляд.

Матеріал: предмети одягу, взуття з різних матеріалів, скриня.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує розглянути у скрині речі ляльки Олени та розповісти, з чого вони зроблені. Діти по черзі дістають речі

й описують: «Футболка із бавовни, отже, бавовняна; шуба із хутра — хутряна; черевики зі шкіри — шкіряні».

ДОБЕРИ СЛОВО

Мета: вправляти в добиранні однокореневих слів та утворенні слів за допомогою префіксів; розвивати мислення, мовлення, кмітливність.

ХІД ГРИ

Вихователь називає слово, а діти доповнюють, придумують від нього похідні.

- Шити (*пришити, зашити*).
- Малювати (*замалювати, підмалювати*).
- Фарбувати (*підфарбувати, зафарбувати*).

ОДЯГ ЯКИЙ?

Мета: закріплювати назви одягу; розвивати вміння добирати прислівники, що належать до іменника — назви одягу; виховувати інтерес до гри, естетичний смак.

Матеріал: предметні картинки (одяг).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям діставати по черзі з мішечка картинку, правильно називати одяг.

Вихователь. Сукня яка? Хустина яка? Капелюх який?

ОДЯГНИ ЛЯЛЬКУ НА ПРОГУЛЯНКУ

Мета: закріплювати назви сезонного одягу; розвивати вміння складати описові розповіді за планом вихователя; виховувати інтерес до гри, бажання більше знати.

Матеріал: 4 ляльки в сезонному одязі, лялька-художник.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти художникові описати кожну ляльку в сезонному вбранні, розповідаючи про частини одягу.

ЩО ДЛЯ ЧОГО

Мета: закріплювати назви органів людського тіла та їх призначення (ноги, руки, голова, вуха, ніс, рот, очі); виховувати бажання доглядати за органами свого тіла.

Матеріал: валеологічний кубик, на кожній стороні якого зображена частина тіла.

ХІД ГРИ

Діти по черзі кидають кубик, яка «частина тіла випала», про таку і розповідають. Кубик передається одне одному.

СКЛАДИ ЛАНЦЮЖОК

Мета: закріплювати знання про назви одягу; учити добирати назву одягу на останній звук попереднього слова; виховувати зосередженість, кмітливість.

ХІД ГРИ

Варіант I

Перша дитина називає назву одягу, а друга придумує назву, що починається на останній звук попереднього слова. Діти беруться за руки — утворюється «живий ланцюжок».

Варіант II

Перша дитина називає одяг, а друга називає одяг, що пов'язаний із попереднім. Діти беруться за руки (*шорти — футболка — сорочка — штани тощо*).

ЖИВЕ, НЕЖИВЕ (словесна гра)

Мета: закріплювати знання про живу та неживу природу; розвивати кмітливість, уважність; виховувати повагу до навколишньої природи.

ХІД ГРИ

Вихователь називає елементи живої та неживої природи. Якщо назване належить до живої природи — діти піднімають руки і хитають ними, якщо до неживої — присідають.

УПІЗНАЙ НА ДОТИК

Мета: учити впізнавати на дотик предмети різної фактури, називати їх; поповнювати словник словами (тверді — м'які, мокрі — сухі, гладенькі — шорсткі та ін.); розвивати уважність, інтерес до гри.

Матеріал: «чарівний мішечок», предмети різної фактури.

ХІД ГРИ

Діти по черзі занурюють руку в мішечок, обирають один предмет, описують, який він на дотик та намагаються впізнати його.

ЧИМ УКРИТЕ ТІЛО

Мета: учити правильно вживати закінчення *-ою, -ем, -ами, -ом* в іменниках — назвах покривів тіла тварин; розвивати мислення, увагу.

Матеріал: предметні картинки «Тварини».

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло. Перед ними розкладені на килимі картини тварин зображенням униз.

Діти (*йдучи по колу*)

Тварини в поле повтікали,
Заблукали і пропали!

Вихователь

Тетяню, швидко в поле йди
І тварину там знайди.

Дитина перевертає одну картинку, називає тварину та чим укрито її тіло.

- У свині... (*щетиною*).
- У зайчика... (*хутром*).
- У їжака... (*голками*).
- У черепахи... (*панцирем*).
- У слона... (*шкірою*).

СКЛАДИ ЛЮДИНУ З ГЕОМЕТРИЧНИХ ФІГУР

Мета: закріплювати назви частин тіла людини, місце їх розташування; розвивати вміння добирати такі геометричні фігури, що необхідні для зображення певної частини тіла.

Матеріал: набори геометричних фігур для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що вони на прогулянці зустріли якусь людину, цю людину слід зобразити за допомогою геометричних фігур. Після того, як викладено фігуру людини, діти повинні відгадати, кого вони зобразили (хлопчика, дівчинку, чоловіка, жінку).

ПОДОРОЖ НЕЗНАЙКА

Мета: вправляти в умінні орієнтуватись на аркуші паперу; розвивати уважність, зосередженість, окомір.

Матеріал: аркуші паперу та олівці для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям разом із Незнайком вирушити у подорож. Для того щоб не відставати і не заблукати, потрібно бути уважним.

Вихователь. Подорожуємо від цяточки — це наш дитячий садок (дві клітинки праворуч, одна вниз, три праворуч, дві вгору, чотири праворуч, одну вниз, дві праворуч, дві вгору, дві праворуч). Там розташований будиночок.

ЗНАЙОМСТВО (словесна гра)

Мета: учити дітей ставити запитання людині, з якою хотіли б познайомитись; закріплювати знання про свою домашню адресу, прізвище, ім'я та по батькові; розвивати бажання спілкуватись.

ХІД ГРИ

Гра проводиться у парах. Діти знайомляться, запитуючи одне в одного про те, що їх цікавить.

ДОБРИЙ ДРУГ

Мета: розвивати вміння оцінювати власні вчинки та вчинки своїх друзів; учити відрізняти добро від зла; виховувати чемність, порядність, уміння співчувати, допомагати.

Матеріал: «чарівна пір'інка».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує розповісти про себе або про своїх друзів, їх добрі вчинки. Кого торкнеться пір'інка, той і починає.

ДОБРЕ — ПОГАНО

Мета: вправляти в умінні оцінювати вчинки; учити відрізняти добре від поганого; виховувати почуття доброти та гідності.

Матеріал: жовтий, червоний сигнали.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям різні ситуації з добрими та поганими вчинками, а діти піднімають відповідні сигнали, пояснюючи: чому вони так вирішили. Добрі вчинки — жовтий сигнал, погані — червоний.

ЩО ПЕРЕПЛУТАВ ХУДОЖНИК

Мета: розвивати вміння передавати різні емоції та добирати їх до відповідного випадку та ситуації; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: комаха сонечко; на окремих аркушах округлої форми — різні вирази обличчя (здивування, образа, сум, радість, спокій); «квіти настрою», «художник-олівець».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує вирушити подорожувати разом із сонечком та з «художником-олівцем».

Вихователь. Полетіло сонечко до лісу і побачило: як дружно збирають гриби білочки та зайчики, допомагаючи одне одному. (Підставляє сонечку ображений вираз обличчя.) Нічого не переплутав художник?

Діти змінюють аркуш із виразом образи на аркуш із виразом радості.

НЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Мета: вправляти в умінні розрізняти безпечні та небезпечні предмети, що зустрічаються в повсякденному житті; розвивати

обачність, уважність; виховувати бережливе ставлення до свого життя та здоров'я.

Матеріал: предметні картинки із зображенням безпечних та небезпечних предметів, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям діставати з кошика по одній картинці та пояснювати: що зображено на ній, безпечний це чи небезпечний предмет. Картинки з безпечними предметами діти складають у синю скриню, а з небезпечними — у червону.

УРЯТУЙ САМ СЕБЕ

Мета: учити знаходити вихід із надзвичайних ситуацій; закріплювати знання про номери служб порятунку; учитись користуватись телефоном, чітко та зрозуміло пояснювати причину виклику; закріплювати знання домашньої адреси; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: телефон, картки з описом різних надзвичайних ситуацій.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі різні ситуації. Діти повинні з'ясувати, як би вони вчинили у запропонованому випадку, до кого звернулись би по допомогу. По черзі діти телефонують у різні служби та чітко пояснюють мету виклику та свою домашню адресу.

ЯК ЦЕ СТАЛОСЯ?

Мета: розвивати мислення, уяву в процесі відтворення послідовності подій; виховувати обачність, уважність, бажання не потрапляти в надзвичайні ситуації.

Матеріал: сюжетні картинки з наслідками надзвичайних подій, іграшковий телевізор.

ХІД ГРИ

Вихователь разом із Незнайком пропонують переглянути передачу про надзвичайні події. Діти по черзі дістають із іграшкового телевізора картинку, розглядають її, відтворюють послідовність події або розповідають: чому так сталося.

ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ, ЯКЩО..?

Мета: вправляти в умінні оцінювати та передбачувати наслідки якоїсь дії; розвивати уважність, уяву, обачність.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує подумати та доповнити речення. Що відбувається, якщо...

- граєшся із сірниками?
- гуляєш біля проїжджої частини дороги?
- гуляєш разом із мамою?
- сам ідеш до водойми?
- без дозволу вирушаєш до лісу?
- відчиняєш двері незнайомцеві?

ЩО КОРИСНЕ, А ЩО — НІ?

Мета: закріплювати знання про корисну та некорисну їжу; виховувати бажання піклуватись про своє здоров'я.

Матеріал: кошик із муляжами продуктів харчування, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі брати по одному продукту харчування, пояснюючи: корисне це чи ні, а також обґрунтувати, чому. Корисні продукти діти складають у синю скриню, а некорисні — в червону.

ХТО ЗАБРУДНЮЄ ПОВІТРЯ?

Мета: закріплювати знання про те, що забруднене повітря шкодить здоров'ю; учити розрізняти, що псує повітря, а що, навпаки, очищує; виховувати бажання берегти природу.

Матеріал: сюжетні та предметні картинки, сіра та біла хмаринки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обрати до сірої хмарини ті предмети, об'єкти, що псують повітря, а до білої — ті, що не шкодять повітрю.

ПРО ЯКЕ СТИХІЙНЕ ЛИХО ЙДЕТЬСЯ?

Мета: закріплювати знання про стихійні лиха та поведінку під час стихійного лиха; розвивати обачність, стриманість; виховувати бажання допомагати собі вчасно.

Матеріал: малюнки із зображенням стихійних лих, Буратіно.

ХІД ГРИ

Діти по черзі беруть у Буратіно картинки зі стихійними лихами, називають їх та пояснюють як під час них слід поводитися.

ЩО РОБЛЯТЬ У БУДИНОЧКУ?

Мета: закріплювати знання про режимні процеси; учити розуміти значущість їх у житті кожної дитини; виховувати бажання бути здоровим.

Матеріал: будиночок із віконцем, де змінюються сюжетні картини з режимними процесами.

ХІД ГРИ

Діти по черзі відчиняють віконце будиночка і дістають картинку (діти умиваються, роблять зарядку та ін.), описують її, розповідаючи: з якою метою це слід виконувати.

ЩО ЗВУЧИТЬ?

Мета: розвивати слух, уміння розрізняти різні звуки (музичні інструменти, шелест паперу, води та ін.); виховувати бажання доглядати за органом слуху; розуміти його значення в житті людини.

Матеріал: ширма, музичні інструменти, вода, папір, іграшки тощо.

ХІД ГРИ

Вихователь розповідає, що Пізнайко приготував для них сюрприз, але покаже його тільки тоді, коли діти здогадаються, що саме приніс Пізнайко. *(Діти відгадують.)*

Якщо діти не можуть відгадати, то вихователь пропонує підказку. *(Звучать інструменти, а вихователь виставляє відгадані предмети на стіл.)*

ЖИВІ ЗВУКИ

Мета: вправляти в умінні розрізняти звуки в слові; учити проводити звуковий аналіз слів; розвивати слух, звуковимову, уважність.

Матеріал: іграшки, фішки для звукового аналізу, ковдра.

ХІД ГРИ

За допомогою лічилки діти обирають ведучого, який дістає з-під ковдри на килимку іграшку, називає її та розподіляє пошепки звуки цього слова між дітьми.

За сигналом діти шикуються у ряд, знаходячи своє місце та промовляють слово. Далі всі діти проводять звуковий аналіз цього слова за допомогою фішок.

УПІЙМАЙ СЛОВО

Мета: учити на слух відокремлювати слова із заданим звуком; повідомляти про місцезнаходження звука у слові; розвивати зосередженість, уважність.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує «впіймати» слова на слух. Він по черзі називає одне за одним слова або читає вірш, а діти, почувши задане слово, плескають у долоні. Перемагає той, хто жодного разу не помилився.

Сфера «ЛЮДИ»

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

Мета: формувати уявлення про людей інших народів; розвивати вміння називати одним словом людей відповідного народу; знаходити їх серед малюнків та розповідати про особливості їх зовнішнього вигляду; виховувати повагу до людей інших народів.

Матеріал: карта світу, глобус, іграшки або малюнки різних народів.

ХІД ГРИ

Діти по черзі повинні обрати малюнок із зображенням людини, назвати, до якого народу вона належить та що в зовнішньому вигляді її відрізняє від решти.

НАРОДОЗНАВЧЕ ЛОТО

Мета: закріплювати назви українського посуду та його призначення; розвивати уважність, кмітливість; виховувати інтерес до українського побуту.

Матеріал: набір карток із зображенням українського посуду, поділених навпіл.

ХІД ГРИ

Грають від 2-х до 5-ти дітей. Перша дитина кладе картку та описує свій посуд, називає його, а друга дитина підставляє картку, на якій зображений такий самий посуд. Вона повторює його назву та описує інший посуд, що зображений на цій самій картці поряд. Перемагає та дитина, яка швидше виставить свої картки в ряд.

ОДЯГТИ УКРАЇНКУ Й УКРАЇНЦЯ

Мета: закріплювати назви предметів українського національного вбрання; розвивати уважність та зосередженість; виховувати повагу та інтерес до національних традицій.

Матеріал: дві ляльки (хлопчик, дівчинка), український та сучасний одяг.

ХІД ГРИ

Іванко та Оксанка збираються на гостини до дідуся та бабусі до українського села святкувати Великдень. Вихователь пропонує допомогти лялькам одягнутись в українське вбрання.

Варіант I

Діти по черзі беруть частину одягу, називають її та одягають ляльку.

Варіант II

Вихователь об'єднує дітей у дві команди. Дівчатка одягають Оксанку, хлопчики — Іванка. Перемагає та команда, яка швидко, безпомилково та охайно одягне ляльку.

СВЯЩЕННІ СИМВОЛИ

Мета: закріплювати поняття про державні національні символи України (герб, прапор, гімн); виховувати гордість за історичне минуле Батьківщини.

Матеріал: два конверти (частини герба та прапора).

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у дві команди, за сигналом вони повинні скласти герб та прапор України, розповісти, що вони означають. Перемагає команда, яка швидше впорається із завданням.

ЯКА УКРАЇНА? ЯКЕ МОЄ МІСТО?

Мета: прищеплювати любов та повагу до своєї Батьківщини, свого міста, родини; вправляти в умінні добирати прислівники; розвивати мислення, увагу.

Матеріал: фішки.

ХІД ГРИ

Вихователь. Україна яка?

Діти повинні дібрати якомога більше прислівників. За правильну відповідь вони отримують фішку.

- Моє місто яке?
- Родина яка?

НОВОСІЛЛЯ

Мета: закріплювати знання про прізвище, ім'я та по батькові себе та своїх рідних, знання повної домашньої адреси; розвивати пам'ять; закріплювати знання про права людини на життя.

Матеріал: поштова скринька, листівки, відповідно до кількості дітей.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відправити листівки із запрошенням на новосілля. Для того щоб гості прибули за адресою, слід правильно назвати свою повну адресу та своє прізвище, ім'я та по батькові.

Дитина називає, вихователь заповнює листівку. Потім дитина, яка правильно назве свої адресу та ім'я, відправляє листівку, кидаючи її в поштову скриньку.

РОЗСЕЛИ ЛЮДЕЙ ПО ПЛАНЕТИ

Мета: вправляти в утворенні складних слів злиттям прикметника та іменника; закріплювати назви людей різних національностей; виховувати повагу до всіх людей нашої планети.

Матеріал: глобус, картинки або фотокартки людей різних національностей.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям назвати, у якій країні живуть люди, та поєднати їх за певними ознаками. (*Наприклад: «В Африці живуть африканці. Вони темношкірі. У Росії живуть росіяни; в Білорусі — білоруси; в Україні — українці.»*)

ЗВАРИ БОРЩ ТА КОМПОТ

Мета: закріплювати назви українського посуду, в якому варять та подають борщ і компот; розвивати уважність, спритність під час вибору необхідних овочів та фруктів для запропонованої страви; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: горщик, глечик, миски, кружки, муляжі овочів та фруктів.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у дві команди. Першій із них пропонує «зварити борщ», другій — «компот».

Усі овочі, фрукти та посуд розкладені на середині килимка. За сигналом команди починають «готувати» (обирають потрібний посуд, овочі або фрукти). Після завершення гри команди перевіряють одна одну: чи не припустилися вони помилок. Після цього команди міняються місцями.

ЩО ОЗНАЧАЮТЬ КОЛЬОРИ?

Мета: формувати уявлення про те, з чого складається наша земля на куля; закріплювати знання про ліси, моря, океани, гори, піски, луки та про те, що все це має свої кольори; розвивати уважність, зосередженість; виховувати повагу та бажання оберігати довкілля.

Матеріал: глобус, карта світу, паперовий круг білого кольору, різнокольорові шматочки паперу, ножиці, клей.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «вирушити в космічну подорож на ракеті навколо земної кулі».

Вихователь. Якою видно нашу планету з Космосу? (*Різнокольоровою*) Чому? Що потрібніше на Землі — ліси, моря або піски?

Вихователь пропонує дітям зробити модель Землі такою, якою їм хотілось би її бачити.

Діти виконують аплікації.

ХТО МИ

Мета: вправляти в умінні розрізняти та називати житло людей, знайомих диких та свійських тварин, птахів; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (по одній перед кожною дитиною); на набірному полотні картини будинку, сараю, лісу, гнізда.

ХІД ГРИ

Кожна дитина по черзі перевертає свою картку, називає: хто на ній зображений, де він живе і ставить картку до відповідного малянка на мольберті.

Решта дітей за допомогою жестів показують: згодні вони з відповіддю чи ні.

НАПИШЕМО ЛИСТА ДІТЯМ ІНШОЇ КРАЇНИ

Мета: вправляти в умінні проводити звуковий аналіз слів; закріплювати знання про голосні, тверді та м'які приголосні звуки; розвивати мислення, увагу, кмітливість.

Матеріал: аркуші паперу, олівці.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує написати листи дітям іншої країни. Літери в різних країнах різняться, але знаки у всіх однакові.

Вихователь. Ми запишемо слова за допомогою знаків.

Мама

—	○	—	○
---	---	---	---

Дідусь

≡	○	—	○	≡
---	---	---	---	---

Дім

≡	○	—
---	---	---

 та ін.

ОБЕРЕГИ

Мета: закріплювати знання про символічне значення предметів-оберегів українського народу, домівки; виховувати любов і повагу до фольклорних символів.

Матеріал: рушник, вінок, народна іграшка, національний одяг, посуд, скриня.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям дістати зі скрині, не показуючи решті, якусь річ-оберег. Необхідно описати її, якщо діти відгадають, то показати.

РОСЛИНИ-СИМВОЛИ

Мета: закріплювати знання про рослини-символи, легенди про них, їхнє значення в житті кожної української людини; виховувати інтерес і повагу до національних традицій.

Матеріал: картинки із зображенням верби, калини, мати-й-мачухи, деревію, ружі та ін.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по черзі діставати картинку із торбинки та описувати його. Він розповідає легенду про цей символ, а решта дітей доповнюють його розповідь своїми знаннями.

ЗНАЙДИ МАЛЮНОК

Мета: закріплювати знання дітей про твори Т. Г. Шевченка; прищеплювати любов до української поезії; розвивати естетичний смак.

Матеріал: ілюстрації до творів Т. Г. Шевченка, його твори.

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь читає твір, а діти знаходять до нього відповідні ілюстрації.

Варіант II

Дитина обирає ілюстрацію до улюбленого твору, а решта дітей читають назву вірша.

МІЙ ДЕНЬ

Мета: учити дітей складати розповіді з власного досвіду про оздоровлення свого організму та режим дня; виховувати бажання дотримуватись режиму дня для того, щоб бути здоровим.

Матеріал: картинки із серії «Режим дня».

ХІД ГРИ

Вихователь переміщує всі картинки на килимку, а діти повинні пригадати свій режим дня з самого ранку і послідовно на мольберті розташувати картинки.

ЩО ЯКОМУ СПОРТСМЕНОВІ ПОТРІБНО ДЛЯ ТРЕНУВАНЬ

Мета: розширювати знання про різні види спорту та знаряддя, що потрібні кожному з них; виховувати бажання займатися спортом, бути міцним та здоровим.

Матеріал: картинки із зображенням різних спортсменів та предметні картинки чи іграшки (знаряддя для спортсменів).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує вирушити на стадіон, де тренуються різні спортсмени.

Вихователь. Я побачив футбольний м'яч. Він потрібен футболістові.

- Я побачив шайбу. Вона потрібна хокеїстові.
- Я побачив гирю. Вона потрібна важкоатлетові.

МОЯ ДОБА

Мета: закріплювати назви частин доби та дії, що пов'язані з тією або іншою частиною доби.

Матеріал: два комплекти малюнків частин доби, фішки.

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у дві команди, за сигналом їм слід розкласти картинки із зображенням частин доби по порядку.

Вихователь. Уранці я... *(дитина повинна додати якусь дію).*

- Удень я...
- Уночі я...
- Увечері я...

За кожен правильну відповідь дитині дається фішка. Чия команда збере більше фішок, та й переможе.

КОРИСНА ЇЖА

Мета: закріплювати знання про корисну та некорисну їжу; виховувати бажання піклуватись про своє здоров'я.

Матеріал: кошик із муляжами продуктів харчування, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям по одному продукту харчування, а вони мають пояснити: корисне це чи ні, а також слід обґрунтувати, чому. Корисні продукти складають у синю скриню, а некорисні — в червону.

ВІДГАДАЙ ПРОФЕСІЮ ЗА ДІЄЮ (пантоміма)

Мета: закріплювати знання про різні професії; вправляти за допомогою пантоміми в демонстрації відомих професій; виховувати повагу до людей різних професій, інтерес до гри.

ХІД ГРИ

За допомогою лічилки вихователю серед дітей необхідно обрати ведучого, який показуватиме професію за допомогою дії. Продовжує той із дітей, хто першим відгадав професію.

ЩО ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНО

Мета: закріплювати відомості про речі особистої гігієни та правила користування ними; виховувати бажання стежити за своїм здоров'ям та утримувати в чистоті речі особистої гігієни.

Матеріал: іграшки та предмети особистої гігієни, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Перед дітьми на столі перемішані предмети особистої гігієни та іграшки. Діти повинні відібрати в червону скриню предмети, що потрібні для збереження здоров'я, та розповісти про них. У синю скриню необхідно скласти іграшки.

ЯКІ ПРЕДМЕТИ ЗРОБИЛА ЛЮДИНА

Мета: вправляти в умінні відрізнити предмети, що зроблені руками людини в процесі праці, від тих, що створила природа; виховувати повагу, бережливе ставлення до предметів, у які люди вклали свої сили, уміння, час та любов.

Матеріал: предметні картинки (3–4 комплекти).

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у групи. Кожна група має всі подані картинки розподілити навпіл. До першої групи належать предмети, які зробила людина, до другої — створені природою. Переможе та команда, яка впорається швидше із завданням.

ЩО ПРЕДМЕТ РОЗПОВІСТЬ ПРО СЕБЕ

Мета: вправляти в умінні описувати предмети, які виготовила людина у процесі праці; розвивати зв'язне мовлення, уважність, зосередженість, кмітливість.

Матеріал: чарівна скринька або торбинка; предмети, що виготовлені людиною.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує кожній дитині по черзі взяти зі скрині один предмет таким чином, щоб решта дітей не бачила, та розповісти про нього, щоб діти зрозуміли, який у нього у руках предмет. Той, хто першим відгадав, описує наступний предмет.

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ РОБОТИ

Мета: закріплювати назви професій та інструментів, якими користуються люди; розвивати уважність, кмітливість.

Матеріал: мольберт із картинками із зображенням людей різних професій; стіл із предметами, необхідними для людей цих професій.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям відібрати предмети, що потрібні для відповідної професії.

ЯК ХЛІБ ДО СТОЛУ ПРИЙШОВ

Мета: узагальнювати та систематизувати знання дітей про хліб, як головний продукт харчування, про хліборобську працю; розвивати пізнавальну активність; виховувати шанобливе ставлення до хліба, праці.

Матеріал: набір сюжетних картинок із зображенням етапів поступового приходу хліба до столу (оранка землі, засівання, збирання врожаю).

ХІД ГРИ

На столі перемішані картинки, вихователь пропонує розкласти їх по порядку і розповісти за кожною картинкою: як хліб із поля потрапляє до столу.

ХТО Я

Мета: учити користуватися словами (тітка, племінник, онука); виховувати любов до членів своєї родини.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує продовжити його речення та разом із тим пограти.

- Для мами я дочка, а для бабусі? (*Онука*)
- Для тата я син, а для тітки? (*Племінник*)
- А для сестри? (*Брат*)

СПРАВЖНЯ СІМ'Я

Мета: розвивати любов, повагу до членів сім'ї, бажання опікуватись ними; виховувати позитивне ставлення до членів родини, до гри.

Матеріал: атрибути, що допоможуть розрізнити членів родини (капелюх, окуляри, хустина, вуса, борода, кошик).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обіграти певну життєву ситуацію (починає її, а діти продовжують).

Вихователь. Мама повертається з роботи втомлена, з важкою сумкою. Тато повертається з дітьми з прогулянки, а бабуся готує вечерю... Що відбуватиметься далі?

Діти обіграють ситуацію та обговорюють її.

ЩО КОМУ ПОДАРУВАТИ

Мета: учити дітей цікавитись інтересами, захопленням членів своєї родини; розвивати бажання зробити щось приємне для своїх рідних; виховувати вміння радіти за своїх близьких.

Матеріал: скринька, предметні картинки або предмети різної спрямованості.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що наближається спільне для всієї великої родини свято. У скриньці лежать подарунки для кожного. Діти по черзі беруть один предмет або річ, розповідають, кому б вони це подарували та чому.

ВИКЛИК СЛУЖБИ ПОРЯТУНКУ

Мета: закріплювати знання про номери служб порятунку; учити користуватись телефоном, чітко та зрозуміло пояснювати причину виклику; закріплювати знання домашньої адреси; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: телефон, картки з описом різних надзвичайних ситуацій.

ХІД ГРИ

Вихователь по черзі пропонує дітям різні ситуації. Діти повинні з'ясувати: як би вони вчинили в цьому випадку, до кого звернулись по допомогу.

По черзі діти телефонують у різні служби та пояснюють чітко мету виклику та свою домашню адресу.

КАЗКОВИЙ ЕТИКЕТ

Мета: закріплювати правила етикету; розвивати чемність, вихованість, стриманість.

Матеріал: ілюстрації до різних казок: «Лисиця та Журавель», «Про двох жадібних ведмежат», «Коза-дереза», «Рукавичка» та ін.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям подорож до казкових героїв. На килимку малюнками вниз розкладені ілюстрації до казок. Діти ідуть по колу.

Д і т и

Казки в поле потікали,
Заблукали і пропали.

В и х о в а т е л ь

Сашко, швидко в поле йди,
Казкових героїв ти знайди!

Дитина, яку обрали, перевертає одну ілюстрацію і називає ту казку, яку знайшла, а також пояснює: які правила етикету порушили герої цієї казки або навпаки. Якщо дитина сама не може впо-ратися, решта дітей допомагають їй.

ЗІПСОВАНИЙ ТЕЛЕФОН

Мета: розвивати дружні стосунки, чемність, вихованість, культуру спілкування; розвивати мовленнєвий апарат.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує сісти «ланцюжком», утворюючи «телефонний кабель», та пошепки передати чемні, добрі слова з «одного кінця міста на інший» таким чином, щоб слово не перекрутилось.

ЗАПРОШЕННЯ У ГОСТІ

Мета: учити правильно запрошувати і приймати гостей; закріплювати правила поведінки в гостях, правила гостьового етикету; виховувати чемність, увічливість.

Матеріал: обладнана ігрова кімната, сервірований стіл.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує кожній дитині по черзі відчути себе в ролі «господаря будинку» і запросити гостей. Мету запрошення діти вигадують самостійно.

ЯК УЧИНИТИ

Мета: сприяти засвоєнню правил поведінки в громадських місцях; закріплювати правила культури мовлення; виховувати чемність, вихованість.

Матеріал: сюжетні картинки: «В автобусі», «У лікарні», «У храмі», «У бібліотеці», «У магазині».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує вирушити подорожувати різними громадськими місцями. По колу на килиму розкладені сюжетні картинки зображенням униз. Діти сідають також по колу, один із них котить м'ячик. Поруч із якою картинкою він зупиняється, туди і «потрапили» діти. Далі вихователь з'ясовує правила поведінки у тому місті.

НАКРИЄМО НА СТИЛ

Мета: розвивати навички культурної поведінки за столом, уміння користуватись столовими приборами; розширювати словниковий запас зі словами ввічливості; учити вживати особові займенники відповідно до ситуації.

Матеріал: столові прибори, чайні сервізи, цукерки, торт.

ХІД ГРИ

Гра проводиться підгрупами. Одна дитина — «господар», решта — «запрошені».

ЩО ЯК НАЗИВАЄТЬСЯ

Мета: закріплювати назви різних видів народного мистецтва (витинанки, вишиванки, аплікація, народна іграшка, писанкарство, ткацтво, гончарство); виховувати любов до мистецтва українського народу.

Матеріал: скриня, вироби різних народних умільців.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дістати зі скрині один із виробів та розповісти: як він називається, хто його виготовив, з якою метою.

ВІДГАДАЙ

Мета: учити описувати український народний посуд; закріплювати назви посуду; розвивати зв'язне мовлення, уважність.

Матеріал: кімната з народознавства, полиця з українським посудом.

ХІД ГРИ

За допомогою лічилки вихователь обирає з-поміж дітей ведучого, пропонує йому, не називаючи, описати посуд. Дитина, яка першою відгадала і правильно його назвала, стає ведучим.

Сфера «ПРИРОДА»

ЩО ОЗНАЧАЮТЬ КОЛЬОРИ НА КАРТІ

Мета: формувати уявлення про те, з чого складається наша земля; закріплювати знання про ліси, моря, океани, гори, піски, луки та про те, що все це має свої кольори; розвивати уважність, зосередженість; виховувати повагу та бажання оберігати довкілля.

Матеріал: глобус, карта світу, паперовий круг білого кольору, різнокольорові шматочки паперу, ножиці, клей.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «вирушити в космічну подорож на ракеті навколо земної кулі».

Вихователь. Якою видно нашу планету з Космосу? (Різнокольоровою) Чому? Що потрібніше на Землі — ліси, моря або піски?

Вихователь пропонує дітям зробити модель Землі такою, якою їм хотілось би її бачити.

Діти виконують аплікації.

ЗНАЙДИ РОСЛИНУ ЗА ОПИСОМ

Мета: учити впізнавати дерева за певними ознаками, що притаманні лише цьому дереву; спонукати самостійно знаходити і називати ознаки; розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення.

ХІД ГРИ

Діти по черзі описують знайомі дерева. Решта дітей повинні відгадати: це дерево струнке, з білою корою, маленькими, кругленькими листочками, у нього є сережки? Наступним описує дерево той, хто першим відгадав.

З ЯКОГО ДЕРЕВА ЛИСТОЧОК

Мета: закріплювати назви дерев, що ростуть на дільниці, знання про колір, форму, розмір листочка цього дерева; розвивати уважність.

Матеріал: листочки різних дерев.

ХІД ГРИ

Варіант I

Діти по черзі дістають один листочок із кошика і називають: «Це листочок із клена — кленовий, із берези — березовий».

Варіант II

Вихователь ходить поза спинами дітей і кожній до рук кладе листочок, за сигналом вони розглядають їх і біжать до того дерева, з якого листочок. Коли вихователь підходить, то вони називають дерево та листочок з нього.

ЖИВЕ, НЕЖИВЕ

Мета: закріплювати вміння розрізняти поняття «жива та нежива природа»; розвивати уважність, кмітливість.

Матеріал: зелені та білі картки для кожної дитини.

ХІД ГРИ

Вихователь називає предмет. Якщо він належить до неживої природи, то діти піднімають білу картку, якщо до живої — зелену.

РОСЛИНИ, ТВАРИНИ, ПТАХИ

Мета: закріплювати знання про рослини, тварини, птахів; учити групувати предмети за певними ознаками; розвивати логічне мислення.

Матеріал: предметні картинки (тварини, рослини, птахи).

ХІД ГРИ

Варіант I

Діти об'єднуються у 3 підгрупи. Кожній підгрупі пропонується зібрати:

- 1-й — предметні картинки із зображенням рослин;
- 2-й — тварин;
- 3-й — птахів.

За сигналом із загальної кількості картинок діти обирають потрібну. Після завершення кожна команда обґрунтовує свою роботу.

Варіант II

Вихователь називає слова, а діти виконують відповідні рухи.

- Рослини (*присісти*).
- Тварини (*стояти, руки в боки*).
- Птахи (*руки підняти вгору*).

ЗНАЙДИ СХОЖЕ ТА ВІДМІННЕ

Мета: вправляти в умінні порівнювати два об'єкти живої природи (дві тварини, дві квітки, два дерева та ін.); розвивати логічне мислення, уважність, уяву.

Матеріал: парні предметні картинки.

ХІД ГРИ

Гра проводиться парами. Кожна пара обирає собі дві картинки та описує їх, знаходячи схоже та відмінне.

З ЯКОЇ ГІЛКИ, ДІТКИ?

Мета: вправляти в називанні рослин, плодів цих рослин; розвивати уважність; виховувати інтерес до живої природи.

Матеріал: на мольберті — предметні картинки із зображенням дерев, у мішечку — предметні картинки із зображенням плодів цих дерев.

ХІД ГРИ

Діти по черзі дістають плоди, називають, з якого вони дерева. Потім ставлять до відповідного дерева на мольберті.

ЗБЕРИ РОСЛИНУ

Мета: закріплювати складові частини рослин; вправляти в роботі парами; розвивати кмітливість, зосередженість.

Матеріал: у конвертах розрізні картинки різних рослин.

ХІД ГРИ

Пара дітей отримує конверт. Вони повинні скласти з частин ціле, назвати рослину та її складові частини.

ТРИ КАРТИНКИ

Мета: закріплювати знання про три періоди осені (рання, золота, пізня) та події кожної з них; розвивати уважність; виховувати любов до осені, естетичний смак.

Матеріал: сюжетні картинки трьох періодів осені; у кожної дитини по 3 листочки (зелений, жовтий, коричневий).

ХІД ГРИ

Вихователь називає якусь дію (іде дощ, листопад, ясно світить сонце, з дерев облетіло все листя), а діти піднімають відповідний листочок.

- Зелений (рання осінь).
- Жовтий (середина осіні).
- Коричневий (пізня осінь).

ОПИШИ, А МИ ВІДГАДАЄМО

Мета: учити повно та чітко описувати зимуючих та перелітних птахів; розвивати уважність; виховувати любов до пташок.

Матеріал: предметні картинки із зображенням пташок.

ХІД ГРИ

Дитина обирає картинку з пташкою, щоб решта дітей не бачили, описує її. Діти повинні відгадати назву пташки та відповісти: перелітна вона чи зимуюча.

СКЛАДИ ПТАШКУ

Мета: вправляти в умінні складати з частин ціле; закріплювати знання про перелітних та зимуючих пташок.

Матеріал: розрізні картинки.

ХІД ГРИ

Діти складають із частин пташку. Після завершення слід сказати: як вона називається, перелітна вона чи зимуюча.

У САДУ, У ЛІСІ, НА ГОРОДІ

Мета: систематизувати знання про овочі та фрукти, де вони ростуть, чим відрізняються; розвивати уважність, кмітливість; виховувати інтерес до гри, бажання знати більше.

Матеріал: муляжі овочів та фруктів, кошик, тарілка, чарівний мішечок.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти Карлсону розібрати овочі та фрукти. По черзі діти дістають із мішечка предмети, називають їх,

пояснюють, що це — овоч чи фрукт та де росте. Овочі складають на тарілку, фрукти — в кошик.

ЇСТИВНІ — ОТРУЙНІ

Мета: закріплювати назви та відомості про зовнішній вигляд їстівних та отруйних грибів; розвивати уважність; виховувати обачність та безпечне ставлення до свого здоров'я.

Матеріал: предметні картинки «Гриби», два кошики.

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у 2 команди. Перша збирає їстівні гриби, а друга — отруйні. Після гри кожен гриб перевіряється, чи не помилились команди.

ЯКИЙ ПЛІД ЯКОМУ ДЕРЕВУ НАЛЕЖИТЬ

Мета: закріплювати назви дерев, що ростуть у лісі, та знання про плоди цих дерев; розвивати уважність.

Матеріал: на мольберті — предметні картинки із зображенням дерев, у мішечку — предметні картинки із зображенням плодів цих дерев.

ХІД ГРИ

Діти по черзі дістають плоди, називають: з якого вони дерева, потім ставлять до відповідного дерева на мольберті.

ВЕСЕЛИЙ ДІАЛОГ

Мета: закріплювати знання про ліс (рослини, тварини, птахи); розвивати діалогічне мовлення; виховувати інтерес до спілкування та любов до лісу.

ХІД ГРИ

Гра відбувається між парами дітей, яким пропонується вирушити разом до лісу та уявити все, що там можна побачити, кого зустріти, а потім скласти діалог на цю тему.

У РІЗНІ ПОРИ РОКУ

Мета: закріплювати знання про те, що відбувається в лісі в різні пори року; розвивати бажання знати більше.

Матеріал: предметні та сюжетні картинки рослин, тварин, птахів; картинки з чотирма порами року.

ХІД ГРИ

На мольберті виставлені картинки чотирьох пір року. На килимі перевернуті предметні картинки. Кожна дитина по черзі перевертає одну картинку і розповідає: що на ній зображено і коли це

можна побачити у лісі, в яку пору року. (Наприклад: «Гриби ростуть у лісі восени; білий зайчик буває в лісі взимку».)

ГРИБНА АБЕТКА

Мета: закріплювати назви та зовнішній вигляд їстівних та отруйних грибів; розвивати уважність; виховувати обачність та дбайливе ставлення до свого здоров'я.

Матеріал: предметні картинки «Гриби», два кошики.

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у 2 команди. Перша команда збирає їстівні гриби, а друга — отруйні. Після гри кожен гриб перевіряється, чи не помилились команди.

НАЗВІТЬ РОСЛИНИ

Мета: вправляти в складанні розповіді за схемою про рослини, що ростуть у лісі; розвивати зв'язне мовлення, мислення.

Матеріал: схема, предметні картинки рослин лісу.

ХІД ГРИ

Діти по черзі складають описові розповіді за схемою про рослини лісу.

ПОВЕРХИ ЛІСУ

Мета: продовжити ознайомлювати з екосистемою — лісом, як багатоповерховим будинком; формувати знання про те, що кожен поверх живе за своїми особливими законами: закріплювати знання про те, хто саме мешкає на якому поверсі, яку їжу споживає, як улаштовує своє житло.

Матеріал: предметні картинки із зображенням рослин, птахів, тварин лісу; фланелеграф.

ХІД ГРИ

Діти по черзі виставляють картинки на фланелеграф відповідно до ярусів лісу (внизу — квіти, трава, комахи, тварини, які пересуваються лише по землі; вище — дерева, білка в дуплі; ще вище — птахи, гнізда на гілках).

ДАРУНКИ ЛІСУ

Мета: закріплювати знання про те, що дарує ліс людям (гриби, ягоди); вправляти в умінні проводити звуковий аналіз слів; виховувати доброзичливе та бережливе ставлення до лісу.

Матеріал: сюжетні картинки, пенали для звукового аналізу слів.

ХІД ГРИ

Діти по черзі називають: що дарує людям ліс, розбирають слово та проводять звуковий аналіз цього слова.

ПРОФЕСІЯ ЛІСНИК

Мета: вправляти у порівняння предметів за висотою та в прямій та зворотній лічбі в межах десяти; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: іграшки; дикі тварини, що різняться заввишки; предметні картинки «Дерева».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти лісникові в його роботі.

- Висаджування дерев (розкладання за висотою та лічба).
- Перелік тварин (вимірювання за висотою, пряма та зворотна лічба).

НАЗВИ ОДНИМ СЛОВОМ

Мета: вправляти в узагальненні груп предметів, в умінні класифікувати їх за певними ознаками; розвивати кмітливість, зосередженість.

ХІД ГРИ

Вихователь називає слово-узагальнення, а діти добирають до нього потрібні слова (дикі тварини: ведмідь, заєць, лось; птахи: сойка, дятел, сова).

ХАРЧОВІ ЛАНЦЮЖКИ

Мета: формувати уявлення про взаємозв'язки мешканців лісу — рослин та тварин, їх харчову взаємозалежність.

Матеріал: предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує на фланелеграфі викласти ланцюжки харчування в лісі.

Вихователь. Подув вітерець і з дерева впав листочок (*виставляє листочок*). Діти повинні додати: що черв'ячок їсть листочок та поставити черв'ячка; пташка їсть черв'ячка тощо.

ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ ПТАХИ

Мета: закріплювати знання про назви, місце перебування, умови життя та харчування диких та свійських пташок; розвивати уважність, логічне мислення.

Матеріал: предметні тваринки свійських та диких пташок, два мольберти, годівничка.

ХІД ГРИ

Діти по черзі витягають із годівнички птахів та розповідають про них, свійських виставлять на один стіл, диких — на другий.

ХТО У КОГО

Мета: поповнювати словник назвами тварин, їх дитинчат; закріплювати назви тварин жіночого роду; розвивати мовлення, увагу; виховувати повагу до тварин та їх дитинчат.

Матеріал: предметні картинки із зображенням тварин та їх дитинчат.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти дитинчатам «відшукати» своїх батьків (окремо розкладені картинки із зображенням дитинчат, а окремо — тварин). Дитина, яка правильно називає тварину та її дитинча, виставляє їх разом на набірне полотно.

ХТО КРАЩЕ ЗАПАМ'ЯТАВ

Мета: закріплювати знання про голосні, тверді та м'які приголосні звуки, їх позначення; вправляти у звуковому аналізі слів; закріплювати знання про мешканців лісу; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: пенали для звукового аналізу слів.

ХІД ГРИ

Вихователь називає слово-узагальнення (тварини, птахи, рослини лісу), а діти повинні назвати відповідні слова та здійснити звуковий аналіз цих слів.

ЗИМА ЯКА?

Мета: вправляти в добиранні прикметників, синонімів; розвивати мислення, увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує запитання, а діти придумують відповіді.
Вихователь. Зима яка? Сніг який? Сонце яке?

ЗИМУЮЧІ ПТАХИ

Мета: закріплювати знання про зимуючих та перелітних пташок (де живуть, чим харчуються); виховувати бажання допомагати зимуючим птахам пережити зиму.

Матеріал: предметні картинки із зображенням зимуючих та перелітних пташок, засніжене та зелене дерева.

ХІД ГРИ

Діти по черзі беруть пташку з набірною полотна, називають її та розповідають: відлітає вона в теплі краї чи ні. Ту, яка відлітає,

кріплять на зелене дерево, а яка залишається зимувати — на засніжене.

ХТО ЯК ЗИМУЄ

Мета: закріплювати знання дітей про мешканців лісу, про те, як і де вони зимують; розвивати допитливість; виховувати пізнавальну активність.

Матеріал: предметні картинки із зображенням мешканців лісу.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти мешканцям лісу (комахам, тваринам, птахам) підготуватися до зими. Діти дістають по черзі картинку, розповідають: хто на ній зображений та як зимує.

ДЕ ЧИЇ ВУХА

Мета: учити дітей візуально розрізнити вуха різних тварин; розвивати кмітливість; виховувати інтерес до тварин.

Матеріал: предметні картинки тварин без вух та з вухами.

ХІД ГРИ

На фланелеграфі розташовані картки із зображенням тварин без вух, а на столах у дітей — пари вух. Дітям необхідно сказати: вуха якої тварини у них є та описати їх.

СКЛАДИ КАРТИНУ ЗИМИ

Мета: вправляти в умінні складати за допомогою речень картину зими; розвивати зв'язне мовлення, уяву; виховувати естетичний смак.

Матеріал: пензлик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує намалювати зимову картину не за допомогою олівців та фарб, а за допомогою слів. Перша дитина тримає пензлик у руках і складає речення про зиму, потім передає пензлик другій дитині тощо.

КОГО ЧИМ ПРИГОЩАТИМЕМО

Мета: закріплювати знання про диких тварин, їхнє життя взимку та те, чим вони харчуються; виховувати бажання допомагати перезимувати тваринам.

Матеріал: предметні картинки звірів та продукти харчування для звірів, кошик.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує допомогти звірям пережити холодну зиму і запропонувати для них гостинці. Діти дістають із кошика продукти харчування і пояснюють: кого чим можна пригостити.

ВОДА В ЯВИЩАХ ПРИРОДИ

Мета: закріплювати знання про кругообіг води в природі, про те, що вода може перебувати у різному стані (лід, пара, рідина), як вона може зустрічатися в явищах природи; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: сюжетні картинки із зображенням явищ природи (дощ, сніг, град, веселка, іній).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує з'ясувати: у якому з явищ природи міститься вода (діти по черзі беруть один малюнок та розповідають: у якому стані на ньому зображена вода).

ЩО ДЕ РОСТЕ

Мета: закріплювати знання про садові, лісові, польові та кімнатні рослини; розвивати уважність, логічне мислення.

Матеріал: предметні картинки «Рослини», фанти.

ХІД ГРИ

Перед дітьми розкладені картинки квітів, діти повинні по черзі обрати будь-яку квітку, назвати її та місце, де вона росте. За правильну відповідь дитина отримує фант. Помилився — фант повертає. Перемагає той, хто жодного разу не припуститься помилки.

ПОРИ РОКУ

Мета: закріплювати знання дітей про пори року, характерні сезонні зміни у природі; розвивати інтерес до різних пір року.

Матеріал: вірші, загадки про природу (пори року); картинки, на яких зображені пори року.

ХІД ГРИ

Діти мають картинки, на яких намальовані сезонні явища, а ведучий загадує загадки-вірші.

Незабаром зовсім сніг розтане,
В рівчаку біля моста,
Знов кульбаба в небо гляне,
Як монета золота.
Лід зійшов крізь воду чисту,
Видно камінь і пісок.
Повернулись голосисті
Пташки з піснею в лісок.
Ось прокинувся лужок,
Бачить: тане сніжок,
Сонце дивиться вниз,
Гріє поле і ліс.

Вихователь добирає вірші-загадки про весну, так само добираються вірші про різні пори року. Діти, відгадавши їх, показують відповідні картинки.

ЧЕТВЕРТИЙ ЗАЙВИЙ

Мета: закріплювати знання про назви місяців року; розвивати уважність.

ХІД ГРИ

Вихователь називає чотири місяці, а дітям слід обрати один зайвий (січень, березень, грудень, лютий; жовтень, листопад, травень, вересень тощо).

ВЕСНЯНІ КВІТИ

Мета: закріплювати знання про назви весняних квітів, їх зовнішній вигляд; учити описувати квіти; розвивати зв'язне мовлення, інтерес до весняних квітів.

Матеріал: штучні весняні квіти, ваза.

ХІД ГРИ

На килимку розкладені штучні весняні та літні квіти. Дітям слід обрати та описати тільки весняні, але таким чином, щоб не називати їх. Решта дітей відгадують ту квітку, яку описують. Якщо вона правильно відгадана, то вони ставлять її у вазу. Таким чином складається весняний букет.

ПОЯСНИ ВЕСНЯНІ ПРИКАЗКИ

Мета: закріплювати знання весняних приказок; учити пояснювати їх зміст; розвивати логічне мислення.

Матеріал: стрічки блакитного кольору.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує викласти «довгий весняний струмочок» за допомогою коротеньких стрічок та приказок про весну. Перша дитина називає приказку і викладає стрічку на килимку. Діти пояснюють: як вони розуміють зміст приказки. Наступний, хто пригадав приказку, викладає наступну стрічку.

СОНЯЧНА СИСТЕМА

Мета: закріплювати знання про планети Сонячної системи, їх розташування навколо Сонця, зовнішній вигляд, знання про різні космічні тіла (комети, метеорити, зірки та ін.); розвивати асоціативне мислення, інтерес до пізнання світу.

Матеріал: «космічний» круг (круг синього кольору з тканини, у центрі — Сонце, навколо нього різні планети, комети, метеорити); м'ячик — «космічний корабель».

ХІД ГРИ

Діти сідають навколо «космічного» круга. Вони по черзі кидають м'яч — «запускають космічний корабель» і називають, де зупинилися.

ВИКЛАДИ СУЗІР'Я

Мета: закріплювати знання про сузір'я, їх зовнішній вигляд, назви; розвивати уважність; виховувати бажання активно діяти.

Матеріал: паперові зірки різного розміру на 3–4 групи дітей.

ХІД ГРИ

Кожній підгрупі дітей пропонується завдання: викласти сузір'я із зірок. Робота починається за сигналом. Перемагає та команда, яка швидше впорається.

ДЕНЬ — НІЧ

Мета: закріплювати назви частин доби; вправляти в умінні складати розповіді про відповідну діяльність людей у той або інший період доби.

Матеріал: 4 сигнали (білий, блакитний, сірий, чорний).

ХІД ГРИ

Варіант I

Вихователь або ведучий (дитина) піднімає відповідний сигнал, а діти повинні скласти розповідь, що вони роблять у цей період доби.

- Ранок (блакитний).
- День (білий).
- Вечір (сірий).
- Ніч (чорний).

Варіант II

Діти по черзі виходять і розповідають про якусь дію, а решта дітей піднімають потрібну картку-сигнал.

НЕ Я

Мета: визначати рівень знань про поведінку в природі; виховувати повагу та бережливе ставлення до природи.

Матеріал: екологічні знаки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує вирушити в подорож до лісу та згадати: як слід поводитися у природі. Перша дитина бере екологічний знак, пояснює його значення та своє ставлення до цього.

ЛАНЦЮЖОК

Мета: вправляти в умінні складати послідовні логічні розповіді за запропонованою ситуацією; розвивати мислення, почуття відповідальності; виховувати бажання турбуватися про природу.

Матеріал: фланелеграф, різнокольорові кружечки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує продовжити складати ланцюжок.

Вихователь. Що потрібно для того, щоб..? (*Квітка розквітла, дерево виросло високим та красивим?*)

Сфера «КУЛЬТУРА»

ХТО Я

Мета: вправляти в умінні розрізняти та називати житло людей, знайомих диких та свійських тварин, птахів; закріплювати право на житло; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (по одній перед кожною дитиною); на набірному полотні — картини будинку, сараю, лісу, гнізда.

ХІД ГРИ

Кожна дитина по черзі перевертає свою картку, називаючи: хто на ній зображений, де він живе і ставить її до відповідного малюнка на мольберті. Решта дітей за допомогою жестів показують: згодні вони з відповіддю чи ні.

ЗБЕРИ РОДИНУ

Мета: закріплювати знання про членів своєї родини; активізувати словник словами (*предки, нащадки*); учити розуміти їх значення; виховувати любов до свого роду.

Матеріал: генеалогічне дерево для кожної дитини, фотокартки «Мій рід».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розкласти фотокартки родини на генеалогічному дереві, починаючи з «коріння» (предки): дідусь, бабуся та завершуючи нащадками — онуками.

МОЄ — СПІЛЬНЕ

Мета: закріплювати поняття про свої особисті речі та спільні речі для користування дітьми в дитячому садку; розвивати поняття про те, чим можна ділитися, а чим навіть із рідними ділитися не слід, та пояснити, чому; розвивати чемність, гідність, доброзичливість.

Матеріал: скриня з різними речами, предмети особистої гігієни, іграшки, цукерки, одяг тощо.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям діставати предмети по черзі зі скрині та говорити: «Це моє особисте або спільне». Діти пояснюють, чому не можна ділитися певними речами та чому.

ЗНАЙДИ МІСЦЕ ДЛЯ ІГРАШКИ

Мета: закріплювати вміння орієнтуватись у груповій кімнаті; розвивати уважність, пам'ять, зосередженість; учити складати іграшки на місце.

Матеріал: знайомі іграшки, «чарівний мішечок».

ХІД ГРИ

Дитина дістає з мішечка іграшку, називає її та вказує на те місце, де вона знаходилася та повинна бути, несе її на це місце.

ДНІ ТИЖНЯ — ШИКУЙСЯ!

Мета: закріплювати відомості про послідовність днів тижня; учити позначати їх відповідним кольором; розвивати кмітливість, спритність.

Матеріал: набори кружечків на 2–3 групи.

ХІД ГРИ

Діти кожної групи беруть по одному кольоровому кружечку, за сигналом шикуються по порядку. Перемагає та команда, яка жодного разу не помилилась.

- Понеділок (зелений).
- Вівторок (оранжевий).
- Середа (жовтий).
- Четвер (червоний).
- П'ятниця (синій).
- Субота (рожевий).
- Неділя (білий).

СТРІЧКА ЩЕДРОСТІ

Мета: закріплювати поняття «бути щедрим»; розвивати зв'язне мовлення, чуйність.

Матеріал: 2–3 кольорові стрічки.

ХІД ГРИ

Діти утворюють 2–3 кола, кожному колу — своя стрічка. Діти передають одне одному стрічку зі словами-компліментами або зі словами-«подарунками» (що кому б подарували).

ДАВАЙТЕ ПОЗНАЙОМИМОСЯ!

Мета: вправляти у вмінні чітко та зрозуміло називати своє ім'я, прізвище та по батькові, стать та домашню адресу.

Матеріал: іграшка робот, стрічка.

ХІД ГРИ

Вихователь. З іншої планети на Землю завітав робот, який ніколи не бачив людей і вирішив із ними познайомитись. Його звали робот Вертер, він із планети Юпітер. А вас як звати? Той, кому робот дає стрічку, повинен розповісти все про себе.

СЛОВЕСНИЙ ПОРТРЕТ

Мета: вправляти в складанні розповідей про своїх однолітків; учити узгоджувати підмет із присудком у роді та числі; розвивати фантазію, уяву, зв'язне мовлення; виховувати повагу та шанобливе ставлення до своїх друзів.

Матеріал: «чарівне крісло» (стілчик).

ХІД ГРИ

Діти утворюють півколо, вихователь пропонує їм гарно розглянути одне одного. За допомогою лічилки вони обирають ведучого. Він сідає у «крісло» спиною до дітей та описує когось із присутніх. Той, хто відгадає першим про кого йдеться, стає ведучим.

НЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Мета: вправляти в умінні розрізняти безпечні та небезпечні предмети, що зустрічаються в повсякденному житті; розвивати обачність, уважність; виховувати бережливе ставлення до свого життя та здоров'я.

Матеріал: предметні картинки із зображенням безпечних та небезпечних предметів, червона і синя скрині.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям діставати з кошика по одній картинці та пояснювати, що зображено на ній, безпечний чи небезпечний предмет. Безпечні предмети вони складають у синю скриню, небезпечні — у червону.

ЩО ДЛЯ ЧОГО

Мета: закріплювати поняття про застосування речей; доводити до розуміння дітей те, що якщо використовувати річ не за призначенням, то вона може бути небезпечною; розвивати обачність, уважність.

Матеріал: предметні картинки, лялька Буратіно.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує Буратіно допомогти розібрати, що для чого потрібно і як застосовується. (Наприклад: «Чашка необхідна для того, щоб із неї пити компот, чай та ін. Вона зберігається у шафі для посуду.»)

НАЗВЕМО ВСІХ ЛАСКАВО

Мета: вправляти у вживанні іменників із різними суфіксами пестливості; прищеплювати почуття ніжності, лагідності.

ХІД ГРИ

Вихователь називає слово, а діти додають суфікс пестливості, змінюючи слово.

- Оксана (*Оксанонька*).
- Сергій (*Сергійко*).
- Мама (*мамусенька*).

ЩО ПОТРІБНО ПОЖЕЖНИМ ДЛЯ РОБОТИ?

Мета: закріплювати знання про роботу пожежних, обладнання, яким вони користуються під час пожежі; розвивати уважність, бажання уникати небезпечних ситуацій.

Матеріал: пожежний щит, предметні картинки.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує розглянути протипожежний щит та розповісти: що потрібно для роботи пожежним та як це застосовується.

АЗБУКА МІСТА

Мета: закріплювати знання правил дорожнього руху, знання сигналів світлофору та дорожніх знаків; розвивати обачність на дорозі, бажання дотримуватись правил дорожнього руху.

Матеріал: дорожні знаки, світлофор, макет «Дорога».

ХІД ГРИ

Вихователь показує знак або світлофор, а діти повинні розповісти: як це називається та яке має призначення.

НА ЧОМУ ЇЗДЯТЬ ЛЮДИ?

Мета: закріплювати уявлення дітей про види транспорту, його зовнішній вигляд, призначення та особливості пересування; розвивати кмітливість, спостережливість; виховувати повагу до працівників транспорту.

Матеріал: предметні картинки з серії «Транспорт».

ХІД ГРИ

Кожній дитині вихователь пропонує обрати для подорожі один вид транспорту.

Вихователь. Вам необхідно розповісти: чому саме цей вид транспорту був обраний, чим він кращий за інший.

ЛІКУЄ ЗЕЛЕНИЙ КОЛІР

Мета: закріплювати засвоєнні знання про лікарські рослини, їх лікувальні властивості; навчати берегти природу.

Матеріал: предметні картинки «Лікарські рослини».

ХІД ГРИ

Серед малюнків із зображенням рослин вихователь пропонує дітям обрати лікарські, назвати, яку вони хворобу лікують.

ВОГОНЬ ДОБРИЙ, ВОГОНЬ ЗЛИЙ

Мета: закріплювати знання про призначення вогню, про те, що він може бути шкідливим та корисним; розвивати обережне ставлення до вогню.

Матеріал: сюжетні картинки, два малюнки із зображенням вогню («добрий» та «злий»).

ХІД ГРИ

Діти по черзі беруть сюжетну картинку і пояснюють: «добрий» вогонь зображений чи «злий». Діти виставляють картинку на мольберт із вогником.

ЩО ПОТРІБНО ВЗИМКУ?

Мета: закріплювати знання про зимовий одяг та зимові розваги; розвивати позитивне ставлення до зими.

Матеріал: предметні картинки «Одяг» та іграшки, іграшкова шафа та скриня.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям «зібратися на прогулянку». Спочатку з іграшкової шафи необхідно дістати одяг, описуючи його, потім зі скрині — предмети для зимових розваг (санчата, ковзани, лижі).

ПОДАРУНКИ ВІД МИКОЛАЯ

Мета: учити описувати та оцінювати добрі та погані вчинки, висловлювати свої ставлення до них; виховувати чемність.

Матеріал: сюжетні картинки з серії «Оціни вчинок», різка, цукерка.

ХІД ГРИ

Діти дістають із коробки картину, описують: що на ній зображено, оцінюють учинок та з'ясовують, щоб Святий Миколай подарував за цей учинок — цукерку чи різку.

ЗАВЕРШИ КАЗКУ ПО-ДОБРОМУ

Мета: учити дітей придумувати кінцівки до казок; розвивати зв'язне мовлення, фантазію, творчість; виховувати добрі почуття.

Матеріал: початки для казок, капелюшок Казкаря.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує перетворитися на Казкарів, зачитує дітям початки до казок, діти повинні продовжити казку тільки так, щоб вона звершувалась по-доброму.

ЯКІ КІМНАТИ В БУДИНКУ

Мета: закріплювати знання про назви кімнат у будинку, призначення кожної кімнати, меблі та предмети, що необхідні для кожної з кімнат; розвивати уважність, зосередженість.

Матеріал: сюжетні картинки із зображенням кімнат, предметні картинки «Меблі».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям ознайомити ляльку Розумничку з кімнатами свого будинку та предметами, що необхідні для кожної кімнати.

Спочатку діти називають кімнату, відшуковують її зображення на картинці, потім зі скрині дістають предметні картинки із зображенням меблів або предметів вжитку і підставляють до картинки з відповідною кімнатою.

ХТО ЯК ТА ІЗ ЧОГО БУДУЄ СОБІ БУДИНОК?

Мета: закріплювати знання про назви матеріалів для будівництва; розвивати зв'язне мовлення, інтерес до професії будівника; виховувати дбайливе ставлення до свого будинку та будинків у своєму місці.

Матеріал: картинки із зображенням будинків із різного матеріалу; казка «Трое поросят».

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям вирушити на будівництво, з'ясувати: з яких матеріалів можна будувати будинки та які з них зручніші. Для того щоб помирити трьох поросят, необхідно по черзі розповісти про всі будинки.

ДЕ ЧИЙ БУДИНОК

Мета: вправляти в умінні розрізняти та називати житло людей, знайомих диких та свійських тварин, птахів; виховувати інтерес до гри.

Матеріал: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (по одній перед кожною дитиною); на набірному полотні картини будинку, сараю, лісу, гнізда.

ХІД ГРИ

Кожна дитина по черзі перевертає свою картинку, називає: хто на ній зображений та де він живе, ставить до відповідного малюнка на мольберті. Решта дітей за допомогою жестів показують: згодні вони з відповіддю чи ні.

У МАГАЗИНІ

Мета: закріплювати знання про назви одягу; учити класифікувати його відповідно до призначення (домашній, святковий, спортивний, повсякденний); розвивати мислення, кмітливість; виховувати дбайливе ставлення до одягу різного призначення.

Матеріал: предметні картинки (одяг) або лялькове вбрання різного призначення; 4 картинки; лялька у вбранні різного призначення.

ХІД ГРИ

Вихователь. До магазину одягу надійшло дуже багато різного товару, нас із вами просять про допомогу. Для того щоб покупцям було зручніше обирати для себе одяг, його слід розподілити відповідно до призначення.

Діти по черзі беруть предметну картинку, називають одяг та пояснюють його призначення, ставлять картинку до відповідної ляльки.

ХЛІБНЕ БАГАТСТВО

Мета: узагальнювати та систематизувати знання дітей про хліб, як головний продукт харчування, про хліборобську працю; розвивати пізнавальну активність; виховувати шанобливе ставлення до хліба, праці.

Матеріал: набір сюжетних картинок із зображенням етапів поступового приходу хліба до столу (оранка землі, засівання, збирання врожаю).

ХІД ГРИ

На столі перемішані картинки, вихователь пропонує дітям розкласти їх по порядку і розповісти за кожною картинкою, як хліб із поля потрапляє до столу.

ЗНАЙДИ РОСЛИНУ ЗА ОПИСОМ

Мета: закріплювати знання про назви весняних квітів, їх зовнішній вигляд; учити описувати квіти; розвивати зв'язне мовлення, інтерес до весняних квітів.

Матеріал: штучні весняні квіти, ваза.

ХІД ГРИ

На килимку розкладені штучні весняні та літні квіти. Вихователь пропонує дітям обрати та описати тільки весняні, але так, щоб не називати їх. Решта дітей відгадують ту квітку, яку описують. Якщо вона правильно відгадана, то вони ставлять її у вазу. Таким чином складається весняний букет.

НАЗВИ РУШНИЧОК

Мета: закріплювати назви та зовнішній вигляд українських рушників («грайлик», «росяничка», «утирач», «сімейний»); учити за описом обирати рушник і називати його; виховувати інтерес до рушника, як до народного оберега.

Матеріал: 4 рушничка, іграшка-бджілка.

ХІД ГРИ

Діти за описом вихователя обирають відповідний рушник, дають йому назву, саджають на нього бджілку.

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

Мета: закріплювати знання про назви та значення деяких лікарських рослин; розвивати пам'ять; виховувати любов до природи.

Матеріал: лікарські рослини (предметні картинки).

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям серед малюнків із зображенням рослин обрати лікарські та назвати, яку хворобу вони лікують.

ЗБЕРИ МАСЛЯНИЙ ТИЖДЕНЬ

Мета: закріплювати знання про кожен день Масляного тижня; розвивати уважність; виховувати повагу до традицій українського народу.

Матеріал: сюжетні картинки (2 комплекти).

ХІД ГРИ

Діти об'єднуються у дві команди, за сигналом вихователя їм слід по порядку розкласти сюжетні картинки дій людей від понеділка до неділі на Масляному тижні.

ЗБЕРИ СВЯТКОВИЙ КОШИК

Мета: учити добирати страви, що складають у святковий кошик, ідучи до церкви на Великдень; закріплювати значення кожного продукту у святковому кошику; виховувати позитивні емоції.

Матеріал: кошик, муляжі продуктів харчування.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям, пояснюючи значення кожного продукту, зібрати святковий кошик на Великдень.

ІГРИ НА РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ

ДРАКОНЧИК КУСАЄ СВІЙ ХВОСТИК

Мета: позбутися напруження, невротичного стану страхів.

ХІД ГРИ

Лунає весела музика. Діти стають одне за одним і міцно тримаються за плечі сусіда. Перша дитина — «голова дракона», остання — «хвостик дракончика». «Голова» намагається впіймати «хвіст», а той тікає від неї.

Примітка

- Стежити, щоб діти не відпускали одне одного.
- Стежити також, щоб ролі «голови дракона» і «хвоста» виконували всі бажаючі.

СОНЯЧНІ ЗАЙЧЕНЯТА

Мета: сприяти психологічному розвантаженню; виховувати доброту, чутливість.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло. Усі вони — «сонячні зайченята». Одна дитина — «сонечко». «Сонечко» по черзі торкається «сонячних зайчиків» своїми «промінчиками», і кожен «зайчик» каже йому будь-яке лагідне слово. Після того, як «сонечко» торкнеться всіх «зайченят», воно пригадує все хороше, що казали про нього «зайченята».

Гра повторюється, доки у ролі «сонечка» не побувають усі діти. Найуважнішим є те «сонечко», яке пригадує добрі слова всіх «зайченят». Вихователь пропонує дітям придумати пісеньку чи казочку про сонечко.

ЖИВІ КОЛЬОРИ

Мета: учти дітей співвідносити власні емоції, почуття із відповідними кольорами та відтінками; учти передавати свої думки в слові та малюнку; розвивати відчуття, сприймання, увагу, мислення, емоційну сферу дошкільників.

ХІД ГРИ

1. Вихователь пригадує з дітьми, що означають такі слова як: «радість», «щастя», «сум», «тривога» тощо. Запитує, чи переживали вони подібні почуття, емоційні стани. Просить дітей назвати кольори, що асоціюються у них із цими словами. Після цього роздає

малюкам кольорові картки і просить назвати почуття, з якими у них асоціюються різні кольори.

2. Вихователь просить дітей уявити, що вони відчувають гострий біль, сильне здивування, раптовий переляк та інші емоції. Пропонує дітям описати кольори й відтінки тих чи інших станів.

Вихователь може зібрати всі малюнки і, показуючи їх по черзі, запропонувавши дітям відгадати, який стан передається тим чи іншим кольором. Відгадувати діти можуть колективно.

ЧАРІВНИЙ ПРОМІНЧИК

Мета: виховувати взаємодопомогу, оптимізм.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що одного разу сонечко надіслало на землю добрий чарівний промінчик.

Діти повинні придумати, чим і як чарівний промінчик допоможе людям у різних ситуаціях.

- Хтось заблукав у лісі.
- Хтось посварився зі своїм товаришем.
- Хтось отримав зауваження.
- У когось захворіла мама.
- Хтось запізнився на потяг тощо.

Наприклад, людині, яка запізнилась на потяг, промінчик подає квиток на сонячний потяг. На ньому людина доїде до сонечка, яке почастиє її сонячним обідом, а потім промінчик миттєво віднесе її в те місце на Землі, куди вона хоче потрапити.

Вихователь просить дітей намалювати, як чарівний промінчик допомагає людям у різних ситуаціях. Із дитячих малюнків створюється виставка «Добрий чарівний промінчик».

ФЕЯ МУДРОСТІ

Мета: розвивати увагу, мислення, морально-вольові якості.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям уявити, що мудрість — чарівна Фея, на шиї у якої прекрасне намисто з діамантів мудрості. Кожен діамант — одна з якостей мудрості, наприклад: скромність, уміння вибачати, уміння слухати тощо.

Назвати усі ці діаманти.

Вихователь пропонує уявити, що Фея Мудрості прийшла до дітей додому. До якого з діамантів дітям необхідно торкнулися б перш за все і чому?

Дітям необхідно придумати казку про те, що з ними відбудеться, коли вони отримають в подарунок ту чи іншу якість мудрості.

МУДРА СОВА

Мета: розвивати творчу активність, взаємодопомогу, симпатії.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає дітям картинки з малюнками різних лісових мешканців. Діти утворюють коло. Один із них — Мудра Сова. Кожен придумує будь-яку ситуацію, у яку потрапив лісовий мешканець, і запитує поради у Сови.

Наприклад, двоє зайчиків на галявині побилися між собою через одну велику ягоду полуниці.

Порада Сови. Оскільки ягідка одна, зайченята повинні подарувати її своїй мамі.

Якщо Мудра Сова впродовж декількох секунд не може дати мудрої поради, то Совою стає той, кому нічим не зарадили.

Наймудрішою є та Сова, яка дасть лісовим мешканцям найбільше мудрих порад. Потім лісові мешканці малюють те, що їм порадила Мудра Сова.

ЩАСЛИВІ ПРЕДМЕТИ

Мета: виховувати взаємодопомогу, чуйність.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у групи і роздає їм картинки з малюнками різних предметів: вікон, дерев, будинків тощо. Кожна група повинна придумати сценку про те, як зробити, щоб той чи інший предмет був щасливим.

Наприклад, щоб вікно стало щасливим, його потрібно помити, дерево — полити тощо.

Діти повинні показати свої сценки за допомогою міміки і жестів. Решта відгадують, які предмети зображують їх товариші та що було зроблено, щоб ці предмети почувалися щасливими.

ЩО ВПЛИВАЄ НА ДОЛЮ

Мета: розвивати морально-вольові якості, доброзичливість.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям подумати, які добрі й погані вчинки впливають на долю людини. Діти повинні пригадати якийсь власний добрий вчинок, завдяки якому в їх долі відбулося багато хорошого, і будь-який свій поганий вчинок, що вплинув на їх долю.

Потім вихователь пропонує намалювати якийсь позитивний випадок із власного життя, що вплинув на їх долю.

ЩО БАЧАТЬ ОЧІ ТА РОЗУМ?

Мета: розвивати спостережливість, позитивні естетичні почуття, емоції.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям озирнутися навколо і перелічити те, що вони побачать. Наприклад: небо, хмари, дерево, будинок, сонце, зірочка тощо. Усе перелічене дітьми замальовується, схематично зображується, записується на дошці.

Потім вихователь просить дітей подумати і розповісти: чого можуть навчити людину певні об'єкти.

Наприклад, сонце може навчити людину бути світлою, дарувати тепло; небо — роздумів про прекрасне, високих прагнень; дерево — стійкості, сили, витримки тощо.

НАШ РОЗДУМ

Мета: спонукати дітей до роздумів; розвивати мислення, мовлення, взаєморозуміння.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям поміркувати і перелічити все хороше і добре, що може дати людині розум. Згодом перелічити все погане, до чого може призвести людину незнання.

Після цього діти разом із дорослим придумують казку про те, як розумна порада (розумна книга, фільм, товариш та ін.) допомогла людині позбавитися незнання.

ВЕСЕЛІ КЛОУНИ

Мета: розвивати уяву, емоційно-вольові процеси.

ХІД ГРИ

Дітям необхідно обрати «веселого клоуна» (ведучого), який намагається розсмішити «несміянок». Вихователь пояснює дітям, що використовуються міміка і жести, інтонація, розповіді тощо. Найсерйозніший із «несміянок» стає ведучим.

БДЖІЛКА В ТЕМРЯВІ

Мета: сприяти позбавленню страху темряви, замкненого простору, висоти.

ХІД ГРИ

Вихователь. Бджілка перелітала із квітки на квітку (*доречно використовувати іграшкову бджолу, яка «перелітає» з лавочки на лавочку, на стільчики, полицки різної висоти*). Коли бджілка

прилетіла на найяскравішу квітку з великими пелюстками, то вона посмакувала нектаром, напилася роси та й заснула в середині квітки (*використовується дитячий столик, під який залазить дитина*). Непомітно настала ніч, і пелюстки почали стулятися (*столик накривається тканиною*). Бджілка прокинулась, розплющила очі й побачила, що навколо темрява. Вона пригадала, що залишилась у середині квітки, і вирішила поспати до ранку. Зійшло сонечко, настав ранок (*тканина прибирається*), і бджілка почала веселитись, перелітати з квітки на квітку.

Гру можна повторювати, посилюючи щільність тканини, тобто збільшуючи ступінь темряви. Вихователь може проводити гру як з однією дитиною, так і з підгрупою дітей.

ГОРОБЦІ-ПУСТУНЦІ

Мета: сприяти позбавленню фізичної гіперактивності.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям обрати собі пару і «перетворитися» на пустотливих «горобців» (*діти присідають, обнявши руками коліна*). «Горобці» підстрибують одне до одного, злегка штовхаються. Якщо хтось із дітей впаде або забере руки зі своїх колін, той вибуває з гри (*«лікують крильця та лапки в лікаря Айболітя»*).

Пустощі «горобців» розпочинаються та завершуються за сигналом дорослого.

ХВИЛИНА ПУСТОЩІВ

Мета: спонукати дітей до психологічного розвантаження.

ХІД ГРИ

Ведучий за сигналом (удар у бубон) пропонує дітям трішки попустувати: кожен може робити те, що йому заманеться, — стрибати, бігати, кричати. Повторний сигнал ведучого через 1–3 хвилини означатиме завершення пустощів.

ЗЛІ — ДОБРІ КОТИ

Мета: сприяти позбавленню загальної агресивності.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям утворити велике коло, у центрі якого на підлозі лежить фізкультурний обруч. Це «чарівне коло», у якому будуть здійснюватися «перевтілення».

Дитина входить у середину обруча і за сигналом вихователя (оплески в долоні) перетворюється на «злого kota»: шипить, дряпається. При цьому із «чарівного кола» виходити не можна.

Діти, які стоять навколо обруча, хором промовляють за вихователем: «Сильніше, сильніше, сильніше...», — і дитина, яка зображує kota, робить «зліші» рухи.

За повторним сигналом ведучого «перетворення» завершується, після чого в обруч входить інша дитина, і гра повторюється.

Наприкінці гри вихователь пропонує всім «злим котам» стати добрими і лагідними. За сигналом діти перетворюються на «добрих котів», які пестять одна одну.

КАПРИЗУЛЯ

Мета: сприяти подоланню впертості та негативізму.

ХІД ГРИ

Діти, які входять в коло (обруч), по черзі зображують «капризну дитину». Решта допомагають словами: «Сильніше, сильніше...». Потім діти об'єднуються в пари «дитина» і «батько (мати)»: «дитина» капризує, «батько (мати)» вмовляє її, заспокоює. Кожен гравець повинен побувати в ролі «капризулі» та «батька».

ФЕЯ ДОБРОТИ

Мета: формувати поняття доброти; учити співвідносити вчинки дітей із проявом доброти.

ХІД ГРИ

Обирається Фея Доброти. Вихователь пропонує дітям утворити коло і поставити перед собою руки. Він бере каблучку, обходить із нею всіх дітей і непомітно вкладає її до рук однієї дитини.

Вихователь. Хто сьогодні найдобріший, біжи до мене скоріше!

Той, у кого виявиться каблучка, повинен вибігти в центр кола. Фея торкається когось із дітей і говорить про дитину щось добре. Той, кого торкнулася Фея, повинен сказати щось добре про сусіда, а той — наступний у колі дитині, тощо. Остання дитина повторює все добре, що діти сказали одне про одного.

ДОБРИЙ СВІТ

Мета: формувати поняття доброти; розвивати уяву.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у кілька груп, дає кожній групі картинку із зображенням різних предметів, наприклад: літака, потяга, будинку, людини. Діти повинні придумати і намалювати казку про добрий літак, будинок, людину тощо. За цими малюнками представники різних груп розповідають свої казки. Із малюнків вихователь може влаштувати виставку «Добрий світ навколо нас».

ДОБРИЙ ЛІС

Мета: формувати поняття доброти, розвивати увагу.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у групи, роздає їм картки зі словами або малюнками, наприклад: море, ліс, місто, дім тощо. Діти повинні описати «чарівні закони», за якими живуть у доброму морі, місті, лісі, домі тощо.

Наприклад, у доброму лісі хижі звірі навчаються в спеціальних лісових школах, де їх вчать доброти. У доброму лісі існують безкоштовні їдальні для звірів, які не можуть знайти собі їжу, тощо.

Вихователь пропонує дітям намалювати добрий ліс, місто, море і розповісти за своїми малюнками про добрі закони того чи іншого місця.

ХТО ПРИЙДЕ НА ДОПОМОГУ

Мета: формувати уявлення дітей про дружбу, товаришування, взаємодопомогу.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у групи і пропонує кожній придумати оповідання про те, як ті, хто є частиною живої природи, зможуть допомогти людям у таких ситуаціях:

- дитина почала тонути в морі (собака, дельфін);
- у дім залізли злодії (собака);
- у людини заболіло серце (конвалія);
- у людини часто болить горло (бджола).

УЧИМОСЯ ПІКЛУВАТИСЯ

Мета: формувати поняття про турботливість, піклування; пов'язувати їх прояв із життєвими ситуаціями.

ХІД ГРИ

Вихователь об'єднує дітей у групи, пропонує їм подумати, яку турботу можна виявити до рідних людей у таких ситуаціях:

- мама захворіла;
- у бабусі день народження;
- молодший братик вередує;
- тато повернувся із роботи втомлений.

Наприклад, коли тато повертається із роботи втомлений, потрібно йому всіміхнутися, допомогти роздягнутися.

ІГРИ ТА ВПРАВИ НА РОЗВИТОК НАВИЧОК СПІЛКУВАННЯ, ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

ВІТАННЯ

Мета: розвивати почуття єдності; учити позбуватися напруження.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло. Вихователь учить дітей правильно вітатися.

Вихователь. Подивіться будь-ласка, на свого сусіда, посміхніться йому, вклоніться і скажіть: «Вітаю», а зараз зробіть те саме із сусідом із другого боку.

Згодом діти утворюють коло, вихователь пропонує торкнутися плечем сусіда з одного боку, а потім — із другого; те саме можна зробити носиками, долоньками. Це ще один вид вітання — невербальне (тактильне).

ЛУНА

Мета: розвивати увагу одне до одного; створити можливості кожній дитині для того, щоб почуватися в центрі уваги.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло.

Вихователь. Той, хто сидить праворуч мене, називає своє ім'я і приплескує долоньками, ось так: «Ка-тя» (по складах), а ми дружно, як луна, повторюємо за ним.

Потім по колу діти по черзі називають своє ім'я.

ПОСМІШКА ПО КОЛУ

Мета: розвивати почуття доброзичливості, уваги одне до одного.

ХІД ГРИ

Діти утворюють коло. Вихователь пропонує дітям передати уявну посмішку з рук у руки по колу, посміхаючись одне одному і промовляючи до свого сусіда що-небудь приємне і хороше.

ДОБРЕ СЕРЦЕ

Мета: розвивати навички спілкування, групової взаємодії.

ХІД ГРИ

Вихователь розташовує дітей у формі уявного серця, пропонуючи дітям по черзі передавати мотузку або клубок ниток і говорячи при

цьому компліменти одне одному. Під час гри мотузок з'єднується і кладеться на підлогу. Вихователь пропонує поглянути на фігуру і відповісти, що вона їм нагадує, що вони відчувають.

ПЛУТАНИНА

Лунає весела, жвава музика. Діти утворюють коло, заплющують очі й, витягнувши вперед руки, сходяться у центрі. Правою рукою кожна дитина бере за руку будь-яку іншу дитину, ліва рука залишається для того, щоб за неї хтось узявся. Після цього всі діти розплющують очі. Вихователь допомагає дітям у тому, щоб за одну руку взялася тільки одна дитина. Таким чином, утворюється плутанина.

Вихователь. Ви маєте розплутати плутанину, не відпускаючи рук.

ВЕДМЕДИКИ

Мета: розслабити м'язи.

ХІД ГРИ

Дитина перетворилася на маленьке «ведмежа». Воно «лежить у барлозі». «Подув» холодний вітер і «потрапив» у барліг. «Ведмежа замерзло». Воно зіщулилося у маленький клубочок — гріється. Стало спекотно, «ведмежа» випросталося й загарчало.

Вихователь розповідає дитині про «ведмежа», а та зображує його рухи.

НАСОС І М'ЯЧ

Мета: навчити дітей простих навичок м'язового розслаблення для набуття ними досвіду спілкування із власним тілом.

ХІД ГРИ

Гра може проводитися у групі та індивідуально. Один з учасників (можливо, вихователь) стає «насосом», решта — «м'ячами». Спочатку «м'ячі» стоять, розслаблені, на напівзігнутих ногах. Корпус нахилений уперед, голова похилена. Коли «насос» починає надувати «м'ячі», супроводжуючи свої дії звуком, діти починають розпрямлятися, надуваючи щоки і підводячи руки. «М'ячі» надуті. Вихователь витягає шланг насоса з «м'ячів». Діти з силою відтворюють звук «ш-ш-ш-ш», повертаючись у вихідне положення. «Насосом» може бути й дитина.

Бажано, щоб під час проведення цих ігор і вправ у кімнаті звучала неголосна музика. Важливо, щоб настрій музики збігався з характером вправ. Музичний супровід сприяє створенню і підтриманню емоційного фону.

ЯК МОЖНА СПІЛКУВАТИСЯ БЕЗ СЛІВ

Вихователь обговорює із дитиною, за допомогою яких засобів вона може спілкуватися з іншими людьми. Напевне, вона відразу назве мовлення. Запитає її, як можна без слів порозумітися з людиною, як за допомогою жесту, міміки передати свій емоційний стан. Чи можна довідатися, про що думав, як почувався письменник, художник чи композитор, читаючи, розглядаючи чи слухаючи їхні твори.

Вихователь пропонує дітям спробувати відгадати настрій автора, читаючи якусь книгу або слухаючи музику.

ІНОЗЕМЕЦЬ

На гостину приїхав іноземець, який не знає української мови, а діти не знають тієї мови, якою розмовляє він. Вихователь пропонує дітям поспілкуватися з ним, показати йому свою кімнату, свої іграшки, запросити пообідати, звісно, усе це без слів.

ЗОБРАЗИТИ КАЗКУ

Грають дві команди (або двоє дітей). Одна команда намагається зобразити без слів якусь відому казку або мультфільм. Друга команда повинна здогадатися, що це казка і хто кого зображує. Завдання вихователь може ускладнити тим, що за допомогою міміки і пантоміміки зображувати не тільки героїв, але й речі, які їм належать.

У цій грі дітям важливо спочатку домовитися про спільне демонстрування казки, а потім уже координувати свої дії одне з одним без слів.

ЗІПСОВАНИЙ ТЕЛЕФОН

Мета: учити розуміти важливість правильного грамотного мовлення для спілкування із співрозмовником.

ХІД ГРИ

Це мовленнєва гра для кількох учасників. Діти сідають в одну лінію. Перша дитина задумує слова.

Завдання: передати «ланцюжком» це слово якомога швидше, говорячи його пошепки на вухо одне одному. Наприкінці гри перший і останній учасники проголошують перший варіант слова і те, що почув останній. Діти порівнюють, наскільки змінився зміст слова. Вихователі можна простежити ті зміни, що відбувалися під час передачі слова. Для цього кожна дитина повідомляє, що їй почулося.

ПІКТОГРАМИ

Мета: тренувати вміння розпізнавати емоційний стан за мімікою.

ХІД ГРИ

1. Для цієї гри вихователеві необхідно виготовити набір карт-пиктограм. Пиктограми — це зображення обличчя людей у різному емоційному стані. Знадобиться два набори карток — один цілий, другий — нарізаний.

Вихователь пропонує дітям набір шаблонів, вони розпізнають настрій (емоції), даючи найменування кожній пиктограмі (визначають, яка людина: весела чи сумна, сердита чи добра, щаслива або збентежена). Потім пропонує інший такий самий набір, тільки розрізані шаблони перемішуються між собою. Вихователь пропонує дітям допомогти людям, знайти й зібрати їхні фотографії.

2. Після визначення настрою кожної пиктограми діти об'єднуються у пари. Кожен учасник має свій набір пиктограм. Один учасник бере пиктограму і, не показуючи її другому, називає настрій, який на ній зображено. Другий повинен знайти картинку, задуману його партнером. Після цього дві обрані картинки порівнюються. Якщо картки не збігаються, то вихователь може попросити дітей пояснити, чому вони обрали ту чи іншу пиктограму для визначення настрою.

МІМІЧНА ГІМНАСТИКА

Мета: вивчати міміку обличчя і пов'язаний із ним емоційний стан людини; тренувати виразну міміку.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям виконати низку вправ для мімічних м'язів обличчя. Наморщити лоба, підняти брови (подив). Розслабитися. Зберегти лоба гладеньким протягом однієї хвилини. Звести брови, насупитися (сердитий). Розслабитися. Повністю розслабити брови, «закотити» очі («а мені все одно» — байдужість). Розширити очі, рот відкритий, руки стиснуті у кулаки, усе тіло напружене (страх, жак).

Розслабитися. Розслабити ніздрі, зморщити носа (бридко, ніби вдихнув неприємний запах). Розслабитися. Стиснути губи, примружити очі (презирливість). Розслабитися. Усміхнутися, підморгнути.

ЧАРІВНИЙ МІШОК

Мета: учити усвідомлювати свій емоційний стан і звільнитися від негативних емоцій.

ХІД ГРИ

Перед цією грою вихователіві необхідно обговорити з дитиною, який вона має настрій, що відчуває, можливо, вона ображена на когось тощо. Потім вихователь пропонує дітям скласти у «чарівний» мішок усі негативні емоції: злість, образу, сум тощо. Цей мішок з усім поганим, що в ньому є, викидається. Вихователь пропонує дітям самим викинути його. Добре, якщо вихователь також «складе» до нього і власні негативні емоції. Вихователіві можна використовувати ще один «чарівний» мішок, з якого дитина може взяти собі ті позитивні емоції, які вона бажає.

МАЛЮЄМО ЕМОЦІЇ ПАЛЬЦЯМИ

Мета: учитися передавати свій емоційний стан.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям намалювати свої емоції пальцями. Для цього необхідно використати скляночки з гуашевою фарбою. Можна намалювати свій настрій за допомогою пальців.

У цьому випадку не важливо, чи буде сюжетним малюнок. Можливо, дитина просто намалює якісь плями. Вихователь надає дітям можливість спробувати самовиразитися, відтворити свої емоції на аркуші паперу.

МУЗИКА ЕМОЦІЙ

Мета: розвивати розуміння передачі емоційного стану, образного мислення.

ХІД ГРИ

Прослухавши музичний уривок, діти описують настрій музики за шкалою:

весела — сумна;	задоволена — сердита;
смілива — боягузлива;	святкова — буденна;
задушевна — відчужена;	батьора — утомлена;
спокійна — схвильована;	повільна — швидка;
тепла — холодна;	ясна — похмура.

МАЛЮЄМО НАСТРІЙ МУЗИКИ

Мета: формувати вміння висловлювати свої почуття, враження через колір, малюнок.

ХІД ГРИ

Після прослуховування й обговорення характеру і настрою музики вихователь пропонує дітям намалювати її. Перед малюванням обумовлюється, яка фарба (колір) відповідає якому настрою.

СПОСОБИ ПОШИРЕННЯ НАСТРОЮ

Вихователь обговорює із дітьми, як можна поліпшити собі настрій. Пропонує придумати якомога більше таких способів (усміхнутися собі в дзеркалі, спробувати розсміятися, згадати про щось хороше, зробити добру справу іншому, намалювати собі картинку тощо).

Вихователеві необхідно провести з дітьми невелику бесіду про те, які вони знають емоційні настрої. Діти повинні пригадати ситуації, у яких вони відчували ту чи іншу емоцію, чим був спричинений такий стан, що вони при цьому відчували. Вихователеві можна обговорити зовнішні прояви кожного емоційного стану.

Вихователь. Як ви розумієте слова: «емоції», «почуття»? Коли вони виникають?

ХТО Я?

Мета: давати дітям можливість поглянути на себе ніби з різних боків; розширювати уявлення про себе.

ХІД ГРИ

Діти по черзі намагаються назвати якомога більше відповідей на запитання «Хто я?» З метою опису себе вони використовують характеристики, риси, інтереси й почуття, і кожне речення починається із займенника «Я». Наприклад: «Я — дівчинка», «Я — людина, яка займається спортом», «Я — хороша людина» тощо.

Вихователь стежить за тим, щоб діти не повторювали те, про що говорили попередні діти, а описували саме себе.

СКЛАДИ ОПОВІДАННЯ

Вихователь пропонує дітям скласти оповідання на тему, яку може запропонувати вихователь, або на тему, яку дитина обере сама.

Орієнтовні теми:

- «Я люблю, коли...»
- «Мене турбує...»
- «Коли я злий...»
- «Коли мені погано...»
- «Коли мене ображають...»
- «Чого я не можу...»
- «Я боюся...».

Важливо, щоб дитина давала не лаконічну, а повну, розгорнуту відповідь. Потім ці оповідання можна програти, причому, у головній ролі має бути сам оповідач. Разом із дітьми вихователеві можна придумати шляхи виходу з цих ситуацій і також програти їх.

СКЛАДИ ОПОВІДАННЯ

Мета: розвивати концентрацію уваги; сприяти зверненню уваги на себе, на свої відчуття.

ХІД ГРИ

Вихователь. Давайте сядемо зручніше, розслабимося і заплющимо очі. Послухаємо, що відбувається навколо і всередині тебе. Уважно прислухайтеся до своїх відчуттів... Що ви зараз відчуваєте, чого хочете? Що ви почули?

Діти діляться своїми враженнями.

ЗООПАРК

Діти перетворюються на тих тварин, кого забажають самі. Спочатку всі сидять за стільцями («у клітках»). Кожна дитина зображує свою тварину, решта дітей відгадують, кого вона зображує. Після того, як усіх «упізнали», «дверцята кліток відчиняються», «звірі» виходять на свободу: стрибають, бігають, кричать, «гарчать».

КРАЇНА ПЛЯМ

Ця вправа може бути як індивідуальною, так і груповою. Перед дітьми вихователь кладе великий аркуш паперу, на якому вони повинні намалювати різнокольорові плями будь-якого розміру і форми. Потім вихователь пропонує дітям спробувати роздивитися в плямах якусь картинку, вигадати казку про побачене.

МАЛЮЄМО СЕБЕ

Мета: учити усвідомлювати себе як індивідуальність; учити усвідомлювати різні сторони свого характеру.

ХІД ГРИ

Вихователь дитині пропонує кольоровими олівцями намалювати себе зараз і в минулому. Обговорює із нею деталі малюнка, чим вони різняться. Запитає дитину, що їй подобається і не подобається в собі.

Це корисно для визначення того, що змінилося в дитині порівняно з минулим, і що ще хотілося б змінити.

КРАЇНА X (колективний малюнок)

Мета: давати можливість кожній дитині взяти участь у спільній діяльності; побачити, яке місце займає дитина у групі; допомогти закріпити наочно ті знання, які дитина здобуває у школі на заняттях або в дитячому садку.

ХІД ГРИ

Ця вправа передбачає спільне малювання дітей на великому аркуші паперу. Вихователь пропонує дітям разом вигадати свою країну, дати їй назву і намалювати. Кожна дитина малює на спільній картині те, що хоче. Вихователь також може брати участь у спільному малюванні.

КОГО МИ НАЗИВАЄМО ДОБРИМ (ЧЕСНИМ, УВІЧЛИВИМ ТОЩО)

Вихователь із дітьми обговорює деякі людські якості, що сприяють ефективному спілкуванню. Разом із дітьми виробляє правила того, як розвинути у собі ці якості.

1. Доброта.

Правила доброти:

- допомагати слабким, маленьким, хворим, старим, тим, хто потрапив у біду;
- пробачити помилки іншим;
- не бути жадібним;
- не заздрити;
- жаліти інших.

2. Чесність.

Вихователь обговорює з дітьми такі теми: «Чи важко бути чесним?», «Як дотримати свого слова?» тощо.

Правила чесності:

- сказав — зроби;
- невпевнений — не обіцяй;
- помилився — визнай;
- забув — попроси пробачення;
- говори те, що думаєш;
- не можеш сказати правду — поясни, чому;
- не видавай чужу таємницю.

3. Увічливість.

Правила ввічливості:

- увічливість — уміння поводитися так, щоб іншим було приємно з тобою;
- будь завжди привітний: вітайся під час зустрічі, дякуй за допомогу, ідучи — попрощайся;
- не примушуй за тебе хвилюватися; ідеш — скажи, куди йдеш, о котрій годині повернешся;
- не капризуй, не вередуй. Твоє капризування може зіпсувати настрій іншим.

Зміст бесід вихователь може закріплювати в сюжетно-рольових іграх («Школа», «Дочки-матері», «Лікарня» тощо). Вихователь обговорює, які складнощі виникали під час ігор, із порушенням яких правил вони були пов'язані.

ПОВОДИР

Мета: розвивати почуття відповідальності за іншу людину, довіри одне до одного.

ХІД ГРИ

Вправа виконується у парах. Спочатку ведучий водить веденого з пов'язкою на очах, керуючи ним і відповідаючи за його безпеку. Потім діти міняються ролями.

ПРОГРАВАННЯ СИТУАЦІЙ

Мета: сприяти розвитку згуртованості групи, організації спільних дій; розвивати почуття спільності та сприяти встановленню у групі атмосфери довіри і безпеки; формувати уважне та дбайливе ставлення одне до одного.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розіграти різні ситуації. Це можуть бути ситуації з реального життя, наприклад, конфлікт, що виник у грі, або запропоновані вихователем ситуації, але також наближені до реальних, наприклад:

- «Ти посварився з другом, а тепер хочеш помиритися»;
- «Ти приніс до дитячого садка апельсин, а твій друг сьогодні не має нічого смачненького»;
- «Ти завітав на дитяче свято, де нікого не знаєш. Познайомся з дітьми» тощо.

Вихователеві слід відзначити, що діти самі формулюють ті правила, що допоможуть їм ефективно спілкуватися (дружби, ввічливості тощо). Поступово під час рольових ігор вихователеві можна розпочати використовувати такі прийоми:

- створення обстановки, що відповідає грі;
- обмін ролями (діти під час гри обмінюються ролями, що дає можливість пристати на думку іншого, відчувати його переживання);
- «дзеркало» (після гри діти намагаються якомога точніше зобразити позу, звички, типові вирази обличчя тієї чи іншої дитини).

У грі вихователеві необхідно звернути увагу на взаємодію дітей, а також на можливі причини виникнення тих чи інших проявів.

МІСТОК

Мета: тренувати взаєморозуміння дітей.

ХІД ГРИ

Вихователь проводить на підлозі дві паралельні лінії на відстані 30 см одна від одної. Це «міст», під ним внизу — швидка «гірська річка».

Назустріч одна одній на міст ступають по одній дитини. Не говорячи, їм необхідно порозумітися, розійтися і, не наступивши при цьому на лінію, пройти кожному у своєму напрямку. Наступити на лінію — означає зірватися вниз.

Діти грають парами зі зміною партнерів.

Вихователь. З ким у грі ви почувалися надійно та впевнено?

У грі яскраво виявляється спрямованість взаємин. Високо цінуються бажання та уміння допомагати іншим.

ЖЕСТОВИЙ ГОМЕОСТАТ

Примітка. Гомеостат — у психології — експериментальний апарат, що дає можливість зберігати рівновагу певних показників в умовах групового виконання завдання.

За командою вихователя діти одночасно показують будь-яку кількість пальців.

Слід спробувати показати однакову кількість пальців, використавши якнайменше спроб. Не підказувати — тільки уважність і спостережливість!

ПОКАЖИ ПОЧУТТЯ

Вихователь. Вам відомо, що рух м'язів обличчя, що передають внутрішній стан, називається мімікою. Міміка — важливий елемент спілкування.

Зараз кожен отримає завдання зобразити мімікою дві емоції:

- гнів, злість;
- здивування, біль;
- страх, утомленість;
- радість, спокій...

1. Першу із зазначених емоцій ви демонструєте усім для відгадування.

Чи легко порозумітися без слів?

2. Об'єднаємося у пари і станемо «дзеркалом», зображуючи другові задану емоцію.

Обговоримо наші труднощі.

ВІТЕР ДМЕ НА...

Зі словами «Вітер дме на... » вихователь починає гру. Для того щоб учасники гри більше дізналися про інших, запитання можуть бути такими:

- «Вітер дме на того, у кого світле волосся» (усі світловолосі збираються в одну купку);
- «...у кого є сестра»;
- «...хто любить тварин»;
- «...хто багато плаче» тощо.

ЗНАЙДИ ДРУГА

Вправа виконується серед дітей. Одній половині дітей вихователь зав'язує очі, даючи можливість походити приміщенням і пропонуючи знайти та впізнати решту. Дитину можна впізнати, обмацуючи волосся, одяг, руки. Потім, коли друга знайдено, гравці міняються ролями.

РУКАВИЧКИ

Для гри потрібні вирізані з паперу рукавички, кількість пар дорівнює кількості пар учасників гри. Вихователь розкидає рукавички з однаковим орнаментом (але не розфарбованим) по приміщенню. Діти ходять залом. Відшукують свою «пару», відходять у куточок і за допомогою трьох різнокольорових олівців намагаються якнайшвидше однаково розфарбувати рукавички.

Примітка. Вихователь спостерігає, як організується спільна робота пари, як діляться олівці, як діти при цьому домовляються.

СКЛАДЕМО ІСТОРІЮ

Вихователь. Жили собі...

Наступний учасник продовжує, і так далі по колу. Коли черга знову доходить до вихователя, він коментує сюжет історії, робить його осмисленим, гра триває.

ДРАКОН

Гравці утворюють лінію, тримаючись за плечі. Перший учасник — «голова», останній — «хвіст дракона». «Голова» повинна дотягтися до «хвоста» і торкнутися його. «Тіло дракона» суцільне. Щойно «голова» схопила «хвіст», вона стає «хвостом». Гра триває, доки кожен учасник не побуває у двох ролях.

ДРУЖБА ПОЧИНАЄТЬСЯ З УСМІШКИ...

Ті діти, які сидять у колі, беруться за руки, дивляться сусідові у вічі, мовчки дарують йому по черзі добру усмішку.

ДОБРА ТВАРИНА

Учасники гри утворюють коло і беруться за руки. Ведучий тихим голосом говорить: «Ми — одна велика добра тварина. Давайте послухаємо, як вона дихає!» Діти прислухаються до свого подиху, подиху сусідів.

«А тепер подихаємо разом!» Вдих — усі роблять крок уперед. Видих — усі роблять крок назад. Вдих — усі роблять 2 кроки вперед, видих — усі роблять 2 кроки назад.

«Так не тільки дихає тварина, так само чітко і рівно б'ється її велике добре серце». Стукіт — крок уперед, стукіт — крок назад тощо.

КОМПЛІМЕНТИ

Сидячи в колі, діти беруться за руки. Дивлячись в очі сусідові, кожній дитині необхідно сказати йому кілька добрих слів, за щось похвалити. Сусід киває головою і додає: «Спасибі, мені дуже приємно!» Потім він дарує комплімент своєму сусідові, гра проводиться по колу.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Деякі діти не можуть сказати комплімент, вихователіві необхідно їм допомогти. Можна замість похвали просто сказати «смачне», «солодке», «молочне» слово.

Якщо дитині складно зробити комплімент, вихователь не чекає, коли її сусід засумує, говорить комплімент сам.

НА ЩО СХОЖИЙ НАСТРІЙ?

Учасники гри по черзі говорять, на яку пору року, природне явище, погоду схожий їхній сьогоднішній настрій. Почати порівняння краще вихователіві: «Мій настрій схожий на білу пухнасту хмарину в спокійному блакитному небі, а твій?»

Вправа проводиться по колу. Вихователь узагальнює — який сьогодні настрій у всієї групи: сумний, веселий, смішний, злий тощо. Інтерпретуючи відповіді дітей, він ураховує, що погана погода, холод, дощ, похмура небо, агресивні елементи свідчать про емоційне неблагополуччя.

НАМАЛЮЙ СВІЙ СТРАХ, ПОДОЛАЙ ЙОГО

До проведення вправи вихователіві бажано поговорити з дітьми.

Вихователь. Чого ви боїтеся, коли вам буває страшно? Чи було таке, коли ви сильно злякалися?

Потім він пропонує дітям намалювати те, чого вони бояться. Необхідно взяти великий аркуш паперу, олівці або фарби. Після малювання ще раз запитує, чого саме дитина боїться. Потім вихователь бере ножиці, просить дітей розрізати «страх» на дрібні шматочки, а дрібні — ще на дрібніші.

Коли «страх» розсипається на дрібні шматочки, вихователь показує дітям, що тепер його зібрати неможливо. Він загортає ці дрібні шматочки у великий папір, підходить до смітника і викидає туди, потім із дитиною викидає все сміття — воно не потрібно, його відвезуть, спалять, а разом зі сміттям спалять і «страх», і більш його ніколи не буде.

Примітка. Вихователіві доцільно повторити вправу через 1–2 тижні. Він спостерігає, що змінилося в зображенні «страху» (кількість, сюжет, композиція), і проводить цю вправу до тих пір, поки не побачить здивований вираз обличчя дитини у відповідь на прохання: «Намалюй свій страх».

ТРЕНУЄМО ЕМОЦІЇ

Вихователь просить дитину...

1. Насупитися, як:

- осіння хмара;
- розсерджена людина;
- зла чарівниця.

2. Усміхнутися, як:

- кіт на сонці;
- саме сонце;
- Буратіно;
- хитра лисиця;
- радісна дитина;
- ніби побачила чудо.

3. Сердитися, як:

- дитина, у якої забрали морозиво;
- двоє баранів на мосту;
- людина, яку вдарили.

4. Злякатися, як:

- дитина, яка загубилася в лісі;
- заєць, який побачив вовка;
- кошеня, на якого гавкає собака.

5. Зобразити утому, як:

- батько після роботи;
- людина, яка підняла важкий вантаж;
- мураха, яка притягла велику муху.

6. Зобразити відпочинок, як:

- турист, який зняв важкий рюкзак;
- дитина, яка багато попрацювала, але допомогла мамі;
- як утомлений воїн після перемоги.

ЯК ТИ СЬОГОДНІ ПОЧУВАЄШСЯ?

Вихователь пропонує дітям картки із зображенням різних відтінків настроїв. Вона має обрати ту, яка найбільше схожа на її настрій, на настрій мами, батька, друга, кішки тощо.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЧУТТІВ

Діти розглядають ті самі картки й розкладають їх за ознаками:

- які подобаються;
- які не подобаються.

Потім їм необхідно назвати емоції, що зображені на картках, а вихователеві запитати, чому вона їх розклала таким чином.

РОМАШКА

5–6 стільців у центрі. 5–6 стільців у зовнішньому колі — «пелюстки». Учасники розсаджуються по стільцях.

Завдання:

- подивитися одне одному в очі;
- учасники говорять одне одному про те, що вони бачать в інших (одяг, зачіску, усмішку);
- учасники попарно визначають, що між ними спільного;
- визначити, чим учасники відрізняються одне від одного: інтересами, характером, поведінкою тощо.

ПЕРЕДАЧА ПОЧУТТІВ

Діти стають у шеренгу, перший гравець повертається до другого і передає йому мімікою почуття (радість, гнів, сум, подив), другий має передати наступному це саме почуття. В останнього вихователь запитує, яке почуття він отримав, і порівнює із тим, яке почуття було передано спочатку, і як кожний розумів отримане ним почуття.

СПІЛКУВАННЯ БЕЗ СЛІВ (невербальне спілкування)

Вправа виконується мовчки. Учасники утворюють два кола, повернувшись обличчям одне до одного. Зовнішнє і внутрішнє коло рухаються в протилежні боки. Ті, хто опинилися навпроти одне одного, утворюють пару, вихователь просить їх:

- заплющити очі та привітатися за допомогою рук;
- розплющити очі та рухатися далі.

Знову за командою утворюються пари, які отримують завдання:

- покласти руки на плечі одне одному, подивіться протягом хвилини в очі партнерові, посміхнутися, відпустити руки і починати рухатися далі;
- зупинитися, помірятися руками;
- висловити підтримку за допомогою рук;
- попрощатися.

Після вправи учасники обмінюються почуттями.

МОЇ СИЛЬНІ СТОРОНИ

Діти утворюють коло. Кожна дитина повинна розповісти про свої сильні сторони, про те, що вона любить, цінує в собі, про те, що дає їй почуття внутрішньої впевненості та довіри до себе. Вихователеві важливо, щоб дитина не применшувала своїх переваг, не критикувала себе, не говорила про свої помилки і недоліки (ця вправа спрямована на уміння позитивно мислити про себе і чітко викладати свої думки).

ДОЛОНЯ В ДОЛОНЮ

Діти притискають долоньки й у такий спосіб рухаються кімнатою, у якій можна встановити різні перешкоди, які дитина має подолати. Це можуть бути стілець або стіл. У грі можуть брати участь пари: вихователь — дитина.

НЕІСНУЮЧА ТВАРИНА

Дитина вигадує тварину, якої насправді не існує. Потім вона має зобразити тварину, пройти, як ця тварина. Зображення відбувається під музику. Решта дітей відгадують, яка це тварина: весела чи сумна, добра чи зла тощо.

СЛІПІЙ І ПОВОДИР

Мета: сприяти розвитку довіри.

ХІД ГРИ

Вправа проводиться в парах. Один з учасників — «сліпий», другий — його «поводир», кожен має провести «сліпого» через різні перешкоди, що створені заздалегідь (меблі, столи, стільці, також перешкодою можуть бути інші люди). У «сліпого» зав'язані очі. «Поводир» має провести його таким чином, щоб той не спіткнувся, не впав, не забився. Після гри вихователеві необхідно обговорити її: як діти почувалися, виконуючи ролі «сліпого» і «поводиря», чи було їм затишно у цих ролях.

ОЗДОРОВЧІ ІГРИ

Вправи для розвитку дихання

НЮХАЄМО КВІТКУ

Вихователь. Ось на гілці дерева виросла чарівна квітка, яка має тонкий аромат. Давайте її понюхаємо.

(Повільно вдихати носом і різко, ривками, видихати через рот на уявні пелюстки.)

Основні види рухів

1) Мавпа-шимпанзе не дістала бананів і пішла засмучена.

(Ходьба на зовнішній стороні стопи. Руки, плечі, спина розслаблені, голова опущена.)

2) А ось іде птах-секретар. Це дуже горда птиця.

(Ходьба, високо піднімаючи коліна, спина рівна, плечі підняті, голову тримати високо.)

3) У джунглях, поблизу річки, живе найбільша в світі змія-анаконда, завдовжки близько 12 метрів.

(Біг «змією» з поступовим переходом на ходьбу.)

Вихователь. Продовжуємо наші мандрі тропічними лісами Африки.

4) Колове тренування. Проповзти попід гілками, на яких сидять папуги, так щоб їх не злякати.

(Підлізання під дугами.)

5) Спробуємо повисіти на ліанах.

(Вис на кільцях.)

6) Пройдемо по стовбуру поваленого дерева.

(Ходьба по гімнастичній лаві.)

7) Залізимо на пальму, зірвемо бананів.

(Лазіння по гімнастичній стінці, знімаючи «банани» з картону і кидаючи їх на підлогу.)

8) А ось кокоси, розіб'ємо їх, щоб скуштувати кокосового молока!

(Кидання малих м'ячів із-за голови.)

Кожна вправа повторюється двічі.

СМІШИНКА

Вихователь. До рота потрапила смішинка і неможливо її позбавитися. Очі прижмурити, губи радісно розтулити і вимовити звуки: «Ха-ха-ха, хі-хі-хі, га-га-га!» А тепер натисніть на кінчик

носа і подивіться одне на одного. Можна усміхатися так, немовби перед вами найвеселіший у світі клоун.

Веселий клоун подарував нам свої повітряні кульки (кульки двох кольорів, із намальованими веселими обличчями).

1) Гра «Перекинь кульку до суперника»

Діти об'єднуються у дві команди і розходяться в різні сторони зали. Посередині зали натягується стрічка.

Завдання: перекидання кульок одне одному через стрічку, доки лунає музика. Після того, як музика стихне, перерахувати, скільки на кожній стороні чужих кульок. У кого виявиться більше — та команда програла. Гра продовжується двічі.

2) Гра для заспокоєння «Зробимо повітряну кульку»

Діти викладають на підлозі зі шнура коло. Беруть це коло руками і рухаються спортивною залом у напрямку, зазначеному вихователем, намагаючись при цьому не порушити форму кола.

3) Заключна частина

Діти виходять на середину зали, сідають навколо шнура потурецьки і грають у гру «Ланцюжок компліментів» — передаючи повітряну кульку із рук у руки одне одному.

Кожний говорить комплімент тому, кому передає м'яча. (Наприклад: «Ти сміливий, ти добрий, ти веселий...») Коли кулька обійде повне коло, діти кладуть її посередині.

ВЕСНЯНКА

Вихователь. Підставте обличчя до сонечка, простягніть долоні, усміхніться йому весело, підморгніть одне одному. Погладимо себе по руці, по грудях, по голівці. Ось які ми гарні! Ось заняття добігло кінця.

Хто весело сміявся — той молодець!
 Кому сподобалося — сплесніть у долоні,
 Не сподобалося — сядьте долі.
 Ще вам бажаю, любі діти,
 Більше сміятися і щиро дружити.
 А гарно чи погано сьогодні працювали —
 Мудро і правильно самим оцінити.
 До побачення! Будьте здорові!

(Діти залишають залу під супровід пісні «Усмішка».)

ПОВІТРЯНІ КУЛЬКИ

Діти уявляють себе «повітряними кульками», спочатку їх «надувають» — вони роблять вдих, потім «здувають» — повільно видихають повітря, промовляючи звук «с».

МОРСЬКІ ХВИЛІ

Діти тримають зчеплені руки перед собою, уявляють, що їхні руки — це «хвилі на морі». На «морі» тихо, спокійно — діти рухають руками повільно, промовляючи звук «ш». Потім починається «шторм» — діти здійснюють швидкі рухи, «хвилі» піднімаються над головою, голосно промовляють звук «ш». Потім знову «вийшло сонечко» і «море заспокоїлося».

Комплекси дихальної гімнастики

СОНЯЧНА ЛІСОВА ГАЛЯВИНА (із хустинкою в руках)

1) «Яка чудова сонячна галявина, духмяний квітковий запах!» (Підняти руки вгору — в боки; вдихнути через ніс, видихнути, опускаючи руки вниз.)

2) «Подув теплий вітерець». (Вдих носом, а видих зі звуком «Ш-ш-ш!»)

3) «Прилетіли метелики». (Руки через боки вгору — вдих носом, плавні рухи руками вниз, присісти, видих через рот.)

4) «Закувала зозуля». (Тривалий вдих, видих — «Ку-ку-ку!»)

5) «Зберемо букет» (Присісти, «зірвати» жовту квітку (взяти хустинку з підлоги) — вдих, понюхати — тривалий видих.)

6) «Загубилися діти в лісі». (Вдих тривалий, видих — «Агов-ов-ов!»)

НА БЕРЕЗІ МОРЯ

1) Діти йдуть по камінцях із носка на п'ятку, вдихають через ніс.

2) Вдихають «морське повітря»: глибокий вдих, видих (6 разів).

3) «Набирають синьої морської водички»: нахилитись — вдих, підняти — руки вгору — видих (6 разів).

4) «Хвильки розганяють»: присісти, махнути руками від себе (7 разів). Сказати: «Ух!»

5) «Білий пароплав по морю пливе»: крокувати на місці: «У-у-у!»

6) Сісти в пароплав і пливти до дитячого садка.

Комплекси гімнастики до та після сну

ГРА З МУРАХОЮ (до сну)

Вихователь. Уявіть, що ви сидите в лісі на пеньку. Під ногами м'яка травичка. Раптом на пальці ніг забралась мураха і починає бігати по них.

Із силою необхідно випрямити пальці ніг, а потім нахилити їх до себе, ноги напружені, прямі (вдих). Прислухайтесь, на якому пальці сидить мураха, затримайте подих, рухом ноги слід уперед

скинути муражу з пальців ніг (видих). Носки опустити вниз, потім повернути їх у бік, ноги розслабити. Вправу повторити двічі-тричі.

ГРА ВІЛЯ МОРЯ (до сну)

Вихователь. Уявіть собі, що ви сидите на березі моря. Тепле ласкаве сонечко. Ви загоряєте.

Підставити сонечку підборіддя, злегка розтулити губи і зуби — вдих. Летить жучок, збирається сісти на язичок. Міцно затиснути губи — затримати подих. Енергійні рухи губами і руками. Жучок полетів. Злегка розкрити рота. Полегшено видихнути повітря. Ніс загоряє — підставити його до сонця, рот напіврозкритий. Летить метелик, обирає на чий носик сісти — вдих.

Зморщити носика, підставити верхню губу, рот залишити напіввідкритим — затримати подих. Метелик полетів. Розслабити м'язи губ і носа — видих. Брови — гойдалка. Знову полетів метелик. Прилетів. Нехай буде метелик на гойдалці. Рухати бровами вгору вниз.

Метелик полетів зовсім. Спати хочеться. Розслабити м'язи обличчя.

СОНЯЧНИЙ ПРОМІНЬ (після сну)

Вихователь. Сядьте зручно, розслабтеся. Дихайте рівно, спокійно.

Уявіть, що ви опинилися на лісовій галявині, визирнуло сонце. Його промінчик торкнувся вашого обличчя, ви відчули м'яке тепло. Промінчик опускається вниз, зігріває ваше тіло. Тепло наповнює вас. Вам стає тепло і радісно на душі.

Залишайтеся в цьому стані, збережіть його, розплющивши очі, намагайтеся якомога довше зберегти в собі приємні відчуття, передайте частину свого тепла отчуючим.

ТАНЕЦЬ НАСТРОЮ (після сну)

Вихователь. Уявіть собі, що ви — піаніно. Мовою своїх рухів ви можете зіграти будь-яку мелодію. Коли композитор почне грати, музика зазвучить у вас у душі своїм теплом, наповнюючи вас почуттями. Не намагайтеся танцювати, виконуючи танцювальні рухи, дозвольте музиці зазвучати у вас. Нехай її гармонія стане гармонією ваших рухів.

ПЕРЕВТІЛЕННЯ (після сну)

Вихователь. Спробуйте прожити життя, перевтілившись у життя іншої істоти — рослини, тварини. Оберіть собі об'єкти для перевтілення — нехай це буде ромашка чи кішка.

Сядьте зручніше або ляжте, заплющити очі, дихайте спокійно, рівно, ніщо навколо вам не заважає, ви його не помічаєте. Зараз ви — польова ромашка, ви ростете на великому полі, у вас тоненьке стебло, красива біла голівка, вас зігріває сонечко, і ви повертаєтеся до нього своїми пелюстками. Поруч із вами такі самі, як і ви квіти, вони хитаються від вітру разом із вами, а ви розумієте, про що вони шепочуть між собою.

А зараз ви — домашня кішка, яка щойно прокинулася. Ви потягнулися, прогнулися, озирнулися — чи немає навколо небезпеки. Почали вмиватися: вилизали язичком лапки, мордочку, хутро. Тепер можна і поласувати молоком, яке залишив господар.

Повернувшись із перевтілення, розкажіть або опишіть, що ви відчували. Які нові для вас почуття?

СНІЖИНКИ (після сну)

Діти заповзають до зали, спираючись на руки та ноги, і лягають на спину.

Вихователь

Сніжинки з хмаринки повилітали,
Сніжинки повільно в небі літали.
А потім лягли тихенько до ніг,
І землю закутав біленький сніг.

1. В. П. лежачи на спині, ноги разом, руки вздовж тулуба.

Повільно підняти руки вгору.

Повернутись у В. П.

(Повторити 4 рази.)

Вихователь

Білі пухнасті сніжинки лежать,
Від сонечка яскраво блищать,
Очі людям всім сліплять.

2. В. П. те саме.

Разом розвести руки і ноги в сторони.

Повернутись у В. П.

(Повторити 4 рази.)

3. В. П. лежачи на животі, руки під підборіддям, ноги разом.

Віджатися руками від підлоги; підняти голову і плечі.

Повернутись у В. П.

(Повторити 4–5 разів.)

Вихователь. На землю падають сніжинки, як фарфорові квіти.

4. В. П. — сидячи, ноги розставлені в сторони, руки в упор за спиною.

Нахил уперед, торкнутися руками до носка ноги.

Повернутись у В. П.

Те саме виконати до другої ноги.

Повернутись у В. П.

(Повторити по 2 рази до кожної ноги.)

Вихователь. Налетів вітерець-пустунець, підняв сніжинки і поніс по дорозі.

5. Повзання на чотирьох «середніх»; повзання на «високих» чотирьох.

Вихователь

Білі мітла хуртовини

Дороги замітає.

Снігом все навколо

Рівно застеляє.

6. Ходьба звичайна, високо піднімаючи коліна («переступати через кучугури»).

Вихователь

Не боїмось холоду ми,

Не боїмось морозу,

Ніколи нас, зимонько,

Ти не заморозиш.

(Стрибки на обох ногах, 5–6 стрибків чергувати з ходьбою.)

7. Вправа на дихання «Подихаємо на сніжинку».

8. Вправа «Струсили водичку з рук».

9. Вправа «Потерли руки».

10. Кидання м'яча через мотузку обома руками з-за голови.

11. Ходьба з переступанням через бруски.

12. Кидання м'яча через мотузку з підлізанням під мотузку прямо.

13. Стрибки в висоту з місця.

ЛІПИМО ЗІ СНІГУ (після сну)

Діти заповзають до зали, спираючись на руки та ноги, і лягають на спину.

Вихователь

Снігу, снігу намела

Віхола лапата.

Ой, як гарно дітвори

Зі сніжком пограти.

Зі снігу як з пластиліну можна ліпити все, що захочеш. Сьогодні ми перетворимося на скульпторів і виліпимо казкових героїв зі снігу.

1. «Колобок».
  - 1) В. П. — лежачи на спині.
  - 2) Підтягнути зігнуті ноги до живота, охопити їх руками.
  - 3) Повернутись у В. П.
2. «Рибка».
  - 1) В. П. лежачи на животі, руки на підлозі зігнуті в ліктях.
  - 2) Підняти вгору прямі руки і ніжки.
3. «Кошенята».
  - 1) Повзання на «середніх» чотирьох.
  - 2) Повзання на високих чотирьох.
4. «Цуценята».
  - 1) В. П. сидючи руки в упор за спиною.
  - 2) Зігнути ліву ніжку.
  - 3) Повернутись у В. П.
  - 4) Зігнути праву ніжку.
  - 5) Повернутись у В. П.
5. «Пташка».
  - 1) В. П. стоячи навколішки, руки на поясі.
  - 2) Поворот ліворуч, руки в сторони.
  - 3) Повернутись у В. П.
  - 4) Поворот праворуч.
  - 5) Повернутись у В. П.
6. «Гномики» — ходьба навприсядки.
7. «Людина» — ходьба звичайна.
8. «Ведмедик» — ходьба на зовнішній стороні ступні.
9. Ходьба з підніманням зігнутої ноги в коліні.
10. Біг у середньому темпі.
11. Ходьба на носках.
12. Вправа для дихання «Погріємо руки».

МОБІЛІЗАЦІЯ ГОТОВНОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ (після сну)

Нахили голови праворуч, ліворуч, уперед, назад. (Повторити 4 рази)

Підняти плечі — опустити. (Повторити 4 рази.)

Колові рухи кулачком (за годинниковою стрілкою) по потилиці.

Потім провести кулачком зверху вниз по потилиці та шиї.

Колові рухи обома кулачками (за годинниковою стрілкою) упоперек.

Поплескати в долоні.

Чудово! Молодці!

КОЛОСОК

(проводиться на ліжку після денного сну)

Вихователь

Півник жив та мишенята
 У красивому дворі.
 Півник сильний, заповзятий,
 Мишенята — ледарі.
 Півник рано прокидався,
 Навкруги він озирався,

(повороти головою ліворуч-праворуч лежачи, 7–8 разів)

І кричав: «Ку-ку-рі-ку!»
 Якось Півник працював,
 Він подвір'я замітав

(лежачи рухи руками ліворуч-праворуч, по 4 рази в кожную сторону)

І знайшов там колосок.
 Колосок такий важкий,
 Подивіться, он який!

(Лежачи, діти піднімають ноги прямі вгору, руки за головою, 6–7 разів.)

«Круть і Верть, ану робити,
 Колосочок молотити!»
 А вони:
 «Тільки не я!»

(Лежачи на спині, діти махають руками і ногами.)

Сам до млину він пішов
 І борошна там намолов.

(Лежачи, діти праворуч роблять «ножиці» — махи ногами, 6–7 разів.)

Замісив наш Півник тісто,

(лежачи на животі, віджимання на руках, 6–7 разів)

Пиріжечків наліпив
 І у пічку посадив.

(Сидячи навколішки, оплески в долоні та прямі рухи рук уперед, 6–7 разів.)

Мишенята вже біжать,
 Просять їх почастувать.

(Сидячи на краю ліжка, робити вправу «Велосипед», 6 разів.)

Півник каже:
 «Ну, ну, ну!
 Мишеняток я провчу!
 Ви підіть та попрацюйте,
 А вже потім покуштуйте!»

(Крокування біля ліжка, нахнюпивши голову.)

Мишенята

Ми будемо допомагати,
Ми будемо працювати!

(Весело стрибають біля ліжка.)

Діти проходять по масажних килимках, «доріжках здоров'я».

Самомасаж**МОКРОЮ ЧЕРВОНОЮ СЕРВЕТКОЮ**

Проводиться з метою профілактики простудних захворювань.

Спочатку вологою серветкою обтирають скроні коловими рухами двох пальців: 10 разів в одну сторону, 10 — в протилежну.

Після цього обтирають ніздрі: 10 разів угору, 10 разів униз, роблячи рухи від ніздрів до перенісся.

Потім обтирання за мочками вух коловими рухами.

ІЗ ВОЛОГИМИ РУШНИКАМИ

Обладнання: таз із теплою водою, рушнички (відповідно до кількості дітей).

Вихователь

Ось ця квітка не проста,
Захища від грипу.
Пелюстками витирає,
Всім здоров'я нам бажає.
На долоньках пелюстки —
Кольорові рушники,
Провели над бровами —
Будемо здоровими.
Рушничок торкнувся скроні —
І забули ми про болі.
Так він носик потирає —
Від простуди захищає.
А під вушками торкне —
Вмить почують вони все.
Якщо добре вправи знати —
Ми не будемо хворати.

Діти

Нам масаж додав здоров'я,
Помагає всім рости!

ГОРІХОВИЙ МАСАЖ

Вихователь роздає дітям по два горішки.

З'являється Білочка-чарівниця з повним кошиком горішків і дає горішки-веселинки.

Білочка - чарівниця

Хто прокинувся невеселий?
І в садок прийшов похмурий?
Так робити нам негоже,

(*діти піднімають руки з горішками*)

Хто сміятися не може,
Тому гра ця допоможе.
Чарівні візьміть горішки
І потріть в своїх долоньках.

(*Діти труть.*)

Починаємо займатись
І одразу всі сміятись.

(*Тереблять горішки в долоньках.*)

Ха-ха-ха!

(*Коловими руками по лівій руці знизу-вгору.*)

Та хе-хе-хе!
Хі-хі-хі!

(*Те саме з правою рукою.*)

Та бух-бух!

(*Б'ють кулачком об кулачок.*)

Ги-ги-ги!
Та га-га-га!

(*Затискають по черзі горішки під лівою та правою пахвою.*)

Го-го-го!
Та буль-буль!

(*Колові рухи по грудях та по животу.*)

Хи-хи-хи!
Та ха-ха-ха!

(*По лівій та правій нозі знизу вгору.*)

Хо-хо-хо!
Та гуль-гуль!

(*Діти катають горішок по черзі правою, лівою ногою по підлозі.*)

Ой малята, подивіться:
Скрізь від посмішок іскриться!

(*Діти піднімають руки з горішками і посміхаються.*)

ВУХА І НІС

Вказівними пальчиками погладжувати ніс від брів до низу (10 разів).

Натиснути точки біля брів, вище носа (10 разів).

Натиснути точки біля пазух носа (10 разів).

Вказівними пальчиками потерти вухка (упродовж 1 хв).

Потягнути вухка вниз, угору, в боки (по 5 разів).

Затулити вуха долоньями міцно і відпустити (5 разів).

Натиснути точки за вухками (10 разів).

ТОЧКОВИЙ МАСАЖ

Обома руками натиснути точку у місці, де з'єднуються великий і вказівний палець проти годинникової стрілки (впродовж 1 хв).

Обхопити лівою рукою плече правої руки і пальчиком правої руки натиснути точку в місці згину руки (впродовж 1 хв).

Натиснути точку на чолі, де з'єднуються брови (виконувати проти годинникової стрілки впродовж 1 хв).

Натиснути дві точки на шиї нижче потилиці (виконувати проти годинникової стрілки впродовж 1 хв).

Знайти ямку нижче шиї, де починається грудна клітка, і натискати пальчиком упродовж 1 хв рухами вперед, назад.

ТОЧКОВИЙ МАСАЖ

Вихователь. Для того щоб бути дужим, прудким, необхідно, щоб кожна клітина організму була здорова. У наших долоньках сплять крихітні гномики.

Давайте їх розбудимо: потріть долоньку швидко-швидко. Відчуваєте?

Ваші долоньки стали гарячими, це гномики прокинулись і понесли здоров'я у кожную клітинку вашого організму.

А тепер побавимо їх — притиснемо долоні до щічок (вдих — видих); розбудимо їхніх братиків у кожному пальчикові:

- вказівному — щоб полікувати шлунок;
- середньому — печінку;
- великому — щоб кров добре циркулювала кровеносними судинами в організмі;
- безіменному — щоб допомогли стати розумнішими (стимулювання роботи мозку);
- мізинчику — щоб краще працювало серце і легше дихалося легенями.

(Діти, слухаючи ці слова, потирають пальчики лівої руки — правою і навпаки.)

— Ще не прокинулись гномики у вухках. Загніть швиденько вухка вперед, спочатку мізинчиком, а потім іншими пальцями.

Притисніть вушні раковини до голови, а потім відпустіть. Повторіть ще кілька разів.

А тепер закотіть кінчиками великого і вказівного пальців мочки вухок. Потягніть їх униз і відпустіть. Ось так повторити 5–6 разів. Настала черга розбудити гномиків у ногах. Постукайте тихенько

пальчиками по ногах (по ахіллесових сухожиллях і під колінами — 20 с).

МАЛЮЄМО КОЛЬБОРОМ (дотиковий масаж)

«Намалюємо брови» (вказівними пальцями провести по лінії брів у напрямку носа до вух, легко натискаючи, 5 разів).

«Великі вушка» (вказівним і великим пальцями кожної руки відтягнути мочки вух, 5 разів).

«Вузькі очі» (натискаючи вказівними пальцями на зовнішні куточки повік, трохи звузити їх, 5 разів).

«Козацькі вуса» (вказівними пальцями кожної руки легко натискати від носа, 5 разів).

«Зробимо зелені браслетки» (потерти великим і вказівним пальцями правої руки зап'ястя лівої руки. Те саме — навпаки, по 5 разів кожною рукою).

«Знімемо рукавички» (вказівним, великим і середнім пальцями правої руки потерти долоню лівої. Те саме — навпаки, по 3 рази кожною рукою).

ЛІПИМО ВУХО СЛОНА (масаж вушних раковин)

1) В. П. — сидячи по-турецьки.

2) Погладити вушні раковини по краях, потім по борозенках та за вухами.

3) Лагідно відтягнути вгору, вниз, в сторони (по 4–5 разів у кожному напрямку).

«Ліпимо» вухо зсередини.

ЩІТОЧКОВИЙ МАСАЖ

Тривалість його 5–7 хвилин, час проведення — друга половина дня. Діти при цьому перебувають у трусиках, босоніж. Масаж проводиться щіткою з довгою ручкою (щітка завдовжки 40 см, із грубим ворсом). Масаж складається з трьох прийомів: погладжування, постукування, прогладжування. Щіточковий масаж сприяє злущуванню верхнього відмерлого шару шкіри, поліпшує функцію потових і сальних залоз, підвищує місцеву температуру шкіри, прискорюючи кровообіг у поверхневих судинах шкіри.

Енергійний вплив на шкіру дає тонізуючий ефект, а ніжний — заспокійливий. Рухи мають бути плавними, урівноваженими, а ступінь тиснення таким, щоб викликала приємні відчуття. Самомасаж розпочинають із лівої ноги.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Діти, прокидайтеся, до вас знову завітала Королева Щіточка зі своїми подружками! Подружки-щіточки дуже

люблять гратися з вами. Спочатку пограємось із ніжками. Де ваші ніжки? Починаємо з лівої ноги.

— Ходить щіточка по доріжці — гладить нашу ніжку.

Погладжування передньої частини ноги знизу вгору. (Двічі)

Погладжування задньої частини ноги знизу вгору. (Двічі)

Погладжування зовнішньої частини ноги знизу вгору. (Двічі)

Погладжування внутрішньої частини ноги знизу вгору. (Двічі)

— Весела щіточка стала і по ніжці пострибала.

Постукування в тій самій послідовності.

— Пострибала, пострибала і відпочивати стала.

Погладжування ніжки.

(Аналогічно проводиться масаж правої ноги.)

— Перебігають щіточки на животик. Ходять озираються, погладжують.

Погладжування м'яке, ніжне, ледь торкаючись шкіри (по 4 колові рухи в один бік).

— Піднялись щіточки на груди.

Погладжування. Правою рукою масажувати м'язи лівого боку грудей і спини. Лівою — м'язи правого боку (колові рухи по 4 рази). Грудні залози не масажуються.

— Пішла щіточка з ручками привітатись.

Погладжування лівої руки по зовнішньому боку. (Двічі)

Погладжування лівої руки по внутрішньому боку. (Двічі)

Постукування лівої руки в тій самій послідовності. (Двічі)

Погладжування лівої руки в тій самій послідовності. (Двічі)

(Аналогічні дії проводяться з правою рукою.)

— Ось і погратися щіточки, втомилися, нехай повертаються до Королеви щітки!

Вправи на позбавлення напруження та розслаблення

РЕЛАКСАЦІЯ М'ЯЗІВ НІГ

Вправа 1

1) В. П. — лежачи на спині, випрямити ноги.

2) Ступні ніг поставити перпендикулярно. Носки нахилити до себе, розслабитися.

(Повторити 4–5 разів.)

Вправа 2

1) В. П. — лягти на ліжко.

2) Піднятися, опустити ноги з ліжка.

(Повторити 3–4 рази.)

3) Повернутись у В. П.

РЕЛАКСАЦІЯ М'ЯЗІВ ТУЛУБА

Вправа 1

- 1) В. П. — лежачи на спині.
- 2) Зробити вдих — втягнути живіт у себе.
- 3) Видих.

(Повторити 4–5 разів.)

Вправа 2

- 1) В. П. — лежачи на спині, руки під голову
- 2) Ноги зігнуті в колінах, стегна підняти.
- 3) Опустити стегна, ноги випрямити.

(Повторити 3–4 рази.)

Вправа 3

Вправа глибокого вдиху і видиху.

(Повторити 4–5 разів.)

Вправа 4

- 1) В. П. — лежачи на спині.
- 2) Узятися за плечі обома руками, схрестивши їх на грудях.
- 3) Повернутися ліворуч, праворуч.
- 4) Підняти плечі, опустити.

(Повторити 5–6 разів.)

Вправа 5

- 1) Поетапно нахилити голову ліворуч, праворуч.
- 2) Зупинитися.

(Повторити 4–6 разів.)

РЕЛАКСАЦІЯ ЛИЦЬОВИХ М'ЯЗІВ

Вправа 1

Міцно стиснути зуби, потім розслабити («горішок»).

Вправа 2

Широко відкрити рота, потім закрити («роззява»).

Напруження біля вушних раковин.

Вправа 3

Вишкірити зуби; напруження в щоках («лускунчик»).

ШВИДКЕ РОЗСЛАБЛЕННЯ

Вправа 1 «Фільм»

Лежачи на спині, заплющити очі, увявити щось і проглянути як фільм.

Вправа 2

Зробивши вдих, затримати подих і втягнути живіт, зафіксувати положення, видих (тричі).

Вправа 3

Зробивши вдих, максимально затримати подих. Після цього полежати вільно (тричі).

Вправа 4 «Обійми»

Вихователь. Зробивши вдих, затримайте подих і, схрестивши руки, обійміть себе руками за плечі, стискаючи їх якомога сильніше. «Насолодившись», зробіть видих і розслабтеся. Руки залиште у тому самому положенні.

Не поспішайте завершити релаксацію (це загальні правила для аналогічних релаксаційних технік). Лежіть доти, доки вам цього хочеться. Потім потягніться ніби після пробудження від сну, і повільно розплющуючи очі, сідайте.

Вправи на розслаблення

ПОЗА СПОКОЮ

Сісти ближче до краю стільця, спертися на спинку, руки вільно покласти на коліна, ноги злегка розставити. Вихователеві необхідно вимовляти формулу загального спокою повільно, тихим голосом, із тривалими паузами.

Всі уміють танцювати,
І стрибати, й малювати,
Та не всі іще уміють
Розслаблятися, спочивать.
Є у нас така гра —
Дуже легка і проста,
Уповільнюється рух,
І зникає все навкруг...
І стає нам зрозумілим,
Що розслаблення нам миле!

КУЛАЧКИ

Вихователь. Стисніть міцно пальці в кулаки. Руки лежать на колінах. Стисніть кулаки ще міцніше, щоб кісточки побіліли. Он як напружилися руки! Значне напруження. Нам неприємно так сидіти! Руки втомилися. Розслабили руки. Відпочиваємо. Кисті рук потеплішали. Стало легко й приємно. Слухаємо і робимо, як я. Спокійно! Вдих — видих!

(Ця і кожна наступна вправа повторюються тричі.)

Руки на колінах,
Кулачки стиснуті,
Міцно, з напруженням
Пальці притиснуті. (Стиснути пальці.)

Пальчики сильніш стискаєм —
 Відпускаєм, розтискаєм.
(Легко припідняти та опустити розслаблену кисть.)

ОЛЕНІ

Вихователь. Уявімо собі, що ми — «олені». Піднести руки над головою, схрестити їх, широко розчепірівши пальці. Ось які роги у «оленя»! Напружте руки. Вони стали твердими! Нам важко й незручно так тримати руки. Напруженість неприємна. Швидко опустить руки на коліна. Розслабили руки. Спокійно. Вдих — видих!

Вправи, що спрямовані на розслаблення м'язів ніг

Перед початком роботи з цими вправами діти повинні засвоїти вправи, що спрямовані на розслаблення м'язів рук. Добре, якщо кожна дитина повторить ці вправи. Повторення може бути завершене віршами.

Руки не напружені,
 А розслаблені.
 Наші руки так стараються,
 Хай і ноги розслабляються!

ПРУЖИНКИ

Вихователь. Уявімо, що ми поставили ноги на «пружинки». Вони вистрибують із підлоги і відштовхують носки наших ніг таким чином, що вони підіймаються догори, а п'яти продовжують упиратися в підлогу. А тепер натискаємо на «пружинки». Сильніше! Ноги напружені! Важко так сидіти. Припинили натискати на пружинки. Ноги розслабилися. Приємно. Відпочиваємо. Вдих — видих!

ЗАСМАГАЄМО

Вихователь. Уявіть собі, що ноги «засмагають на сонечку» (*випростувати ноги вперед, сидячи на стільці*). Піднімаємо ноги, тримаємо. Ноги напружилися. (*Вихователь може запропонувати кожній дитині самій спробувати помацати, якими твердими стали її м'язи.*) Напружені ноги стали твердими, наче камінь. Опустили ноги. Вони втомилися, а тепер відпочивають, розслабляються. Як добре, приємно стало! Вдих — видих!

Ми чудово засмагаєм!
 Вище ноги піднімаєм!
 І тримаєм, і тримаєм...
 Засмагаєм! Опускаєм!

(Ноги різко опустити на підлогу.)

Ноги не напружені,
А розслаблені.

Вправи, що спрямовані на розслаблення м'язів рук, ніг і тулуба

ШТАНГА

Вихователь. Займімося спортом. Підведіться! Уявіть собі, що ви «підіймаєте важку штангу». Нахиліться, візьміть її. Стисніть кулаки. Повільно підіймайте руки. Вони напружені! Важко! Руки втомилися. «Кидаємо штангу» (*руки різко опускаються вниз і вільно звисають уздовж тулуба*). Вони розслаблені, ненапружені, відпочивають. Дихається легко. Вдих— видих!

Під час виконання вправи вихователю можна торкнутися м'язів плеча й передпліччя кожної дитини і перевірити, як вони напружилися.

КОРАБЛИК

Вихователь. Уявімо собі, що ми на «кораблі». Для того щоб не впасти, розставте ноги ширше і притисніть їх до підлоги. Руки зчепіть за спиною. Хитнуло «палубу», притискаємо до підлоги праву ногу (*права нога напружена, ліва розслаблена, трохи зігнута в коліні, носком торкається підлоги*). Розпрямилися! Розслабили ногу. Хитнуло в протилежний бік. Притискаємо до підлоги ліву ногу. Розпрямилися! Вдих — видих!

Вправа виконується по чергово для кожної ноги. Вихователь звертає увагу кожної дитини на напружені та розслаблені м'язи ніг.

Після навчання розслаблення ніг рекомендується ще раз повторити позу спокою.

Вправи, що спрямовані на розслаблення м'язів живота

КУЛЬКА

Вихователь. Уявімо, що ми надуваємо «повітряну кулю». Покладіть руку на живіт. «Надуваємо» живіт, неначе це велика «повітряна куля». М'язи живота напружуються. Це сильне напруження неприємне! Не надуватимемо «велику кулю». Зробимо спокійний вдих животом так, щоб рукою відчутти невелике напруження м'язів. Плечі піднімати можна. Вдих — видих! М'язи живота розслабилися. Стали м'якими. Тепер легко зробити новий вдих. Повітря саме легко входить до легенів. І видих вільний, ненапружений!

Ось як кульку надуваєм!
Рукою перевіряєм. (*Вдих.*)
Кулька луснула — видихаєм,
Наші м'язи розслабляєм.
Дихається легко... рівно... глибоко...

СТІЛЬЧИК

Кожна дитина лежить на спині, руки вздовж тіла. Вона повільно починає підводитися та сідає ніби на «стілчик». Під час підйому м'язи живота напружуються, а коли вона сідає — розслаблюються. Стало добре, приємно. Поступово, повільно діти лягають знову на спину. М'язи знову напружуються, а потім розслаблюються.

Вправи, що спрямовані на розслаблення м'язів шиї

ЦІКАВА ВАРВАРА

Вихователь. Поверніть голову ліворуч, намагайтеся це зробити так, щоб побачити якомога далі. Зараз м'язи шиї напружені. Помацайте шию з правого боку, м'язи стали твердими, ніби кам'яними. Повернімося у вихідне положення. Аналогічно в протилежний бік. Вдих — видих!

Ця цікава Варвара
Гляне вліво...
Гляне вправо...
Потім знову уперед —
Нехай трохи відпочине.

Шию не напружена, а розслаблена.

Рухи повторюються по 2 рази у кожен бік.

Вихователь. Тепер підведіть голову. Погляньте на стелю. Ще більше відкиньте голову назад! Як напружилися шия! Неприємно. Дихати важко. Розпрямилися. Стало легко, вільно дихається. Вдих — видих!

А зараз повільно схиляємо голову донизу. Напружуються м'язи шиї. Ззаду вони стали твердими. Розпряміть шию. Вона розслаблена. Приємно, добре дихається. Вдих — видих!

Наступні групи вправ будуть спрямовані на розслаблення м'язів обличчя і мовленнєвого апарата. Розслаблення цих м'язів є важливим не тільки для позбавлення загального збудження. Вони важливі також для формування чіткого, спокійного мовлення дитини. Тому вихователю рекомендується використовувати ці вправи і під час роботи з дітьми, які страждають на порушення мовлення. Принцип контрасту з напруженням зберігається і на цьому етапі, причому знову напруження має бути короткочасним, розслаблення — тривалим, щоб саме воно зафіксувалося у свідомості дитини.

Ці групи вправ містять також і розслаблення за уявою. Воно полягає у впливі на дітей лише словом. Коли дитина, яка має підвищену

емоційність, навчитися м'язового розслаблення, з'явиться можливість позбавлення емоційного напруження шляхом навіювання. Діти легко піддаються навіюванню, яке проводиться як гра «Чарівний сон».

Дитина перебуває в позі спокою, очі заплющені, вона уважно слухає ведучого і виконує особливі команди — спеціальні формули навіювання. Шляхом навіювання поглиблюється та закріплюється стан спокою і м'язового розслаблення, що викликається у дітей за уявою.

Вправи, що спрямовані на розслаблення мовленнєвого апарата (губ, нижньої щелепи)

ХОБОТОК

Вихователь. Витягуємо губи «хоботком» (як при артикуляції звуку «у»). Губи напружилися. Нахиляємо «хоботок». Тепер губи стали м'якими, ненапруженими (рот злегка прикритий, губи розслаблені).

Я наслідую слона,
Губи хоботком тягну,
А тепер їх відпускаю
І на місце повертаю.
Губи не напружені,
А розслаблені.

РОТ НА ЗАМКУ

Вихователь. Стискаємо губи таким чином, щоб їх зовсім не було видно. Сильно-сильно стискаємо губи. Їм стає неприємно. Відпускаємо губи. Ось якими м'якими й ненапруженими вони стали!

ЖАБЕНЯТА

Вихователь. Губи витягуються, як при вимові звуку «і», а потім повертаються на місце.

Розтягаєм рот до вуха,
Як це робить і ропуха.
Розтягну я рот до вух
І ніскільки не втомлюсь!
Губи не напружені,
А розслаблені.

ГОРІШОК

Вихователь. Уявіть, що ви «розгризаєте твердий горішок». Міцно стискаємо зуби. Щелепи напружилися, стали, наче кам'яні.

Це неприємно. Розтисніть щелепи — стало легко, рот трохи відкритий, усе в ньому розслаблене.

Зуби міцно ми стиснимо,
Ну а потім розтиснимо.
Губи трохи відкриваються,
Все чудово розслабляється.

ЧАРІВНИЙ СОН

Дитина перебуває у позі спокою.

Вихователь. Зараз, коли я читатиму вірші, ви заплющте очі. Починається гра «Чарівний сон». Ви не заснете по-справжньому, всі чутимете мене, але не рухатиметеся і не розплющуватимете очі, поки не «прокинетесь». Уважно слухайте і повторюйте подумки мої слова. Шепотіти не потрібно. Спокійно відпочивайте, заплющивши очі. «Чарівний сон» завершиться, коли я скажу: «Розплющте очі». Увага! Настає «чарівний сон».

Вії опускаються...
Очі заплющуються...
Ми спокійно спочиваєм, *(Двічі)*
Сном чарівним засинаєм.
Дихається легко, рівно, глибоко.
Руки наші спочивають...
Ноги теж відпочивають,
Спочивають, засинають. *(Двічі)*
Шия не напружена
І розслаблена...
Губи трохи розгуляються,
Все чудово розслабляється. *(Двічі)*
Дихається легко... рівно... глибоко...

(Тривала пауза.)

Ми спокійно спочивали,
Сном чарівним засинали.
Добре нам відпочивати!
А пора уже й вставати!
Міцно кулачки стискаєм,
Їх повище піднімаєм.
Потягнутися! Усміхнутися!

Усім розплющити очі та підвестися!

Віршовану формулу вихователь читає повільно, тихим голосом, із тривалими паузами. Бажано використовувати спокійну музику. Цю вправу можна виконувати перед денним або нічним сном дітей для позбавлення накопиченої втоми і напруження.

Вправи, що спрямовані на розслаблення мовленнєвого апарата (губ, щелеп, язика)

СЕРДИТИЙ ЯЗИК

Вихователь. Язик упирається у верхню губу, потім відпускається. Він намагається виштовхнути зуби назовні, потім розслабляється, ніби «спить».

З язиком сталося щось:
Він штовхає зуби!
Наче хоче їх за щось
Виштовхнуть за губи!
Він на місце повертається
І чудово розслабляється.

ГОРОШИНА

Вихователь. Язик притискається до щоки і тисне на неї, ніби за щокою схована «горошина». Язику незручно залишатися у такому положенні, ми повертаємо його на місце. Він розслабився, відпочиває.

ГІРКА

Вихователь. Утримуючи кінчик язика за нижніми зубами, вигнути його гіркою. Неприємно так довго тримати язика. Він повертається на місце й розслабляється.

Арт-терапевтична техніка, що допомагає позбутися нервового напруження

ЖИВОПИС ЗА ДОПОМОГОЮ ПАЛЬЦІВ

Живопис за допомогою пальців добре впливає на психіку дитини, оскільки викликає тактильні та кінестетичні відчуття, що заспокоюють і розслабляють нервову систему. Від того, хто малює, не вимагається великої майстерності. За допомогою фарб дитина може виплеснути емоційне напруження, гнів, образи, біль, радість. Досвід обмацування є дуже важливим досвідом у дошкільному і молодшому шкільному віці. Можна напевне сказати, що діти відчують сенсорний голод, оскільки батьки часто позбавляють дитину можливості всього торкнутися. Дотик до фарб пальчиком, їх розмазування по ватману дозволяє дитині залучитися до приємного процесу творчості, змушуючи працювати внутрішні резерви організму. Тому вихователю необхідно підбадьорити дитину, дозволити їй забруднитися у процесі малювання пальцями, подати приклад, почавши малювати разом із нею. Заздалегідь, звісно,

необхідно надіти на дитину фартух, запропонувати їй фарби, що легко змиваються, і накрити поверхню столу клейонкою.

Коли дитина малюватиме, вихователь просить її розповісти, що зображене на малюнку. Обов'язково хвалить дитину та її роботу.

ЖИВОПИС ЗА ДОПОМОГОЮ НІГ

Особливе відчуття свободи і творчості під час малювання ногами важко передати словами. Перш ніж запропонувати цю методику дитині, вихователь намагається сам що-небудь намалювати ногами в спокійній обстановці, прислухаючись до свого емоційного стану. Іноді емоції, що виникають під час такої діяльності, є незвичайними, і необхідно їх добре відчутти для того, щоб, спілкуючись із дитиною, вихователь міг ними володіти.

Під час малювання ногами слід розстелити на підлозі велику клейонку. На неї покласти аркуші ватману або щільного паперу, можна використовувати залишки старих шпалер. Поряд вихователь ставить маленький лоток із фарбою. Потім просить кожну дитину роззутися, зняти шкарпетки і розповісти, що відчують ноги, коли вони вільні, що можна зобразити за допомогою ніг. Показує, як користуватися фарбою, як і що можна намалювати ступнями і пальцями ніг. Просить кожну дитину залишити якомога більше різноманітних відбитків, а потім спробувати що-небудь намалювати.

Спонукає дітей розповісти про те, що кожен із них намалював. Обов'язково хвалить кожну із них. Після завершення малювання діти миють ноги і витирають їх рушником, відбувається масаж ніг, що заспокоює дітей.

РОБОТА З ГЛИНОЮ

Робота з глиною залишає приємні відчуття, дозволяє розслабитися.

Гнучкість і податливість глини дають можливість отримувати як тактильні, так і кінестетичні відчуття. Помилки в роботі легко усуваються. Висохнувши, глина перетворюється на дрібний порошок і легко змивається з рук, очищається з одягу. Також глина має лікувальні властивості, сприяє загоєнню ран.

Для роботи з глиною необхідні ящик з інструментами, паличка для розмішування глини, ганчірочки і баночки з водою для змивання глини.

Під час роботи вихователь повинен дозволити кожній дитині відчути глину. Для цього спільно можна виконати такі завдання:

- заплющити очі та відчути шматок глини, «подружитися» з ним. Який він: гладкий або шорсткий? холодний або теплий? вологий або сухий? важкий або легкий?

- стиснути шматок глини у кулаку, потім розгладити глину пальцями або тильною стороною руки.

Вихователь разом із кожною дитиною робить виріб із глини, хвалить їх, запитує, що кожна дитина відчувала, працюючи з глиною. Обов'язково зберігає вироби дітей.

Заняття з глиною позбавляють стресу, допомагають передати відчуття без слів, а також дозволяють залучити до соціальної активності нетовариських дітей.

ІГРИ З ПІСКОМ

Ігри з піском позитивно впливають на розвиток дитини, стабілізують її емоційний стан. Для гри з піском у приміщенні необхідні:

- водонепроникний дерев'яний ящик;
- чистий просіяний пісок (краще його прожарювати в духовці), яким заповнюється 1/3 ящика;
- вода, щоб можна було змочити пісок.

На рівній поверхні піску кожна дитина і вихователь по черзі роблять відбитки кистей рук: внутрішньої та зовнішньої сторони. Вихователь наголошує, що необхідно затримати руку, злегка втиснувши її, прислухатися до відчуттів. Він розповідає дитині про свої відчуття: «Мені приємно. Я відчуваю прохолоду (або тепло) піску. Коли я рухаю рукою, я відчуваю піщинки. А що відчуваєте ви?»

Можна виконувати такі вправи:

- поводити долонями по поверхні піску, виконуючи зигзагоподібні та колові рухи (як машинки, змійки та ін.);
- виконати ті самі рухи, поставивши долоню на ребро;
- пройтися долоньками по прокладених трасах, залишаючи на них свої сліди;
- створити відбитками долонь, кулачків, кісточок пальців, ребер долонь усілякі візерунки, спробувати простежити подібність візерунків до об'єктів навколишнього світу (ромашка, сонечко, дощик, травичка, дерево, їжачок та ін.);
- пройтися по поверхні піску по черзі окремо кожним пальцем правої та лівої руки;
- згрупувати пальці по два, по три, по чотири, по п'ять, створивши загадкові сліди, пофантазувати: чиї вони;
- пограти на поверхні піску, як на клавіатурі піаніно. При цьому рухаються не тільки пальці, але і кисті рук, здійснюючи рухи вгору-вниз. Для порівняння відчуттів вихователь може запропонувати кожній дитині виконати аналогічну вправу на поверхні столу.

Комплекси психогімнастик

ОБЛИЧЧЯ ЗАГОРЯЄ

Вихователь. Діти, сядьте, будь ласка, на килимку. Уявіть, що спочатку загорятиме на сонечку ваше обличчя. Спочатку загоряє підборіддя. Підставте підборіддя, злегка розтуливши губи і показуючи зубки. (*Вдихнути.*)

Ось летить жучок, хоче сісти комусь на язичок. Швиденько закрийте міцно-міцно ротик, затримайте повітря. Жук полетів далі, відкрийте ротик, полегшено випустіть повітря. Знову летить жук — давайте його проженемо — енергійно подихаємо, ворущачи губками. Полетів жук.

Тепер підставимо до сонця носик, щоб він теж загорів. Очі заплющте, сонце їх засліпило, ротик напіввідкритий. Летить метелик, обирає, на чий носик сісти. Зморщимо носика, піднімемо верхню губку, ротик напіввідкритий, і затримаємо повітря. Метелик полетів. Розслабимо м'язи губ і носика, вільно зробимо видих. Знову летить метелик. Він хоче сісти на чийсь брови. Наші брови схожі на гойдалки. Нехай метелик погойдається на гойдалках. Поворухимо брівками вгору-вниз. Розвеселився метелик і полетів додому. Тепер, діти, розслабте м'язи обличчя, і воно стане таким лагідним, добрим, усміхненим.

Так приємно загоряти. Давайте тепер ляжемо на спинки, розслабимося, нехай усе тіло загоряє, а ми тим часом трішки поспимо.

Під час сну казковий килим-літачок повернув усіх діток

З чарівного дна морського, до знайомої зали цієї.

Ось заняттю і кінець, хто гарно працював — той молодець.

Кому сподобалось — похваліться, а не сподобалось — пожаліться.

Хто ж гарно працював, а хто помірно — оцініть себе мудро і правильно.

До побачення! Будьте здорові!

Але спершу — невеличка перешкода. Залишити спортивну залу зможе той, хто пригадає якого-небудь південного мешканця.

КВІТОЧКА

Вихователь. А тепер давайте знову утворимо коло та уявимо, що в його середині виросла квіточка.

Квіточка-щіточка,

Жовта леліточка,

Краплиночка сонечка —

Сонечкова донечка.

Сонце у хмаринку ховається,

А сонечкова донечка пухом укривається.

Нехай цей пушок понесе вітер у лужок.

Давайте подмемо на кульбабку, спочатку тихенько, а потім все сильніше і сильніше. Розлетівся пушок!

А тепер пограємо в гру, що називається «Сонячні промінчики».

Вихователь піднімає обруч, до якого прикріплені по колу стрічки червоного, жовтого і жовтогарячого кольору. На кінці кожної стрічки прикріплена невеличка паличка, розміром з олівець.

Діти ходять під музику навколо обруча. Музика уривається, діти зупиняються обличчями до обруча, хутко хапаються за кінець будь-якої стрічки і швидко намотують стрічку-промінчик на паличку до самого кінця. Домотавши стрічку, вони беруть прикріплений на ній кольоровий «сонячний зайчик» і об'єднуються у групи відповідно до кольору «зайчика». Перемагають ті, хто швидше вишикувалися у рівну лінію відповідно до свого кольору.

Вихователь. Ось і добігла кінця наша зустріч із Сонечком. Давайте підставимо обличчя до нього, протягнемо долоньки, усміхнемося, весело підморгнемо одне одному. А тепер погладьте себе по руках, голівці — ось ми які гарні!

УСМІХНИСЬ!

Діти утворюють коло:

- Усміхнися сонечку: «Здрастуй, золоте!» (*Руки підняти вгору.*)
- Усміхнися квіточці — хай вона росте! (*Показати на підлогу.*)
- Усміхнися дощику: «Лийся, мов з відра!» (*Руки піднімати по черзі над головою.*)
- Усміхнися друзям: «Бажаю вам добра!» (*Узятися за руки, усміхнутись.*)

ЖИВИЛЬНИЙ ДОЩИК

Вихователь. Діти, ляжте зручніше, заплющте очі та уявіть, що ми з вами знаходимось на дворі. Визирнуло сонечко і м'яко закуталось хмаринкою. Пішов теплий і живильний для рослин дощик. Це дощик, крапельки якого падають на смоляні бруньки рослин, що оживають. Вода обмиває та пестить корені високого дерева і ледь помітну невеличку травичку. Раптом одна крапелька впала нам на носик — яка живильна прохолода, яка сила в цьому маленькому, але вкрай потрібному дощику, що дає життя всьому живому!

У ЗИМОВОМУ ЛІСІ

Вихователь. Діти, уявіть, що ми з вами перебуваємо у густому зимовому лісі. У ньому дуже темно. Раптом визирнуло сонечко. «Доброго ранку, сонечко!..» І відразу ж заблищали, заіскрилися

сніжинки на гілках, на соснах, засріблвся гладкий стовбур старої берези. Ми ступаємо по снігу м'якенькими, нечутними кроками. Навколо тиша... Усі звірі сплять. І лише зрідка чутно, як зацвірінькає синичка, прошмигне якийсь птах-одинак. Тихо і спокійно навколо...

ПОЛІТ НА КЛЕНОВОМУ ЛИСТОЧКУ

Звучить музика. Діти лягають на килимок, заплющують очі.

Вихователь. Любі мої дітки, уявіть, що ви — маленькі-маленькі гномики. Йдете лісом, і кожний із вас знайшов кленовий листочок... Хто — жовтий, хто — червоний. Від нього розливається тепло по всьому тілу. Раптом вітерець підняв листочок у повітря, і ви полетіли на ньому. Летите високо, все, що знаходиться внизу, здається вам маленьким. А ось і наше озерце. Листочок опустився на воду і перетворився на човника. Ви погойдуетесь на хвилях... Підставили щічки до сонечка, нехай воно їх трішки попестить своїми промінчиками. Налетів вітерець, і ви знову піднялися вгору... Ось наш садок, і вам час повертатися до свого будиночка. Подякували листочку... Попрощалися...

ЛЮБА МАТУСЯ

Вихователь. У кожного з вас є мама. Яке хороше, приємне слово, правда, дітки? Заплющте оченята, лягайте зручно й уявіть, що ваша матуся поруч із вами. Вам тепло і приємно біля неї. Мама ніжно гладить вас по голівці, пригортає до себе і тихенько шепоче вам на вушко, що вона вас любить. А тепер ви розкажіть, як її любите. Міцно-міцно пригорніться до неї, обійміть її, адже це ваша ненька... Але мама прощається з вами, адже їй потрібно поспішати, бо вона має безліч справ. Не засмучуйтеся, вона повернеться до вас. Ви їй допомагайте в усьому і частіше будьте біля своєї неньки. Розплющте очі. Приємна у вас була зустріч?

А тепер і нам час зайнятися справами.

БІЛЯ МОРЯ

Вихователь. Ми з вами опинилися на березі моря. Тихо набігають хвилі. Пригріває лагідне тепле сонечко. Від легкого вітерцю набігають хвилі (*ноги згинаємо повільно-повільно*). Вода відійшла (*ноги випрямляємо*). Сонечко припікає, набираємо в руки пісочок, глибоко вдихаємо морське повітря. Пісочок прохолодний, сипучий, випускаємо його з рук (*розтискаємо пальці — видих*). Нам не хочеться рухатися. Ми слухаємо море, дихаємо морським повітрям.

СНІЖОК

Вихователь. Падає ніжний, пухнастий сніжок. Ми — сніжинки, що летять і кружляють у повітрі. Нам легко, радісно, весело. Подуває вітерець, немов грає ніжна, загадкова музика. Ми танцюємо. Вдих на повні груди, нас переповняє радість — видих. Хочеться літати, бути невагомими, радіти життю! Будьте завжди щасливими, ніжними, добрими!

ПОДОРОЖ

Вихователь. Ми заходимо у вагон великого потягу, обираємо собі полицку, зручно лягаємо, заплющуємо оченята.

Потяг рушає і ми чуємо спочатку повільний, потім прискорений стукіт коліс — стук-стук, стук-стук... Повз нас пролітають ліси, поля, ріки...

Легкий вітерець подуває на нас, промінчики сонечка пестять своїм теплом... Нам приємно під стукіт коліс дивитися на пейзажі за вікном. Але потяг уповільнює свій хід, поступово зупиняється — і ми знову опинилися вдома, у нашому дитячому садочку.

КРАПЛІНКИ ДОЩИКУ

Вихователь. Уявіть, що ви — краплинки дощу. Краплинки живуть на білій хмаринці. Раптом хмаринці набридло плавати в небі. Вона вирішила розсипати краплинки дощу на землю.

Вони полетіли до землі: одні краплинки впали на травичку, інші — на квіточки, решта впала на землю... Краплинки напоїли землю, вмили квіти і травичку. Духмяний аромат квітів і трави наповнював повітря. Ми вдихаємо аромат, насолоджуємося красою.

ПОЛІТ НА ЗЕЛЕНІЙ КУЛЬЦІ

Звучить музика. Діти лягають на килимок, тримаючи в руках повітряні кульки, дивляться на них.

Вихователь. Любі мої діточки! Уявіть, що ви — маленькі-маленькі гномики. Ви йдете лісом і кожний із вас знаходить кульку. Берете її, вона зеленого кольору, від неї розливається тепло, спокій по всьому тілу. Раптом вітерець підняв кульку у повітря, і ви полетіли. Летите високо-високо. Усе, що є внизу, здається маленьким. А ось лісова галявина, кулька опустилася і перетворилася на зелений листочок. Підставте щічки до листочка, нехай він трішки попестить їх. Налетів вітерець, і ви знову піднялися вгору. Ось наш садочок, і вам час повертатися до свого будиночка. Подякуйте кульці. Попрощайтеся. Посміхніться і скажіть: «Веселий сміх — це здоров'я!»

ЛІКАРІ ПРИРОДИ

Вихователь. Підніmemo ручки до гори привітаємося з сонечком: «Добрий день, сонечко!»

Опустимо ручки долоньками вниз, привітаємося із земелькою: «Добрий день, земелько!»

Простягнемо ручки вперед, привітаємося із водичкою: «Добрий день, водичко!»

Поставимо ручки до плечей, привітаємося із вітерцем: «Добрий день, вітерець!»

Я — КВІТКА

Вихователь. Давайте уявимо, що кожен із вас — маленька насінина, яка потрапила в ямку. *(Діти присідають.)*

Вас зігриває сонечко, поливає дощик і ви починаєте проростати. *(Діти повільно підводяться.)*

З маленької насінинки виросла квітка і розквітла. *(Діти піднімають руки вгору, показуючи як розпускається бутон.)*

Її зігриває сонечко, гойдає вітерець. *(Діти похитують руками.)*

До квітки прилітають метелики, бджілки. Яка корисна квітка! Відчуйте в серці радість від її користі. *(Діти кладуть руки біля серця.)*

Аж раптом прибігли діти і хочуть зірвати квітку. Відчуйте страх!

Квітка не може втекти і сказати: «Я жити хочу!» Проте, ви її не зірвали, відчули страх квітки.

Зраділа вона: «Я жива!» Посміхніться квітці.

Я — КВІТКА

У дітей на долоньках лежать червоні квіточки. Діти промовляють: «Я червона чарівна квіточка. Я освітлена сонцем на лісовій галявині. Я дуже чудова запашна квіточка, навколо мене пурхають метелики, дзижчать лісові бджоли».

Я — ЛИСТОЧОК

Діти тримають у руках зелені листочки і промовляють: «Я — маленький зелений листочок. Мене весело хитає вітерець і наче кличе за собою, я відриваюсь від гілочки, злітаю. Як хороше над землею. А коли втомлюся, опускаюся на неї відпочити».

Я — СОНЕЧКО

Діти мають покласти хустинки на долоньки, простягнути руки вперед і промовляти: «Я — маленьке сонце. Я прокидаюсь, умиваюсь, розчісую свої промінчики і піднімаюсь над обрієм. Я — велика куля. У мене багато тепла і світла. Я дарую своє тепло всій землі:

лісам, річкам, лукам. Я дихаю теплом. Я лечу над землею й освітлюю зелене листя, жовту квітку».

Вони утворюють коло, узявшись за руки, передають одне одному тепло, світло, колір.

СОНЕЧКО

Дітям необхідно заплющити очі, простягти руки, уявити, що на долоньках лежать маленькі сонечка. Через пальчики йде тепло по всій руці, руки відпочивають. Сонячні промінчики зігрівають стопи, пальці рук та ніг відпочивають. Уявити живіт як кульку. На вдиху кулька злегка піднімається, на видиху — опускається. Дихання заспокоюється, стає повільним, рівномірним. Слід усміхнутися та говорити добрі слова одне одному.

Психоформули

Я — дитина хороша, ласкава.

Я привітна, гарна, славна,

Я здорова, не хворію,

Зимі білосніжній радію.

Доброго ранку життєдайна земле!

Доброго ранку, джерельна водице!

Доброго ранку, чисте повітря!

Доброго ранку, сонечко!

Доброго ранку, звірі!

Доброго ранку, люди!

Усміхнуся сонечку:

«Здрастуй золоте!»

Усміхнуся квіточці —

Хай вона цвіте.

Усміхнуся дощику:

«Лийся мов з відра!»

Друзям усміхнуся:

«Бажаю вам добра!»

Я — здорова гарна дитина.

Всім дітям групи я бажаю здоров'я.

Нехай вони будуть веселі,

Здорові, красиві, щасливі.

Вихователь. А тепер лягайте зручно, заплющте оченята, руки покладіть долонями догори. Привітаймо природу і людей, повторюйте за мною:

Доброго ранку, життєдайна земле!

Доброго ранку, джерельна водице!

Доброго ранку, чисте повітря!

Доброго ранку, звірі!
 Доброго ранку, люди!
 Повітря, земля і вода — це
 Природа.
 Тварина, рослина і птах — це
 Природа.
 Природа — це я. І ти —
 Це Природа.
 Повинні ми жити у злагоді.

Наприкінці діти утворюють коло, беруться за руки, стискають їх легенько і усміхаються одне одному, а потім дарують свою усмішку Всесвіту.

Пальчикова гімнастика

Пальчикові вправи

ПАЛЬЧИКИ ВІТАЮТЬСЯ

1. Однією рукою: кінчиком великого пальця правої руки по чергово торкатися кожного пальця цієї самої руки (те саме лівою рукою);

2. Обома руками: тримаючи долоні вертикально одна навпроти одної, по чергово (починаючи з мізинців і завершуючи великими пальцями) з'єднувати і розводити пальці, промовляючи слова: «Добридень, пальчику!»

СТИСНЕМО-РОЗТИСНЕМО

Кожна дитина ритмічно стискає пальці в кулак і розтискає, промовляючи при цьому: «Стиснемо — розтиснемо!»

МОЛОТОЧОК

Вказівним пальцем однієї руки кожна дитина стукає по долоні другої.

БІГУНЕЦЬ

Кожна дитина «біжить» пальцями по столу, по руці, по колінам, пересуваючи по черзі вказівний та середній пальці.

МЛИНОК

Поставивши один кулачок над другим, кожна дитина робить обома колові оберти.

СТРУСИМО ВОДУ З ДОЛОНЬОК

Кожна дитина струшує обома долонями — спершу сильніше, потім слабше.

ХВИЛІ

Кожна дитина робить хвилеподібні рухи перед грудьми — з одного боку в другий.

СІЧЕМО КАПУСТУ

Ребром однієї долоні кожна дитина б'є по розгорнутій другій долоні.

ПЕРЕМО БІЛИЗНУ

Кожна дитина тре одним кулачком по другому.

ПАДАЄ СНІГ

Кожна дитина робить плавні синхронні рухи обома руками згори донизу.

КІНЬ БІЖИТЬ

Кожна дитина почергово стукає по столу чотирма пальцями руки (крім великого).

ГРАЄМО НА ФОРТЕПІАНО

Кожна дитина довільно імітує пальцями обох рук гру на фортепіано.

СЛОН ІДЕ

Виставивши вперед вказівний палець («хобот»), кожна дитина переступає чотирма пальцями по столу.

БАРАБАНЩИК

Двома пальцями обох рук (вказівними) кожна дитина «барабанить» у повітрі або по столі.

ПТАШКИ ДЗЬОБАЮТЬ ЗЕРНЯТА

Зігнутиим вказівним пальцем однієї руки або обох рук кожна дитина стукає по столу (або по підлозі).

БУДИНОЧОК

Обидві долоні кожної дитини розташовані перед очима й складені кутом. Кінчики пальців притулені один до одного («дах»), середній

палець правої руки піднятий угору («димар»), кінчики мізинців торкаються один до одного, утворюючи пряму лінію («балкон»).

ПРАПОРЕЦЬ

Чотири пальці кожної дитини разом витягнуті, а великий спущений до низу. Зовнішній бік долоні повернутий до себе.

ЧОВНИК

Обидві долоні кожної дитини з витягнутими пальцями поставлені на ребро. Великі пальці притиснуті всередині до долоні («ківшиком»).

ПАРОПЛАВ

Обидві долоні кожної дитини стулені «ківшиком», а великі пальці підняті вгору.

СТІЛЕЦЬ

У кожної дитини одна долоня зі стиснутими у кулак пальцями приставляється до другої долоні, що поставлена вертикально пальцями вгору.

СТІЛ

На лівий кулак кожної дитини покладена долоня правої руки з прямими, притиснутими один до одного пальцями (положення зворотне).

ЯЛИНКА

Долоні з переплетеними пальцями (під кутом одна до одної) кожної дитини обернуто зовнішнім боком від себе. Лікті відведені від тулуба.

СОБАЧКА

Права долоня кожної дитини витягнута ребром і трішки розгорнута на себе. Великий палець піднятий догори, мізинець рухається вниз — вгору. Те саме — із зігнутим вказівним пальцем.

КІШКА

Середній та безіменний пальці кожної дитини спираються на великий, вказівний палець та мізинець підняті догори.

МИШКА

Середній та безіменний пальці кожної дитини спираються на великий. Вказівний палець та мізинець зігнуті в дужки й кінчиками притиснуті до середнього та безіменного пальців.

ЗАЄЦЬ

Пальці кожної дитини стиснуті у кулак. Вказівний та середній палець виставлені догори. Діти рухають ними.

КІНЬ

Права долоня кожної дитини витягнута ребром від себе. Великий палець піднятий догори. Ліва долоня покладена на праву під кутом («грива»). Великі пальці — «вуха».

КОЗА

Внутрішній бік долоні обернено донизу. Вказівний палець та мізинець виставлені вперед. Середній та безіменний палець притиснуті до долоні й охоплені великим.

КАЧКА

У кожної дитини долоня з втягнутими пальцями складена у вигляді кута, вказівний палець торкається великого.

ПІВНИК

Долоня кожної дитини поставлена вертикально. Вказівний палець спирається на великий. Решта пальців розчепірені й підняті догори.

КУРКА

У кожної дитини долоні в горизонтальному положенні. Зігнуті великий та вказівний пальці утворюють овал. Решта пальців напівзігнуті («гребінь»).

БДЖОЛА

Середній палець кожної дитини виставлений уперед і спирається на зігнуті вказівний та безіменний пальці. Діти крутять пальцями в різні боки.

ДЕРЕВО

Обидві руки до ліктя та долоні кожної дитини повернуті зовнішнім боком від себе, перехрещені, великі пальці притиснуті один до одного. Пальці розведені й підняті догори («гілочки»); діти ворухать ними.

ПТАШКА

Обидві долоні кожної дитини обернуто внутрішнім боком до себе й заведені одна за одну. Великі пальці переплетені («голівка»), а решта пальців — «крила». Діти махають ними.

ВОВК

Із положення «пароплав» великі пальці кожної дитини зігнуті всередину й притиснуті один до одного, утворюючи чоло. Решта у вигляді «човника» утворюють верхню та нижню щелепи.

ЛИСИЦЯ

Положення те саме, як і для «вовка», але додатково всередині між долонями кожної дитини містяться зігнуті мізинці.

ДРАБИНКА

До кінцівки великого пальця лівої руки кожної дитини прикладається кінцівка вказівного пальця правої руки, потім кінцівка вказівного пальця лівої руки з'єднується з кінцівкою великого пальця правої руки. Потім усі рухи повторюються. Рухи починаються на рівні грудей, а потім піднімаються усе вище й вище.

ОСА

У кожної дитини рука стиснута в кулак, випрямлений вказівний палець. Дитина обертає ним, вимовляючи: «З-з-з!»

ОКУЛЯРИ

Кожна дитина утворює два кола великими і вказівними пальцями обох рук, а потім з'єднує їх і підносить до очей.

ПТАШКА П'Є ВОДИЧКУ

У кожної дитини пальці лівої руки злегка стиснуті у кулак, великий палець лівої руки опускається в отвір.

ДАХ

У кожної дитини кінцівки пальців лівої та правої руки з'єднуються, долоні перебувають у нахиленому положенні.

КВІТКА

У кожної дитини долоні у вертикальному положенні, нижні частини долонь притиснуті одна до одної, пальці розчепірені й трішки зігнуті.

РАВЛИК

Права рука кожної дитини лежить на столі долонею донизу, вказівний і середній пальці тягнуться вперед, решта пальців згинаються.

ДОЛОНІ НА СТОЛІ

На рахунок «один, два» діти розчепірюють пальці, потім зводять їх до купи.

ДОЛОНЯ, КУЛАК, РЕБРО

На рахунок «один, два, три» діти послідовно виконують зазначені рухи.

ЗАМОК

На рахунок «один» діти стулюють долоні, на «два» — з'єднують у «замок».

НОЖИЦІ

Вказівний та середній пальці обох рук кожної дитини імітують стриження волосся.

ПОТЯГУСІ

Діти зчіплюють пальці в «замок», розкривають руки й витягують їх уперед, згодом розслаблюють руки.

РОЗМИНКА

Пальцями однієї руки діти по черзі розминають проміжки між пальцями другої руки. Те саме роблять із пальцями другої руки.

КИЦЯ

Кожна дитина різко згинає напружені пальці, наслідуючи розгнівану кицю, плавно розпрямляє пальці.

РАХІВНИЧКА

Кожна дитина тримає руки перед собою, пальці напружені, по черзі згинає пальці, починаючи з великого і лічить: «Один, два, три...», розгинає пальці й лічить у зворотному порядку.

ТЮЛЬПАН

Діти змикають долоні у формі «голівки тюльпана», повільно розпрямляють напружені пальці. Різко розкривають «голівку тюльпана» й розслаблюють руки.

МЕТЕЛИК

Кожна дитина стуляє разом напружені зап'ястя рук зовнішнім боком до себе, швидко змахнувши ними, немов метелик крилами.

БІГ НАВВИПЕРЕДКИ

Вказівний та середній пальці обох рук кожної дитини «бігають» по столу.

ДИТИНА ЛІЗЕ НА ДЕРЕВО

Лікоть правої руки кожної дитини на столі, пальці розчепірені («дерево»). Два пальці лівої руки «лізуть» угору по правій руці.

ДЗВІНОЧОК

Великий, середній та вказівний пальці кожна дитина стуляє до купи, вони «тримають дзвіночок» і «дзвонять».

Навчивши дітей за допомогою рук і пальчиків зображувати різних звірів та різні предмети, вихователь може разом із дітьми розповідати і показувати різноманітні казки та оповідання. У дітей розвивається зв'язне мовлення, пам'ять, уява та координуються мовлення і руки.

ЯГІДКИ

Ягідки червоні
Просяться в долоні,
Кожну ягідку зніму
І в тарілку покладу.

(Пальцями правої руки по черзі «знімати ягідки з гілки».)

НОЖИЦІ

Раз — два, раз — два,
Ножицями ріжу.
Зелені смужечки паперу
Швидко я наріжу.

(У лівій руці — зелена смужка паперу, правою рукою другим і третім пальцями обох рук робити рухи — «різати ножицями».)

КУЛЬБАБКА

Марічка на лужку співала,
А там кульбабка розцвітала, —
Багато в лузі цих квіток,
Із них сплела собі вінок.

(Розчепірити пальці вгору, потім пальцем однієї руки обкручувати кінчик кожного пальця другої руки. Покласти хустинку на долоньки, простягнути вперед сказати: «Жовтий колір — це здоров'я».)

ПТАШКИ

Мета: розвивати рухи зап'ястя рук; учити наслідувати рухи дорослого; учити правильно розуміти мовлення.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям повторювати рухи дорослого.

Вихователь. Ось пташки літають, махають крильцями. *(Схрестити руки на рівні зап'ясть, декілька разів підняти і опустити зап'ястя, помахати крильцями.)*

Приземлились пташки, крильця склали. *(З'єднати долоні разом.)*

Давайте погодуємо пташок, насиплемо їм зернятко. *(Скласти пальці однієї руки, поворушити ними.)*

Ось як пташки клюють зернятка! *(Легенько побарабанити по столу зігнутиим вказівним пальцем.)*

Наїлись пташки і полетіли. *(Схрестити руки на рівні зап'ястя, декілька раз підняти та опустити.)*

Гру доцільно повторити декілька разів.

МОТОРЧИК

Мета: розвивати узгоджені рухи пальців обох рук; учити наслідувати рухи дорослого.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям погратися машинами.

Вихователь. Давайіте пограємо з машинками. Поїхали машини! Стоп! Зупинились машини. Треба завести моторчики!

Показує малюкам, як «завести мотори». Для цього пальці рук, крім великих пальців, він сплітає разом, а великими пальцями крутить один біля одного. «Моторчики» можуть працювати швидко і повільно.

Гру можна повторити декілька раз.

ПАВУЧОК

(Руки схрещені; пальці кожної руки «біжать» по передпліччю, а потім по плечу другої руки.)

Гілкою павук ходив,

Дітки бігали за ним.

(Кисті опущені, виконати обтрушування («дощик»)).

Раптом дощ із небес полив,

(Ударити долонями по столу, по колінах.)

Павучків на землю змив.

(Долоні притиснуті одна до одної боковими сторонами, пальці розчепірені, хитати руками («сонечко світить»)).

Сонце знову пригріває,

Павучок вже виповзає.

(Дії аналогічні до початкових.)

Виповзають дітки всі

Погуляти по росі.

(«Павучки» повзають на голові.)

РИБКИ

(Долоні зімкнуті, трішки округлені. Виконати хвилеподібні рухи в повітрі.)

П'ять рибок маленьких
В ріці вигравали,

(Руки притиснуті одна до одної; перевертати їх із боку на бік.)

Велика колода
У річці лежала.

(Долоні зімкнуті, трішки округлені. Виконати ними «пірнаючі» рухи.)

І рибка сказала:
«Тут легко пірнати!»
А друга сказала:
«Боюся стрибати».

(Хитати зімкнутими долоньями (заперечний жест).)

А третя сказала,
Що хочеться спати!

(Долоні повертати на тильну сторону однієї з рук («рибка спить»)).

Четверта уже
Почала замерзати.

(Швидко зображувати долоньями тремтіння.)

А п'ята кричить:
«Тут крокодил!

(Зап'ястя з'єднані; долоні розтуляються й з'єднуються («рот»)).

Швиденько пливить,
Щоб не проковтнув!»

(Швидкі хвилеподібні рухи зімкнутими долоньями («рибки спливають»)).

РАВЛИК

(Одна з рук — «квіточка». Вона стоїть на столі, спираючись на лікоть. Пальці напівзігнуті, розчепірені. Долонька — «чашечка квітки». Друга рука — «равлик». Великий, середній і підмізинний пальці стикаються кінчиками. Вказівний і мізинець витягнуті вперед («роги равлика»)).

У будиночку сидить,
Ріжки висунув, мовчить.

(«Равлик» розгойдується з боку вбік.)

Потихеньку він повзе,
Свій будиночок везе.

(Повзе вперед по столі.)

Він на квітку заповзе,
 («Равлик» заповзає на «квіточку».)
 Пелюстки погризе,
 («Равлик» по черзі обхоплює пальці («пелюстки») другої руки
 («квіточки».)
 Ріжки в голову втягнув,
 Заховався і заснув.
 (Рука («равлик») стискається в кулак («втягує ріжки».)

БДЖІЛКИ

(Одна з рук стоїть на столі, спираючись на лікоть, пальці розчепірені («ялинка»). На другій руці пальці замикаються в кільце («вулик»). «Вулик» притиснутий до «ялинки» Діти заглядають у «вулик».)
 Будинок малесенький на ялинці.
 Будинок для бджіл, а де ж трудівниці?
 (Стискати кулачки. Стукати одним кулаком по другому, чергуючи руки.)
 Постукати треба в дім —
 Три, чотири, п'ять, шість, сім.
 Бджілки швидко вилітають,
 Над малятами кружляють.
 (Розвести руками, розчепірити пальці й ворушити ними («бджілки літають».)

ЗМІЙКА

(Одна рука — «змія». Пальці зімкнуті у щіпку. Руки дорослого або іншої дитини — «доріжка».)
 Подивіться, ось і я,
 А у мене є змія!
 (Повільно обертати кистю руки.)
 І диваном, й килимами
 Може повзати вона.
 (Виконати рукою повільні хвилеподібні рухи. «Змія» повзе по доріжці, перший палець відведений униз («рот»). Спочатку повзе повільно, а потім поступово прискорюючи темп (відповідно до вимовного тексту).)
 Хоч не має вона ніжок,
 Повзе швидко по доріжкам.
 Рота грізно відкриває —
 Жабенят вона лякає.
 (Пальці знову зімкнуті у щіпку. Крутимо кистю руки (ніби озируючись).)
 У змії очей немає,
 Ловить всіх, кого спіймає.

Жабки й коники тікають,
(Хвилеподібні рухи рукою.)
 Тебе змія за ніс хапає!
(«Змія» хапає за ніс партнера по грі.)

ДРУЖНІ ПАЛЬЧИКИ

Ось ці пальчики щипають,
(Великим і вказівним пальцем щипати долоню другої руки.)
 А ці пальчики гуляють,
(Вказівний і середній «ідуть» по другій руці.)
 Ці два завжди розмовляють,
(Середній та безіменний ворухаються, труться один об одного.)
 Ці — тихесенько дримають,
(Безіменний і мізинець притискати до долоні.)
 А великий із мізинцем
 Можуть весело умитись.
(Крутити великим пальцем навколо мізинця.)

ГОРЩИК

Під кришкою маленький горщик стояв.
(Зімкнути пальці, долоня повернути вниз. Притиснути до долоні кулак другої руки. Великий палець усередині.)
 Кришку відкриваємо —
(Повернути «кришку» долонею нагору.)
 Мишка вибігає!
(Різко підняти великий палець.)

МОЇ РЕЧІ

Ось моя парасолька,
 Я із нею ходжу.
(Підняти праву руку над головою, зігнути її («парасолька»).)
 Дощ нехай барабанить —
 Парасольку не відпущу.
(«Барабанити» пальцями лівої руки по правій («парасольці»).)
 А ось моя книжка,
(Притиснути долоні одна до одної, лікті зігнути.)
 Можу її почитати,
(Розтулити долоні «книжечкою».)
 Можу вам малюнки
 У книзі показати.
(Руки витягнути, долоні відкриті.)
 А це — м'ячик мій
 Дуже спритний і смішний.
(Стиснути кулачок, обертати кистю руки.)

Підкидаю його вгору
Над своєю головою.

(«М'ячик стрибає» над головою, ударяючись об долоню другої руки (або об долоню партнера по грі).)

А ось — моє кошения.
Я погладжу його.
Воно тихенько нявчить
Для мене одного.

(По черзі гладити одну руку другою.)

КАПІТАН

(Кінці пальців спрямувати вперед, притиснути руки одна до одної долонями, злегка розтуливши. Проговорюючи віршик, показувати, як «човен гойдається на хвилях», а потім плавними рухами рук — самі «хвилі». Потім за текстом вірша показати «чайку», схрестивши руки, з'єднавши долоні тильною стороною й помахати стислими разом пальцями. Прямими долонями, з притиснутими один до одного пальцями, показати «рибок». Плавними рухами долонь показати, як «риби пливають у воді».)

На човні пливу я білім
І гойдаюся на хвилях.
Не злякає ураган,
Я — відважний капітан.
Чайки білі скрізь літають,
Їх теж вітер не лякає.
Я помітив в глибині
Зграйку золотавих риб.
По країнах мандрував
І на дно морське пірнав.
Подививсь на океани
Й повернувся я до мами.

БУДИНОЧОК

(Проговорюючи цей віршик, слід супроводжувати його рухами рук. Нехай діти наслідують дії вихователя.)

Під грибом курінь з вікном,
(З'єднати долоні «курінцем».)

В нім живе веселий гном.
Постукаємо ми гарненько

(Постукати кулаком однієї руки об долоню другої руки.)

І подзвонимо тихенько.

(Долоні обох рук звернені вниз, пальці схрещені; середній палець правої руки опущений униз і злегка хитається.)

Гном нам двері відчиняє,

У курінь нас зазиває.

В курені з дошок настил,

(Долоні опустити вниз, притиснути ребром одну до одної.)

А на нім дубовий стіл.

(Ліву руку затиснути в кулак, зверху на кулак опускається долоня правої руки.)

Поруч — стілець із високою спинкою.

(Спрямувати ліву долоню вертикально вгору, до її нижньої частини приставити кулачок правої руки великим пальцем до себе.)

На столі — виделка з тарілкою.

(Долоня лівої руки лежить на столі й спрямована нагору, зображуючи «тарілку», права рука зображує «виделку»: долоня обернена вниз, чотири пальці злегка розчепірені, а великий — притиснутий до долоні.)

Різні страви на столі.

— Пригощайтесь, малі!

ГРОЗА

Перші крапельки упали,

(Злегка постукати двома пальцями кожної руки по столі.)

Павуків перелякали.

(Внутрішня сторона долоні обернена вниз; пальці злегка зігнути й, перебираючи ними, показати, як «розбігаються павуки».)

Краплі знов застукотіли,

(Постукати по столі всіма пальцями обох рук.)

Всі пташки з гілок злетіли.

(Схрестивши руки, долоні з'єднати тильною стороною; махати пальцями, стиснутими разом.)

Дощик лє, наче з відра,

(Сильніше постукати по столі всіма пальцями обох рук.)

Вмить розбіглась дівтора.

(Вказівний і середній пальці обох рук бігають по столі, зображуючи «чоловічків»; решта пальців притиснуті до долоні.)

Блискавка у небі сяє,

(Намалювати пальцем у повітрі блискавку.)

Грім все небо розриває.

(Стукати кулаками, а потім поплескати у долоні.)

Потім з-за хмаринки сонце

(Підняти обидві руки із розімкнутими пальцями.)

Зазирає у віконце!

БАРАНЧИКИ

(Долоні обох рук обернені вниз. Лікті розведені. Вказівні пальці й мізинці обох рук зігнуті кільцем і видаються вперед, зображуючи «роги баранчиків». Решта пальців притиснуті до долонь. «Буцатися рогами», злегка вдаряючи зігнутими вказівним пальцем і мізинцем однієї руки об вказівний палець і мізинець другої руки.)

Захотіли ранком рано
 Поборотись два барани.
 Виставивши свої роги,
 Вмить зійшлись серед дороги.
 Довго так вони буцались,
 Один за одного чіплялись.
 До обіду утомились,
 По домівках вмить розбіглись.

МОЯ РОДИНА

(Підняти руку долонею до себе й відповідно до тексту вірша в певній послідовності пригинати пальці, починаючи з безіменного, потім мізинець, вказівний палець, середній і великий.)

Подивіться, ось моя
 Міцна й дружна сім'я:
 Ось це — мама,
 А це — я,
 Ось — бабуся моя.
 Ось і тато,
 Ось і дід
 Проживемо ще сто літ!

КІШКА Й МИШКА

М'яко кішка, подивися,
 Розтискає кігтики

(Пальці обох рук стиснути в кулаки й покласти на стіл долонями вниз; потім повільно розтиснути кулаки, розчепірюючи пальці, показуючи, як «кішка випускає кігтики»; виконуючи рухи, кисті рук відриваються від столу, потім кулак або долоню знову слід покласти на стіл.)

І легенько їх стискає,
 Мишку так вона лякає.
 Кішка ходить тишком-нишком,

(Долоні обох рук лежать на столі; лікті розведені; «кішка» (права рука) «крадеться»: усі пальці правої руки повільно крокують по столі вперед. «Мишка» (ліва рука) «тікає»: пальці другої руки швидко рухаються назад.)

Не почує її мишка.
Тільки мишка кішку знає,
І від неї вже тікає.

Комплекси фізкультхвилинок

ВЕДМІДЬ

Вихователь пропонує дітям уявити, як повільно ходить ведмідь, вайлувато переступаючи з ноги на ногу; як бігає: швиденько і прямо пересувається вперед та бурчить.

ПІАНО

Вихователь пропонує дітям покласти пальці рук на парту і на рахунок вихователя «раз і два» (на «і» пальці відривати від парти) імітувати гру на піаніно. Пальці перебираються по порядку, починаючи від великого до мізинця.

КОМАРИКИ

Діти спочатку звуками імітують дзижчання комара, потім рухами — його політ навколо голови, рук, ніг. «Ловлять» його оплесками.

Вихователь. Комарик над головою.

Діти плещуть у долоні над головою.

ЗАЙЧИКИ

Діти присідають біля своїх парт. На слова вихователя: «Сірий зайчик сів і жде, спритно вухками пряде» — вихованці, приклавши кисті до вух, то згинають, то розгинають їх. Потім вихователь пропонує «зайчикам погріти ніжки».

Зимно зайчику стоять,
Треба трошки пострибать:
Скік-скік, скік-скік, скік-скік.
Треба трошки пострибать,
Пострибавши, відпочить.

ГОЙДАЛКИ

Вихователь пропонує дітям стати прямо, ноги нарізно, руки на поясі. Гойдатися, піднімаючись навшпінки й опускаючись на п'яти. На рахунок вихователя «раз» — на носочки, «два» — на п'ятки (10 разів).

БУДЬ УВАЖНИМ

Вихователь пропонує дітям покласти руки на столи і заплющити очі. Під повільний рахунок зробити кілька обертів головою: на

«раз» — підборіддя торкається грудей; на «два» — голова нахилиється праворуч; на «три» — потилиця провисла над шиєю; на «чотири» — голова нахилиється ліворуч. (Вправу виконати 3–4 рази.)

Слід розплющити очі, подивитися на сусіда, за командою вихователя перевести погляд на стіну, потім у вікно, знайти за вікном предмет, розташований якомога далі. Діти можуть відповісти на запитання: «Який предмет ви побачили?»

ПОТЯГНИ КАНАТ

Вихователь пропонує дітям стати прямо, підняти руки, вдихнувши повітря. Робити такі рухи, ніби тримаєшся за канат і тягнеш його вниз, трохи згинаючи коліна і видихаючи повітря, до рахунку 8. (Виконувати тричі.)

ХТО ЩО ПРОМОВЛЯЄ?

Вихователь починає, а діти продовжують.

Вихователь	Діти
Зозуля кує...	«Ку-ку, ку-ку, ку-ку!»
Голуб воркує...	«Гу-гу, гу-гу, ру-гу!»
Півень кукурікає...	«Ку-ку-рі-ку! Ку-ку-рі-ку!»
Сова кричить...	«Угу, угу, угу!»
Риба...	мовчить, ні пари з уст.

ЦІКАВИНКА

Вихователь пропонує дітям розповідь, що містить у собі пізнавальний матеріал. Наприклад:

Вихователь	Діти
Діти, а чи знаєте ви, хто як спить?	Так, знаємо.
Як спить зайчик?	Зайчик спить лежачи.
Як спить курка?	Курка спить сидячи.
Як спить чапля?	Чапля спить стоячи.
А як же спить кажан?	Кажан спить, висячи донизу головою.

Скік-скок — зайчик скаче.

Тік-так — годинник б'є.

Кар-кар — ворон кричить.

Так-так — качка йде.

І ми трохи відпочинемо,

І писати знов почнемо.

Раз, два, три, чотири.

Три, чотири, раз, два.

Розболілась голова.

Треба трішки відпочити,
Щоб нового ще навчитись.
Підтягнулися,
Присіли,
Пострибали,
Знову сіли.
Вийшла пауза мала —
До роботи нам пора.

Трави ростуть низько-низько,
Дерева ростуть високо!
А ми ідемо тихо-тихо,
Щоб не зробить нікому лиха.
Вітер дує сильно-сильно,
Дерева хита невпинно,
А нам у класі так затишно
Ми до занять готові сісти.

Трішки ми попрацювали,
Сили наші підупали.
Треба нам би відпочити —
Свої сили відновити.
Руки вгору, руки в боки,
І ще декілька підскоків.
Руки вгору, руки вниз —
До навчання знов берись.

Раз, два, три, чотири, п'ять —
Треба вправи починать.
Раз, два, три, чотири —
Руки в боки, два підскоки.
Раз, два, три —
Нові вправи почали:
Нахил вправо, нахил вліво,
Вгору, вниз подивись,
До роботи знов берись.

Раз, два,
Три, чотири!
Три, чотири,
Раз, два!
Хто крокує дружно в ряд?
Гурт веселеньких малят.

Ми глибоко всі вдихнули,
На пальчиках підтягнулись.
Дружно видихнули всі
Й нахилились до землі.

Ще так раз і два зробили
І за парти знову сіли.

Ішов кіт
Через сто воріт.
До кінця дійшов,
Котеня знайшов.
Няв!

Раз, два, три, чотири, п'ять.
Стали в колі ми кружлять.
Покружляли, розійшлися,
До роботи знов взялися.

Виростем великими
(стати навшпиньки, руки вгору)
Яблук нарвемо
(імітувати рухи зривання яблук обома руками)
У плетені кошики
(розвести руки у сторони)
Ми їх складемо.
(Присісти, імітувати складання яблук.)

Хто ж там, хто вже так стомився
І додолу нахилився?
Треба дружно всім нам встати,
Фізкультпаузу почати.

Сонце спить, небо спить,
(заплющити очі)
Навіть вітер не шумить.
Рано-вранці сонце встало
(розплющити очі й підвести голови)
І проміння всім послало.
(Стати навшпиньки, руки підняти, розвести у сторони.)
Вище руки підніміть
(підняти руки, прогнути спину назад)
І спокійно опустіть,
Розведіть їх в сторони,
Щоб були опорою,
Плесніть кілька раз,
За роботу! Все гаразд.
(Кілька плесків у долоні.)
Фізкультвправи у пошані,
Їх ми дуже любимо,
Свого стану молодого
Ми ж бо не загубимо.

Раз, два — руки вище,
(підвестися і підняти руки)
 Три, чотири — руки нижче
 П'ять, шість, сім — сісти тихо всім.

Раз, два — дерева,
(підвестися)
 Три, чотири — вийшли звірі,
 П'ять, шість — пада лист,
(нагнутися),
 Сім, вісім — птахи в лісі,
(помахати руками у сторони)
 Дев'ять, десять — це сунічки
(підняти руки і підвести голови)
 Підняли червоні личка.

Раз — підняти руки вгору,
 Два — нагнутися додолу.
 Не згинайте, діти, ноги,
 Як торкаєтесь підлоги,
 Три, чотири — прямо стати,
 Будем знову починати.
 Хто зуміє присідати
 І ногам роботу дати?

Столярики — молодці,
 Тешуть столики й стільці.
 Пилочками чики-чики,
 Молотками туки-туки,
 Чик-тук-туки, чик-тук-туки,
 В нас до праці здібні руки.
(Руки довільні.)

Плиг та скік! Так щодня
 Ти скачи, мов зайченя!
 Вибігай, друже, мерщій,
 Покажи стрибок нам свій!
 Скаче жабенятко —
 Ква-ква-ква!
 Плаває качатко —
 Кря-кря-кря!
 Плига цапенятко —
 Ме-ме-ме!
 А за ним ягнятко —
 Бе-бе-бе!
 Весело змагаються.
 Спортом всі займаються!

Щоб струнким ти зріс і сильним —
Навчись обруча крутити,
Легко, спритно і красиво
Вправи з ним щодня робити.
Ось червоний, жовтий, білий,
Хочеш — синього бери.
Рухи вправо, рухи вліво
Разом з нами повтори!

ЗАЙЧИКИ

П'ять зайчаток вийшли з дому:
Спершу стали по одному,
Потім — в пари, топчуть сніг.
Хто без пари — геть побіг!

ЗАЙЧИК

Довгі вуха, куций хвіст,
Невеличкий він на зріст.
На городі побував,
Там капустку куштував.
Довгі лапи: скік та скік,
Ми погнались, а він втік.

ГУСИ

Гуси-лебеді летіли,
На лужку тихенько сіли.
Посідили, поклювали,
Покрутились й дружно встали.

БІЛОЧКИ

Лапки в боки, вгору вухка
Скачуть білочки-подружки.
Раз, два, три, чотири, п'ять,
По гілках вони летять.
Кожен ранок на галяві
Спритно роблять вільні вправи.
Раз, два, три, чотири, п'ять,
Люблять білочки стрибать.

СОНЯШНИК

На сонечко я схожий
І сонце я люблю.
До сонця повертаю
Голівоньку свою.

Стою стрункий, високий
В зелених шатах я.
І золотом убрана
Голівонька моя.

ВОРОНА

От стрибають на морозі
Три ворони по дорозі.
За скоринкою погнались,
На все горло розкричались:
— Кар-кар-кар!

КАРУСЕЛІ

Обертаються поволі
Каруселі в дивнім колі.
А тоді як розійшлися,
Швидко, швидко понеслися.
Тихо, тихо, не спішіть,
Каруселі зупиніть.
Раз-два, раз-два,
Закінчилась наша гра.

ШКОЛЯРІ

Всі підняли руки — раз!
Став навшпиньки увесь клас.
Два — присіли, руки вниз —
На сусіда не дивись.
Раз! — і вгору,
Два! — і вниз.
Будь уважним, не крутись.
Будем дружно присідати,
Щоб ногам роботу дати.
Раз! — піднялись,
Два! — присіли.
Хай мужніє наше тіло!
Хто втомився присідати —
Може вже відпочивати.

ВОРОНА

— Де, вороно-каркороно, ти була?
Що, вороно-каркороно, принесла?
— Покружляла, покружляла я вгорі,
Горобців порозганяла у дворі,
Стріла півня розбишаку-пісняра,
І чкурнула, дременула із двора.

БДЖІЛКА

Ой ти рання бджілко,
Рано в полі літала?
Рано в полі літала!
Різноцвіт-траву рвала,
У пучечки в'язала,
Ще й віночок звивала!
А звивши віночок,
Та пішла в таночок.
Та пішла в таночок
У вишневий садочок!

Ми берізки та кленці.
В нас тоненькі стовбурці.

(Підвестися.)

Ми в стрункі стаєм рядки,
Розправляєм гілочки.

(Руки витягнути перед собою.)

Ледь зіп'ялись з корінців,
Дістаємо промінців.

(Руки підняти.)

Ми стискаєм їх вогонь
В зелені своїх долонь.

(Стиснути кулачки.)

Хилять свіжі вітерці
Вліво-вправо стовбурці.

(Нахили тулуба.)

Ще й верхівки кожен ряд
Нахили вперед-назад.

(Вправи для шиї.)

Буратіно потягнувся,
Раз прогнувся, два прогнувся.
Руки в сторони розвів —
Мабуть, ключика згубив.
А щоб ключик той дістати,
Треба нам навшпиньки встати.
Всі за столи посідали,
Знову вчитися почали.

Я малюю зайчика
Для вас — раз.

(Колові рухи руками перед собою.)

Це у нього, бачите,
Голова — два.

(Руками вказати на голову.)

- Це у нього вуха
 Догори — три.
(Спрямувати руки до вух.)
 Це стирчить у нього хвостик
 Сірий — чотири.
(Повернути тулуб праворуч, ліворуч.)
 Це очиці весело горять — п'ять.
(Прикласти руки до очей.)
 Зубками морквинку їсть — шість.
(Імітувати жування моркви.)
 Шубка тепла, хутряна
 На нім — сім.
(Плескати в долоні.)
 Ніжки довгі, щоб гасав
 Він лісом — вісім.
(Підстрибувати на місці.)
 Ще довкола посаджу дерева.
 Я — дев'ять.
(«Садити дерево, притоптувати ямку».)
 І хай сонце сяє з піднебесся — десять.
(Стати навшипиньки.)
 Два прихлопи,
(плескання в долоні)
 Три притопи,
(притопи, руки на пояс)
 На носок,
(виконання руху «колупаночки» однією ногою, потім другою)
 На каблучок.
 Руку вліво,
(руку підняти вперед, долонею назовні)
 Руку вправо,
 Ми танцюєм козачок.
(Нахил тулуба з напівприсіданням ліворуч-праворуч, 4 рази.)
 Раз — присядем,
(на «раз» — присісти, руки на поясі, на слово «присядем» повернутися в основну стійку)
 Два — присядем,
 Настрій гарний.
(Пружинисто стати навшипиньки з коловим обертанням рук донизу — всередину.)
 Покружляли,
(повернутися на 360°, руки на поясі)

Повертілись,

(напівприсідання з поворотом ліворуч, руки на пояс, ноги разом і одразу праворуч)

І тихенько всі усілись.

(Глибоке присідання, голову на груди, руки вниз.)

Встало вранці ясне сонце,
Зазирнуло у віконце.
Ми до нього потяглися,
За промінчики взялися.
Будем дружно присідати,
Сонечко розвеселяти.
Встали-сіли, встали-сіли.
Бачте, як розвеселіли.
Стало сонце танцювати,
Нас до танцю припрошати.
Нумо разом, нумо всі
Потанцюймо по росі.

Довгоносий чорногуз
У болотечку загруз.
Будем його рятувати,
За хвостика витягати,
Щоб не плакав чорногуз,
Що в болотечку загруз.
Раз! Два! Три! Чотири! П'ять!
Будем ніжки обмивать.
Хай летить собі на волю
І шукає кращу долю...
Ми йому допомагали,
Одночасно спочивали.
А тепер нам час сідати:
Будем далі працювати.

Раз! Два! Час вставати,
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька раз понахилились.
Зайчик сонячний до нас
Завітав у світлий клас.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.

Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

Пригадаймо, друзі, вмиць,
Як пшениченька шумить:
Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!
Як в гайку струмок дзвенить:
Джр! — Джр! — Джр! — Джр!
Як бджола в саду бринить:
Дз! — Дз! — Дз! — Дз! — Дз!
Як шумлять у птаха крила:
Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!
В морі синьому вітрила:
Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!
Вітер з гаєм розмовляє:
Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!
Проміж листячком гуляє:
Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш-Ш!
Й ми всі трохи пошуміли,
Від роботи відпочили.

Сірий котик міцно спав,
Навіть пісню не співав.
Та нарешті він проснувся
І довкола озирнувся.
Став смачненько потягатись
Та чистенько умиватись.
Порозчісував він вуса
Довгі-довгі, русі-русі.
Зуби й кігті нагострив
Й до комірчини побрів.
Буде мишку полювати
І добро оберігати.
Й ми, як котик, відпочили,
Щоб зміцніли наші сили.

Хмарка сонечко закрила,
Слізки срібнії зронила.
Ми ті слізки пошукаєм,
У травичці позбираєм.
Пострибаєм, як зайчата.
Політаєм, як пташата.
Потанцюємо ще трішки,
Щоб спочили ручки, ніжки.
Всі веселі? От чудово!
А тепер до праці знову.

Повз по лісу їжачок,
В нього шубка з голочок.
Ніс багато грушечок,
Аж болів йому бочок.
Раз! Два! Три! Чотири! П'ять!
Зупинився спочивать.
Піклувався їжачок
Про маленьких діточок.
Чарівних, непосидючих,
Дуже милих, та колючих.
Десять! Дев'ять! Вісім! Сім!
Грушечки ці ніс він їм.

СОНЕЧКО

Встане вранці ясне сонце,
Визирне в своє віконце.
Ми до нього потягнемось,
За промінчики візьмемось,
Радо будем присідати,
Сонечка розвеселяти:
Встали, сіли,
Встали, сіли,
Бачите, як звеселіли!
Стало сонце танцювати,
До таночку закликати!
Нумо разом, нумо всі
Затанцюєм по росі.

ПЛИГ ТА СКІК

Плиг та скік так щодня!
Ти скачи, мов зайченя.
(*Руки в боки, стрибки на місці.*)
Вибігай, друже, мерщій,
(*біг на місці*)
Покажи стрибок нам свій.
(*Один стрибок.*)
Скаже жабенятко: «Ква-ква-ква!»
(*Стрибки у присіді.*)
Плаває качатко: «Кря-кря-кря!»
(*Розвести руками, нахилиючись уперед.*)
Плига цапенятко: «Ме-ме-ме!»
А за ним ягнятко: «Бе-бе-бе!»
(*Підскоки то на правій, то на лівій нозі.*)

Весело змагаються,
 Спортом всі займаються.
(Почергово піднімати руки вперед, угору, в сторони, вниз.)

РАЗ, ДВА, ТРИ, ЧОТИРИ

Раз, два, три, чотири.
 Три, чотири, раз, два!
(Крокування на місці.)
 Розболілась голова,
(похитати голівкою)
 Треба трішки відпочити,
 Що б нового ще навчитись.
(Стрибки на місці.)
 Підтягнулися!
 Присіли!
 Пострибали!
 Знову сіли!
 Вийшла пауза мала —
 До роботи вже пора.

ВОДОГРАЙ

Водограй водою бризка
 Дуже весело і низько.
(Помахи руками вгору, вниз.)
 І туди, і сюди —
 Не шкодуючи води.
(Руки підняті, помахи ліворуч, праворуч.)
 Хтось водичку відключив,
(присісти)
 Водограйчик відпочив,
(опустити голову вниз)
 Водограю, піднімись,
(звестися на ноги)
 До роботи вже берись!
(Підняти руки вгору-вниз, ліворуч-праворуч.)

БІЛІ ЛЕБЕДИ

Білі лебеді летіли,
 І на ганку тихо сіли.
 Потім крилами махнули.
 Потім ніжки підняли.
 Бігали стрибали,
 І шуміли...
 Далі крилами змахнули
 І до річеньки гайнули.

Сіли діти всі за парти
І закінчилися жарти.

ПЕРЕТВОРЕННЯ

Запропонуйте малюкові покружлятися й «перетворитися», наприклад, на зайця або ведмедя, вимовляючи слова:

Кружляю я, кружляю я,
Стаю схожим на зайченя.

Трохи покружлявшись, дитина стрибає, як зайчик. Далі підставляємо в римунання назви інших тварин і, покружлявшись, показуємо, як ходить перевалюючись клишоногий ведмедик, біжить вовчєня, стрибає білка. Для кращого засвоєння та запам'ятовування прочитаного «перетворюйтеся» на звірів, про яких недавно читали.

Добре під час фізкультхвилинок промовляти примовки, рифмовки, невеликі вірші. Наприклад, текст «Теремок» супроводжуйте показом дій.

Стоїть терем, терем, теремок,
(З'єднавши долоні над головою, утворити «дах».)
Він не низький, не високий.
(Показати руками на підлогу, а потім — на стелю.)
Прибігла мишка-норушка,
(Бігти навшипиньках.)
Прискакала жаба-скрекотуха,
(Стрибати, зігнувши ноги у колінах.)
Прискакав зайчик-побігайчик,
(Пострибати на обох ногах.)
Прийшла лисичка-сестричка,
(Після кожного кроку озиратися навсібіч.)
Прибіг вовчок — сірий бочок,
(Бігти, роблячи великі кроки.)
Прийшов ведмідь клишоногий.
(Іти перевалюючись.)
Стали жити-поживати
(Потиснути руки.)
Та добра наживати.
(Обійняти себе.)

Запропонуйте малюкові придумати нові рухи для вірша, що вивчається, або примовки. Він із задоволенням перетвориться на його героїв: хмаринку, грім, крапельку дощу, сонечко, що виглянуло з-за хмаринки. Така фізкультхвилинка дасть можливість не тільки позбутися втоми, але й закріпити лексичний матеріал.

Для фізкультхвилинок можна використовувати ігри-імітації.

РУХЛИВІ ІГРИ

Молодша група

Циклограма рухливих ігор

(Зразок для заповнення циклограми вихователем на
на вересень 20__ року)

№ з/п	Назва гри	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Ігри з ходьбою, бігом, вправами на рівновагу													
1	«Доженіть мене»	○												
2	«Літаки»							○						
3	«Сонечко і дощик»								□			○		
4	«По доріжці»									○				
Н/Г	«Біжіть до мене»	●	○	○	○									
	Ігри з повзанням та лазінням													
1	«Не наступи на лінію»	□												
2	«Будь обережним»		○											
3	«Мавпочки»													
4	«Курочка-чубарочка»			○										
Н/г	«Курка та курчата»				○			●	○	○	○			
	Ігри з киданням та ловінням предметів													
1	«М'яч у коло»				□									
2	«Прокоти м'яч»	○	□					□				○		
3	«Цілься краще»									□				
4	«Упіймай м'яч»			○										
Н/Г	«Влуч у коло»										□			

● – нова гра; ○ – гра з великим навантаженням;

□ – гра зі зменшеним навантаженням

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
	○								□					○		
□				○			○									
								□								
		□								□						○
			○								○					
			□					○						□		
○				□						○						
	○						○								○	
									□							□
		○														
								□			○					
										○				○		
								○								○
									○						□	
	○	○	○	□												

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
□				○										□		
		○														
															○	
	□		○													□
								○	○	○						
○			□					○								
		□		□						○						
○							○				□					
	○								□						○	○

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

ЛІТЕРАТУРА

1. *Артемова Л. В., Янківська О. П.* Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. — К.: Радянська школа, 1977.
2. *Гаркуша Г. В., Черкасова Ю. М.* Дитина і навколишній світ. Розробки занять для дітей 3–6 років. — Х.: ВГ «Основа», 2009.
3. *Гаркуша Г. В., Дикань Н. І., Колосинська І. І., Русан Л. С.* Цікава математика. Розробки занять для дітей 4–6 років. — Х.: ВГ «Основа»: «Триада +», 2008.
4. *Левченко Т. Г.* Рідна природа. Матеріали до занять. — Х.: ВГ «Основа», 2009.
5. *Нечипурук Н. І., Томей О. П.* Розвивальні ігри для дошкільників. — Х.: ВГ «Основа», 2007.
6. *Тристаншон Т. Г.* Дидактические и сюжетно-ролевые игры. Пятый-шестой год жизни. — Х.: ИГ «Основа», 2007.
7. *Тристаншон Т. Г.* Дидактические и сюжетно-ролевые игры. Седьмой год жизни. — Х.: ИГ «Основа», 2007.
8. *Чала Т. Т.* Веселий етикет. Розробки занять для дітей 5–8 років. — Х.: ВГ «Основа», 2008.
9. *Чуб Н. В.* Ігри упродовж дня. Вправи на розвиток у дошкільників пам'яті, уваги, мислення, уяви дитини. — Х.: Веста, 2007.
10. *Шевцова О. А.* Організація пізнавальної діяльності в ДНЗ. — Х.: ВГ «Основа», 2009.
11. *Янківська О. П.* Дидактичні ігри в дитячому садку. — К.: Радянська школа, 1985.
12. *Яришева Н. Ф.* Ознайомлення дітей з природою. — К.: Радянська школа, 1980.